

BALOGH BERTALAN
OSZLOPSZENT

1999

Előszó

Olvasod Balogh Bertalannak ezt a könyvét, vagy az előzőt, a Kaktuszvirágokat, és úgy érzed, ott ül veled a szobában egy érdekes és okos ember, és csevegtek.

Pillekönnyű nyelvezete és közvetlen hangvétele valóban a csevegés baráti légkörét varázsolja az olvasó köré akkor is, ha véresen komoly dolgokról, vagy éppen alapvető filozófiai tételek bemutatásáról esik szó a sokféle tréfálkozás közepette.

Kevesen írnak ilyen lenyűgöző egyszerűséggel. Márai Sándornak sikerült ez leginkább, de Balogh Bertalan és közte nincs is több közös vonás. Balogh nem a „nagy” latin kultúra megszállottja, hanem legkisebb gondolatvázlatából és megjegyzéséből is az ismerős lélek szól hozzánk: a magyar. Kultúr-modoroskodás helyett olyan egyszerűen és egyenesen szókimondó, akárha a saját fajtájának hibáit is ostorozza, amilyen egyenesség csak meghitt baráti beszélgetésben, vagy önvallomásokban szokásos. És általában igaza is van...

Abban is igaza van, hogy a mai ember nem lelkesítésre szomjas, a mai embernek elege van már a dumából és idvezítő eszmékből, a mai olvasó társra, barátira vágyik, akivel összehajolva végre kitarthatja a lelkét, nem törődve hivatalos álláspontokkal, besúgókkal, karrierista vagy kritikusi szemszögekkel.

Szerkezetében is más ez a könyv. Vélemények, feltevések, meglátások, szitkok és áldások mozaikképe, ami végül is egy nagyon homogén világképet ad. A személyes barátnak: az olvasónak.

*Dr. Radnóti Lipót
művészettörténész*

Nem okvetlenül kell három-négy kötetes szakszerűen komponált történettel nagy feneket keríteni.

Néhány sorban is lehet, ha megjárta már az ember a maga útját, és mintha már csak az élet sarkában ücsörögne és csak figyelne, és csak megmondaná a véleményét a körötte kavargó-áramló történésekről.

Így is lehet. Dünnyögés, szitkok és áldások, eszmélés és megértés...

*

Valamikor kívülről tudtam Shakespeare Szonettjeinek javát, mert szépnek találtam őket, és mert körülbelül negyven évvel ezelőtt más volt a véleményem a dolgokról.

Mint öreg ismerős, ismét kezembe került a kötet, és böngészni kezdtem. De hogy őszinte legyek, meglepetéssel tapasztaltam, hogy Shakespeare barátunk a maga érdekes gallérjával és hetyke bajuszával és perfekt szonettjeivel egy kicsit távolinak érződött most, hogy azt ne mondjam, divatját múltnak. Mint nagyszerű dísz tárgyak egy antik üzletben...

Megöregedtem volna közben?

Valahogy maga a szonett-forma is egyenruhának tűnt fel most, ahogy a szépen csomagolt karácsonyi ajándékok dobozai is mind egyformák egy kicsit. Vagy a szokott kultúrkörtől való több évtizedes távolság teszi, hogy másként hatnak a dolgok más korban és más ég alatt?...

Arra is gondoltam futólag, hogy talán nem is annyira fontos szigorúan meghatározott ritmusban és rímekben beszélni a lélek emelkedett állapotában sem. Imádságokat is igazán emelkedett lelkiállapotban rebeg az ember, mintha a szíve közepéből beszélne, és mégis próza az, egyszerű próza, fegyelmezett és egyszerű, amelyben minden szó lényeges, de mégiscsak próza... Vagy az is próza, amikor világosan mondunk ki súlyos igazságokat...

Egy kicsit úgy érződött most, mintha a mester zseniálisan epekedne és sóhajtozna szeplős, vörös hajú kis angol pisisek után a szonett-forma perfekt kazettáiban, ami talán a férfi és nő egymást keresésének szabályos és rendes módja volt a maga idejében, de ugyancsak régen volt az, és Londonban...

Végül is mit is tudtak azok az idők a szerelem lényegéről és dinamikájáról! Mit tudtak ezek a kis, szeplős, hófehér bőrű lánykák a szerelem lehető megnyilvánulási formáiról!... Ötven éves koron túl az ember kétségtelenül elmondhatja, hogy látta már az egészet... legalábbis százszor többet látott a szerelemből, mint amit ezek a versek szóba hoznak. Tudja, hogy a sóhajtozás a szépséges kisasszonyért csak a dolgok kezdete, de nem maga a szerelem; tudja, hogy lebirkózni az „elérhetetlen” nőt, vagy féltékenységből leszúrni valakit, vagy a kis szűz lányt táncba vinni, vagy rettenetesen jól szeretkezni egy szép ringyóval, vagy felszarvazni a főnököt is, vagy leugrani a hetedik emeletről egy nő miatt... ez mind a nemek komédiájának része, és, természetesen, sóhajtozva és nyávogva verseket írni Hozzá, holdfényben, vagy verseket írni Hozzá a legfegyelmezettebb szonett-formában is rész a spektrumból, de nem maga a szerelem...

Mintha valami alapvető dolog hiányozna ezekből a szonettekből. Talán éppen a nemek játékának örök eleme: a Sors hiányzik, ámbár ha nagyon akarja az ember, talál elég sorsszerűséget a Szonettekben is, de valahogyan periférikusan, vagy érintőlegesen és félig mellékesen.

Miért nem helyezted a Sorsot a dolgok súlypontjába, amikor ezeket a mesteri rézkarcokat csináltad! - kérdeztem, mert hiszen mi más is a szerelem, ha nem ámulat és hála, látván, hogy a találkozásban maga a Sors volt jelen; mi más a szerelem, ha nem a Sors összefüggéseinek felismerése, bepillantás a nagyobb összefüggésekbe: annak a felismerése, hogy találkozni kellett, másként nem is történhetett a dolog, találkozni kellett, mert különben a világ rendje volna értelmetlen és rossz. Mi más a szerelem, ha nem a meggyőződés, hogy a csodálatos világnak csak így van értelme, hogy találkoztunk, együtt vagyunk, és együtt maradunk a világ végéig...

William, William... nem felejtetted ki a Sorsot a dolgokból egy kicsit?... - dűnyögtem magamban, és lapozgattam a könyvecskét, ahogy az ember egy múzeum lepkegyűjteményét nézi kerettől keretig lépegetve.

És nemcsak te felejtetted el a Sorsot hangsúlyozni, jóformán az egész irodalom félreérti a szerelmet, mint olyat, mintha a szerelem más nem is lehetne, mint „örökös dongás a nő lágyéka körül...”, hogy Szabó Dezsőt idézzük. Mindig csak az előjáték, a magát kérető és másikat cselező epizódok írónak le, vagyis a nyitány és csakis a nyitány, a kalandos folyamat, ahogyan egymásra találunk a felek, aztán, amint egymásra letek, az volna az a bizonyos nagy happy end. Ki érti ezt?! És az irodalom esze mégis megáll ezen a ponton. Mindig. A tiéd is. De miért? A szerelem nem az egymást üzés happy end-je, ez a fajta happy end valójában a pont, ahol a szerelem - kezdődik, mert a szerelem nem lehet más, mint a „boldogan éltek, amíg meg nem haltak” nem pedig a cseles üzekedés és egymás elkapása. Nem lehet ezt egyszer már végre megérteni?! Nem érted, William, hogy minden más csak romantikus blablaba, vagy egyszerű vagy látványos szeretkezés - gondoltam, mert ilyen hangulatban voltam, és emlékeztem egy körülbelül húsz évvel korábban írott versprózámra, amely ösztönösen és véletlenül egészen másképpen írta le a szerelmet, mint szokásos.

Persze, kívülről tudom, mert némely verset nem felejt el az ember.

Hitves

Tudom, kedvesem, magányos vagy, mint jómagam.

Kezdetben minden magányos: emberek, virágok, fák... minden... minden..., csak nem sírnak. Értik a zajt, ha értik, ami kint, és a susogást, ami benn hallik...

Fa vagyok, ha úgy tetszik, és nincs ellene segítség; fa vagyok fák sokasága közt, fa, földhöz gyökerezve évezredes gyökerekkel. És állok.

Hajlok a szélben, de állok. Jól van ez így.

Mert látlak.

Mert mellettem állsz fák sokasága közt, egyedül. És ki tudja, hány ezer év mélyéből jött gyökerekkel nőttél éppen mellém!

Jól van ez így.

Hajnalok nevetnek, alkonyok búgnak... Látlak. Virágzol néha, és szép vagy. Ráncok futnak törzseden ráncra, és szép vagy.

Hajlasz a szélben ide és bókolsz arra, de állsz.

Látlak.

És néha a csillagok alatt összeér lombunk, mintha csók volna az, és simogatás. Igazán embernek érzem akkor magamat.

És ez nagyon elég.

Látod, William, nem vagyok valami Shakespeare, de meghatározta-e te a szerelmet valaha is így?

Látsz könnyeket és sóhajokat ebben?

A férfi nő után való koslatásának nyoma sincs benne, inkább azt mondja a vers, hogy párunk megadatik a Végtelen Bölcsesség által, ha megadatik. A Sors jelenlétének felismerése ez; egy magasabb Bölcsesség létezéséről beszél. Vér, féltékenység, sóhaj és holdvilág helyett inkább a dallamok egyensúlyát találod benne...

Az ég és föld harmóniájáról beszél, és arról, hogy mennyire része vagyunk ennek a harmóniának. Tudom, hogy része vagyunk.

Nem voltam már gyerek, amikor megértettem, hogy voltaképpen mi a szerelem. Későn startoltam én is. És ami még érdekesebb a dologban, nem voltam szerelmes senkibe, amikor ezt írtam, holdfény sem volt, hanem éppenséggel esett az eső, amint emlékszem, és nem írtam ezt egy képzeletbeli szép személyhez sem, csak éppen megértettem, teljesen váratlanul, hogy mi a szerelem lényege.

Persze, most, hogy még öregebb fejjel még jobban tisztában vagyok a dolgokkal... Istenem, nem ártana, ha a szép felismerésnek egy-egy újabb hús-vér alanya is lenne itt-ott, egyszerűen másszor, hébe-hóba...

Csibe hús. Akár ha sápadt, fehér bőrű, szeplős is...

Mert ne válogasson az ember már ebben a korban...

*

Új világrend!

Egyebet sem hallunk, mint ezt a soha igazán meg nem határozott blöfföt.

Főleg pedig a rendezők miben- és kibenlétét nem hozza nyilvánosságra:

A Rendezősség

*

Otthoni barátom levelére válaszolok. Florida, nyár, tornác... ügyes kis lapos komputeremet mindig idehozom a hűvösebb sarokba, ahol valami szerencsés körülmény folytán a szellő a legpárásabb hőség óráiban is át-átlebben; és különben is jobb itt a nádszékben, mint bent, a léghűtés művi klímájában.

Miről is írjak?... Mert itt nem történik sok, reggel horgászni voltam, alig fogtam valamit... tegnap egész délelőtt írtam... este meg otthoni kiadómmal civakodtam telefonon, mert egészen egyszerűen becsap a neurotikus prolija, és zaklatásnak veszi, ha egyáltalán felhívom. Ilyesmiről nem érdemes barátomnak írni, mert az otthoni kapzsi proliságról több tapasztalata van, mint nekem, aki „kivontam magam” az itteni és otthoni aktív életből egyaránt, mert vagy nyugdíjas vagyok, vagy sem.

Tudom barátomról, hogy ő is szeret kertészkedni.

Arról írok tehát, hogy most próbálkozom egy érdekes banánnal, amely rózsaszínű és illatosabb a szokásosnál. A napokban kaptam hajtást valakitől. Megemlítem azt is, hogy nővérem végre megküldte a sókamagot, ajánlott levélben, borítékban, többszáz forintos bélyeggel ellátva, amitől tágra meredt a szemem, mert hiszen az én időmben fillérben mérték a bélyeget. Írom, hogy megpróbálom a lüke amerikai ismerősökkel megismertetni ezt a nálunk igazán közönséges és finom növényt, mert salátákba jobb ezt keverni, mint ecetet vagy citromlevet, amik

már a maguk rutin-voltánál fogva is kezdenek a könyökön kijönni. Aztán eszembe jut az is, hogy a pálmafákról írnak, amelyek itt, Floridában, csemete korokban dudvának számítanak, nagykorukban meg csak haszontalan díszek, ugyanis égis nőnek, de árnyékot is alig adnak, vagyis semmire sem jók. Viszont állandóan hozzák a maguk apró, sötétlila bogyóit, azok meg potyognak a kocsis tetejére, és alig lehet a pacnikat lemosni, meg azonnal kikelnek, ahogy a fű közé hullottak, és nőnek, akar a tarack, és a fűnyírógép sem igen tud elbánni velük.

„Átok a pálma - írom -, nekem meg hét van ebből az átokból; az előkertben három, hátul meg négy”.

„Szerencse, hogy ma jön az ember, aki időnként lecsapja a minduntalan elhaló levélóriásokat, meg a kétméteres bogyófürtöket” - írom, de egy pillanatra megjön a józan eszem, és azonnal kihúdom az egészet.

„Szegény amerikai magyar keservei!” mondhatná, és nem azért, mert dicsekvésnek találná, hiszen annál jobban ismerjük egymást, hanem mert napi kis problémáink egészen mások, szinte groteszk, ha összehasonlítjuk.

Emlékszem, egyik otthoni barátom megemlítette levelében egyszer, hogy ma hozták meg neki a fát, holnap meg, ha isten segíti, megjön a szén is...

Meghökkenem, mikor e sorokat olvasván rádöbbsentem a furcsa kis tényre, hogy immár harminc éve nem láttam szenet. Egyetlen darabot sem. Tűzifát sem. Mert központi fűtés, meg légkondicionáló...

Nem dicsekvés volt a meglepődésemben, mert tudom, hogy a magunk módján mindketten egyszerű emberek vagyunk és épp oly egyszerűek, ha másfélék is a napi gondjaink.

Valaki azt mondta, hogy mi így vagyunk szegények, ti meg úgy.

Ez az igazság.

*

Mindig felfedeznek a tudósok valami alapvetőt. Nemrég, mármint amióta az orvosi elektronika odáig jutott, hogy az agyat működés közben láthatják (még hozzá színes képernyőn), világossá vált, hogy más a gondolkodás folyamata a férfi agyában, mint a nőben. A férfinak az agy bal féltekéje aktív leginkább egy probléma elemzésekor vagy egy jelenség értékelésekor, míg a nők egyszerre gondolkodnak mindkét féltekéjükkel. Mindig.

Annyit jelentene ez, hogy másképpen ítélik meg a külvilágot a nők, mint a férfiak?

Igen.

Okvetlenül árnyalatosabban, és talán pontosabban is látják a dolgokat, vagyis teljesebb a világról alkotott képük, többet tudnak a világról, jobban tudják, mi az élet, mi igazán a világ.

Csoda-e, hogy a férfiak csak igen ritkán, míg a nők lépten-nyomon sírva fakadnak?

*

Ha az ember emlékezni kezd, mintha számotvetne... talán ez az öregedés első jele. A régen elfelejtett, vagy majdnem elfelejtett arcok közül mostanában például mind gyakrabban merengek el egyik ifjúkori szerelmem emlékére. Egyszerűen gyönyörű volt, és valósággal üdítő. Mint egy érett gyümölcs, amely teli szájjal rád nevet. Varrónócske volt, és angyalföldi. Singerisongori szépasszonynak becéztem néha. A nevére is emlékszem majdnem negyven év után is: Jutkának hívták, és, persze, nagyon szívesen emlékszem ennivaló püspökfalatjára is, de

különösen azt nem tudom soha elfelejteni, ami a legbámulatbaejtőbb volt benne: azt az özönlő, természetes életörömet, ami minden huncut tettéből és teli torokból való nevetéséből áradt.

Jókedvében teremt isten ilyen lányokat...

Sok másra, azoknak a nevére, akik már kívülről tudtak minden operát, meg Proust könyveit és az összes kultúr-tudnivalókat... istenem, azokra csak imitt-amott emlékszem már, pedig magam is az úgynevezett kultúr-holdudvarban éltem.

Rostál az idő.

Végül csak a tartalmas marad.

*

A szigorúan biodinamikus kosztón élő, állandóan testedző és kocogó valakiről az jut eszembe, hogy aki nem iszik, nem dohányzik és nem kurvázik, voltaképpen úgy él, mint a disznók.

A kurvázó, iszákos és nagybelű valakiről ugyanez jut eszembe, mert az ilyen általában sohasem alkot semmit, azaz fejét nem használja, csupán annak evő-rágó nyílását. Mint a disznó...

Disznó egy világban élünk.

*

A komputer volt a mániája, nevezetesen a mesterséges intelligencia területe, és az, hogy a mi kis három dimenziós (és időfaktorral megspékelt) szisztémánkon túljusson, és világunkra egy magasabb világból tekintsen le, egy kicsit úgy, ahogy alacsonyabb fokú istenek teszik.

Nem ment neki a dolog.

Mindent megpróbált, olyan képleteket táplált be a masinába, hogy alig fért bele a végük, pedig neki volt a legnagyobb komputere, a CIA fő gépét is lepipálva.

Egyszer azonban megtalálta a végső gomb-kombinációt, amit megnyomva a gép teljes intelligenciája, minőséget ugorva, átsiklott volna a magasabb szférába, a legközelebbibe, ami számunkra még valahogyan elérhetőnek tűnt.

Megnyomta.

És abban a pillanatban fölrobbant a gép és ő is rózsaszín felhővé robbant.

Molekulákra. Sőt, annál is apróbb alkotó elemekre.

Szerencsétlen ember!...

De minthogy semmi sem izgatóbb, mint az elérhetetlen elérése, más is ugyanezen dolgozott hatalmas komputereken, és persze titokban, méghozzá sokan. És egyre-másra okoztak földrengést a robbanások itt is, ott is.

Közülük talán az volt a legértelmesebb, aki végül belátta, hogy nem ez a megközelítés módja.

Nem dobta ki komputerét, hiszen sokba került, meg alapfokú dolgokra továbbra is nagyon jónak látszott az, hanem csak legyintett egyet, átment a másik szobába, lefüggönyözte az ablakot, leült, lehunyta szemét és mély meditációba kezdett.

Lassan ment a dolog, mert meg kellett tanulnia előbb, hogyan ernyessze el magát az állapotig, amikor a test már nem létezik, csak lelki szeme előtt látja a lényeges valamit, ami önmaga is egy kicsit, és egyszersmind a kérdező is meg a kérdező is egyben. Nehéz ezt a szellemi állapotot leírni azoknak, akik nem ismerik. De eljutott ebbe a belső állapotba, amely ugyanakkor külső is volt, vagy talán éppen egy átjáró egy ténylegesebb világba, amelyben

nemcsak a test nem létezik, hanem a fizikai világ is alig, vagy csak távol és mellékesen. Az összefüggések közé került, a sokkal nagyobb, a galaktikusnál is nagyobb összefüggések közé, ahonnan a mi világunk legnagyobb dolgai is nemhogy kicsinek és gyermetegnek látszottak, hanem tökéletesen lényegtelennek és szóra sem érdekesnek.

Az „átmenet” folyamatban, mielőtt igazán kitárult volna szeme előtt a másféle világ, figyelme a többi kis rózsaszín részecske-felhők mellett is elhaladt. Ezek is mellékesnek látszottak most, mert hát sok ilyen porszemnél is semmibb köd között haladt, amelyek talán összeállnak majd egyszer egy fizikai testté valamelyik inkarnációjukban, amikor is nem biztos, hogy komputer elé fognak ülni, hanem, ha megjött közben az eszük, csupán átmennek a másik szobába, lefüggönyözik az ablakot, lehunyják szemüket és megtapasztalnak egy csomó mindent abból, amit mindig meg akartak érteni.

*

Az oszlopszent fent állt a maga oszlopának a tetején, és csak állt és állt, év év után.

Elmélkedett.

Az alant hemzsegők értelmetlen dolognak tartották, hogy valaki nem vesz részt köztük a mindennapi élet örömeiben és drámáiban, csak áll és csak áll ott fent.

Ő meg éppen az alant nyüzsgő tyúkeszű tömeg miatt ment fel, mert nem tudott nekik észet adni, és ide legalább nem ért fel az alantak szaga és feneketlen ostobasága. Tiszta volt a levegő odafent, és messzire látott. Különösen lehunyt szemmel.

Néha lepillantott a tömegre: evés-ivás, testi örömök, és semmi más, csak a test örömei. Mint az állatoknak... Falka-örömök, falka-versengés... Mint érzélnyek tehát voltaképpen nem léteztek, csak lélek nélküli testek, öklök, könyökök, hájfejek, bélgépek...

A piszkos folyóra is letekintett néha, és jóformán abban sem látott soha egyebet, mint rengeteg döglődő halat.

Többségük az árral úszott. Mert a döglött hal mindig az árral úszik.

Csakis az élettelenek úsznak az árral.

*

Metafizika?

Csak ne nagyon biggyesszük az ajkunkat! Mert mi más van még, ami számít, mint éppen a metafizika?!

Az „igazi” fizika és más elfogadott tudomány csak okoskodik.

És legtöbbször csupán praktikus dolgokat eszel ki, és megáll a tudománya abban a pillanatban, amint saját határáig ért, amin túl már „csak” a metafizika van, vagyis ahol az igazán lényeges kezdődik, amit sokan Istennek is neveznek.

*

Interjú a tévében a könyvvel kapcsolatban. Púderozás, egy kis fésülés, a nyakkendőt is megigazítja a kis szépész asszisztensnő, akinek egyébként igen csábosan domborodik a blúza, és aki pillanatok alatt aránylag csecse fiút csinál belőlem rózsaszín kis tündér ujjakkal...

Az interjú elég rendesen zajlott le. A videót csőre töltve várom vasárnap, hogy megörökítem magamnak az adást, és íme, egy aránylag okosan beszélő valakit látok, de a hangja idegen, mert hangfelvételtől senki sem ismer a saját hangjára, ráadásul többnyire profilból mutat a kép,

nagy az orrom, valószínűleg „mert rossz a világítás”, és lóg az arcom itt-ott, meg egy kis kezdődő toka, meg némi pohosság... és úgy általában hatvanegy és fél évesnek látszom.

Én meg nézegettem magamnak azt a csábosan domborodó blúzt, ahogy fölém hajolt, míg bibelődött az arcomon azokkal a rózsaszín kis tündérujjakkal. Azt hiszem, még álmodtam is róla, amilyen vén számár vagyok...

*

Szinte nem hiszek a szememnek... Prohászka Ottokárnak, az egyik régi és igen bölcs magyar elmének az írását olvasom:

„...A liberalizmus nem tud egyebet, mint azt, hogy szabadságról dudál. Teljes szabadság, féktelen konkurencia, ez az ő jelige; ez pedig annyit jelent, hogy aki bírja, az marja. S ki az, aki bírja? Hát akinek pénze van. Tehát aki győzi pénzzel, tőkével, annak van szabadsága: az marja, és kimarja a gyöngét; annak hódol minden, s a munkás nép olyan lesz, mint a futóhomok, védelem nélkül, szervezkedés nélkül kóborol; keres munkát, eladja magát; a nagy tőke meg a féktelen versenyben csak a nagyobb nyereségre néz; egymást gázolják a vállalatok, buknak vagy kartellekbe állnak, s azzal, hogy élő csontok ropognak, hogy a féktelen versenyben munkások milliói szenvednek, azzal, hogy a tőke hízlalásával ezrek szegénységben tengődnek, kik ameddig győzik, koldusbéért dolgoznak, aztán, ha nem győzik, a flaszterra kerülnek - mindezzel nem törődnek.

S mit csinál a liberalizmus? Nézi, hogy a gépek közé az ember munkáját, véré, velejét öntik, s a gépekből mindez mint pengő pénz, mint zizegő arany potyog ki; a pénzt zsákokba kötik; palotákat építenek belőle...”

Szinte nem hiszek a szememnek.

Az írás 1897-ből való!

*

Olvasom egy tudományos műben az elképedt és felháborodott mondatot: „A világ államainak költségvetését vizsgálva azt látjuk, hogy tudományos kutatásra évente a kerek világ összesen körülbelül annyit költ, amennyi egy nyamvadt csatahajónak az ára”.

Majd ott a következő mondat: „Csoda-e, ha korunkat majdan a barbárok korának fogja nevezni az utókor?”

A „technika- és tudomány” korának a jellemzése ez!

*

Egyáltalán nem új mánia ez nálunk, csak most már nyíltan és harsányan hangoztatják lapjaink az óhajt: „Európához tartozni!”, vagyis az Európai Unióhoz gazdaságilag, lehetőleg katonailag is, magunknak lehetőleg olyan kis szuverenitást hagyva, amilyen kicsi csak elképzelhető: nullát.

Szeretem az ilyen hangokat, mert biztosan csodajó dolog egy történelmi, jó népnek egy céltalan és „korszerű” nagy miskulanciában semmivé oldódni.

Az ebben a szomorú, hogy valamelyest mindig bennünk élt ez az óhaj („szent” István óta kisebb-nagyobb megszakításokkal jóformán egyfolytában), vagyis amióta az egyház és más világhatalmi szervek tanították nekünk (és sajnos mindenki másnak is), hogy voltaképpen ázsiaiak vagyunk, csak becsellengtünk, és, amint egyszer egy „magyar” újságíró írta, „felvertük sátrainkat egy mienknél magasabb kultúra területén”. (Érdekes módon az illetőt ezért senki sem lötte le, sőt, nem is köpte szemem. Magyarországon!)

Ami az én kis szóra sem érdemes véleményemet illeti, Európához tartozunk évszázadokkal, sőt egynémely esetben több, mint ezer évvel korábban, mint egyes tőszomszédaink, és írást, nyomdát, kultúrát adtunk kisebbségeinknek, sőt, itt-ott, az elszakított területeken általunk otthagyott kúriák pompájával, sőt, az angol WC-vel is megismerkedhettek az „európaiak”, mint például a bosnyákok és a montenegróiak, akiket a Délvidékre Tito igen nagy számban telepített be a hegyekből, miután alapos „tisztogatással” előbb helyet csinált nekik...

Európához tartozni?

Melyik Európához? Egy képzeletbeli kultúreurópához? Vagy a valóságoshoz: a kapkodó és marakodó Nyugateurópához, amit a világhatalmi manipulánsok - ha jól belegondolunk - csupán egyik alosztályukká akarnak „magasztosítani”?

Személy szerint, én magam bejártam a világ nagyobbik részét, jobbára, mint módos turista, sőt ma is külföldön élek, és nemcsak, hogy soha se akartam se svédvé válni, se amerikaivá, hanem bármerre mentem, vagy bárhol telepedtem is le, mindenütt közmegebecsülésben éltem és élek, és nagyon is európainak tartottak és tartanak, miközben magyarnak tudom és vallom magamat.

Legjobb megmaradni annak, amik vagyunk: magyarnak, és persze, ami az országot illeti, Magyarországnak.

Oszlásnak indul az ember, ha kibújik a bőréből.

*

Egyik itteni ismerősöm huszonöt éves volt, amikor disszidált, és csak tizenöt év múlva ment haza először.

„Hogy tetszett otthon?...” - kérdezem.

„A régi dolgokat találtam. És persze egy csomó változást is. A volt barátok jobbára a maguk rohanós-sietős életével vannak elfoglalva, jóformán be kell előre jelentkezni, ha csak úgy át akarnak ugrani hozzájuk az ember. Nehéz volna már visszaszokni közéjük. Nem beszélve arról, hogy közben mindegyikük kopaszodik, kövér és tulajdonképpen alkoholista”.

*

Amióta hallottam, hogy dühében egyszer a jeruzsálemi főrabbi leantiszemitázta az alrabbit, nem nagyon veszem komolyan az ilyen kitöréseket. Meg aztán ott vannak a híres holt-tengeri Tekercsek...

Kutatják, fejtegetik, komputerekkel próbálják összerakni az értelmét (igen sikeresen), csak éppen nem publikálják az eddig összerakott részleteket a maguk teljességében, az atyaistennek sem. Legfeljebb itt-ott egy aránylag lényegtelen részletet.

Amerikában nemrég az egyik tudós, aki egy időre maga is részese volt a kutatásnak, bizonyos berkekben valósággal botrányt keltett, mert haza-jöve, kéretlenül és hívatlanul, engedély és minden „szükséges” hókuszpókusz nélkül közzétett a Tekercsek szövegéből egy jókora adagot.

Olvastam, hogy egyesek voltaképpen antiszemitának tartják a Tekercseket.

Is?

Azokat is!

Mindent, ami él és mozog? Sőt, - porlad?...

*

Van fejlődés. Ámbár lassú...

Valamikor agyoncsapta az egyik a másikat, és megette. Azonmód.

Aztán már nem nyersen ette meg, mert közben a tűz is feltalálódott. Legutóbb pedig már meg sem ette, csak beterelte őket a gázkamrába.

Fejlődünk.

*

Gonoszul mosolyogtam, amikor először olvastam az „átvilágítás” gondolatáról és szándékáról. „Holló a hollónak...” - mondtam, mert alig elképzelhető, hogy azok nagy hányada, akik ma számítanak, tegnap ne lett volna része, például, a besúgó-szisztémának. És majd pont ezek fogják átvilágítani a másikat, vagy egymást!...

Egyedül Csurkának volt becsülete bevallani, hogy igenis, belekényszerítették őt is, és csinálnia kellett, amennyire muszáj volt. De mit szólunk akkor a házmesterekről, akik kivétel nélkül mind a BM spiclijei voltak, noha senki sem kényszerítette őket igazán lesésre, hallgatódzásra, rendszeres jelentésírásra. Tyúkeszükkel valószínűleg a napi munka természetes, sőt, legrangsabb részének tartották ezt az aktivitást, hiszen mindig szerettek hatalmaskodni a senkik.

Az önkéntesség az igazán megbocsáthatatlan.

Ugyanakkor, mosolyognom kell, ha arra gondolok, hogy körülbelül olyan naivan forgolódtam annak idején az újságírók világában, mint a Cilike-mesék hőse, és tíz éves aktív újságíróskodásom alatt soha senki sem környékezett meg azzal, hogy engem is behálózzon.

Akasztófahumoros kedvemben egy kicsit méltatlankodom is, hogy az akkori HATALOM teljesen figyelmen kívül hagyott, azaz annyira sem méltatott, amennyire egy házmestert vagy annak a besúgóját, a viceházmestert.

Nem katasztrófális?

Ennyire nem számítottam, vagy ennyire reménytelennek látszottam, mint besúgó - anyag? Vagy nem volt mivel a mogyoróimat elkapni és behúzni a hatalom titkos kanálisrendszerébe?

Ma sem tudok magyarázatot találni arra, miért nem értem el a morális szennycsatornák magaslatát.

Különös szerzet lehetek...

*

Vannak megkövült badarságok, és senki sem kérdőjelezi meg...

Ilyen az az általános tévhit is, hogy „a zene internacionális nyelv”.

Kapcsold csak be a rádiót, és mindjárt meglátod, mennyire internacionális nyelv a zene, amikor éppen egy indiai nőt hallasz énekelni, amitől az összes kígyó egyből megbűvölődne, vagy egy hopszaszás svéd néptáncot, vagy egy román cigányt hallasz, amint erőszakot követ el a jajveszékelő hegedűn... Idegesen azonnal más állomás után nézel. Mígnem találsz egy ismerős-édes muzsikát, és úgy érzed, a nap sütött ki a lelkedben: magyar zene...

Komputerek sem és mások sem képesek olyan zenét adni a léleknek, ami a maga teljességében befogadható volna számára. Mert nem gép és nem internacionális a lélek, és mert a zene, ha jól belegendolunk, éppen annyira specifikus valami, mint az anyanyelv.

*

Nem volt szerencsém arra járni, és most már valószínűleg nem is fogok, de egyik ismerősöm járt Iránban, méghozzá a kormány vendége volt, és még a sah idejében. Érdekes élményeiről beszélve megemlíti, hogy tolmácsa a hivatalos elfoglaltság mellett sok mindent megmutatott neki privát alapon is a főváros érdekességei közül. Félig-meddig véletlenül egy öreg temetőbe is besétáltak. Barátomnak a különös sírfeliratok azonnal szembetűntek: „Élt négy percet”, „Élt két percet”... „Élt hat percet”.

Gyermektemető?

Nem.

Mert nem okvetlenül az illető elhunyt életének hosszát jelentik ezek a kőbe vésett percek - mondta a tolmács -, hanem azt, hogy életében az illető hány percig volt boldog.

Nem tudom, hogyan gondolják ezt...

Azóta többször megpróbáltam, hogy életem folyását végiggondolva megtaláljam az én perceimet.

Körülbelül háromnál tartok.

*

Elhunyni, és a mennybe kerülni, angyallá válni, ott ülni egy pufók felhő szélén, Szent Péter jobbján, és hárfázni.

És hárfázni.

És hárfázni.

Nemcsak ma, hanem hárfázni holnap is, és holnapután is, és minden nap és minden héten, és minden év minden napján és éjjelén, az időtlen idők végtelenségéig, mindörökké és egészen mindörökké csak hárfázni és hárfázni, és hárfázni...

Ott, a felhőn ülve.

Szent Péter jobbján.

Mint egy angyal...

El tudunk képzelni borzalmasabb büntetést, mint kiérdemesültnek lenni hárfázásra, és nem öt évre, nem is huszonötre, nem is kétszázra, hanem az időtlen idők végtelenségéig, vagyis mindörökre és egészen mindörökre?

Ha cél mennybe menni, vagy ha valóban van mennyország, miféle cél ez?

És milyen akkor a pokol!

*

Megkörünyékezett egyszer egy szabadkőműves. Nagyon jól tudta rólam, hogy magyar vagyok. Olyan sóhajjal vezette be baráti csevegésnek tűnő, de voltaképpen puhatolódzó fecsegését, amilyennel régi szép időkre emlékezik az ember:

„Istenem, valamikor Magyarország volt Közép-Európában az egyik fellegrunk”, - mondta, és várta a reakciót.

Tudtam, hogy valamikor valóban annyira a szabadkőművesség hálójával volt országunk átszőve, hogy végül Trianon lett a dolog vége, mert valamilyen oknál fogva, ami most már világosabban látszik, (a Nagy Terv szerint) könnyen manipulálható ország-töredékekre és jellegtelen-erőtlen kis országocskákra kellett Nagymagyarország tömbjét darabolni, miután a

nagyon jól működő Monarchia szétrobbantásában is döntő szerepet játszott a szabadkőművesség.

Nem „reagáltam” egy minden biztonnyal elvárt sóhajjal, csak mondtam, hogy nagyon is tudom mindezt. Azt is tudom, hogy a széttrancsírozáshoz jogcímet kreált a szabadkőművesség azzal, hogy a világ legnagyobb örültségeként Európa kellős közepén a Kommun tébolyát manipulálta életre nálunk. És tisztában vagyok azzal is, hogy Horthy, aki tudta, mit csinál, „hálából” gyökerestül irtotta ki a maradék ország testéből ezt a mótelyt.

Az illető szeméből azonnal láttam, hogy a dolgoknak alaposan a vastagjába vágtam, és valószínűleg egyáltalán nem nyerném el a malterhordó fokozatot sem. Nem is lett belőlem hazaáruló nagyvalaki egy „magasabb cél”: egy világuralmi dili mániákusainak életveszélyes titkos szövetségében, vagyis maradtam kiváló tisztelettel - magyar.

Azóta, persze, nem is olyan titkos már a nemzetveszélyes örület. A világért sem hoznák nyilvánosságra ideológiájukat és céljaikat (ő is zavartan visszakozott, amikor erről kérdeztem), de székházai vannak, és köztársasági elnökök is nyíltan és mellesleg kottyantják el itt-ott, hogy „páholytagok”. Szinte kérkedve.

Meglepő jelenség ez a nyíltság.

És világos, hogy nekem ettől a távcsöves puska nyílik ki a zsebemben.

*

Fekete-fehér, fekete-fehér...

Vagy: Széna-szalma, széna-szalma...

Vagy a komputerek nyelvében az egyesek és nullások, egyesek és nullások...

Mert ez az, mit aránylag könnyűszerrel megért a gondolkodásra nem alkalmas.

A tömegről is, mint olyanról (minden tömegről) tudni kell, hogy önálló gondolkodásra mindig is tökéletesen alkalmatlan volt, van és lesz, ugyanis az a szomorú tény, hogy akármilyen célból állt össze egy csoportosulás, törvényszerűen és azonnal zéróvá oldódik benne az egyének privát bölcsessége (nem pedig összeadódik!) és úgy viselkedik (mármint a tömeg), mintha egyetlen, primitív ösztönökkel rendelkező élőlény lenne.

A tömeglélektan szépen leírja ezt a fajta pici agyat a belőle eredő primitív reakciókkal.

Innen van a jelszavak feltalálása is, mert valóban csakis néhány szavas parancsot vagy irányadást ért meg a tömeg: Állj meg, indulj el, ne arra menj, hanem emerre, mert ez az igazi, az az ellenség...

És megy a tömeg, néha megállíthatatlanul és mindenben átgázolva, körülbelül úgy, mint egy szimpla dirigálást értő ökör.

Nem szabad a tömeget, mint egységet olyan nagyra becsülni, akármennyire is lelkünkbe furulyázták a „néphatalom”, a „népakarat” vagy éppen a „demokrácia nagyszerűsége” és a hasonló dallamokat a jelszócsináló szakemberek.

Hitler például asszonyinak tartotta a népet, vagyis nőneműnek, és udvarolt neki, elkápráztatta hirtelen és hihetetlen jóléttel, autópályákkal és Volkswagennel, mert mint tömegmanipuláns, voltaképpen nagyon is tudta, mit csinál.

Ugyanúgy a demokrácia (istenem, de abnormális idea) ideálját feltalálók és terjesztők is pontosan tudják, mi a tömeg, ezért tömegesítenek el mindjobban mindent és mindenkit ravasz-tudományos módszerekkel.

Az álkultúrát és álideálokat ontó demokratikus-liberális szellem sugallóihoz képest Hitler tehát valósággal kisiskolásnak látszik, mert a tömegember megteremtésében ma nemcsak szó sincs már a hazafiasságra való apellálásról, ami (durva torzításokkal) hitleri hatalmak fundamentuma volt, hanem sokszor ádáz sajtóbeli (és törvényes) acsarkodás áldozatává válik minden, ami valóban a nemzet színeit képviselné.

És az „ökör” csak prüszköl, csak duzzog, de megy. Amerre a jelszavak dirigálják. A szavazóhelyre is. És gondolkodás nélkül (éppen hogy gondolkodás nélkül) adja le a szavazatát ilyen lyukas ígéretre, meg amolyan ravasz jelszóra. És maga adja át az országot esetleg (esetleg?!) olyanoknak, akik aztán továbbadják, vagyis eladják, privatizálásnak nevezett szabadrablással, országvesztő és magyarvesztő önkéntes, sőt „általunk” szorgalmazott alapszerződésekkel.

Nagy az isten közönyösen bólogató állatkertje.

*

Új vallás: Baha’i... Floridában, a horgászmólón hallottam róla az egyik öreg horgász cimborától, aki maga is baha’i felekezetű, noha érzésem szerint eredetileg zsidó volt, majd meg Frank, a jehovista nyomott a kezembe egy vallások eredetéről szóló leíró-magyarázó könyvet, amely a sok között a baha’i lényegével is szépen, röviden megismerteti a nyájas olvasót.

Egy perzsi shi’ ite vallású szakadár alapította 1863-ban.

Sok tekintetben egyet kell értsek a baha’i felfogással. Az az egyik alapgondolata, hogy halhatatlan a lélek, és evolválódik az ember biológiailag, spirituálisan és szociálisan.

Eddig nincs is hiba.

Azt is vallják a baha’iak, hogy több esetben manifesztálódott isten a szakadatlanul evolválódó emberiségnek. Például Ábrahám, Mózes, Krisna, Zarathusztra, Buddha, Krisztus, Mohamed egytől-egyig a koroknak és az aktuális környezetek fejlettségi fokának megfelelő isteni megnyilatkozás közvetítője volt. És, persze, ide sorolódik maga Baha’ Ulla’h is, az új vallás alapítója.

Ami az emberi értelmet illeti, nyilvánvalóan evolválódik az idők folyamában, mint bármi más.

Az is elfogadható sokak számára, hogy ez a vallás értelmetlen dolognak tartja a szentháromság ügyét, a hinduizmus által hirdetett reinkarnációs tanításokat, és azt, hogy isten saját fiát áldozta fel a kereszten, és minthogy szadista gerjedelmeit alaposan kielégítette ezzel, megbocsájtotta a világ bűneit, meg különben is okosabb dolog volt saját fiát keresztre feszíteni, mint az egész emberiséget.

Szép az is, hogy a Baha’i hit az emberiség testvériségét tűzi a zászlajára, valamint az is, (ami akkoriban és ott nagyon nagy dolog volt), hogy a nők egyenjogúságát is evidens dolognak tartja. Az is figyelemre méltó, hogy nem tömegszervezet akar lenni ez a vallás, vagyis jóformán nincs szervezeti struktúrája, főkönyvelője, költségvetése, katedrálisai és alkalmazottai, mert minden baha’i misszionáriusnak tekinti magát, és saját példamutatásával, társalgás útján, valamint a közösségek mindennapi életében való aktív részvétellel terjeszti a sok tekintetben szép eszmei meggyőződést. Mármint azt, hogy az emberiség hamarosan érett lesz spirituális - és minden más tekintetben arra, hogy felsőbb osztályba lépjen az egyenlőség, testvériség stb. magasztos szellemében.

És itt kezd a dolog szaglani egy kicsit. Ugyanis ennek a vallásnak megfogalmazott és kimondott célja a világ spirituális egy kalap alá vétele. Legalábbis ezt tűzi ki végső célnak, ahogy például a kereszténység akarta száz százalékosan kereszténnyé tenni a világot, vagy a kommunista eszme tűzte ki célul a világ kommunistává változtatását, ami, persze, valószínűleg

roppant paradicsomi dolog lett volna. Ugyanígy a mohamedán vallás mohamedán világot, a zsidó zsidó világot, a jehovista jehovista világot lát végső célnak, mert hiszen minden vallásnak csakis a maga szisztémája értelmes, tehát olyan világra törekszik, ami öbelőle következik.

Meg lehet ezt érteni.

Csak éppen nem nagyon lehet helyeselni akkor sem, ha esetleg könnyesen őszinte és jóságos a szándék.

Most tehát ez az újdonságú vallási csodabogár akar csodabogár világot...

Itt-ott elkottyantják a baha'iak a bűvös szót is, amitől immár dührohamos kiütéseket kapok: Új Világrend! (Köszönöm szépen!)

Voltaképpen minden eszme ezt akarta és akarja.

Nem tudom, az emberiség a maga evolúciójában mikor az ördögben jut el arra a fokra, hogy eleve elvesse az igenis világuralmi törekvések minden formáját? A vallásosakat is meg a nem vallásosakat is!

Bennem, mindenesetre, nem nagyon találnak követőre, mert addig evolválódgattam és evolválódgattam, hogy ma már könnyen látok át egészen csábos szitákon is.

*

Savanykásan mosolyog az archeológus, de mosolyog: „Mi is a fauna tagjai vagyunk, ami annyit jelent, hogy kialakult az „állatfaj”, amit ma embernek nevezünk, fejlődött, kifejlődött, aztán degenerálódni kezd, és végül tökéletesen kivész, mint a kardfogú tigris tűnt el a szinterről, meg azoknak az állatoknak az ezrei, amelyeknek már csak hiányos csont-töredékeivel találkozunk, ha jó helyen ásunk és elég mélyre. Tehát az emberi faj is kivész. Idő kérdése.”

Mennyi van még hátra?

„Talán egy millió év, talán tíz”.

„Azt te csak úgy gondold!” - nevet a kémiai kutató meg az atomtudós, akinek az intézetét a hadügyminisztérium pénzeli.

*

A tó nádas ligetei közt, a gyönyörű folyosók labirintusában szokott kievezni kedvenc horgász-helyére. Eltartott majdnem egy óráig is, míg kiért, és ugyanannyi ideig este, visszajövet.

Motort vett tehát, és a csónakra szerelte. Csoda gyorsan röpítette őt a cél felé; csak úgy porzott, ahogy vette a kanyarokat, és a motor robajától madarak százai röppentek fel ijedt csapkodással, amerre elhaladt. Mulatságos volt a riadalmuk. Aztán, horgászás közben elmélkedve úgy találta végül, hogy nem lehet mindent egyszerre megkapni. Vagy kellemesen, a maga tempójára, vagy sebesen, és olyan szertelenül, mint az elefánt a porcelánüzletben... Nincs középút.

Eladta hamarosan a motort egy forrófejűnek, és azóta is nyugodtan kanalazgat a nádligetek gyönyörű labirintusában, és ismét látja a madarakat a nád között lépegetni, meg az anyakacsát a mögötte hancúrozó kis pelyhes csemetékkal; hétről hétre látja, milyen rohamosan nőnek a kicsik; a sűrke gém is ott áll abban a bizonyos kanyarban és les. Nem őt, hanem a halat, amit csőrével csoda pontosan szigonyoz meg.

Szinte a béke taván evezget.

Az idő?

Az idő nem fontos. A tartalma számít csak: része lenni az Egésznek, nem pedig elsüvöltetni mellette, mint az eszelősök.

*

Ha elképzelhető Ember és Isten absztrakciója között egy meghitt viszony, az sokkal inkább a vele való eggyé válás óhaja és alkalma kellene legyen semmint - félelem, vagyis nem a háttérben ott húzódó gondolat, hogy Ő sokkal nagyobb, tehát jó lesz vigyázni, mert hiszen Isten szeme mindent lát.

A félelmet lehelő megközelítés mindent ad, csak választ nem arra, hogy miként tudok lélekben Hozzá emelkedni és eggyé válni Vele. Némelykor azt kell hinnem, hogy a félés papjai volta-képpen szeparálják az embert Istentől.

*

Nem kell zseninek lenni, csak olvasgatni kell egy kicsit, hogy rájöjjön az ember: a kultúra nem Mózessel kezdődött akkor sem, ha kultúréránk legszívesebben nem említ korábbi kultúrákat.

*

Persze, hogy rendszeresen meditálok, ahogy rendszeresen tisztálkodik is az ember.

Nem mondom, hogy én így találom meg Őt, vagy hogy valaha megtaláltam. Sőt, az az igazság, hogy nem találtam még meg Őt, csak állandóan keresem a Vele való egyesülést. És nincs az a szentkönyv, vagy organizáció, „aki” a keresést elvégezhetné helyettem. Énmagam kérdezem a magam lét-kérdéseit, és a válasz, amit kapok, csupán számomra értelmes, és csakis rám vonatkozik. És boldog vagyok, ha néha kapok valami választ.

Kapok?

Igen, tagadhatatlanul. Mindjobban megértem önmagam; már tudom például, hogy az ember se' nem jó, se' nem rossz, hanem csak ember, egy betáplált szimpla programmal, vagyis a maga módján illeszkedik a Perfekció, a Teljesség hatalmas szövetébe. A végtelen szövetben, természetesen, vannak szürke virágok is.

Ó, de mennyire vannak! Ez is része a Perfekciónak; megvan a maguk szerepe, ahogy az árnyéknak is annyi szerepe van, mint a fénynek.

Lehet, hogy árnyék vagyok magam is, lehet, hogy én vagyok a szürke virág, lehet, hogy az vagyok, akit általában rossznak neveznek...

Nem tudom.

De bárhogyan is áll a dolog, maga a tudat, hogy az ember a maga kis sajátosságaival együtt a Nagy Szövet tagja, azt is jelenti, hogy felismerte az ember a végtelen Perfekció létét.

A ember azt is megtanulja apránként, hogy nemcsak ő maga, hanem mindenki más is épp olyan fontos komponense a szövetnek. A barátok is, az ellenségek is...

Nem hiszem, hogy ezen a szinten gondolkodva és élve szüksége van az embernek bármiféle vallásos szervezetre.

A tipikus sablon szerint a hit ott kezdődik, ahol a tudás végződik. Én magam úgy találtam, hogy ott kezdődött, ahol az első bepillantást kaptam.

*

Először Svédországban találkoztam igazán a konzumer társadalom emberével.

A svéd nyelvet persze, mint emigránsnak, meg kellett tanulnom, és rémisztően reménytelennek tűnt a dolog, ugyanis első hallásra körülbelül úgy hangzik a svéd, mint a vietnami nyelv, vagy ahhoz hasonló, mert nem sztakátó karaktere van, nem érzi az ember a szavak kezdetét és végét, hanem csupa lágyan egybeolvadó hoppszasza ritmusú melódia. Semmire sem hasonlít, még véletlenül sem sejt ki belőle a jövevény egyetlen ismerős szót sem, ami segítene. De nyelviskoláik igen jók, és végül is nem ostoba az ember. Három hónap múlva már diskurálgatni is tudtunk, nyelvtani hibákkal vegyítve ugyan, de mégis... Azt hiszem, hat hónap sem telt el, amikor szárnypróbálgatásként már odáig vakmerősködtem, hogy lefordítottam magamnak magyarról svédre a Sappho Szerelmes Éneke című rövid verset. Elég jól sikerült.

Annyira büszke voltam a teljesítményre, hogy nyomban megmutattam diákokthoni szobatársamnak, a kedves svéd egyetemistának.

„Na, milyen?!” - kérdeztem.

Még egyszer elolvasta, és azt mondta: „Nem rossz, igazán nem rossz. De miért fordítottad le? Ez már le van fordítva.”

Köszönöm szépen!

Miért fordítottam le? Mert erőpróba!

Mert mérni akartam, mire vagyok már képes, milyen távol vagy közel vagyok ahhoz a ponthoz, amikor esetleg saját gondolataimat is ki tudom majd fejezni ezen a nyelven, vagyis tudni akartam, mennyit érek már. Mert fontos nekem ez. Mármost minden körülmények között a legjobbat adni, amire képes vagyok.

Persze nem magyarázkodtam, mert egy teljesen más világgal hiába vitatkozna az ember. Neki minden készen áll, amire általában szüksége van: körül van véve a legjobb portékákkal, a legjobb könyvekkel, a legjobb ellátással, a legbiztonságosabb társadalmi szerkezettel... Minden le van már fordítva részére, majdnem hogy előre megrágva; minden a helyén van, csak nyúlni kell érte és használni... Ez az ember nem értené a jobbat, teljesebbé válni akarás forró, belső kényszerét, vagy azt, hogy milyen gyönyörű dolog alkotni és létrehozni valamit, ami még nincs egyetlen polcon sem, vagyis valamit, ami új vagy jobb és igazabb a régi dolgoknál, vagy igazságoknál. Tehát a használó-élvező és az önkifejező típus közti minőségi különbséget sem értené meg soha.

Valószínűleg a használók és élvezők társadalmában azért tűnik el a következő lépcsőre való törekvés, mert az emberek nem kíváncsiak már semmiféle következő lépésre. Magyarán: a konzumer társadalom szellemileg sehová sem vezet. Csak az emberben ott szunnyadó jól kiszolgált, jóllakott jószágot ernyeszti tovább. Tele van a bendő, és a többi nem számít...

*

Bemegy az ember az üzletbe, hosszasan válogat, és vesz magának egy kedvére való pisztolyt, vagy egy csinos puskát, olyan magától értetődő egyszerűséggel, ahogy kenyeret meg tejet vesz az ember. Mármost Amerikában. Aztán hazamegy, szépen megtisztítja a fölösleges zsírtól, beiratkozik egy céllövő klubba vagy egy vadászegyesületbe, ha már annyira szeret durrogatni, vagy csak bezárja a fegyvert az erre való szekrénykébe, és tudja, hová kell nyúljon, ha házába besurrant valaki nagy késsel vagy más fegyverrel a kezében.

Európainak roppant furcsa az ilyen fokú szabad fegyvertartás; egyből arra gondol, hogy ha fegyver van a házban, balesetek sokasága az egyenes következmény, valamint féltékeny szerelmesek egyszerűen lelövik a vetélytársat, azaz mindenki potenciális gyilkossá válik.

Merő kíváncsiságból a statisztikai adatokban böngészek és látom, körülbelül annyi ilyen baleset vagy felindultságból elkövetett emberölés történik évente (lőfegyvert használva), ahányan nem autó-, hanem bicikli balesetben halnak meg.

Meglepően elhanyagolható a szám.

Ugyanakkor arra is gondolok, és ez aztán az igazán fonák dolog, hogy némely elmaradott országban a katonaságnál kiképzik ugyan az embert a fegyverek használatára, de abban a pillanatban, amint leszerel az illető, nyomban kiskorúnak minősíti őt a törvény, vagyis fegyvertartásra tökéletesen alkalmatlannak, önvészélyesnek és közveszélyesnek, akinek véletlenül se szabad, hogy más legyen a zsebében, mint legfeljebb egy bicska, vagy a kamrában a kisbalta, amivel persze heves felindultságból éppen annyira meg lehet ölni a haragost, mint a ravasz meghúzásával. És még célozni sem kell, nem is durran, és a mellélövés esélye sem menti meg az áldozatot.

Olyan ez, mintha a borbélyinas kezéből azonnal kivennék a borotvát, amint felszabadult.

Persze, ádáz politikai acsarkodás folyik itt Amerikában is a szabad fegyvertartás ellen, mert a siralmas tömegemberré tett valakitől már csak a fegyvert kellene elvenni, hogy tökéletesen és mindörökre esélytelenné váljon. Elképesztően költséges kampányokkal küzdenek furcsa társadalmi erővonalak mentén ennek a jognak a megszüntetéséért, csak éppen az a komplikált az ügyben, hogy magát az Alkotmányt kellene megváltoztatni ahhoz, hogy lefegyverezzék és lekiskorúzzák egy új törvénnyel a 240 milliós népet. Azt átírni pedig nehezebb Amerikában, mint itt-ott átírni a Bibliát.

Ezt a problémát a legtöbb európai ország könnyedén oldotta meg, különösen a volt bolsevik országok, amelyekben fegyvert adni mindenkinek a kezébe!... Istenem, hány percig maradt volna fenn a kommunista államszerkezet, amelyben Szabad Nép-félórákkal kellett kezdeni a napot, szemináriumokra, falujárásra, házi agitációkra, kommunista szombatokra stb. járatták a népet (és menni kellett, mint a birkának), és a „házánkban ideiglenesen tartózkodó” (örök-lakásos) szovjet elvtársak és „tanácsadók”, valamint a Knesszet-re emlékeztető bábkormány volt az úr!

Kik az igazi urak ma nálunk, azaz kik félnek most éppen annyira (egy szabad országban) a katonailag kiképzett emberek szabad fegyvertartásától? Érdekes dolog ezt megkérdezni. Még érdekesebb volna (ha nem kussolás lenne) a válasz.

Lehet, hogy képtelenség lett volna egyetlen Alapszerződést is megfirkálni?

Vagy idegen államoknak kémközpont-székházakat fenntartani Pesten? Vagy egy volt pufajkás vérbírónak meg egy nyíltan szabadkőművesnek káoszba vezetni egy jóra való népet?

Lehet...

*

A dialektika spirálja... Elég jól tartja magát ez az elképzelés már az antik görögök óta, és valóban könnyen fel is ismerjük ennek a motívumnak a jelenlétét a változások törvényszerű lefolyásában. De valahogyan meg is áll a filozófia esze kereke ezen a ponton. Senki sem szólt még egy szót sem például arról, hogy függőleges, vagyis felfelé mutató a spirál, vagy víz-szintes, vagy ferdeszögű... Pedig filozófiailag egyáltalán nem mindegy ez. Érdekes dolog volna, ha valamely igazolványos filozófus vagy matematikus ráharapna a témára, amit először, itt és most, és én hozok szóba. Mindig akadnak einsteinek, akik sohasem hozakodnak elő saját találmánnyal, csak bizonyítanak. Már mint az elhallgatott mások teóriáját. Poincare is melleleg tette közzé mindazt, amire Einstein rácsapott, majd tétellé duzzasztott, majd pedig olyan

hangosan bizonyított, hogy végül mindenki neki tulajdonítja az egészséget. Különösen, hogy média-beli barátai akkora reklámözönnel árasztották el a világot Einstein(!) tételét illetően, amekkorára példa még nem volt. Ma már naivul feleségem is kis Einsteinnek titulálja a szomszédék kisfiát, mert valóban rendkívül okos a gyerek, és mások is az emberi intelligencia non plus ultrájával azonosítják a nevet. A kis bizonyító nevét. Aki melleleg (saját memoárja szerint) szenvedélyes onanista volt, és gyanítom, hogy cukrosbácsi is, azon kívül, hogy nem szeretett borbélyhoz járni és az ápolt ember benyomását kelteni.

Alapgondolatom elkottyantása után tehát a következő „non plus ultrát” várom, aki nevem megemlézése nélkül bizonyítani fogja „saját” feltevését.

Mi konkrétan az alapgondolatom? A függőleges, a ferde vagy a vízszintes spirál? Egyik sem. Ez csak a bevezető lépés egészen kis einsteineknek szárvá. Hanem, szerintem, a dialektika spirálja (és ezt nagyon komolyan és gondos megfontolás alapján állítom) csakis úgy teljes értékű igazság mint természeti törvényszerűség, ha magát a spirált is spirál alakban haladónak fogjuk fel. Vagyis a spirálózó dialektikus spirál az igazi... Érdemes ezen nagyon mélyen elgondolkodni. És több, mint valószínűnek tartom, hogy ez a spirálózó spirálkomplexum maga is spirális formát követ, sőt a nagyobb és az utána következő többi komplexum-szint is.

Van, amikor humorosnak látszó írásban halálosan komoly dolgot hozok szóba. Ez is azok közül való. De hogy tréfára fordítsam vissza a szót, most, hogy tételemet nyilvánosságra hoztam, lesem és várom a kissé tisztátalan kócosokat, akik majd „bizonyítanak”. De azt is hozzáfűzöm, hogy kitaposom a belét annak az „Einsteinnek” (a médiáról nem is beszélve...) aki nem az én nevemhez fűződőnek hirdeti „tételét”, mert velem nem lehet viccelni.

*

Érdekes, mennyire másként látja a gondolkodó embert ez vagy amaz a nép vagy kultúrkör.

Nálunk, európaiaknál Rodin közismert Gondolkodója fogalmazta meg ezt a témát a legtipikusabbban, azzal a bizonyos tagbaszakadt bronz férfi-alakkal, aki szinte magzat pózban kuporogva, öklét rágja, és szemlátomást olyan belső viharok dúlnak benne, hogy kissé bamba arca is beletorzul, izmai duzzadnak az erőlködéstől, inai feszülnek...

Különös, hogy a fehér ember kultúrkörében ilyennek látszik a gondolkodó. Az is meglehet persze, hogy előbb a szobor készült el valamilyen indokkal, aztán sok keresés és vitatkozás után a Gondolkodó nevet kapta. Szobrok esetében megtörténik. Horthy István síremlékének készül egy nagy darab bronz nő, aztán jön a háborús összeomlás, és minthogy a szobor már készen áll, és minthogy kár volna egy ekkora valamit összetörni és beolvasztani, egy kommunista éra teszi azt a helyére, csak más néven, mondjuk Szabadságszobornak titulálva. A New Yorki szabadságszobrot is a franciák adták az új világnak, hogy valahogyan megszabaduljanak tőle, mert végül akkorának látták, hogy óhatatlanul uralta volna a teret a legnagyobb francia városban is. Ez a gondolkodó is olyan egy kicsit, hogy ennek is, meg annak is nevezhetnének. Például az Ember az árnyékszéken is találó cím lenne hozzá, vagy olyan egy kicsit, mintha egy rakodómunkást ábrázolna, akinek sötét káoszon kívül nem sok egyéb sejlik a fejében, és keserves kínok között azon töpreng éppen, hogy mitévő legyen most, hogy megszűnt a munkaviszonya...

Olyat is hallottam, hogy valaki egyszerűen a székrekedés szobrát látta benne, pedig szép szobor: Anatómusok, buzik vagy body builderek különösen értékelhetik, de aki a gondolkodás mechanizmusához valamennyit is ért, tudja, hogy nagy baj van, ha a gondolkodás folyamatában az illetőnek minden izma megfeszül és szinte beletorzul kusza arca. Arra vallanak az ilyen külső jelek, hogy problémába ütközvén ez az ember nem azonnali döntéssel reagál (harccal vagy meneküléssel, mint a két lehető emberi reakcióval), hanem kétségbeesik, mert volta-

képpen azt sem tudja, hogyan kezelje a dolgot. Egészséges lelkületű ember nem rágja körmét, nem komorkodik magzat-pózban, nem pisil be álmában, nem feszül minden izma és ina a támadás vagy menekülés fölötti képtelen döntés patt-jában, hanem vagy azonnal nekiugrik, vagy elugrik, de talál megoldást.

A problémák gondolatbeli megoldása (vagyis a gondolkodás mint aktivitás) normális esetben egyáltalán nincs izomtevékenységhez kapcsolva, mert hiszen szellemi tevékenységnek semmi köze sincs izomgörcsökhöz, hacsak nem valami neurotikus személyről beszélünk, akinek tönkre van zúzva, vagy éppen ki sincs fejlődve a személyisége, vagyis ilyen vagy amolyan okból nem lakozik benne az épkeztláb valaki, aki minden helyzetben képes a helyes reakcióra.

Sohasem tartottam jónak ezt a szobrot a ráragasztott, közismert címmel. Sokkal inkább a neurotikus szorongás és az önmarcangoló tétovaság szobra ez. Vagyis a szimpla neurózis bronzba öntött diagnózisa.

Az aztán más téma, hogy kultúránk nagy lihegve, vagy éppen a megszokott közönnyel hagyta rá, hogy ez a Gondolkodás Szobra.

Némileg sajnálatos, hogy ráhagytuk. Mindnyájan neurotikusak volnánk egy kicsit, hogy a gondolkodáshoz természetesen értjük oda a gyötrődést?

Ha már a gondolkodás mint tevékenység szoborban való kifejezésénél tartunk, a Buddha szobrok többsége sokkal sikerültebb. Nem rajongok pingált szobrokért, de többségük kifejezi azt, amit ki akar fejezni: a Megvilágosodottat ábrázolja, az Embert, meditálás közben, aki gondolatának megtisztításával szemlátomást eljut oda, hogy egyenes összeköttetésbe kerül a Teremtővel. Göcsörtök és neurotikus rángások nélkül ül előttünk az Ember, aki lehunytt szemmel, befelé tekintve átéli az Ég és önmaga közt a rendet és a békét, sőt jóformán az azonosságot. Talán csak ennyi kell az egészhez: egy csendes hely és a dolgok megértése, ideértve az univerzumot és önmagunkat, és önmagunk helyét, dolgát. Ha ő is gyors autót akart volna, meg öröklakást, meg villát a Balatonon, vagy gyorsabb csatahajót akart volna gyártani, nagyobbat durranó bombát, vagy árut akart volna termelni és eladni, amire a világon voltaképpen senkinek sincs szüksége, vagy egy magas íróasztalt akart volna megtartani az íróasztal-harcok életfogytiglani ütközeteiben, vagy egész életében az örökös részleteket és kölcsönöket fizette volna... Nos, akkor a Buddha szobor is göcsörtösen ülne előttünk a neurotikusok sehová sem vezető totális izomgörcsében, és tekintetéből, abból a kuszából ezt olvashatnánk ki: mihez kezdjek most, hogy esztelenség volt az egész eddigi életem!...

*

Kezdetben vala az öskáosz...

Kezdetben?

Némelykor az az érzésem, hogy a káosz a világ örökös és igazán természetes állapota. Az aztán más dolog, hogy az ember nem a természetszabásút látja ebben, ha nem a rendetlenséget, és egyebet sem akar, mint ésszerű rendet és szabályokat, és harcol a folyton betörő és mindent ellepni akaró dzsungel ellen.

Az ilyen rendre való módszeres törekvést aztán kultúrának és civilizációnak nevezi az ember. És nemcsak büszke a maga kultúrának és civilizációnak keresztelt szabály-rendszerére, hanem kegyetlenül harcol minden civilizációs és kulturális szisztéma ellen, amely nem az ő köréből való, hanem, mondjuk, a földgolyó más pontján kezdett kristályosodni éppoly jóhiszemű eszméléstől sarkallva, mint az övé.

Kultúrák és civilizációk ütközése ez. Háborúkba, vagyis (íme, visszatértünk) dzsungelszabályos káoszba vezet ez, mert hát mi van még más, mint az ölni vagy megöletni... egy üres bendő, vagy egy eszme követelésére!?

A dologban aztán az is tipikus, hogy az öldöklés káoszába visszaesvén valamelyik rendszisztéma előbb-utóbb mégis győztes lesz.

Talán az erősebb, talán az, amelyiknek kedveznek az idők. Ám minthogy semmi sem örök, egyszer az is elbukik, sőt, a következő is és a következő is... hiszen csakis a dzsungel törvénye az igazán örökös és megtörhetetlen ezen a földön.

Kezdetben vala?...

Úgy látszik, csakis ez „vala”! Ezt kell szeretni.

*

...És még van, aki azt mondja, hogy „adj nekem egy szilárd pontot és kifordítom sarkából a földet”, meg a bölcsök állandóan valami abszolútot és bizonyosat keresnek, mintha volna. Mintha nem hallottak volna a táguló világegyetemről, vagyis arról (jól kapaszkodjunk meg), hogy úgy, ahogy van, az egész széthullóban van már a kezdet kezdetétől fogva.

Széthullóban, a nagy semmibe...

Van értelme akkor az abszolút és szilárd pont a keresésének?

Nincs.

Hacsak... Hacsak egyáltalán nem künn, hanem önmagunkban keressük azt. Önmagunkban, a galaktikus tágulás - és széthullás árjában sodródó önmagunkban, a porszemben, amely mégis sajátos, különleges és egyedi, és magva van. Számunkra ez az egyetlen fix pont: önmagunk, mint egység. Valamint az a raj, amelyben sajátossá, különlegessé és egyedivé formálódtunk: a nemzet.

Csak hadd táguljon, hulljon mindinkább az időbe, a semmibe, mármint az ideiglenes galaktika, ha tudatában vagyunk közben, hogy számunkra az egyetlen értelmes és fix pont mi vagyunk, és az a bizonyos raj... valamint létünk, sorsunk, együttmaradásunk. Máskülönben valóban tökéletesen értelmetlen az egész.

*

Romlás és káosz, amerre csak néz az ember; a világ egyszerűen nem működik, a harmadik és igazi világháború előszelét ha akarjuk sem tudjuk nem érzékelni...

Egy kínai átok így szól: „Kívánom, hogy érdekes időben élj.”

Megkaptuk.

*

Alig tudunk valamit más kultúrkörökről vagy korábbi kultúrákról. Ott vannak például a piramisok. Fogalmunk sincs igazán az egészről, abban sem vagyunk egészen biztosak, hogy kik és mikor építették azokat, főleg pedig hogy mi okból, ám amint rájuk bukkantunk, pökhendiségünkben azon ámultunk el azonnal, hogy olyan „primitív” emberek, mint az akkoriak, hogyan tudtak ekkora valamiket építeni. Ugyanezzel az arroganciával állapítottuk meg azt is, hogy bronz vésőkkel, bunkószerű fakalapácsokkal és szolgák tízezreivel épültek a piramisok, akár így történt, akár nem. Valahogyan mindig lenézéssel intézzük el azt, ami túlságosan ismeretlen, túlságosan nagy, túlságosan meglepő, mert az ilyen jelenségek igen vaskos házi feladatot adnának, ha igazán végére akarnánk járni a dolgoknak.

Úgy tűnik, a pökhendiségre és a dolgok azonnali lekicsinylésére való hajlam - velünk született. Jó Püthagorasról is tanultunk az iskolában (ámbar csakis középiskoláink szintjéig tudott közöttünk felkapaszkodni), és úgy mutatták be számunkra, hogy alig lehet rangosabb elképzelésünk róla, mint egy primitív idők falusi tanítójáról, aki véletlenül rájött valami nyilvánvaló összefüggésre a háromszögekkel kapcsolatban.

Sokáig magam sem értettem, hogyan tudta ezzel a bizonyos $a^2+b^2=c^2$ históriával elnyerni a kora legnagyobb matematikusának kijáró megbecsülést, hacsak valóban nem volt az a kor kritikán alulian primitív, mint hinni szeretnénk. Kérdeztem is magamban egy párszor, hogy mivel tölthette hátralévő éveit ez a „nagy” matematikus, miután felfedezte a nyilvánvalót és szimplát. Csak évtizedekkel később kezdett a dolog megvilágosodni, ugyanis véletlenül rábukkantam egy kis példányszámban megjelent régi könyvre, amely éppen a Püthagorasz kori matematikáról szólt egyet-mást. Roppant meglepő és izgatón különös gondolkodási szisztémát írt le a könyv. A számoknak ugyanis akkoriban teljesen más természetük volt, mint ma, és a matematikus sem csupán a számok embere volt, hanem legalább annyira filozófus is, sőt majdnem hogy pap, ami az általa hirdetett tételek világot magyarázó szándékát illeti.

Határozott jellemük, lelkük, karakterük, spirituális tartalmuk is volt a számoknak, ami roppant szokatlan felfogás nekünk, ilyesmirel sohasem hallottunk, mármint arról, hogy a szimpla mennyiségi jelentésükön kívül a számok minőséget is hordoztak, mintha az organikus világ szerves részei volnának. Azt is nehéz elképzelni mai fejjel, hogy a számoknak akkoriban éppen a spirituális természete volt bizonyos értelemben a fontosabb, nem pedig pusztán névértékük.

Ma például a KETTŐ semmiképpen sem jelent nekünk mást, mint amit ma a kettes egyáltalán jelenteni képes, azokban az időkben azonban az intellektust is jelentette, valamint az ideák forrását. A HÁROM a maga szimpla mértékén kívül a hímnem és nőnem dualizmusát is jelentette, amiből produkció ered. A NÉGY az anyagot jelentette, az ÖT a káoszt, amely egyben a végtelenségre is emlékeztet, a HATOS szám szimbolizálta a zavart, a HETES az elegyedést és így tovább...

Nemcsak személy szerint Püthagorasz, hanem azokban az időkben, sőt, az őt megelőző idők is valahogyan így értékelték a számokat; a jelentések jóformán csak „tájszólásban” különböztek, amint az akkád, a kaldeusi, az egyiptomi, a sumir és más kultúrkörök jelentés-listáját vetjük össze. Vagyis a számok a mi korunk előtti időkben a Teremtés jelenségeinek megértéséhez adtak eligazítást

Nyilvánvalóvá válik így, hogy amikor Püthagorasz a háromszögről beszélt (amelyben a két befogónak a négyzete egyenlő az átfogó négyzetével), nem csupán méretekről szólt, hanem éppen és főleg az organikus jelentéstartalomról, filozófiáról, megállapításról vagy fölfedezésről, és voltaképpen azt tanította nekünk, hogy bepillantunk két dolgot ismervén az ismeretlenbe, a titokba, a rejtélyesbe, a teremtés rendjébe, az isteni szisztémába, és hogy az a REND igenis, valós valami, szimbolikus is és kézzelfogható is...

A világ isteni harmóniájának létéről beszélt tehát; azt akarta mondani, szinte kétségbeesetten, hogy olyan tiszta és nyilvánvaló a Rend, hogy akár a legegyszerűbb geometriai konfigurációval is világosan bizonyítható.

Mindjárt más értelmet kap így a tétel.

Tanítása a Rendről szól, a világmindenség szövetének szerkezetéről, és arról, hogy nagyon is betekinthez az ember a misztikumba, a dolgok csodálatos hátterébe. Tehát nem a háromszögről papolt, hanem azt akarta megértetni a tunya világgal, hogy harmónia vesz bennünket körül, hogy bölcsesség hatja át a teljes képet: az Alkotó bölcsessége.

Meg kellett volna ezt valahol említeni tankönyveinkben...

E harmónia fölismerése több is, nagyobb is, nemesebb is annál, ami a hétköznapok emberét egyáltalán foglalkoztatja. Sőt, mai tudósaink többsége sem jut el a nagyszerű struktúra felismeréséig vagy gyanításáig sem, mert ez Püthagorasz-kaliberű zsenialitást követelne, viszont pökhendiség dolgában lépten-nyomon megdöntjük a világrekordot. A legmagasabb bölcsesség templomának kis kulcsát adta kezünkbe Püthagorasz, akit érdemei elismeréseként egyből háromszög-emberkévé kicsinyítettünk, és noha használjuk a kis kulcsot, fogalmunk sincs arról, mi mindenhez tárja az fel a kaput, és hogy egyáltalán van egy - templom.

*

Rövidebb az emberöltő, semmint gondolnánk. Ráadásul sokak szerint, különösen a vének visszapillantásait elemezve, többnyire az derül ki, hogy az életnek, mármint a köznapi kenyérharccal eltöltött küszködés idejének nem sok értelme volt, van, vagy lesz. Magyarán a hétköznapi életnek sohasem volt és sohasem lesz igazi értelme. Pessimistának hangzik ez, sőt, nagyon pessimistának, de miért gondol megélhetésért való napi fáradozások sorozata? Miért nem úgy fogjuk fel inkább, ja bárki is, hogy az élet semmi más, mint hogy az élet a megismerés és az alkotás végtelenül gazdag alkalma is?

Csak bélgépek hiszik, hogy nem más az élet, mint munka és evés-ivás. És csak a strucc hiszi, hogy lapos a világ és csupán tíz centi mély.

*

Az egyik filozófus azt mondta, hogy a tűz az igazi világlényeg.

Igaza volt, mert ebből kiindulva, nagyon jól meg tudta magyarázni a világot.

A másiknak is igaza volt, aki azt mondta, hogy a víz a világlényeg, mert innen is meg lehet magyarázni a világot.

Ugyanúgy igaza volt annak is, aki azt állította, hogy mind a négy: a tűz, a víz, a föld és a levegő a négy világlényeg, mert mondanom sem kell, ő is kerek képet tudott adni a világról, akárcsak a materialisták a maguk felfogásával, meg a nem materialisták is, és egyáltalán bárki, aki filozófiára adta a fejét és állított valamit.

Egyszerű ez, és mind igaz is. Olyan, mintha egy labdát valaki a belső felület görbületének leírásával magyarázna meg, míg a másik a külső felület görbüléséből, vagy madártávlatból, vagy az epicentrumából...

Mindig ugyanarról a labdáról van szó: a világról. Ilyen alapon nekem is igazam van, amikor azt állítom, hogy magunkban hordjuk az egészet, azaz a világot hordjuk magunkban: sejt- és génelemlekezetünkben a teljes folyamat emlékéit az első egysejtű létrejöttétől a gerincesek és az emberfaj és a mi fajunk létrejöttéig úgy mindenestül. Mélyen a tudatalattiba ülepedve.

Misztikus elképzelés, de elképzelés ez is.

Balázs Béla Bartóknak írt szöveggönyvében, A kékszakállú herceg várában találjuk a nagy kérdést:

Haj regő rejtem

Hová, hová rejtsem?

Hol a színpad: kint-e vagy bent,

Urak, asszonyok?

Filozofikus kérdés.

Meglehet, hogy van ugyan egy künn is, de a lényeges, a teljes bennünk lakozik.

El tudom képzelni.

*

Az a veszélyes a filozófiákban, hogy noha mindig teoretikus síkon jönnek létre, előbb-utóbb praktikusabb vonalra váltanak át: ideológia lesz belőlük, szögesdrót, ágyú, vér, leigázás.

Nem a fegyvergyárosokra kell tehát ügyelni elsősorban, hanem a nagy „okosokra”, akik megírják a bölcsek könyvét, aztán kinyomtatódik, majd azonnal fegyveresek sorakoznak föl a könyv mögött. Túlságosan gyakran történt ez mostanában.

*

Az alapvető emberi szerénytelenség gyöngyszeme a köztudatban elfogadott megállapítás, hogy Isten a maga képére teremtette az embert.

Csodálatosan „alázatos” idea ez! Az ember nem tudja, bosszankodjon-e vagy nevéssen, amikor hívőktől hall ilyet.

Így következik aztán, már az első kanyarban, a logikus és ugyancsak hallatlanul „szerény” elképzelés is, hogy nyilván isten is ránk hasonlít, hiszen az ember és isten párosában ki más lehetne még összehasonlíttani kivel mással!...

Szeretem magunkat, amikor dől belőlünk a keresztényi alázat.

*

A szentírásokat olvasva szinte elkerüli az ember figyelmét a tény, hogy a legkisebb és a legnagyobb vallásalapítók is állandóan a pénzről és más anyagi javak birtoklásáról vagy nem birtoklásáról döngicsélnek a sorok között, vagy egyenes adásban...

Általában igen negatív tónusban szólnak a birtoklás fontosságáról, de mégiscsak folyton az anyagi javakhoz való viszonyunkról beszélnek. Szinte ingatlanközvetítők, gyűjtők és kereskedők terminológiájára ismerünk a sorokban és a sorok között.

A jó öreg Buddha tanításainak a középpontjában is ott áll az anyagi javakhoz való viszony, mégpedig kimondottan az anyagiaktól való szabadulás szüksége, pedig az ő vallása talán a legszimpatikusabb valamennyi közül, amennyiben nem papnak, hanem tanítónak tartotta magát, és ő félt legjobban a várható következménytől, mármint attól, hogy az ostoba tömegek végül formális vallássá torzítják bölcs intelmeinek sorát templomokkal, festett szobrokkal, liturgiával és mindennel, ami intézményes vallásokra jellemző.

A világ szenvedéssel van teli.

A szenvedések végső oka az önzés.

Takarítsd ki magadból az önzést, és boldog leszel.

Dióhéjban körülbelül ez a buddhizmus háromszögletű képlete. Szépen is hangzik:

Az alapgondolatok általában nagyon szépek és meggyőzőek, csak ne kezdjen az ember kérdezősködni, mert mindjárt bicegni kezd a szép háromszög is.

Mert miért éppen az önzés és a vágyakozás a boldogtalanság végső oka? Miért nem egy csomó más? Miért nem az emberi gyöngeség, a meghunyászkodás, az alázat, a lemondás, vagy éppen az izzadós láb? Miért gondolja bárki is, még Buddha is, hogy megtalálván a boldogtalanság végső okát, azonnal tudjuk a boldogsághoz vezető utat is.

Ettől még nem tudjuk.

Különösen, ha csakis egyetlen idevezető kiinduló pontot határozunk meg, noha minden ember más, tehát más és más pontból kell elinduljon.

Ha az önzés volna a boldogtalanság egyetlen oka, a nincstelenség képtelen pozíciója lenne rá a megoldás. Ez pedig pillanatok alatt a tehetősök, kapzsis és önzők szolgájává tenné a hívőt.

(Azoknak a szolgálói is vagyunk mindahányan, pedig (!) szorgalmasan tartjuk oda a másik orczákat...)

Elképesztő, hogy mekkora világméretű vallási és ideológiai hullámok képesek előgomolyogni alaptételekből, amelyek legjobb esetben is csak részizgazságok.

Úgy tűnik, a valóban „boldogtalan” Ember kétségbeesetten és gondolkodás nélkül kap minden szalmaszál után, ami megoldást ígér.

*

A gyerek azt kérdezte, hogy mi voltaképpen a művészet.

Meglepődtem, mert ilyesmire, mármint definíciókra ritkán gondol az ember, csak csinálja a dolgokat, mint például felgyűjtja a villanyt anélkül, hogy az elektromosság vagy a mágnesesség végső okát valaha is definiálták volna neki.

Hirtelenjében azt feleltem, hogy a művészet az emberi szellem reakciója a ritka alkalomra, amikor a mindenség csodálatos összefüggéseiből hirtelen felismert egyet, és ujjongva ad neki kifejezést.

Kissé költőire sikerült a magam kis meghatározása, de hát az embert néha elragadja az ihlet axióma-csinálás közben.

Azt is mondhattam volna, hogy a művészet az egészséges lélek virágzása, míg minden más művészkedés inkább a pszichológusokra tartozik, de az előbbi definíció jobbnak tűnik. Bizonyos sohasem említett, de a háttérben ott húzódó motívumra is fel kellett volna hívni a figyelmét, például a kínai szobrászra, meg a néger Madonnára is. Megfigyeltem ugyanis, hogy a kínaiak által előszeretettel faragott oroszlán- vagy sárkány-szobroknak meglepően kínaias arckifejezése van. Minden esetben. A néger által faragott Madonna-szoborra is emlékszem, annak is kimondottan néger testalkata és vonásai voltak, míg a mi Szűz Mária szobraink kizárólag a fehér ember vonásait hordozzák.

Automatikusan jön ez így a művészből.

Vagy az is érdekes, hogy ha valaki csak unottan firkál, rajzolgat; mondjuk egy emberi arcot, abban az ábrázolásban ott található saját vonásai is. Bárki kipróbálhatja. Ugyanis a műalkotás, a legegyszerűbbtől a legkomplexebbé mindig kifejezi az egó-t is, amiből az alkotás szárnyra kelt. Általában sohasem gondolunk erre, sőt, ha művészetről van szó, egyből az expresszió szót említjük, minthogy a művész valóban kifejezi, amit kifejez, ám mialatt azt a bizonyos kifejezést végzi, éppen a legbelső és legmélyebb része aktív. Az egó. Ezért aztán kínai dallam sohasem tör fel egy holland lélekből, vagy egy bolgár vers tökéletes fordítása sem könnyeztet meg az osztrákot úgy, ahogy a vers eredetije a bolgárt. Ugyanis a műélvezésnek is sok köze van az egóhoz. A művész fölfedez egy bizonyos összefüggést, mert lelke egy pillanatra felnyílt és láthatóvá vált számára egy és más, a műélvezőnek meg a felmutatott látomástól nyílik meg a lelke. És találkoznak.

Kínai lélek feltárlása persze nem egészen nyitja meg a holland lelket, vagy a bolgár sem az osztrákét, csak részben vagy egyáltalán nem.

Valószínűleg specifikusak vagyunk a lelkünk legmélyén, és ha leásunk magunkban az alapok mélységéig, voltaképpen a specifikus egót találjuk, azt az identitást, ami a génekben és generációk sokaságán keresztül formálódott olyanná, amilyen lett: néger, vagy kínai, vagy éppen magyar.

Nem vezettem tovább a gondolat-szálat, mert sok lett volna a gyerekek, meg azért sem, mert ilyesmiért hamar leirredentázzák meg lefasisztázzák az embert azok, akiknek a fejében csak szölamok ismétlődnek, és sohasem fordult meg egyetlen tartalmas gondolat sem. De az az igazság, hogy végső fokon genetikus és nemzeti fundamentuma van a műalkotásoknak: az egó szólal meg, az egó, amely kínai, néger, vagy éppen magyar.

A többi csak „művészi” valami, ami hosszú távon egyáltalán nem marad fenn a kínai, a néger, vagy a magyar lélekben, és nem ad specifikus lélekhez újabb csodát.

*

Ha mindig más mondja meg nekünk, mi a jó és mi a rossz, a méltó és a méltatlan, az erény és a szemétség... Jobb híján ez sem nagyon rossz, mert legalább megmondja valaki. De ha nem az íratlan törvényekhez tartjuk magunkat, vagy ha az íratlan törvények eleve nem „írottak” bennünk, megette a fene az egészset.

*

Jóformán minden a vadvirág ellen dolgozik. Senki sem gazdagítja sovány földjét, azt a kis ásványt is, amit lel, a mellette nőtt gazok szívják fel előle; vihar jön, vagy éppen rossz év, kevés napfény, jégesők, rágcsáló rovarok, legelő állatok, néha futótűz vagy árvíz.

Élete a halál állandó jelenlétében telik el.

És mégis, tavasszal minden a helyén van: virágzik a mező. A Jó győzedelmeskedik a Gonosz felett.

Mindig.

Mint a mesékben.

*

A technikai fejlődés alig felfogható iramával párhuzamban nem napról napra jobb és jobb világban élünk, hanem éppen ellenkezőleg.

Úgy látszik, és éppen a technika korában derült ki, hogy voltaképpen nem annyira racionálisokra, vegyészekre, mérnökökre és villanyszerelőkre van szüksége a világnak, amely jobba akar válni, hanem tisztánlátókra, majdnem hogy álmodókra.

*

Valamikor a tábortűz körül ült a nagycsalád. Mindenkinek megvolt a maga pontos helye, és a lelkekben is épp ilyen emberszabású rend volt...

Aztán, évezredekkel később, mindenki négykerekű vasdobozban kezdett keringeni körengetegek útlabirintusában, a gyerekek is azonnal kirepülnek, amint ki tudnak venni egy lakást, és mindenki a maga lapos fűtőtesténél ül. És magányos, és üres egy kicsit, és nem nagyon boldog. És nem tudja, miért.

Némelykor azt kell hinnem, ha igazán civilizáltak akarnánk lenni, visszaülnénk a nagycsalád tábortüze köré. És élveznénk az öregek meséit a múlttól, és a jövőről, ami a múltból és belőlünk következik.

*

A róneszansz mint történelmi jelenség akkor látszik fontosnak, sőt megoldásnak is, amikor egy kor belátja, hogy minden erőfeszítése ellenére romlik és bomlik minden, ami eladdig értelemmel fogta össze a világot.

A „kis halálok” a kísérelőjelenségek ilyenkor: nagy cégek és világbankok döglenek be, családi kötelek bomlanak fel egyre-másra (mert nagyon is és mindinkább csupán köteleknek érződnek), a mezőgazdaság a világ összes műtrágyája ellenére se profitáló, az ipar fölöslegeset gyárt és drágán, és akkor sem működik a világ, ha a mindennél fontosabban vigyázott termelés- és fogyasztás egyensúlya kínosan meg van tartva. Együttvéve, és egy csomó más hanyatló jelenséget is ide sorolva, ez már az igazi és „nagy halál”, vagyis a kor stádiuma, amikor az uralkodó eszme vált elégtelenné, és bármit is próbál a kor, valami lejárt, kimerült, elavult és voltaképpen meghalt benne.

Nem kell azonban azt hinni, hogy a történelmi világérák nagyhalálai megelőzhetőek, vagy hogy a róneszansz módjára kipofozott régi lesz majd az új kor.

Egyáltalán nem így szokott történni, még hozzá annyira nem, hogy a kultúrák egy csöppet sem hasonlítanak egymásra, nem egymásból következnek, nem az előző jobb és fejlettebb formája az elhaltat követő, hanem - más. Teljesen, fundamentálisan más. Annyira más az új kultúrára, hogy képtelen megérteni az előzőt, mint két különböző komputer-nyelven írott szisztéma sem tudja megérteni egymást. És tudjuk, hogy valóban, az egymást váltó kultúrák tudomást sem vesznek a korábbiakról.

A róneszansz tehát inkább a kishalálok elleni ösztönös kapálódzás és az éra nagyhalálának elkerülését próbáló - hiú ambíció.

*

Bármilyen meglepőnek is tetszik, ha lepárolod az összes eddig létezett vallást a nyamnyam négerék fétiszekkel alaposan megkomplikált világ- és istenszemléletétől az ősmagyar istenhiten keresztül egészen a katedrális katolicizmusig, azt találod mindenütt, és csakis azt, amit mi legutóbb a Tízparancsolat összefoglalásában is megkaptunk. A ne csalj, ne lopj, ne hazudj, ne ölj és hasonlók alapszabályát tehát nem Isten mennydörögte el nekünk és nem először tette, hanem kőtáblák és szarvak nélkül mindig jelen volt a legkisebb embercsoportokban is, és a legnagyobbakban is, mert határozottan emberszabású ez az intelem-szisztéma, és egyszerűen elképzelhetetlen nélküle az emberek együttélése.

Sem hozzá adni, sem elvenni nem lehet belőle, sem nélkülözni nem lehet.

A dolog tehát nagyon szépen elképzelhető papok nélkül is, meg harangok nélkül is. Legtöbbször elég hozzá egy tisztességes apa és anya. Ha nagyon lepároljuk a dolgot...

*

Elég jól beszéltem már akkoriban a svéd nyelvet, sőt, a legvégén már svédül is álmodtam, ami igazán azt jelzi, hogy tökéletesen otthon van az ember az illető nyelvben. És mégis, az igazi svéddekhez hasonlóan, a dán nyelv jóformán érthetetlen volt számomra is, pedig pontosan egyazon nyelvről van szó; írott formában svéd tudással egyáltalán nem okoz gondot, csak hát a kiejtés, az az átkozott gurgulázás és nyeldekülés!...

A svéd úgy tartja, hogy nem nyelv a dán, hanem torokbetegség.

Kocsival Dániában, a barátom lakhelyét keresvén, eltévedtem.

Megállok, kérdezem svédül az egyik járókelőt, hogy merre van az illető utca. És mutogat, mosolyog, válaszol. Dánul!

Fogalmam sem volt, mit mondott.

Arrébb egy másikat kérdezek, az is dánul felel, de az ellenkező irány felé mutogat. Valószínűleg nemcsak én nem értettem őt, hanem ő sem engem.

Bajban vagyok.

Váratlanul egy kis, füstös képű fiatalembert látok közeledni.

Tőle angolul kérdezősködöm, mert tudom, hogy sok itt az eszkimó, minthogy Grönland dán felségterület, és ide járnak egyetemre az eszesebbek.

A fiú szép angolsággal, gyorsan és egyszerűen magyarázza meg, hol vagyok most és merre menjek.

Ujjongtam a világos beszéd hallatán.

Az útikalauzokban okvetlenül meg kellene jegyezni, hogy ha eltévedsz Dániában, rá se ránts, csak találd meg a legközelebbi eszkimót.

*

Pueblo Mexikó egyik nagyvárosa. A buszok mindig elviszik ide a turistát, hogy megmutassák a főtéren a város és Mexikó egyik történelmi nevezetességét, a hatalmas, régi katedrális.

Robosztus, mint általában az épületek, amelyeket sziklából és az örökkévalóságnak emeltek. Bent illatos csönd, és arany mindenütt. Arany a több emelet magas oltár, arannyal burkoltak a csavaros oszlopok, a kőcsipkék szegélye, és minden arany itt, amit aranyból lehet csinálni vagy amit arannyal fel lehet cicomázni. Mert Istennek csak így tetszik. Legalábbis úgy hiheti a balga lélek, aki az abszolút jóságot vélte felfedezni ebben a fajta Istenben, a fix pontot, a tisztaság és jóság abszolút tetőfokát a mocsok és némi emberi jóság tengerében. És elkezdte örömeiben aggatni az aranyat a helyre, ahol az abszolút jóság lakik. És aggatta, és az aranyra is csak aggatta a még több aranyat, némileg talán sajnálkozva is afelett, hogy arany nál nem tud abszolútabbat aggatni az abszolútra, mert hát mi van, ami aranyabb az aranynál!

Iparművészileg igen impozáns az egész, de émelyegni kezd ilyen helyen a magamfajta szimpla lélek, tudván, hogy nem okvetlenül külsőség és cicoma kell ennek az istennek sem, ahogy egyáltalán az isten, a fogalom, amely az abszolút igazat és jót képviseli, tökéletesen érdektelen éppen külsőségeket illetően.

Furcsa az ember. Megtalál egy gondolat-szisztémát, egy hitrendszert, és ahelyett, hogy önmagában, vagyis a lélek mélységébe befelé-lefelé tágítana magának lelki katedrális, kint, a főtéren és a magasba épít és fölfelé, még hozzá nem lelki, hanem nagyon is anyagi kő- és fém konstrukciót, majd roskadásig cicomázza azt is ugyancsak anyagi javakkal, mintha az emberi lélek csak az anyagot volna képes igazán érteni. És valóban, legegyszerűbben azt érti.

Mert azt könnyebb.

Leginkább (és különösen ma) csakis azt érti az ember, hogy „mennyit ér” ez vagy az és akármi, akárha az istennel való kapcsolatáról is van szó.

Elszomorító a csupán bazárt értő lélek. A spirituális kőkorszakból való ki nem emelkedettséget leplezi ez le.

Az idegenvezető külön felhívja a figyelmünket a katedrális egyik hajójában található vége nem látható vitrin-sorra. Mint érdekességre. Valóban különös: szépen megvilágított üvegfal mögött kis kampókra aggatva két-három centiméter nagyságú lábat, kezét, szívet, fejet stb. ábrázoló arany fityegőket látunk ezrével, ha nem éppen tízezzel.

Kérdezzük, mit akar ez jelenteni.

„Ez úgy van”, mondja tudományoskodva az idegenvezető, „hogy a pap megmondta a népnek, hogy ha valakit isten irgalma valami testi betegségből meggyógyított, vagy ha azt akarja valaki, hogy meggyógyuljon, egy olyan testrészt ábrázoló kis arany tárggyal ajánlatos megajándékozni a jóságos Isten házáat, ami Isten figyelmét a kérdéses testrészeire irányítja. Mind megannyi gyógyulásért való esdeklés vagy gyógyulások meghálálása...”

Csuda okos dolog ez, mondatja velem az a kis merkantil szellem, amim egyáltalán van: kiszedni belőlük így vagy úgy az utolsó apróbb arany darabkákat is, mert hiszen a nagy „civilizálás” minden nagyobb arany tömböt lemezzé, szoborrá, cicomává változtatott, és oltárra, falra, oszlopra és csipkeszegélyekre halmozott.

Valamikor természeti kincseit tekintve is gazdag föld volt ez...

Kifelé jövet, a kapuban, egy helyi mexikói indián anyóka mellett haladunk el. Mankóval áll ott és tartja a markát.

Réz pesókat adnak néki a turisták, vagy papírpénzt. Arany pénz régen nincs már forgalomban. Még a nagyszüleitől szedték el. És nekünk sincs...

*

A guru elmondta tanítványainak, hogy májában paraziták vannak, és nem több, mint egy éve van már csak hátra.

Azt mondta:

„Ne értsük félre a parazitákat, nem az a céljuk és életük értelme, hogy a teremtmények büntetői legyenek, mint általában gondolná az ember, hanem céljuk jóformán nincs, és életük értelme csupán az, hogy egyenek. Emberhúst. És azt is teszik. Olyan határtalan buzgalommal rágnak minden rágható szövetet, hogy szinte vallásos ideológiájukká vált a falás, sőt, közben okvetlenül különbnek is tudják magukat az áldozatnál, és nevetnek rajta, hiszen ők tudják legjobban, mit csinálnak, és minél nemesebb élőlényt emésztenek el, annál tökéletesebbnek tartják magukat.

Nem sokat tudsz ellenük tenni.

Ez pedig számukra azt jelenti, hogy ők az életrevalóbbak, ők a nemesebbek.

Ebben a hitben élnek. És végül megölnék.

És nevetve telepednek át a következő áldozatra, hogy tegyék, amire születtek.

Te pedig (és sohasem ők) az örök dimenzióba lépsz, vagyis ők segítenek téged át; nélkülük örökre itt maradnál, és ez a dolgok rendje ellen való volna.

Így töltik be tehát hivatásukat, ami igenis, a Nagy Rend része.

Később, amikor egy másik nemes testben ismét visszatérsz, viszontlátod majd őket, és látni fogod, hogy ezek továbbra is ugyanazt csinálják, amire programozásuk, ez a ‘pusztítsd és urald’ két dimenziós hit készíti őket, hiszen nincs céljuk és életüknek nincs más értelme, mint a rágás” - mondta a guru.

Nagy fájdalmai voltak, de folytatta a tanítást, és egy év múlva valóban meghalt.

Ezúttal már nem volt biztos abban, hogy vissza fog térni. Több világ van, mint amiről tudunk, és ez itt sem nem tökéletes, sem nem internáló tábor, sem pedig nem iskola, amelyben az örök lélek bármit is tanulhatna, vagy ahol egy bizonyos mennyiségű szenvedésen kell átverekednie

magát az embernek, hogy felsőbb osztályba léphessen. Meglehet, hogy ez csak az egyik állapot a végtelenül sok közül.

Meglátjuk majd...

*

Magam is úgy véltem mindig, hogy ott vannak a közismert nagy vallások, meg a kisebbek is, és végül ott a sok jelentéktelen szekta, és más variáció nem is képzelhető el. A dolog mégsem egészen így áll.

Nemrég a legkülönlegesebb vallásos élmény tanúja voltam: egy új vallás születését láttam, vagy legalábbis annak első igazán nagyarányú megnyilatkozását, ámbár nem annyira vallás volt ez, mint inkább 'új öntudat', ahogyan a hasonló dolgokat ma nevezni szeretik. Ott, a New York-i Central Parkban értettem meg, legnagyobb meglepetésemre, hogy mindez lehetséges. Ma is. Ebben az úgynevezett modern világban. És nemcsak lehetséges egy új vallás világrajötte, hanem fiatalok asszisztálásával is létrejöhet egy 'új öntudat', nemcsak hosszú szakállú bölcsök találmányaként. Mindenesetre fiatalokról ilyet el sem tudtam volna képzelni, mert, hogy őszinte legyek, egyre kevésbé ismerem a fiatal generációt. Generációs szakadék... miegyéb... mert generációknak nincs idejük egymással bajlódni, mert zenéjük mindig idegesített, mert magatartásukat léhának, üresnek és sajnálatosnak tudtam, és mert automatikusan fölényes a meglett ember. Hippi mozgalmukról is csak fanyalogva vettem tudomást, csakúgy, ahogyan egyéb mozgalmaikat is flegmán hagytam figyelmen kívül, minthogy nem sok tartalom akad bennük; általában fölfedeznek valamit nagy hangon, amit én már régen kinőttem, vagy pedig belebotlanak egy érdekes részizgásba, és egyetemességet látnak benne.

Persze, míg az én generációm a maga ráncával bibelődik, óriási dolgok képesek történni; ez a mozgalom is jóval többnek látszott felszínes és fiatalos handabandánál: töve volt, törzse, tartalma és komoly értelme. Egy mise-féleség volt, amit ott láttam azon a vasárnap reggelen, egy tömeg-mise, egy új szellem ájtatos ünneplése. Egy csoport fiú és lány állt az egyik domb tetején a hatalmas, öreg fák alatt. Lehetek vagy húszan, huszonketten. Mindnyájuknak nagy tengeri csiga volt a kezében, noha ez bizarr dolognak tűnik, és dudáltak a csigával valami távoli tengeri hajó hangjára emlékeztető hangot adván, bizonyos színpadias gesztussal, mintha egy ősi vallás főpapjai hívnák a hívőket reggeli áhítatra. A látvány csak egy pillanatig tűnt bizarrnak, mert a kürtök hangja oly áthatóan és hipnotikusan kellemes volt, hogy az ember, aki hallotta valahol, nem tudott csak állni vagy menni a maga dolgára; vonzotta az a hang az embert arra, ahogy végül magam is a hang felé indultam.

A fiatalok a dombon és az alattuk gyülekezők is azon a szokásos hippis módon voltak öltözve, amit sohasem szívtam, hiszen a világon semmi ok sincs arra, hogy az ember ne tisztességesen öltözzék fel...

Mire megérkeztem, legalább kétszázan álltak a domb körül, és perceken belül további százak szállingóztak elő a ki tudja honnan.

A hangban az volt a különös, hogy egyetlen homogén hangzattá olvadva hallatszott a távolból, noha a csigák magasabb vagy mélyebb egyéni hangját tisztán meg lehetett különböztetni, amint közelebb ért az ember.

A tömeg hamarosan legalább kétezerre nőtt, jóformán a semmiből, és körülbelül két óra múlva, amikor a tömeg eloszlott és a 'mise' véget ért, (ha ugyan véget ér valami, ami így kezdődött), mintegy ötezer szelíd és boldog fiatal távozott szívében egy gyönyörű élménnyel, egy érzéssel, amely emlékezetes lesz számukra, amíg élnek, mert átéltek és kifejeztek valami újat és fontosat.

Ennek a tömegnek szándéka volt egy nagyszerű dolgot átélni és kifejezni. Nem hallgatóság volt ez a gyülekezet, hanem az ünneplés nagyon is aktív résztvevője és alkotója.

Mind ott álltak lehunyt szemmel, arcukat az ég felé emelve csakúgy, mint a dombon lévők, akik a 'kürtöt' fújták, és a 'főpapok' is és a 'hívők' is egyaránt nyújtva tartották karjukat az ég felé, hogy könnyebben elérjék Őt az égben a felhők fölött, és könnyebb legyen Neki is Magához emelni őket... Minden egyes jelenlévő lehunyt szemmel és égnek tárt karral állt ott, és csakúgy, mint a kürtösök, a hívők is hallatták a maguk egyéni hangját; folyamatosan, zárt ajakkal, orron át egyenletesen zümmögve-búgva.

Megfigyeltem, egyikük sem akart a másik hangmagasságához igazodni, senki sem akarta a tömeg hangjának átlagmagasságát sem elkapni; talán a rítus fontos része volt, hogy ki-ki saját magát adva hallassa hangját, ahogyan az természetesen tör fel szavak nélkül a mellből, és hagyja saját hangját a tömeg orgona-zúgásába fonódni, abba a végtelennek tűnő zengésbe, amely mindenek képes áthatolni.

Ez a tömeg fegyelmezettebben és lélekben tisztábban állt ott, mint népek állnak a templomban, és egyszerűbb, tisztább vágygal, hogy egyesüljenek Vele.

A karok és az ujjak mintegy antennák voltak az éggel való kapcsolatban; annak az érzésnek vevői és adói voltak, amely csak Fentről és megtáruult szívből eredhet. A fekete, a sárga, fehér és barna kezek néha érintették egymást, némelyek egymásba is kapcsolódtak, és ez az ötezer melles orgona csak búgott és zengett, olyan erővel, hogy talán a földgolyó középpontjáig zengett le, és ugyancsak fel, egészen Hozzá...

Leírhatatlanul gyönyörű volt ez a hang. Tiszta, egyenes és erős.

Először akkor és ott hallottam erről a vallásról, de megtudtam később, hogy meglepően sok a követője, ami persze nem azt jelenti, hogy nem éppen oly mulandó csoportosulás ez is, mint általában minden szekta, ámbár ezeket egy kis példányszámú röplap és egy pár perces rendszeres helyi tévé-program tart egyben, mint szervezetlen szervezetet, valamint egy láthatatlan vonzalom és egyetértés-szál. Ezt az összejövetelt is a tévé néhány perces adása hirdette meg. Van persze írott ideológiájuk is, ami voltaképpen nem több egy listán felsorolt alapvető szövegeknél; jelszavuk a 'harmónia', és el tudják képzelni a jövő emberét, amint harmóniában él a másikkal, a természettel és a világgal. És, őszintén szólva, más választás sem nem képzelhető el, sem nem méltó az emberhez, sem pedig nem lehetséges hosszú távon.

Kérdeztem egy pár ifjocot a 'mise' végén felfogásuk és szándékuk részleteiről, de a válaszok értéke egyáltalán nem volt arányban ennek a különös és közös élménynek a nagyszerűségével. Legtöbbjük a szektáktól megszokott szövegeket ismételte. Egyikük a levegő és tengerek szennyezettségét említette, a másik a népek közötti határok fölöslegességét, megint mások az élelmiszerek hivatalosan jóváhagyott mérgeit elleneztek... és volt egy lány, aki szilárdan meg volt győződve arról, hogy mágikus ereje van összejöveteleiknek, és meg fogom látni, mondta, hogy ez a fajta istentisztelet minden szervezés nélkül, spontán bukkan majd föl mind gyakrabban és gyakrabban a világ legtávolabbi pontjain is. Népek a megtáruult ég alatt fognak állni, lehunyt szemmel és felemelt karral, és hallatni fogják a szívükből előtörő tiszta hangot...

Őszintén szólva nem is bánám, ha igaza lenne a lánynak.

A tévériporterek is megjelentek a maguk szokott kérdéseivel, de amint láttam az esti hírekben, a szakszerű kérdésekre sem adtak magvasabb válaszokat a fiatalok, mint nekem, talán, mert fiatalok voltak, és mert új érzésekre nincsenek még pontos szavak. Biztos vagyok abban, hogy az utca egyszerű embere a kereszténység fennállásának kétezer éves múltja után is épp ilyen banális válaszokat adna, ha hitének definiálásáról faggatnák. De megértettem valamit és

bizonyos mértékig átéltem ennek a nagyszerű eseménynek a lényegét. Számomra olyan volt ez, mintha egy váratlan helyen egyszeriben egy csodálatos tiszta pázsitra leltem volna, amely magától jelent meg egy mezőn.

Semmi fontossága sincs annak, hogy az egyik fűszál erre hajlik, a másik meg amarra. A különlegesen egészséges pázsit léte és tisztasága a fontos, a tömeg, amelyben minden egyed őrzi saját individualitását. Ez a 'pázsit' valóban nem valami ideológia-masina által létrehozott közösség volt, hanem talán maga a természet evolválta, és az idők.

Az ezer és ezer arc egyöntetű eltökéltségének látványa volt talán a leglenyűgözőbb látvány. És az a Hang, az a mélyből jövő ember-orgona-búgás!... Istenem, azt a hangot egyszerűen csak nem lehet elfelejteni!

Talán egy újfajta lélek hangja volt ez, amely megtalálta önmagát és önmaga értelmét; egy új léleké, amelynek talán valóban megvan a képessége arra, hogy megtalálja a maga planetáris dimenzióját is, és előbb-utóbb beborítsa a világot.

Ezt a fajta lelket bajos volna újabb Vietnamba hajtani, hogy lelkeket oltson ki ott; ez a lélek tud egy magasabb harmónia lehetőségéről, ami nagyon is elérhető: egy harmóniáról az Individuum és az Egek között. Ez a lélek nem konformitást keresett, mint minden más szekta; ez a fajta öntudat nem arra törekszik, hogy színekből és fajokból kevert szörnyű maszlaggá váljon, hanem meg akarja tartani az egyént annak, aminek az teremtetett: különlegesnek és elég nemesnek ahhoz, hogy mások különleges voltát épp úgy tisztelje, mint sajátját. Ez a lélek minden, csak nem tömeglélek, és ez a vadonatúj jelenség benne!

Ez a lélek nem született arra, hogy munkapiacokon adják-vegyék, mint barmot, nem alkalmas az alapvetőnek hirdetett (noha nem az) 'termelj- és fogyassz' társadalmi egyensúly őrzésére, ez a lélek nem adja el magát egyetlen embercsinálta szisztémának sem... ez legszívesebben maga szőné a ruháját is...

Tökéletesen más nép ez, más faj, más lélek. Nem szervezhető, nem manipulálható, mint az én generációm, és nem hiszem, hogy a Szisztéma igazán képes bármit is kezdeni vele, ugyanis a szokásos karmoknak, amelyek ilyen vagy amolyan struktúrában tartják a tömeget, nincs kapaszkodási felületük ezen a lelken, amely nemcsak képes öntörvénye szerint szabadon létezni, hanem természetes közege a szabadság és az öntörvény. A mai társadalom-intézmény meglepetten ébred majd fel egy szép napon, mert sem nem számított erre a váratlanul megjelent lélekre, sem nem ismeri fel természetét és fontosságát. Szisztémák sohase sejtettek meg jövőbeli eseményeket, nincs fantáziájuk, csak darálják a magukét, és el sem tudnak képzelni lelket, amelyet automatikusan ne lehetne adni-venni. Pedig van ilyen lélek. Ha tudnám, hogy a papok nem kapnak azonnal frászt az asztrológia szóbahozatalától, a Vízöntő kor lelkének nevezném ezt a lelket, amely az istenadta lélek totális függetlenségét érti csak, és anélkül, vagyis egy méltó harmónia nélkül nem tud és nem akar létezni.

Talán ez az első lélek, amely nem alakoskodik, nem nevezi magát ájtatosnak, nem 'idvezítő eszmék' viláгурalmára készül, nem 'harcosa' egy meghatározott eszmének és ideológiának, hiszen számára az eszmék és ideológiák csak eszmék és ideológiák.

Ez az ember lehunyja szemét, égre emeli arcát, és kommunikál az egyetlen tiszta Erővel. Ilyenek nem tudnának mit kezdeni egy pappal, aki Isten Szavát tolmácsolja. Istenük nem is személyesíthető meg a szokott módon, még szimbolikusan sem, mert istenségük a világ-mindenség és önmagunk közötti egység megértése. A világmindenség megértése a vágyuk, mert csakis ez a fajta tudás ábrázolja őket, mint a mindenség szerves tagjait.

Némelykor azt kell hinnem, nemcsak privát dolog a 'legújabb öntudatok' fundamentális vágya: az egyetemes tudás mint cél, vagy éppen mint legfőbb istenség, hanem társadalmakat, ökonómiai struktúrákat fog átalakítani az erre szomjas lélek. Mindez tökéletesen elképzelhető. Csak adjunk neki időt...

Planétánk fentről és messziről nézvést finom kék színű.

Ez a Föld igazi színe. Megfigyeltem, hogy annak az ember-orgonának egekig hangzó zengése összességében egy tiszta 'É' hangot adott.

Talán ez a föld igazi hangja. És talán ez az ember, a Föld és, meglehet, hogy a galaktika természetes frekvenciája is, amelyen kommunikálva megértjük, mi ment végbe bennünk, amikor még gürcöltünk, öltük egymást, ideológiákkal terrorizáltuk egymást, rablók és gyilkosok voltunk, és intelligenciánk nem szárnyalta túl az 'ügyesség' vagy a képmutatás primitív szintjét. Ezen a frekvencián talán megérthetjük önmagunk igazi lényegét és funkcióját.

Sok bohó próbálkozást látott már a világ, és lesznek még más próbálkozások is bőven. Tévútra térések természetes velejárói az önkeresésnek. De úgy éreztem, ez a 'szekta' nem éppen a keresés stádiumában van. Az a Hang inkább olyan valami volt, amit az ember megtalált. Véletlenül, és talán véglegesen.

Mindenesetre megértettem egy pár dolgot azon a reggelen a Parkban, ahol minden lehetséges. A magam részéről továbbra is 'tisztességesen' fogok öltözni; öregfiúk nem szívesen változtatnak a rutinon, de ugyanakkor találok egy Hanggal, amely ugyancsak újjá teremtett engem is egy kicsit. Arról győzött meg az a Hang, hogy mindig volt, van és lesz - remény.

És arról is, hogy életünk sokkalta szebb és örökösebb, semmint gondoltam volna.

*

Gyanítom, hogy ha van az intézményes vallások életében valami, amit konkurenciának nevezhetünk, az nem a másik vallás, hanem az idők fordulása. Új idők új néppel ajándékozzák meg a világot, új emberrel, új lélekkel, új szükségekkel, új válaszokkal, és a világfelfogás eladdig ismeretlen formájával.

Biztos vagyok abban, hogy ez az új nép idejétmúltnak tekinti majd tradicionális értékeinket; nem jónak, vagy rossznak, csak divatjamúltnak, hiszen egy új lélek fel sem tudja fogni, hogyan gondolkodhatott és élhetett bárki is organizált 'hit'-ek uniformisában. Mert talán éppen az Individuum kora lesz ez, és alig hihető, hogy az egyházak képesek lesznek idomulni az új időkhöz. Őszintén szólva, nem is hiszem, hogy értelmes dolog volna csapvizünket jobban és ravaszabban szűrni-tisztítani, ha privát kertünkben egyszeriben egy friss vizű forrás fakad.

Az egyháznak persze óriási múltja van, az Idea kétezer évvel ezelőtt kelt életre, és ma is aktív még, sőt, a legbuzgóbb hívők szerint az egyház igazi erőssége, hogy sziklaként áll ma is az Idea, és egyáltalán nem kell divatokhoz idomulnia.

Lehet, hogy ebben is van valami, de mi történik, ha az Ember hirtelen felfedez egy másik ragyogó sziklát, amely akkora, mint maga az Univerzum?! Mert ma talán éppen erről van szó.

Minden ciklikus, ezt mindenkinek be kell látnia. Sok kultúrára született meg és hervadt el az ember történetében. Egy-egy kultúrára ideje körülbelül kétezer-háromszáz év. Ennyi volt az Ízisz-Ozirisz típusú kultúra élettartama a maga megfellebbezhetetlen igazságnak vélt dualisztikus világképével, ugyancsak ennyi ideig volt érvényes az az Isten is, akit aranyborjúnak ábrázoltak a maga idejében, utána jött az ugyanilyen élettávú kultúra a Kos-szobrokkal, mígnem a hal, a kereszténység első szimbóluma kezdte pályáját az idő árában. És a story meglepő módon ugyanaz volt mindig is: az Ember a mindenséget akarta felfogni valahogyan. A

különbség csupán az, hogy érától éráig különbözőképpen fogékony lelkek születnek. Meglehetősen időzítetten.

Szerintem olyan ez, mintha valami különleges és ismeretlen törvény hatására más és más struktúrájú lelkek születnének korszakról korszakra, és nemcsak más és más típusú lelkek, hanem bizonyos szabályszerűség és ciklikusság is fölfedezhető ebben a jelenségben, mintha ez a ciklikusság egy bizonyos természetes mutáció törvényét követné. Az Ember egyszer hajlamos a világot egy szent dualizmus következményeként felismerni, másszor a termékenység következményeként fogja fel a világot, megint máskor a maskulin teremtő erő következményének, és ismét máskor a világ okát és lényegét egy teremtő lélek három megnyilvánulási formájának következményeként fogja fel: az Atya, Fiú és Szentlélek hármására gondolok...

Mi következik ezután? Ez talán a kor legérdekesebb kérdése, de egy sokak szerint esetleg nevetségesnek tűnő kulccsal talán nem is vagyunk, messze, legalábbis a körvonalak sejtésétől. Az asztrológia dolgaival előhozakodni persze majdnem egyenlő az azonnali hitelvesztéssel, de akár lúdbőrözik is ilyesmitől egyikünk-másikunk, akár nem, a magam részéről azt találtam, hogy az említett néhány vallására, amely az emberiség történetének jókora időszakát ölelte fel, hűen követi a zodiákusok jelentéstartalmát. Abszurd vagy nem abszurd az asztrológiát ide vonatkoztatni? Nos, némely abszurdnak tetsző dologról még az is ki tud derülni, hogy nevetségesnek látszik, de voltaképpen mégis „lehet benne valami”... Ebben az esetben is találunk egy nagyon is elgondolkodtató összefüggést. Az első említett periódus az Ikreknek felel meg, a második a Bikát írja le egyszerű termékenységi szemléletével, aztán jön a Kos ideje, a teremtő, nemzőerő dicséretének ideje, majd a Halak időszaka következik ezután, ami tartalmában, és esszenciájában tökéletesen harmonizál a vallások alázatát hirdető korával.

Sorrendben tehát a Vízöntő következne, ha komolyan vesszük a zodiákusok sorrendjét. Ezúttal a lélek valószínűleg igen hajlamos az isten fogalmát az univerzum intelligenciájaként felfogni, vagyis az abszolút tudás látszik az új ember legfőbb eszményének.

Az eljövendő éra tehát egyáltalán nem látszik a hit idejének, vagy isten szavában való bizakodás érájának, sokkal inkább a keresés ideje ez, amikor is a struktúrát, az Értelmet, az Abszolút Tudást keresi az ember. Egyszeriben az Univerzum látszik Kérdésnek is és Feleletnek is, és az abszolút tudáshoz való viszonyunk mér bennünket.

A szekták feltűnő szapora burjánzása is keresésre utal, a makro- és mikrokozmosz kutatása is az azt átható Intelligenciát keresi...

A hagyományosan organizált vallás-forma tehát, meglátásom szerint és minden bizonnyal, el fog tűnni, ugyanis a Vízöntő öntudata a maga lényegéből adódóan nem egyeztethető össze szervezeti formákkal. Az individuum ideje lesz az eljövendő korszak, ha ugyan továbbra is úgy kell róla beszélni, mint ami lesz, és nem mint ami máris ránk köszöntött. Szerintem már jócskán el is kezdődött ez a periódus. Voltak és vannak jelei. Persze, a franciák szerint a Francia Forradalommal kezdődött, ámbár nagyon franciának kell lenni ahhoz, hogy komolyan vehesse ezt az ember, mások a szikratávíró első felvillanásától számítják a kor kezdetét, megint mások az atombomba robbanását teszik kezdőpontnak... Valójában nem lehet pontosabban meghatározni, mint a reggel igazi kezdő pillanatát sem, és nincs is sok értelme a hajszerű összehasonlításnak, hiszen mindig évszázados átfedés jellemzi az érából-érába való átmenetet. A régi az utolsókat rúgja, de még él, mialatt az új már tagadhatatlanul izeg-mozog és mindjobban hat...

Érdekes korban élünk. A papok nyugodtan ledolgozhatják az életüket, és még nyugdíjba is mennek. De az idő végül is ellenük dolgozik. És ez sem nem jó, sem nem rossz, hanem valószínűleg csak így van.

*

Nagyon szeretem a mássággal szembeni végtelen türelemre intéssel foglalkozó szólásokat az amerikai és a hazai lapokban, mert kristálytiszták. Álnokságukat illetően.

El tudom képzelni, hogy azok az újságírók, akik fennen hangoztatják ezt a melódiát, mind - apák. És amikor megszületett a gyermekük, maguk is úgy érezték, íme, nem fog rajtuk a halál, mert folytatódnak, mert a dolgok rendje és módja szerint bizonyos értelemben tovább élnek. A családfa újabb hajtásaiban, gyermekeikben és unokáikban. Azt is el tudom képzelni, hogy ezek a fennen hangoztatók már férjhez is adták lányukat egy négerhez, és boldogan könnyeztek az esküvőn. Sőt, ott vannak már a gyapjas hajú szürke-barna unokák is a boldogság fokozására, akiknek a fejcskóját áhítattal simogatják egyfolytában. Valamint a karácsonyi és más nagy ebédnél is mindig jelen van a néger nászasszony is, meg nászúram is, meg az egész zajos pereputty, s mindebben a nagy másság ellenességet újságíró-hangoztató a saját életének folytatását látja.

El tudom képzelni, mert olyan ostoba vagyok, mint amilyenek néznek.

*

New Yorkban a tévé említette egy rövid hírben, hogy egy zsidó apa megölte mindhárom gyermekét. A részletekhez tartozik, hogy keresztény feleségétől elvált, és a gyerekek nevelését a bíróság az asszonyra bízta. Nem mutatta a tévé a családirótó apát, de megjegyezte, hogy gyermekei legyilkolását azzal indokolta meg ez az „apa”, hogy nem bírta volna elviselni, hogy gyermekeiből goj nevelődjék.

Vártam a fejleményeket. Másnap még ismételték a hírt egy pillanatra, de semmi fejlemény.

Azóta se tudja a világ, halálra ítélték-e az apát vagy sem, mintha a hírküfárok, akik máskülönben a bolhából is képesek elefántot csinálni, takargatnák és meg nem történté akarnák tenni a voltaképpen iszonyatos esetet.

Holló a hollónak...

Könnyen meglehet, hogy vallási alapszabályokra hivatkozván a bíró is felmentette az illetőt, mert hiszen írva vagyon a Talmud című szent könyvben, hogy „...a nem zsidóknak nem lehet mondani: Ti embernek neveztetek. A gojok között egy sincs, aki embernek neveztetik...”

Ha innen nézem tehát, emberölésről van szó, ha amonnan... Nos, nyilvánvalóan nem embe-
rekről volt szó, ha mindinkább és óhatatlanul gojjá nevelődő gyerekekről beszélünk.

A mássággal szembeni végtelen türelem örökösén hangoztatott szép meséje jut eszembe, mert annyit csacsognak róla a tévék és a lapok, és mert már-már bevettem. Amikor íme, igen szent okból kibújt az igazi szög a zsákból: más! Meggyilkolni valóan mások, ha egyszer - mások! Ha mindjárt a saját gyerekei is azok a bizonyos mások...

Szép kis felfogás.

Szent könyv.

*

Bámulatos az a politikai hozzá nem értés, ahogy az erdélyi, a délvidéki, a szlovákiai, a „burgenlandi” és a most ukrainai meg moldvai magyarokat írásainkban, cikkeinkben, könyveinkben úgy lekisebbségizzük, hogy csak úgy nyekkennek. Sőt, ami ugyancsak jellemző butaságunkra, nemzetközi szerződéseinkben is mindig mint kisebbséget említjük a magyarok millióit, akik békeszerződések vagy a (szégyenletes) Horn-Göncz kormány által tukmált alapszerződések értelmében maradtak újonnan alakult és jobbára történelmi múlt nélküli kevercs országokban.

Ha nem tudnánk, a nemzetközi jog világosan különbözteti meg a kisebbség (angolul: MINORITY) és az őslakos (angolul: INDIGENOUS) népeket és természetesen, más-más fokú jogokat biztosít e két nyilvánvalóan különböző kategóriának.

A kisebbség meghatározás annyi jogot ad, amennyit például az Amerikába vándorolt magyarok élveznek ott. Az őslakosok, az indiánok (hogy ismét az amerikai példánál maradjunk) nem csupán büntetlenül használhatják saját nyelvüket, ha éppen az állam meg méltóztatik nekik engedni, hanem tökéletes szuverén joguk volt van és lesz nyelvük művelésére és használatára, és hagyományaik ápolására, csakúgy, amint autonómiára is joguk van, sőt, az autonóm területen élő őslakosok adófizetéssel sem, katonai szolgálattal sem tartoznak az őket körülvevő államnak, és nem tartoznak annak törvénykezéséhez.

Nem olyan közömbös dolog tehát a helyes fogalmakhoz ragaszkodni vagy nem ragaszkodni. Az egyik fogalom önkényesen dob el milliókat (roppant magyaros gavalléria az, ha egy tíz milliós nép nagyobb néptömegeket dob el a sajátjából, mint például a norvég, a finn, a dán és sok más kis nép teljes népállománya), a másik pedig az anyaországhoz horgonyozná azokat. Mármint, ha ez bárkit is érdekelne a mi kis házunk táján...

*

Abban a megtisztelő helyzetben voltunk feleségemmel, hogy Mr. Sternnek, a 93 éves korában elhunyt, igazán tündérien kedves nyugalmazott rabbinak a közvetlen baráti köréhez tartoztunk.

Mondtam neki egyszer, mint atyai, sőt nagyatyai barátunk, hogy mindig szerettem volna egy könyvet a kabbalah-ról, a zsidóknak arról a bizonyos ősi számmisztikájáról, de sehol sem tudtam hozzájutni.

Tekintetét ösztönösen a szoba négy falát borító könyvespolcok egy bizonyos pontja felé fordította, és már majdnem mondta is, hogy nagyon szívesen, de hirtelen lehorgasztotta a fejét, és inkább maga elé meredve azt mondta: „Sajnos, nincs ilyen könyvem”.

Kínos pillanat volt. Füllentett a kisöreg, hiszen ki másnak lenne kaballah-t ismertető könyve, ha nem egy rabbinak.

A zavartan megmerevedett csönd vele kapcsolatban először érezte, hogy privát területet sértettem meg, egy bűvös vonalat hágtam át: egy határt, amely az illetékest különíti el a tökéletesen illetéktelentől: a zsidót a gojtól. A magamfajtára ugyanis egyáltalán nem tartozik annak a titkos misztikának a tanulmányozása.

Aztán váratlanul, hogy a feszültséget feloldja, mert hát valahogyan ki kellett vágja magát a nagyatyai barát, hirtelen homlokára bökött:

„...Azazhogyan van nekem egy. Mindjárt megmutatom. Sőt, oda is adom” - mondta, és magas kora ellenére már állt is fel a székre, hogy kihúzzon egy közepes vastagságú kötetet a tengernyi könyv közül.

Elképedve vettem kézbe. „Kaballah” állt a címlapján! Mégis megkaptam tehát! Mert a barát az barát! Otthon, persze, azon nyomban olvasni kezdtem. Ám mindjárt az első oldalakon csúnyán becsapva éreztem magamat, ugyanis az egész könyv, akár hisszük, akár nem, valahogyan úgy szólt, hogy „Óh, a kaballah, uramisten, az nagyon, de nagyon ilyen meg olyan nagy valami, ámbár Zucherstein rabbi szerint annak is megvan a maga oka, hogy vajaskenyeret szalámival enni a Tan megtagadásának szégyenletes jele volna.” Majd körülbelül így folytatódott a szöveg, hogy „Ajvaj, a kaballah, az igen, az aztán csak a csodák csodája, ahogy ezt például Becherwalt rabbi is megállapította, akinek a nevéhez fűződik, hogy a szabbatot megelőző lelki felkészülés módszertanát írta meg brilliánsan német és jiddis nyelven a 18. században.” Majd

ismét az ajvaj, de egetverő dolog is a kaballah következett, és ismét a világ legolajozottabb félrebeszélése, és ismét, és végestelen végig semmi más, csak mellébeszélés.

Sajnálom, hogy néhány nap múlva udvariasan visszaadtam neki a bravúros könyvet, ugyanis tanítani kellene, hogyan írjunk vaskos kötetet anélkül, hogy illetékteleneknek egyetlen szót vagy intést is elárulnánk a témából, mármint azoknak, akiknek csak lényegét elmismásoló könyvet szabad a kezébe adni...

Hihetetlen irodalmi élmény volt.

Ilyen értelemben.

Aránylag furcsa gondolattársítással valahogyan ez az eset jutott eszembe most, hogy lementem és megvettem a New York Times vasárnapi számát, mert hogy vasárnap van. Körülbelül másfél kilót nyom az ünnepnapra szám tizenegy szekciója együttvéve, amiből gyors becslésem szerint negyed kiló a bele tűzdelt reklámfüzetek színes papírszemete, és amit a sport-oldalakkal egyetemben szoktam kidobni automatikusan, minthogy sem nem sportolok, sem nem akarom, hogy bármit is rámsózzanak. Lapozgatom a maradék egy- és negyed kilónyi oldal- és betűtengert, amiből két igen rendes méretű kötetet lehetne kihozni tele információval, gondolattal, meggyőző érvekkel, helyzetleírással, tudománnyal és hasonlókval. És semmi! Semmit, de semmit sem találok benne ma, amit érdemes lenne elolvasni. És ez már nem először történik. Egy és egy negyed kilónyi lap a világ egyik legnagyobb városából, és az égvilágon semmi sincs benne!

Döbbenetes!

Megint bepaliztak tehát.

Mert már a napi politikai és kulturális dolgokra is illetéktelen vagyok?

Mert nekem csak sportolnom és vásárolnom szabad?

*

Visszatért Jeruzsálembe kollégám és kebelbarátom, Chaim, mert nem sikerült neki Amerikában igazi mély gyökereket eresztetnie, pedig a cég kijáratta vele az egyetemet, jó üzemmérnök is volt és végül mégis elbocsátották. Ott seftel most. És, persze, levélváltásunk azóta sem szakadt meg, pedig több, mint tíz éve él már ismét a Szentföldön. De volt levelezésünkben egyszer egy kis fennakadás, mégpedig 1986 végén, ugyanis emlékeztettem a Kaballah tanaira és arra, hogy a tan szerint Izraelnek voltaképpen el kellett volna már tűnnie a föld színéről, ugyanis ez a titkos számmisztika pontosan 1986-ra tette az Armagedon elkövetkeztét, vagyis a végső és sorsszerű csatát, amelyben nemzet süllyed el, miközben embermilliók szemében gyászkönyv ül, miközben cinkosan kacintanak össze más embermilliók.

Késett a válasszal, mert kissé ő is össze volt omolva lelkileg, hiszen tudós rabbik sem képesek megnyugtatóan megmagyarázni, miért nem következett be ez a tragédia, holott már több mint ötezer éve félték egyfolytában a dátumot és az Armagedon szót.

Tudni kell, hogy mindennek számértéke van e tan szerint, tehát a betűknek is, és az Armagedon szó betűértékei pontosan 1986-ot tesznek ki.

Emlékszem, 83-ban csak felsóhajtott néha, amikor a közelgő szörnyű vég jutott eszébe, 84-ben már kedvetlen volt és nem tervezgetett, 85 végén pedig egy kicsit azzal a gondolattal is ment vissza, hogy ha már meg kell halnia, szent szülőföldjén haljon meg.

És nem sikerült.

Mert voltaképpen a titkos-misztikus tan kapott halálos defektet.

Élt ötezer egynéhány száz évet.

Azóta is vidáman levelezünk, és egyre felszabadultabban. Már amíg egy kiszámíthatatlan nagy durranást nem hallunk.

*

Kiválasztott nép?!

Hah!

Isten ennyire mégsem lehet tökkelütött.

*

Szerintem egy államot nem az tesz jogállammá, hogy borzasztó precízen megírt törvénykönyve van, még hozzá olyan vastag, hogy az isten sem tudja az egészet fejben tartani, hanem az, ha az emberek világosan látják a jó és a gazemberség közötti különbséget. És van egy olyan érzésem, hogy minden írott törvénykönyv nélkül és az idők kezdetétől fogva megvan az ember lelkében és elméjében a jó és a rossz megítélésére való képesség. Azaz nem isten dörögte el és nem Mózesnek a tízparancsolatot, hanem jóformán öröktől fogva jelen volt és mindjobban megszilárdult a józan eszes szabályrendszer, ami nélkül egyszerűen sohasem működött volna egyetlen emberi közösség sem. A tízparancsolatot, vagyis az együttélés természetes alapszabályait tehát a vallások nem megszülték, csak kisajátították. És igen tanulságos, hogy csupán tízről és nem tízezer parancsolatról beszélünk. Ugyanis ez a tíz mindent fed, mert mint alapszabály elég tág és elég szűk, mindamellett, hogy meglehetősen világos és mindenki számára evidens is, míg tízezer parancsolat valószínűleg kibúvók ezreit tenné lehetővé a gonosztevők számára, ahogy a vaskos, modern törvénykönyvek valóban ijesztően jól szolgálják is a bűnöző „jogait”.

A tízparancsolat azonban mégsem látszik a tökélyek tökélyének, ugyanis, noha az együttélés alapszabályait kívánja rögzíteni, mégpedig kőbe vésve, éppen a közösség, a nép, a nemzet iránti feltétlen tisztelet és alázat szüksége íródik le benne áttételesen, jóformán szimbólumot használva: Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy e földön.

Leginkább ugyanis családon belüli viszonyokat látszik ez a parancsolat szabályozni (amit írástudatlan és pusztában kóborló népség is meg tudott érteni), és sajnos igencsak tágabb látókörű kell legyen az, aki felismeri benne a tiszteld a nagyobb „családod” belső rendjét és fegyelmét, vagyis hazádat, történelmedet, őseidet. Pedig ezt is jelenti.

Áttételesen, másodfokon, szimbolikusan.

Az ebben az érdekes, hogy egy nemzetté válni kívánó igen vegyes népségnek mutatta fel a kőtábláknak ezt a pontját a Mózes nevezetű egyén, és nemcsak az a nép és nemcsak akkor, hanem mi sem és ma sem látjuk át egyből a nemzet számára a ne lopjál és ne hazudjál sokkalta, de sokkalta fontosabb tartalmat: Tiszteld őseidet és történelmedet, amiben magad is létrejöttél, hogy hosszú életű légy e földön, vagyis hogy megmaradj a térképen.

Mert ezt is jelenti, sőt, ezt jelenti csak igazán.

*

Harminc éves külföldi tartózkodás után hazalátogatván nyilvánvalóan más világot talál az ember.

Miért harminc év?

Két ágú érzelmi okból nem jártam haza Magyarországra. Azon kívül, hogy jóformán alig van valakim, akit időnként meg kellene látogassak, az egyik az volt, hogy ha hazatérve még reménytelenebb politikai állapotokat találok, mint amilyenek annak idején távozásra ösztökéltek, olyan letargiába esem, mint aki alól nem a házat, hanem a hazát húzták ki végérvényesen. Tudom, lelkileg tönkrezúzott volna ez. A másik ok meg az attól való félelem volt, hogy esetleg virágzó Magyarországot találok, ami elhamarkodott, csaknem szeleburdi lépésként mutatta volna fel disszidálásom igen komoly tényét.

Ez is alaposan megviselt volna.

Hatvan felett, persze, már mindegy... Statisztikailag az embernek amúgy sem nagyon sok évtizede van már hátra.

Furcsa érzés egy ilyen mindegyet kimondani és igazán átérezni.

*

A Református Gimnázium évei a Lónyai utcában életem egyik legjelentősebb és legszebb időszaka volt. Ellátogattam hát oda is. És ráismertem mindenre (az utólagos átépítések is azonnal szembetűntek), az internátusbeli tanulószoba ablakán is bekukucskáltam az utcáról, mert pontosan emlékszem, melyik ablaknál ültem úgy fél évszázaddal ezelőtt; a tornaterem, a folyosók, a tanári szoba, az osztályok... Minden szinte változatlan az épület kondícióját illetően is, mert abban az időben még tudtak tartóssat és jót építeni.

Érdekes módon e szemlélődés közben egy pillanatra átvillant rajtam egy különös asszociáció: drapp mészke-lapok burkolják az épület külső falait és ugyanaz a fajta drapp mészkeféle lapok burkolják a volt Népszabadság székházának a külső falait is, ahol egy ideig újságíróskodtam az Esti Hírlapnál.

Azt az épületet is meglátogattam. Belestem a fal piszkos üvegén: enyészet, kosz. Elhagyott épületté vált. Nem hírlapkiadó, hanem kiadó és eladó az épület. Láttam a piszkos üvegen át a páternosztort is dögölni állni; a bejárati forgóajtó kipeckelve-kifeszítve, hogy be ne mehessen valaki fosztogatni.

Karriert jelentett itt dolgozni annak idején. Így, vagy úgy. Életpályák kezdődtek, teljesedtek ki vagy éppen végződtek e drapp épületben. Emlékszem az egyik kolléga gonosz nevetésére, amint annak idején azt mesélte, hogy innen, ebből és ebből a szobából vitték el az egyik főszerkesztőt a Markóba, méghozzá akasztani. És itt volt az első állása az iskolából alig kikerült Áginak is, az újdonsült gépírósnőnek, aki aranyosan szeleburdi volt és szűz, mígnem összehozta velem a sors egy meglepően rövid időre...

Emlékezetes idők voltak; bizonyos részletek felejthetetlenül szépek is, mások pedig annyi eszmei, politikai és becsületbeli csömört hoztak rám, hogy végül elviselhetetlenné vált az egész...

És akármilyen furcsa is, életem harmadik jelentős állomásán is ott van ugyanaz a fajta drapp mészke burkolat: New York, felhőkarcoló... lakásom a 31. emeleten...

Különös véletlen, különös párhuzam. Mintha a drapp színű falburkoló mészke-lapok mindig életem fontos állomásainak kulisszáihoz tartoznának. Most jöttem rá erre, otthon, a Lónyai utcában.

Van jelentősége?

Egészen biztosan nincs. Ámbár a guta üt meg, ha arra gondolok, hogy némely ember „kulisszái” mindig finom márványból voltak. Hát még ha az derülne ki, hogy esetleg nem is természetesek, hanem mesterségesen gyártott kőlapok az én kulisszáim.

Ámbár nagyon is igazi életet kísérek végig így is.

Nem lepne meg, ha a különös párhuzam és véletlenség folytán majdan a sírkövem is...

*

Otthonlétem alatt (nem sokkal a Horn-ot menesztő választás előtt) olvastam a házak falára pingált bölcs jelszót: „Birka népnek nincs hazája”. Másutt meg ez állt: „Birka nép, meddig túrtok még?!”

Tetszett, hogy többeknek feltűnt már otthon is a mérhetetlen és fájdalmasan igaz birkaság, mert szó, ami szó: sok, ami sok.

Egy pillanatra méginkább otthon éreztem magam. Kétségbeesett rokonlelkek között.

Hát még ha láttam volna olyan jelszót is; amely megoldást sugall.

*

Leegyszerűsítettem a reggelizést, mert rohanok. Szalámis szendvicsek vajjal, zöldpaprikával, vagy rántottszelet jóillatú zsömlében, az utcán, menet közben, vagy mákos kalács, esetleg krémesek...

Ilyen gazdag ízekkel New Yorkban legfeljebb a Waldorf Astoriában találkozhat az ember, csak nem ennyiért. Itt meg a piacon is, bódéból.

Itthon vagyok...

*

McDonald's a Körúton. Bemegyek, már kíváncsiságból is.

Ugyanaz itt minden. Az árak is, a kifejezéstelen ízek és a kifejezéstelen arcok...

*

Szent korona... Látni kell. A mohamedán is elzarándokol Mekkába legalább egyszer.

Szemlátomást külföldön élő magyar vagyok... talán a cipő, talán az ing szabása, vagy a nadrág... Mondom a barátságos, idősebb hölgynek, aki belépőjegyet adja, hogy valóban külföldön élek, és harminc év óta most vagyok itt először. Feláll az asztaltól, odavezet a terem ajtajához, beszél az ajtónállóval, hogy engedjen be engem soron kívül.

Körülöttem eleven iskolás gyerekek nagy csoportja várakozik meglepően szeppent csöndben, mintha templomban volnánk. Végre nyílik a nagy ajtó, egy gyerekcsoport jön ki csöndben, szinte megilletődötten.

Belépek a félhomályos terembe, és íme, ott van előttem a Korona, meg a jogar és az ország-alma, amott meg a koronázási palást is, amit ugyancsak azonnal felismerek, mert annak idején a kisiskolás tankönyvben szép kép ábrázolta ezeket a szent tárgyakat, vagyis akkor már az embernek pici korában kezdték taníttatni a szent korona dolgait és a keresztény államalapítás történetét. A Korona meg természetesen a Várban volt a Koronaórség vigyázása alatt.

Percek múlva az ajtó ismét nyílik: a következő kisdiák-csoport özönlik be. Özönlik? Szinte lábujjhegyen jönnek. Nézem őket: megannyi szomjas szem. Állnak a koronás vitrin előtt, némelyikük meg is érintené a koronát, és a kis ujj szinte simogatóan áll meg az üvegen. Álmélkodás és áhítat. Jó elnézni a kis magyarokat.

Beszédbe elegyedik a teremőrrel, aki már első pillantásra sem nagyon tetszik, túlságosan úgy fest, mit egy civillé vedlett „megbízható” ember. Talán BM-es volt nemrég. Beszédmodorán is átérzik egyfajta hivatalos szögletesség, amint valamelyest udvariasan mutatja, hogy ez a korona, az meg a palást, meg a „ládák”, amelyekben szállítani szokták; egyik újabb, a másik öregebb stb. Én meg savanyú arccal jegyzem meg, hogy túlságosan múzeumi dologgá degradálták a szent koronát. A Parlamentben volna a helye és a minisztereknek meg a képviselőknek kellene rá felesküdniük. Mint régen. Mint ahogy a dolgok rendje megkívánná.

„Nem lehet”, mondja a megbízható ember. „Az amerikaiak úgy adták vissza, hogy nyilvános helyen, mindenki számára megtekinthetően kell tárolni”.

„Tárolni”? - döbbenek meg a kifejezéstől. „Uram: AMERIKÁNAK AZ ANNYAPICSÁJA!” mondom neki, mielőtt észbekapnék, hogy így mégsem volna szabad beszélni, dehát az emberben felgerjed néha egy és más, meg magyar szájon hamar kiszalad az ilyesmi, és mert az amerikaiak csak dirigáljanak odahaza; a maguk szent koronáját tegyék, ahová akarják. Már-mint ha volna nekik, és ha egyáltalán tudnák, hogy ékkövekkel díszített arany volta ellenére sem zsuzsu-bizsu ez, hanem országot birtokló jogi személy, legfelsőbb hatalom, szentség. Jogilag továbbra is! Magára hagyom a hivatalos közeget a maga hivatalos álláspontjával. Távozáskor még egyszer visszapillantok a szent tárgyakra. Csak a gyerekeket látom, akik a maguk kis emberke-koszorújával körülölelik a vitrint és szemük issza a látványt: Szent korona! Milyen régi! És ezzel kezdődött. És ilyen igazándiból csakis nekünk van!...

*

A harminc év után végre ismét itt vagyok Újpesten, hogy a szülőházat (mert hát háznál születtem, bábaasszonnyal), a Deák Ferenc utca 63-mat ismét lássam, valamint a Horthy Miklós út 5-öt, a szülőházamtól rézsútosan jóformán szemben lévő házat is, ahol felnőttem, és amelyet idővel Dózsa György út 5-nek hívtak.

A villamosmegállónál máris majdnem eltévedek, annyira más lett itt minden. A villamos még ugyanúgy jár (ha nem is 90-esnek hívják), be is kanyarodik a Dózsa György útra itt, ahol a kanyarból V alakban a Deák utca és a Dózsa György út ágazik el.

Naponta szoktam hazabandukolni innen vagy huszonöt évig, iskolából jövet, meg a munkából... a szokott környék helyett azonban ma Sztálinos-Rákosis lakótelepi házakat látok szürkülni-mállni. Valószínűleg közben kispolgári csökevénynek találta a városrendező agyvelő a keramikakockás és olajfás utcákat meg a családiás, egyemeletes bérházakat a takaros villákkal együtt.

Hja, városrendezés!

A lelkén érzi az ember a buldózer hatalmát, amikor szülőházának és környékének hült helyére mered.

Egy valami azonban változatlanul megmaradt: különös módon ma is áll a V-elágazás kezdőpontján a kis zöld kerítéses tortaszeletszerű családi ház, mert a városrendezés csak a következő házaktól barmolta el a környéket. Kertjébe ma is beleshet az ember az ismert régi lécek között, csakhogy mintha örökös nélkül halt volna ki a család... Gyom és bozót. És omlásnak indult a porosra szürkült sárga vakolat... csak a ház Deák utcai oldala napos és változatlanabb.

Emlékszem, tíz éves voltam, amikor az oroszok egy reggel puskalövés nélkül megjelentek az utcában... Nővéremmel együtt láttuk, amint a vonuló teherautók egyikéről két ruszki leugrott egy doboz fekete festékkel meg ecsetekkel, és valami furcsa ákombákomot pingáltak erre a falra nagy szakbuzgósággal. Azóta, persze, tanultam valamennyit oroszul, sőt, merő hazafiasságból már tökéletesen el is felejtettem azt a kicsit is, ám annyi mára is megmaradt, hogy ki tudjam betűzni az akkor még titokzatosnak tűnt írást: „Da zdravstvujet krasznaja ármija”. Persze, cirill betűkkel...

És több, mint fél évszázada ott van!...

Nyilvánvalóan tatarozás címén sem lehetett ilyet átmeszelni a Rákosi-időkben, sőt Kádár idejében is jobb volt békén hagyni, utána pedig már ki törődött vele!... És a kihaltak látszó ház eme oldala azóta is változatlan közönnyel hirdeti a régi dicsőséget, mert közönyből éppen elég árad itt is mindenből, ahogy az országban másutt is. Érdektelenség, enyészet. Az „új” házförtelmek 20-25 évet sem bírnak ki tatarozás nélkül (miből is tataroznának a lakók?), a régi meg a kora miatt enyészik.

Több, mint lehangoló.

Valamikor élet volt itt. Óvodába jártam innen, fociztunk ezekben az utcákban, szedtük, szopogattuk-rágcsáltuk a lisztes-édeskés olajbogyókat, bicikliztünk, pecázni indultunk, meg iskolába... Itt, a villamosmegállónál vettem életem első cigarettáját. Egy darab Sellőt. Később randevúztunk a sarkon...

Majd lányok jöttek fel lopva birodalmamba, a cselédszobába. Akkor már Dózsa György út 5-nek hívták, mert az utolsó magyar lelkületű államfő neve mérhetetlenül szalonképtelen lett volna a bolsi időkben. És most ezt is meg kellett változtatni. Ma Görgey Artúr út 5. volna a régi címem, ha furcsa idők és buldózerek nem jártak volna erre és persze ha ugyanannak a magyar államfőnek egyértelműen jó volna a neve ma a hivatalos politikai berkekben.

Történelem kicsiben, az utcasarkon: Horthy elmossa a vörös hullám, majd a rózsaszín hullám is ad még rá egyet, de a Da zdravstvujet ott van a falon a monumentumok időtállóságával.

A szinte már ugyancsak történelmivé váló érdektelenség és letargia monumentuma is ez, csakúgy, ahogy az is, ahogy egy családiasra formálódott jó városrészt hagyott a nép, méghozzá szó nélkül és egy úgynevezett néphatalomban úgy „megmodernizálni”, hogy csak úgy porzik és romlik az egész...

A lemondó közöny az immár történelmi itt: a nem reagáló lélek, a már mindenbe beletörődött emberi közöny: az űr, ami a lélek természetes reakciója, ha egymással, szögesen ellentétes rezsím-változások közben alakult, és ha egyik változás sem neki szólt, csak más-más jelszavaknak és más-más főkolomposoknak.

A résztvevő lelket, az életet hiányolom itt állva, és nem azért, mert bárki is elvárhatná, hogy harminc év múltán szülőházastul és mindenestül helyén találjon mindent, méghozzá változatlanul. Ennyire nem balga az ember. De a koszon és az omló vakolatokon túl a régen mállásnak indult lélek poros-szürkés letargiáját érzem ott, ahol a kilencvenes villamos egy élettől mosolygó útba kanyarodott nem is olyan régen. Egy-két-három sehová sem vezető rezsimmel ezelőtt.

A „történelmi” sarkon azonban más is van. Új éttermet látok a villamosmegállóval szemközi oldalon: „Külvárosi Kávéház”. Éppen rám is fér egy pár falat, átmegek hát, hogy belülről is megszemléljem.

Káprázatosan régi belvárosi stílusú új étterembe csöppenek.

Asztalhoz vezet a pincér, étlap, barátságos mosoly... türelmesen vár.

Mondom, csak egy pár falatot ennék, mert a testsúly, meg a makacsul visszatérni akaró pocak, meg koleszterin stb....

Mosolyog.

És szemem váratlanul az étlap egyik ajánlatától mered tágra:

„Libatöpörtyű piros hagymával”.

„LIBATÖPÖRTYŰ?!” mondom a pincérnek. „El tud uram képzelni egy embert, aki étlapon harminc éve nem látta ezt a gyönyörű magyar szót?”

Nem tudja, hogy értem ezt. El kell hát mondjam, hogy most jöttem vissza először Amerikából, és ott nincs ilyen.

„Nincs libatöpörtyű? Amerikában?!” álmélkodik, mintha azt hallaná, hogy ott nem lehet levegőt vagy vizet kapni.

„Libát tömni állatkínzásnak számít ott, sovány libából meg nem lesz töpörtyű, tehát nincs olyan, hogy libatöpörtyű.”

„Na, majd hozom én” mondja, és pár perc múlva máris ott a púpozott tál barnára sült csoda, karikára vágott piros hagymával, és szép kenyérrel...

Egy kicsit a mennyekben érzem magamat. Meleg a töpörtyű, picit szőrös is, ahogy annak már lennie kell, meg ropogós, és olvad az ember szájában az ismert csodás íz...

„Uram, ez nem a hetedik, hanem a tizenhetedik mennyország” mondom.

„A perverz franciák, a lüke amerikaiak, és egyáltalán minden konyhaművészet elmehet... oda, úgy ahogy van...”

Áll, és néz, mert talán életében nem látott embert ételt így élvezni.

Mondom, nemcsak idevalósi vagyok, hanem innen két sarokra születtem, meg itt nőtem fel azon a kis tortaszelet házon túl, és most „látogatok”. Barátokat, és egy kicsit talán önmagamat is, mármint hogy a mai magamat próbálom összeilleszteni azzal a magammal, aki akkor voltam és itt.

Tudom, egy kicsit irodalmiasra sikerült ez a mondat, hozzá kell tegyem tehát, hogy egyebekben a könyvem sorsát is megpróbálom elrendezni, mert a kiadó, a kapzsi proli látván a sikert, többet nyomtatott, majd maga kezdte suvasztgatni a könyvet zsebből zsebbe, ahelyett, hogy a könyvterjesztő hálózatot forszírozta volna, mert az a kis százalék is kell neki. És kezd a dolog befulladás. Visszavettem hát a maradék példányokat, hogy én helyezzem el azokat üzletekben, sőt, inkább elajándékozzam, semhogy egy ilyen ember zsebét tömjem...

Lenyúlok a táskába, kiveszek két példányt. Dedikálok egyet neki, a másikat meg csak aláírom és kérem, hogy adja át a szakácsnak köszönetem jeléül.

Szinte meghatódottan forgatja kezében a könyveket.

Fizetni akarok. Nem fogad el pénzt. Úgy kell rátukmálnom legalább egy kis borraivalót, ami, persze, rendesen fedezi a számlát...

Egy pillanatra mindketten megilletődötten meredünk magunk elé.

A régi idők és az új.

Két újpesti srác találkozott.

És emlékezni fognak egymásra.

*

Még egy vendéglői élmény. Gulyásleves a Bocskai Sörözőben Budán. Majdnem gulyás, majdnem ehető. Olyan fura íze van, hogy megkérdezem a vendéglőst, hogy milyen fűszereket raktak bele. Besiet a konyhába, megkérdezi a szakácsot, aztán ragyogó arccal jön felém: „Majoránna is van benne!”

„Gulyásban majoránna?! Hová valósi a szakácsa? Pilisvörösvári vagy magyarországi?”

Már ez is elliberál-internacionálódott közben?

*

És még egy: Vendéglőben, amelyben Csirkának érdekeltsége volt vagy van, akár hisszük, akár nem, sóletot ettem!

És még mondják rá, hogy így meg úgy...

*

Gödöllői királyi kastély. Lenyűgöző a méreteivel, eleganciájával és régi dicsőségével.

A termeket járjuk turista módra. Kísérőnk, a nem valami jól öltözött zsidó lány gépiesen mondja a csoportnak a betanult szöveget. Barátommal leválunk, magunk megyünk inkább teremről teremre, ellenkező irányban. Jó meg-megállni egy-egy pillanatra és elképzelni, amint igazi élet töltötte meg a termeket, uralkodók, miniszterek, nemesek és nagyasszonyok töltötték a nyarat vagy vendégeskedtek e pazar kastélyban. Régi, igazi úri elegancia és pompa. Jobb, mint világszínvonal.

A csoporttal a kanyarban ismét összetalálkozunk.

Egy bajszos kis mokány ember megszólal mellettünk, szinte súgja nekünk: „Ezt is mind nyereg alatt puhítottuk”.

Válaszunk egy mosoly és egy kacsintás.

*

Kirándulni mentünk: Visegrád...

Ötven-valahány éve ennek; lehettem vagy hat éves akkor.

Emlékszem, megkérdeztem apámat a vár romjai között bóklászva, hogy kik rombolták le ezt, és hogy-hogy senki sem építette újjá.

Apám csak sóhajtott.

Úgy tűnik, lelkünk nagy nemzeti hanyatlása, ez a hibátlan önfeladásra való készség azokban az időkben kezdődött, amikor szörnyülködve láttuk ugyan szétrobbantott váraink rémes kőhalmazát, de csak egy kezdeti és ösztönös feljajdulásra volt erőnk, végül pedig csupán egy immár tipikussá és történelmivé vált legyintésre.

Egész idő alatt nem bántotta szemünket a látvány eléggé ahhoz, hogy az első adódó alkalommal visszaépítettük volna azokat, és nem azért, mert mint erődök valamit is értek volna a kétségtelenül megváltozott időkben, hanem mert egy egészséges lélek ösztönösen akar történelmi nyílt sebeket begyógyítani.

Társadalmi munka?

Ifjúság?

Cserkészek?

Hazafiságra nevelés már gyerekkortól?... Tudom is én!...

A kő ott van, archeológusok is vannak, a mész sem olyan nagyon drága...

Dehát, az önmagát feladott néplélek!

Gazdaságunk ma privatizálással van szétrobbantva, úgyszólván alig van már valamink, ami még nincs kiárusítva... És csak feljajdul néha a lélek, de ereje immár csak a történelmivé vált legyintésre van. Legszívesebben nem pillantunk vissza a múltunkra, jövőnk pedig...

Istenem, milyen jövője van egy ilyen silányult népléleknek?!

Maholnap néger generálisok parancsolják majd katonáinkat, és Európa segéd munkásai leszünk idegen tulajdonosok gyáraiban, a területen, ami eladott anyaföld lesz, és amit valaha Magyarországnak hívtak.

Érezzük ezt, tudjuk ezt, és csak vállat vonunk...

*

„Diskont”, hirdetik a cégtáblák mindenfelé Pesten és Budán a hibás angol helyesírással kifejezett butaságot.

Biztosan sokat cikkeztek erről a hazai lapok is, de úgy látszik, az ostobaság hullámát semmi sem tudja megállítani. Mintha rossz betűzéssel és mindenképpen és kézzel-lábbal, és hanyatt-homlok már legszívesebben mindennek mutatnánk magunkat, csak magyarnak ne.

Európai Unió? Nyugatimádat? Önmegtagadás?...

Pszichológusok hosszasan el tudnának csemegézni ezen.

Mert valóban, mi az öregisten ösztökéli a magyart angolkodásra vagy amerikaiaskodásra?

Ennek éppen az ellentéte volt, amit ott élttemkor Svédországban láttam. Őket is elkapta az a hullám, ami elől jóformán sehová sem bújhat egy kis ország: ott is megjelent például az EXON nevű amerikai benzinkutas olajtőke, és persze a Mc Donald's is, mert immár nem volna világ a világ, ha nem volnának láthatók minden forgalmas ponton ezek a cégtáblák. A svéd azonban egészen más, mint a magyar (sikeresebb is szuverenitását és gazdagságát illetően!), mert hideglelősen viszolyog mindentől, ami nem hazai, ami nem svéd. A mindenható Mc Donald's cég nevét is addig-addig csúrték-csavarták, mígnem, svéd hazafiság számára is elfogadható nevet agyaltak ki helyette, ha már nem lehetett elmenekülni tőle: Mak Sveden néven engedélyezték.

Az ebben a névben az agyafűrt, hogy a mak a makka szóra emlékeztet, ami svéd szlengben annyit tesz, hogy szendvics, a Sveden pedig, vitán felül, maga a legsvédebb szó. Vagyis, míg a világon mindenki más Mc Donald's-ot eszik, a svéd hazafiasan eszi ugyanazt, de megvan legalább az illúziója, hogy más ez, kéremszépen, mert már a név is azt mondja, hogy svéd-szendvics, sőt, alkalmat kap közben a svéd egy kaján hazafias mosolyra is, mert (nesze neked amerikai befolyás!) szabvánnyá tették, csakazértis, hogy a Mak Svedenek belülről a svéd zászló (kék-sárga) színeire legyenek festve. A plafon is és a falak is, valamint a székek és lehetőleg az asztalok is, és az isten is.

Az önvédelem gesztusa ez? Hazafisághoz való kérlelhetetlen ragaszkodás?

Okvetlenül erről van szó. És nagyon helyesen is teszik.

Diskont helyes angolsággal „discaunt” volna. Értelme pedig annyi, hogy „leértékelés”, egy kicsit a „kiárusítás” melléköngéjével.

Ámulok a Körúton a sok diszkontos butaságon. Ezt a népet már nem kell becselezni a világnj-világakol végleges nemzetvesztő és szuverenitásvesztő kalandjába, ez megy, hanyatt-homlok, szíves önmegtagadással, nyugatimádattól gügyögve, önmagát lelkesen és önként leértékelve és kiárusítva.

A lelket - ebből a kis jelből is - késznek látom rá.

És borzadok.

*

Rákóczi út, májusi meleg nap... Úgy sétálok itt, mintha tegnap jártam volna erre utoljára, nem harminc évvel ezelőtt.

Továbbra is szépek a pesti lányok, csak nem tudom, miért öltöznek közülük igen sokan elvből és következetesen úgy, mintha New York fekete gettójába volnának hivatalosak, és nem eladó lányok volnának, meg leendő asszonyok és anyák, hanem kis cafatok. Minél fiatalabbak a csitrik, annál rongybabább módra tetszelegnek, nem tudom kinek és minek, és miért így.

Váratlanul egy harmincöt körüli, igen jónövésű hölgy tűnik fel az áramló tömegben. Amint közeledik látom, rajta is pólóing van, de nem farmernadrágot visel, hanem takaros szoknyát, már ahogy az nőkhöz illő, és ami igazán érdekes: a fehér pólóingre négy sor vitézsujtás-mintát nyomtatott feketével. Ilyet sem láttam még. És szívesen látom. Személyleírást ad ez az időssel dacoló fricska:

Pólóing a divat? Nesze nektek pólóing! Vitézsujtást festetek rá, hogy lássák, ki van az ing mögött.

Vannak még remek magyar nők!...

*

Úgy hozta a véletlen, hogy Csurka éppen nagynépi szabadtéri gyűlést tartott otthonlétem második hetében. Persze, hogy elmentem, mert utoljára csak lógó orrú, vörös zászlós kényszertüntetéseket volt szerencsém látni Pesten, úgy három-négy évtizeddel ezelőtt.

Nemcsak a Tévé előtti tér volt zsúfolt, hanem a mellékutcák is, a zászlók pedig háromszínűek voltak és a lelkesedés szívből jövő. Ilyet sem láttam még otthon.

A gyűlés után fegyelmezetten vonult át a tömeg a Blaha Lujza térre a „magyar föld nem eladó” és más jelszavakat mennydörögve.

Hányan vettek részt a tüntetésen?

Az eleje már odaért, amikor a tömött sor vége még félúton sem volt a Deák térig.

Forgalmi zavar?

A szembejövő kocsik türelmesen és álmélkodva álltak le, integetés, együttérzés...

A letargiában talált Magyarországon ez volt az egyetlen élmény, ami elhitette velem, hogy van még ennek a népnek vér a pucájában.

Csurkára még többnek kellene odafigyelni. Ő az egyetlen politikusunk, akinek minden elemzése jó volt eddig, és minden jóslata bekövetkezett.

*

Az otthoni barátok, azok, akikkel harminc évvel ezelőtt naponta vagy rendszeresen érintkeztem, már ahogy a mindennapi élet ritmusa hozta, mások ma már. Vagy én lettem más. Külföldön élek, míg ők maradtak, azaz három évtizeden keresztül más világok tágították látókörömet és halmozták tudatomat, és tudatalattimat is nagyon más benyomások érték, mint az övékét. Érthető tehát, hogy nagyon másnak tűnnek ma. Kivéve egynéhányat, a legjobbakat, azon keveseket, akik a rezsimváltozások vagy éppen nem-változások szomorú zúríjében otthon egy sajátos önmagukra ismerési katarzisz keservein vergődtek át magukat, és végül a sokféle amatőr vagy sunyi pártprogramos „állásfoglalás” (istenem de otromba szó!) helyett a lehető egyetlen tiszta fundamentumig jutottak el: a szimpla magyarság tudatához, azaz éppen úgy váltak közben magyarrá és csakis magyarrá, ahogy az emigráns is végül tudatosabban lesz magyart, mint valaha, mert belátja, hogy a csalóka más-lehetőségek kavalkádjában végül is azok vagyunk, és csakis azok, aminek születtünk. És jó és kivételes és szép, hogy magyarnak születtünk.

A többi barát sem vált éppen ellenséggé. Privát alapon egyáltalán nem. Csak például az egyikük, akivel visszalátogatásom első szerető ölelése pillanatától egyből akkorákat és ugyanolyan fakutyamódra röhögünk régi vicceken és ugratásainkon, és szinte ugyanott folytattuk a szót, ahol akkor abba hagytuk, mintha közben nem teltek volna el évtizedek, még hozzá a világ más-más sarkában... nos, ez a barát ma híres, és az ország egyik legmagyarellenesebb lapját szerkeszti. Szaglik lapjának minden sorából és szándékából a bántó élcelődés, a másmyeknek, tehát a magyaroknak is az evidens megvetése, egyszerű, szemtelen kis kiválasztott-fiú modorban.

A másik is, aki annak idején - meglehetősen széjjel szemben hintve a rózsaszirmokat - újságíró csinál belőlem (és akinek örök hálával tartozom ezért), annyi arcot váltott közben, ahányat megkívánt a többször is változott arculatú Hatalom. Már mint azoktól, akik így vagy úgy, de mindig a hatalom közelét keresik. Kommunista volt, és újságíró. Majd pár napra forradalmár is volt, majd ismét erősen hemzsegő és meggyőződéses, majd meg függetlenített párttitkár, majd amikor fordulni látszott a kocka, egyből átlépett a kormánypártba, aztán főrésztényes lett egy közép-jobboldali hetilapnál, majd otthagya azt is (a lap „szellemisége” miatt), és És nem tudom, mi lesz a következő arc. Engem például buzdított, hogy ha már itthon vagyok, nézzek meg egy pár jó orosz filmet. Mert olyanok is mennek. És azok az igazán jók. Szaladt is venni egy moziújságot.

Egy nem túl közeli barátom első novellájára azt mondta a szakvélemény negyven évvel ezelőtt, hogy Móricz Zsigmond óta nem olvastunk ilyen prózát. Igaz volt. Ma galambösz, és sikeres, ám bár valahogyan nem jó nevű író. Valami hetven-egynéhány könyve jelent meg közben, de már egy újságban közölt „humoros” kis írásában is lelepleződik igazi énje: a szegény székeltyeket teszi felháborítóan nevetségessé, azokat a véreinket, akiket cserbenhagyott a nagyvilág és az anyaország is, akik a magyarirtás teljes skálán folyó hangos vagy néma kegyetlensége elől menekülnek át, hogy végre nyugalmat és igazi életet találjanak a világ egyetlen pontján, ahol otthonra lelhet és végre fellelegezhet a magyar: az anyaországban. Iszonyodik az ember az írás pökhendi és magyart megvető voltán. Könyveibe bele-bele olvasok, és ott is ezt találok a sorok mögött: élcelődés, a magyar megvetése, a kiválasztott nagyvalaki teljhatalmú szemétkedése.

A másik író is hófehér hajú öregfiú ma már. Neki „csak” harminc-egynéhány könyve jelent meg. Költőként kezdte, ötvenhatban lelkesedett, ezért jól el is kapták a mogyoróját, és besúgót csináltak belőle, aztán kis újságíró lett és nagy besúgó. Neve volt. Nem annyira mint költőnek, hanem - fedőneve. Ma egy hazafias egyesületet vezet. A hazaszeretet gyönyörű hitvilágában élő magyarok javát látszik képviselni.

Kecskére a káposztát... Egyik gyerekkori barátomról is tudtam mindig, hogy már egyetemista korától besúgó volt. Majdnem miniszterhelyettesi rangig vitte a „rendszer váltás” előtt, a besúgást pedig végül olyan magabiztosan üzte, hogy egyenesen dolgozatot íratott kulcs- és nem kulcsemberekkel pontosan feltett kérdésekről, amelyekből a hülye is látta, hogy mire megy ki a játék. Antallék alatt azonnal kirúgták. Utána pedig már nem volt képe ugyanazok közé az emberek közé visszamenni, pedig hívtak az elvtársak. Ma korai nyugdíjas, és igen fontos bizottságokban, igazgatóságokban és kamarákban van szava.

Aztán ott van a kis havi lap tulajdonosa (és a még kisebb kiadóé), aki keblére ölel és „drága magyar testvéremnek” szólít, miközben simán meglop, vagy a másik, akinek mocskolódo lapját a Postabank finanszírozta, és nem csak betevő falatra és hozzá való kanálra, hanem egy gyönyörű villára is futotta belőle. Budán. És sorolhatnám soká generációmnak azokat a jeles tagjait, akik akkor is voltak valakik és ma is többnyire nagyvalakik, és akik nélkül magyarabb volna az ország. És, persze, sorolhatnám azokat a kitűnő barátaimat is, akiket fojtogatva tartott a régi atmoszféra, és most is kis hazafias lapokkal kínlódnak csupán, meg kis példányszámú, de gyönyörűen magyar könyveket írnak és jelentetnek meg, általában saját zsebből. És sikerük van. Magyarok között.

A régi barátság szent nevében az ember örömmel öleli meg majdnem mindegyiküket a viszontlátás felejthetetlen pillanatában, mert barátok nélkül (vagyis azok nélkül, akikkel párhuzamosan fut az emberöltő), üres, sőt, bűn volna az élet. De utólag nem győz az ember azon morfondírozni, hogy némelyek (és, istenem, ilyen sokan!) az én generációból, a mai ötvenes-hatvanasok, hogyan tudtak felnőni, sőt megöregedni Magyarországon anélkül, hogy közben egy pillanatra is magyarrá váltak volna? Mi az ilyen fokú lelki talajtalanság és végleges gerincficam oka? Egy generáció szellemi javának!

És ami még rosszabb: nem fáradtak ki, ott vannak és szívósan hatnak, és tovább barmolnak mindent, amit csak tudnak. Amíg élnek.

Rossz utóizzel száll fel az ember a visszainduló gépre.

*

Sok más mellett a feje tömésében elmerült ember külvilág iránti tökéletes közönye is jellemző a népre, mint olyanra.

Kritikus történelmi pillanatokban is, sőt, a legkritikusabb pillanatokban is. Például a Kommün egetverően örült kalandja ellen sem lázadt fel a nép, csak pislogott és sodródott. A nemzetvesztő, örült Szálasi ellen sem volt merénylet, noha egy félórult számára is világos volt a nemzeti bukás, ha ő kormányoz. Horn is úgy sétált át kaján vigyorral „Timisuarára” megfirkálni az alapszerződést, hogy haja szála sem görbült meg, egyetlen egy magyar sem állta el az útját, senki sem négyelte fel útközben, és hazajövet a tíz millióból még csak szemem se köpte egyetlen egy sem. A tökéletesen idegen elemek burkolt vagy nyilvános, de korlátlan betelepítési özönét is csak nézi a nép, fogalma sincs arról, hogy nem vendégségbe jönnek azok, hanem „helyet foglalni” (maguknak, nemzeti szándékaiknak és utódaiknak, jövőjüknek), pedig az etnikai keverés áldatlan állapotára ott az igen harsányan figyelmeztető példa: az indiaiakkal teli Anglia, az arabokkal teli Franciaország, vagy a részben már mohamedánná lett Németország helyzete. Nem veszi észre a trükköt, hogy az etnikai keverés és hígítás saját nemzet-tudatát és nemzeteszmejét, vagyis a nemzetet semmisíti meg: lakossággá redukálja azt, ami máskülönben NEMZET volna sajátos arculattal és egy húron pendülő lélekkel, amiből persze a saját nemzeti út evidens igénye kerekedne ki automatikusan. És ha érzi is, hogy valami mégsincs egészen rendjén, morogni is alig morog.

Napi gondjaival van elfoglalva. Addig lát csak. Orráig. Mint a birka.

A legtöbb nép.

Ha nincs, akire fel tudna nézni, mint igazi vezetőre.

*

A világtörténelemből egyebekben azt a következtetést is levonhatjuk, hogy a népek, mint olyanok, a maguk jóhiszemű egyszerűségéből adódóan egyszerre egyetlen vezetőre képesek csak koncentrálni (és azt vakon vagy nagyon is tudatosan követni, esetleg eltenni láb alól). Gondoljunk csak Árpádra, Mátyásra (nem Gönczre vagy Rótra, hanem az őket jóval megelőző hasonnevűekre), vagy Nagy Sándorra, Mussolinire, Leninre, Hitlerre, Horthyra, Kádárra, Nagy Imrére...A néplélek ugyanis általában tiszta és egyszerű, tehát csak az egyszerű politikai tényezőket érti igazán. A Nevet, amelynek számára értéke van. És akkor jön a kor nagy találmánya: a nemzet katonai vagy szellemi arisztokráciájából szinte önmagától kiemelkedő nagy egyéniség helyett az ideiglenes bohóc, a köztársasági elnök erzacot lehelő fogalma, vagyis az eleve és csupán ideiglenesen megbízott vezető főszemély, aki voltaképpen csak (Ország)házmester, vagy gondnok; majd lejjebb ott vannak az ugyancsak ideiglenes jellegű képviselők, az ugyancsak megválasztott és ideiglenes párttitkárok, bizottsági vezetők és hasonlók hosszú sora, le egészen a háztömbbizalmikig és a gittegyletek választott atyamestereiig.

A nép tehát a sok-sok demokratikusan kijelölt Nevek sokaságától vezetve végül is olyan Nevekkel van körülvéve (minden szinten), amelyeknek nem nagyon van igazi név-értéke, sőt, azt is érzi a nép, hogy minden ez, csak nem népnemzet, sőt, immár reménye se lehet egy hiteles és maradandó vezető természetes kiválására, hiszen ma az egyetlen korszerű (?) és akceptált, sőt lebetonozott szisztéma éppen a demokratikus és folytonosan ideiglenes miskulancia, amiből számára és a nemzet számára nem süllhet ki világos és sajátos és nemzeti út.

Jelenünket tehát az ideiglenes vezető-senkik sokasága jellemzi, a miénket is és a világ azon népeinek a jelenét (és jövőjét is), amelyekre immár rákényszerült a demokrácia ravaszul megegyezett szisztémája. Csak éppen az a baj ebben, hogy a JÖVŐT, egy nemzet fennmaradásának kérdését semmiképpen sem szabad, hogy IDEIGLENESÉG határozza meg. Akárhogyan is nézzük, a nép FEJET kíván, különben léte ideiglenes lesz. Ebbe persze szépen belefér a demokrácia elfogadható formája is, mármint a kétházás parlament, amelyben demokratikusan választott alsóház informálja a Fejet, de istenem, milyen távoli ma már akár a kétházás parlamentáris szisztémára való áttérés reménye is.

És hol van egy FEJ!?

*

Magyar barátom meséli, hogy volt itt New Yorkban egy lány, akivel kölcsönösen olyan nagy szerelemben éltek a hevenyészett vadházasság felejthetetlen hónapjait, hogy majdnem igazi házasság is lett a dologból. Olyan volt a lány a szerelemben, mint egy elszabadult tűzhányó, és egyben olyan, mint amikor egy égi angyal lesz könnyesen szerelmes.

„Miért nem vetted el akkor?” kérdezem, mert ilyen esetre nincs logikusabb kérdés.

„Mert mindinkább az agyamra ment” mondja komoly gondolkozási szünet után, mint aki valóban maga is végére akar járni ugyanennek az igazán soha meg nem válaszolt kérdésnek.

„Agyadra ment? Az a gyönyörű és nagyszerű lány?”

„Az agyamra. Eleiben még csak nevettem a dologon, de amikor minden egyes szeretkezésünk úgy kezdődött hetek és hónapok múltán is, hogy hányta a keresztet és motyogott magában valamit szótlánul, mielőtt uzsgyi, nekiestünk volna egymásnak úgy istenigazából, a dolog egyre

inkább lelombozta a kedélyeimet. A végén már majdnem megvertem az istenadtát, mert mi a nyavalyának vetsz keresztet minden szívből jövő ölelés előtt?!

Azt mondta, mert hogy voltaképpen bűn, amit csinál.

A keresztanyád térgyecalácsa bűn mondtam én, de tökéletesen képtelenség volt kiegyenesíteni fejében ezt a kanyart.

Spanyol volt. Katolikussá tették minden sejtjét a misék meg a katekizmus. Talán a petesejtjeit is. Bűn! Halálos bűn volt neki az, ami nekem magával az istennel való egyesülést jelentette a legforróbb pillanatokban. Vagyis, kibíratatlan volt a konok hülyesége. El tudom képzelni, hogy a gyerekeinkre is úgy tekintett volna, mint kis bűnben fogantakra, eredendően vétkekre és hibásokra. Nekem meg ne tartsa az anya a gyermekimet hibásnak se, vétkesnek se, meg eredendően bűnben fogantnak se. Egyszerűen elfogyott a cérnám” mondta keserűen barátom, aki egyébként ma már boldog házasságban él egy lélekben is ép nővel.

„Ámbár, ha belegondolok, ő volt a legnagyobb szerelmem” teszi még hozzá kurtán, és akaratlanul is sóhaj szivárogoz fel a mélységből, ahonnan az igazi szerelem szólal meg, és ahol ilyen szerelem emlékét mindörökké őrzi a lélek.

„Jó dög volt” mondja, hogy kackiásan vágja ki magát a gyöngeség látszatából. „Csakhogy hülye volt neki a feje. Spanyol volt. Katolikus a hülyeségig.”

Spanyolországban az agyimosás tökéletes produktumát magam is érzékeltem, amikor ott dolgoztam és köztük éltem. Nagy családok, sok gyerek; látszatra minden szabályos és rendes, csak éppen a férfi és nő közötti természetes viszonyra való szimpla készség gubancolódott bennük össze a felismerhetetlenségig. Az ágy örömei csak esküvő után, és akkor is voltaképpen bűnös valami...

Házasság előtt pedig kimondottan kriminális, fertő, bukottság, világvége... házasságban pedig legfeljebb a bűnözésben való cinkosság pecsételődik meg minden egyes hitvesi ölelésben, vagyis ismét és mindig a bűn árnya vetül fel. Több oka van annak, hogy örült spanyolnak nevezzük a spanyolt. Valóban hülye a fejük egy kicsit. Általában majd szétrobbannak a szexualitástól, de azonnal letorkolja bennük a természetes belső hullámot az immár tudatalattiba nőtt pap az összes szentírással és füstölővel.

Agyimosás, lélekradírozás, átprogramozás.

Soká tartott, legalább másfél évezredig, mire megbízhatóan megnyomorodott a spanyol lélek.

Nálunk, magyaroknál nem a szexualitást ölte meg ugyanez a befolyás, hanem a magyarságtudatot. Vörös zászló annyi volt egy időben a házaikon, hídjaikon és középületeinken, amennyit előírtak. És sokat írtak elő. Volt mellette néhány nemzeti színű is, már amilyen arányban az előírások megengedték. Ma viszont, amikor már lehetne, az országot járva seholy egyetlen nemzeti színű zászlót sem láttam. Minden szólt a rádióból is, csak magyar muzsika nem, és a legkisebb körúti üzletek is rossz angolsággal hirdetik a bolt „diszkont” jellegét; az ifjúság farmerban jár, hamburgert eszik coca colával, és lemosolyogja az idősebbek közül azokat, akik jobban tudják mi micsoda, és büszkék magyarságukra. Mert minek a fajmagyarkodás, a „szélsőség” mi az, hogy így magyar, meg úgy!... A nomádság? Az Európába való becsellengésünk? A nyereg alatt puhított lóhús? Az összeférhetetlenséget bizonyító „kalandozások kora”? Az, hogy Atilla megkúszta a pápát? A tatárjárás? A török hódoltság? Az osztrák hódoltság? A ruszki hódoltság? Mert hát ezt magoltatták velünk óvatosan, de szakszerűen csöpögtetve a mérget a lelkekbe századokon keresztül, hogy szinte már vonakodunk attól, hogy magyarnak tudjuk magunkat.

Ma is csöpög ugyanaz a mérreg, csak másképp. És mintha az EU-hódoltságra várna a mai generáció!

Borzalom!

Szabó Dezső mondta, hogy nincs szomorúbb látvány, mint egy magyarságát megtagadott magyar.

Vajon mit mondana ma nem egy, hanem tíz millió magyarságát tétován vallóra?

*

Magas filozófiáról csevegünk a kiérdemesült juhással, a kilencvenhez közel járó Dani bácsival. Mondom neki, hogy megint feltalált valaki egy nagy okosságot, amire kicsikó korában rájön az ember. Amerika egyik vezető közgazdász-filozófusa (szisztéma-analitikus) ugyanis könyvet írt egyebekben arról, hogy egy alacsonyabb rendű komplexum képtelen irányítani a magasabb rendűt.

„Mármint hogy a tojás nem tojja a tyúkot, a ló nem ül az ember hátán, és az autó nem vezeti az embert, hanem fordítva szokott az történni?” mondja Dani bácsi, és biggyeszt egyet az ajkán, mert a legkomplicáltabb filozófiai tézisek is ilyen egyszerűre redukálhatók.

„Tojás és tyúk... mindig cifrázzák a filozófikusok a dolgot, hogy tudományosan hasson, amit állítanak” mondom, „meg azért is, mert nagyon sokféle fontos ágat lehet kibontani tézistövekből. Egész lombot. Többek között a vezető és az általa vezetett komplexum párosához is eljut az ember, sőt, akár a miniszterelnök és népe viszonyához is. Mert hiszen a NEMZET is kerek komplexum, sőt, élő organizmus, emlékezettel, amit történelmi tapasztalatnak is hívhatunk, meg önvédelmi reflexekkel, fajfenntartási ösztönrel, az önmegvalósítás evidens tendenciájával, karakterrel és hasonlókkal, vagyis egy valamerre tartó komplex lény a nemzet, amit csakis az tud irányítani, aki tökéletesen tisztában van annak múltjával, jelenével, sőt, jövőjével is, tehát magasabb szemszögből tudja a dolgokat megítélni”. „Király és népe” mondja Dani bácsi, elgondolkodva.

„Nem, mert a királyt nem szokták választani. Mátyás volt az egyetlen kivétel. Viszont ott vannak a köztársasági elnökök, meg a miniszterelnökök, meg Amerika elnökei. Az egyik amerikai elnök például nyakkendő-kereskedő volt, mielőtt a nagyokos demokratikus szisztéma azt nem mondta, hogy ő Amerika legrátermettebb embere, a másik meg mozi színész volt, de hát ezt mind nagyon jól tudjuk...”

„Fura világban élünk” mondja legyintve.

„Bohócok és ‘kezelhető’ tömegek világában” mondom, mert körülbelül így igaz. „A bohócnak csak jól kell mutatnia a tévén, meg jó beszélőkéje kell legyen, miközben az igazi uralkodó az önmagát soha meg nem nevező, háttérbeli szűk körű brancs, amely feltolja őt.

És mindig ‘kezelhető’ figurákat tol fel a titkos hatalom. Ott volt például az egyébként tehetséges Churchill. Kifogásolható származású volt, és mégis a viktoriánus értelemben vett parlamenti arisztokrácia közegébe (sőt élére) tolódott valakik által, mert az ilyen ember minden felső, hátsó és titkos utasítást végrehajt, különben akkorát zuhantatják, hogy soha fel nem kel többé. Vagy ott volt Kurt Waldheim, az ENSZ egykori elnöke. Német tiszt volt a második világháborúban és részese volt Jugoszláviában a vérengzéseknek. Fénykép van róla. Persze, hogy az ilyen a jó, hiszen az ilyet lehet csak igazán kézben tartani a mogyorójánál fogva. Vagy a volt magas rangú besúgót, Antallt, vagy Patkányt, a szabadkőművest és Izrael szenilis díszállampolgárát. Ilyenek az ‘alkalmasak’ arra, hogy egy ősi történelmi nép miniszterelnökévé vagy köztársasági elnökévé manipulálódjanak... stb., stb...

„Esztelen világ” bólint Dani bácsi kedvetlenül. „Kíváncsi volnék” mondja, „milyen osztályzatot kapnának mai ‘honatyáink’, ha például magyar őstörténelemből feleltetné őket valaki. Nyilvánosan. Abban a bizonyos tévében. Ahol jól kell mutatni...”

*

Lapot kiadni, vagy könyvet... Pénz kérdése csupán, hanem a terjesztés!... Gáncsok gáncsai, nem létező pártatlan központi terjesztés...

Mondom barátomnak, aki hazafias felfogású lapot tart fenn, hogy ha nincs organizáció, amely teríteni tudná a jót és szükségeset, miért nem fordulsz a templomokhoz, mint hálózathoz? A legkisebb faluban is van templom.

Rám néz, mint aki nem harminc évet volt távol, hanem a Marsról jött.

„Azt hiszed, nem próbáltam meg? Úgy kidobtak minden szent helyről, hogy a lábam sem érte a földet” mondja keserűen, „mert ha nem tudnád, a vallásos szervezetek egyedül a saját ideológiájukkal törődnek, tehát nemcsak idegen tőlük a hazafiság, hanem kimondottan vörös posztó. Miért? Egyebekben mert akik ma az egyházakat képviselik magasabb szinten, sőt, középszinten is, voltaképpen a kádári békepap generációból emelkedtek fel a számárlétrán. Ilyenektől akarsz te segítséget a hazafiság nevében?”

Tényleg naivabb vagyok a naivnál. És ismét a népet látom, amelynek nincs saját közege, amiben támaszt találhatna.

*

Vigyázni kell a rendhagyó emberekkel...

Szigorúan vegetáriánus volt például Hitler is.

*

A tévében éppen Amerika, sőt a világ leggyorsabb kémrepülőjét, a Black Bird-öt mutatják.

Háromszoros hangsebességgel repül. Soha egyet sem tudtak lelőni.

A technikai elemzés azt is megemlíti, hogy kilencven százalékban titániumból építették a gépet, mert csak az a fém viseli el a hőt, amit a levegő súrlódása kelt ilyen sebességnél. A gép ugyanis ezer fok Fahrenheitre hevül fel (Celsiusban is sok ez), és a hőtágulástól körülbelül tizenkét centivel lesz hosszabb menet közben.

Ennyit a léghűtésről.

*

Kocsival New York felé tartva Floridából... Két napig szokott nekem tartani ez az út, mert nem vagyunk már negyven-ötven évesek, hogy csak úgy ukmukfukk lehajtsunk 1700 kilométert egyhuzamban. Félúton megalszom egy motelban huszonötért és másnap a másik 850 kilométeres országúti unalom...

Tizenegy felé már bekapcsolom a rádiót, hogy az egyenletes motorzümmögésen kívül más is történjék már.

Egy közismerten négerekkel sűrűn lakott város közelében hajtok el, vasárnap van, ilyenkor jóformán minden helyi rádióadó is misét közvetít. Éppen egy néger pap prédikál az egyik állomáson. Más a hangjuk, mert más a torkuk; azonnal felismeri az ember a faji hovatarozást. És, érdekes módon, lebilincselő a prédikációja. Arról beszél a híveknek, hogy az ifjúság (nyilvánvalóan főleg a fekete ifjúságról beszél) egetverően más ma, mint az ő idejében volt.

Fegyelmezetlen, lehetetlen, zabolátlan és szinte kezelhetetlen, amint mondja „Az én időmben ha például labdázás közben betörte a gyerek a szomszéd ablakát, a szomszéd fülöncsípte a kis rosszcsontot, a szidásözön közepette lekent egy-két pofont, aztán vitte a szülőkhöz, az anya ismét összeszidta a gyereket és általában jól elverte, mert pénzébe kerül az ilyesmi, és este jött csak igazán a haddelhadd, amikor a papa hazajött a munkából.

Ma a gyerek egyből beperelné a szomszédot, aztán az anyját, aztán az apját, és a törvény neki adna igazat, mert így gyerekkínzás meg úgy lelki trauma. Meg is látszik ez a nagyfene személyes szabadság a mai fiatalokon” mondja. „Én ma sem tartom sem gyerekkínzásnak a módot, ahogy felnőttem, lelki traumáim sincsenek, és közben, azt hiszem, emberré váltam, aki világosan látja a jó és rossz közti különbséget. Például azt is, hogy a mai ifjúság nem jó, hanem rossz...”

Élvezem a beszédet, és egy kicsit meg is lep, hogy a gettóban, vagyis szinte más planétán élve nekik pont ugyanolyan problémáik vannak, mint a fehéreknek: liberalizmus, csűrhető-csavarható törvénykezés, szabadosság... és a következmény: rossz morál, nagy pofájú, silány emberek.

„Hogyan teremthetnénk rendet?” kérdezi a pap szinte önmagától, mert aggódik saját népéért, mert népet akar látni a véreiben, nem pedig termelő-fogyasztó szabados senkiket.

A gettóban tehát fontosnak látszik a sajátos, erős, és jó nemzedék felnevelése, míg a gettón kívül alig van erről szó. Sőt, a törvényeket és a szisztémát pont itt kint csinálják-formálják, és a fehérek, saját maguknak is, még hozzá úgy, hogy más nem is lehet a népből, mint nagypofájú silány emberek tömege.

Mintha csakis a TÖMEG, mint olyan lenne a cél.

Milyen cél ez?

És kinek a célja?

És mi célból?

A Big Brother tudná csak megmondani

*

A gyerek valóban nem miniatűr felnőtt, hanem gyerek, vagyis teljesen más kategória... Valamelyest az elemi élőlényekre hasonlít, hogy ne használjuk az állatka szót a fogalom legszebb értelmében sem. Csupa ösztönösség, csupa érzés, csupa egyszerű akarás és nem-akarás, és alig valami logika és rendszerezés.

Emlékszem, az IDŐ is, mint olyan, számomra teljesen más fogalomkör volt három-négy éves koromban, mint ma; egyáltalán nem rendszeres és keretet jelentett, amin belül a dolgok történnek. Nem könnyű ezt megmagyarázni, de tény, hogy nagyon idegenkedtem az órától, attól a ketyegő valamitől, amit szüleim nagy buzgalommal akartak megértetni velem, mármint azt, hogy „hány óra van most, kisfiam?”, mert, hogy a nagymutató meg a kismutató... Először is egyáltalán nem érdekelt a dolog, főleg pedig eleinte azt sem tudtam, miről beszélnek, amikor folyton az időt emlegetik, meg amikor láttam, hogy olyan szorgalmasan figyelik és állandóan mérik a számomra tökéletesen szükségtelen valamit a bizonyos tökéletesen szükségtelen valamivel, ami ketyeg, és aminek a mutatója hol itt van, hol amott.

Ahogy visszagondolok most, az óra és az idő mai megszokott formája nélkül is nagyon tisztában voltam a sorrenddel, ahogyan a dolgok történnek, csak egészen másképpen. Szüleimmel tehát tökéletesen más-más malomban öröltünk, ugyanis, ami ma már igen különösnek tűnik, az én világomban egyáltalán nem volt rendkívüli attrakció azt tudni, hogy mi fog történni

két hét múlva, ahogy nem különösebb bravúr ma tudni, hogy mi történt két héttel ezelőtt. Nem volt neve az időnek, viszont volt számomra egy természetes láncolat a dolgok és események következésében, mintha a dolgok és történések a maguk természete szerint ebből azzá váltak volna, vagyis megértek a dolgok és megjelentek, majd más lett belőlük, más dolgok történtek abban a bizonyos láncolatban, még hozzá tökéletesen világos módon, a dolgok rendje és módja szerint. Valahol egy természetes láncolat közepénél álltam tehát, és balra esett az, amit ma múltnak hívok és jobbra az, aminek ma a neve: jövő. És, érdekes módon, egyáltalán nem két különböző dologként fogtam fel a két oldalt, hiszen számomra csak a láncolat folytonossága létezett a maga egymásból következő dolgaival.

A nyelvtant is alaposan meg tudta zavarni ez a szemlélődési mód, ugyanis némelykor olyanokat mondtam a körülöttem lévők meglepetésére, hogy „nemsokára nagy sürgés-forgás lesz itt, csupa feketébe öltözött emberrel, meg egy nagy fekete kocsival, mert nagymama felmegy a padlásra, és le fog esett.”

És mit ad isten, két hét múlva nagymama felmegy a padlásra, és valóban „le fog esett, és így utólag nem is nagyon bánja, ámbár fáj egy kicsit, de most már jól van-lesz és egy kicsit mindig közöttünk lesz-van.”

Mondanom sem kell, hogy ilyenféle megjegyzéseimre az volt a válasz, hogy „ez a gyerek már megint miket beszél!”... meg hasonló, kivéve azokat a pillanatokat, amikor hirtelen megfordult a gondolat a számár felnőttek fejében, hogy „ez a gyerek már előre megmondta ezt!”

Nem tudom, miért keverték a beszédjükbe azt, hogy előre megmondta. Mert hiszen nem előre mondtam meg, hanem csak jobb oldalra láttam és tudtam, és ebben a világban semmi különös sincs.

Két malom... Olyasféle dolog volt ez, ahogy verőfényes napon is érzi az erdőben élő állat, hogy holnap nagy vihar „fog-van”, és alkalmas vermet kapar magának jó előre, mert jobb oldalra tekintve világosan látja, hogy így „lesz-van”.

Érdekes volt 3-4 évesnek lenni, csak azzal a ketyegő masinával ne szekíroztak volna állandóan, meg aztán később az iskola következett, órarenddel(!), sietéssel, hogy el ne késsen az ember, meg az órákon ott kellett ülni, és csak tíz perc szünet volt, meg nem volt szabad iskola után csavarogni egy kicsit és álmodozni, mert idejében otthon kellett lenni, hogy ne izguljanak...

És végül, kialakult bennem nagy nehezen a mai ember, aki állandóan az órájára pillant, mert valamit végérvényesen és tökéletesen elrontottak benne...

*

Annyit hallottam már a Zen-ről, a buddhizmusnak erről a variációjáról, hogy kértem róla egy ismertető könyvet barátomról, aki tudója és gyakorlója ennek a tannak.

Olvasom, és egy másfajta gondolkodási rendet ismerek meg belőle. Szinte teljesen ember-szabásút.

Ismerek meg?

Inkább úgy mondanám, hogy fedezek fel újra, mintha egy rég elfelejtett ismerős bukkant volna fel.

Hosszasan és világosan tárgyalja a nyugati civilizáció alapvető tévútját, azt, hogy gondolkodásunkat és értékítéleteinket mindenestül a szillogizmus és egyáltalán a logika hatja át, noha a világ és jelenségei nem, vagy alig, vagy csak ritkán logikusak, még ha egy darabig lehet is követni logikával mind.

Gyönyörűséggel olvastam a kizárólagos-logika elleni berzenkedést. A dolgok és történések másfajta (és igazibb) kapcsolatára ugyanis nem rájöttem már az elemi iskola elkezdése előtt, hanem a világ legtermészetesebb módján éltem egy bizonyos másfajta gondolatvilágot, mert az a hullámhossz jött magától, és csak az én belső rendem volt számomra kerek és jó, mígnem teljesen elrontotta azt az órarendes élet, hogy azóta is kissé szögletesnek érzem a világot magam körül. Ráadásul, ez a szakszerű „korszerűséggel” minden lehetőt komputerizálni akarás is adott még egy végzetes lapáttal a nyugati világ logika-szerkezetű szellemi tévelygésére. Egyre inkább elidegenednék a körülöttem táncoló, sőt, éppen a logika madzagjára táncoló bábvilágtól?

Lehet. Generációs dolog ez, és természetes.

Civilizációnk másik fogyatékoságát pedig a mindent mérni akarásban látja a könyv. Amit mérni tudunk, az létezik. Amit nem tudunk műszerrel mérni és táblázatokba foglalni (például: szeretet, ösztönös affinitás, gyűlölet, nemzeteszme, zsenialitás, látnokság, hazaszeretet, ihlet és még egy pár millió igen tényleges dolog), az egyszerűen nem létezik a mai világ számára, tehát elhanyagolandó. Olyan is lett ettől a világ. És minél inkább rohan civilizációnk a maga logikus-mércés, gépies esze után, annál kevésbé tetszik emberszabásúnak.

Élvezem a könyvet. Még csak a felénél tartok, de már tudom, hogy nem adom neki vissza egy jó darabig, mert segíthet itt-ott abban, hogy megpróbáljam magamat átdolgozni: vissza a természeteshez, a valamikori, még el nem barmolt magamhoz...Ha egyáltalán képes az ember egy ekkora, kései renoválásra. De meg kell próbálni.

*

A házak szögletesek, a szobák úgyszintén, a lakótelep kockák csoportja... egyszerűen azért, mert technikában is, építészetben is, és úgyszólván mindenütt minden vonalzóra és cirklire jár. Párizs is, a maga sugárútjaival. Az ember tehát a szögletesség természetidegen világában tölti le életét, mert az egyenes és a derékszög a gazdaságos, mert két pont között az egyenes a legrövidebb vonal, miközben tény, hogy a természet egyáltalán nem a filléreskedés srófjára jár: az ágak, a folyók, a sziklák, a dombok... Mindent találunk benne, csak egyenes vonalút nem. Szinte érthetetlen tehát, hogy otthonát illetően az Ember nem szokott a természet beillő része lenni. Ugyancsak furcsa, hogy (a jurákat és más ősi nép hajlékait kivéve) csupán egyetlen-egy hivatásos építész akadt a milliók közül, aki úgy került az egyenest, mint a Teremtő tette, és érdekes módon az általa alkotott bérházakban és palotáiban azonnal otthon érzi magát az ember: szinte a fészek melegében. Spanyol volt, Gaudinak hívták. Nincs mennyezet az ő hajlékaiban, amely sík lap volna, egyetlen éles sarkot sem képez fal, minden vonal hullámvonal, mint az altatódalokban.

Csodálja őt a világ is és a szakma is, de követője mégsincs. Kivéve egyvalakit (tipikus, hogy magyar az illető!), aki szintén nem követ a világon senkit, (Gaudit sem), ha legalább annyira irtózik is az egyenestől, mint Gaudi. Ez egyébként az egyetlenegy közös vonásuk, a minőségi különbség viszont az (és ez nagy dolog!), hogy míg Gaudi az általános Embernek akart emberit alkotni, ez a magyar felfogásában és formáiban épp úgy nyúl vissza az ősihez és eredendőhöz, a magyarhoz, ahogy Bartók és Kodály tette a maga területén. Mert ha elvileg van is általános Ember, a magyarnak nem az a legfontosabb.

Személyesen nem volt még alkalmam találkozni vele, de ha arra járok, mélyen meghajtom magamat Makovecz Imre előtt.

*

Süvölvény koromban mondta nekem egy finom, idősebb hölgy, hogy fiatalon mindenki valami nagyívú és nagyszerű dolgot vár az élettől, mintha az élet csakis nagy csodák színtere volna és semmi más. Aztán, ha visszapillant az ember felnőtt fejjel, voltaképpen csupán mozaikot lát.

Néha eszembe jut ez: első látásra össze nem függő véletlenségek, ki nem számított nagy fordulatok, tervszerű alig valamik, összetalálkozások és természetes sikerek, rosszul választott irányok és automatikus kis bukások, más irányok és más sikerek vagy melléfogások küszködés és véletlenül ölbe hullott nagy öröme... és mire megtanulná az ember, hogyan is kellett volna csinálni, már öreg is, és csak bámul maga elé és számot vet.

Élet.

Mozaik. Ám a kép mégis értelmes a maga módján, a kis kockák mégis összefüggnek a maguk jóformán titokzatos rendjében anélkül, hogy ennek az összefüggésnek a logikához valami köze is lenne, azaz végül mégis teljes a kép és be kell lássuk, hogy a dolgok csakis így történhettek meg velünk. Mert az életet, ezt a csodát nem lehet tervszerűséggel kordába fogni; más rendre jár mint a logika. Ezért hívják életnek. Különben csak program volna és végrehajtás. És mindenestül - dög unalmas volna, és nem volna igazi.

*

Tanulságos élet: egy irodában dolgoztak Pesten, és addig nézegették egymást epekedve, míg nem összeházasodtak. Lakás nem volt, mert ez így természetes mifelénk, tehát beköltözött a szerelmes ifjú férj az após-anyósékhoz, mert ez is így járja mifelénk, és mert nekik kétszobás bérlakásuk volt, ámbár igen kicsi volt mindkettő. A zsúfolt kis szobában mégis jól elfértek, sőt, az újszülött kisfiú gyerekágya is helyet kapott, meg a játékok és a csecsemő édes illata, meg mindaz a hőfok, amit csakis szerelmespár ismer igazán. A második gyerek is elfért valahogyan, ámbár az az igazság, hogy mindinkább úgy érezték, hogy életük és boldogságuk a világ legkilátástalanabb és legszűkebb zsákutcájába torkollt. És akkor jött a ráadás. Az ifjú asszony ismét terhes lett. Ezt már nem is merték megmondani a szülőknek, mert a józan ész (ami igazán szerelmesekre egyáltalán nem szabad, hogy jellemző legyen) szerint ez már a soknál is több. Dehát, mit lehetett tenni?! Hallgattak róla ameddig tudtak, és csak akkor volt merszük „bevallani”, amikor már megmozdult a gyerek. A gyerek? A gyerekek! Merthogy ikrek voltak útban. Sőt, meg is születtek. És ezek is pompás kis fiúcskák voltak.

Négy gyerek egy szobában, meg a szülők!...

Valamit tehát tenni kellett. Kilincselés, kérvények, elutasítások és - csoda: tanácsi lakás. Életük első saját, külön bejáratú 45 négyzetmétere, ami voltaképpen csak legénylakásnak volna elég nagy, de ekkorra már nagyon értettek ahhoz, hogyan kell kihasználni a szűkös helyeket.

A gyerekek is csupán a helyszűkét ismerték a világból, ahogy mifelénk sok más gyerek is pontosan így nő fel. Szerencse, hogy csodajó fiúk voltak mind a négyen, eszesek, jó tanulók, igen jól neveltek, de persze nőttek és nőttek, meg a sok tankönyv, a sok holmi... Előbb-utóbb tehát valahogyan el kellett cserélni a pici lakást egy nagyobbra, mert már valóban tarthatatlan volt a helyzet. Ötvenen túl volt már ekkor barátom, a küzdéshez szokott, de boldog apa, a fiúk meg az egyetemre kezdtek járni.

Szépek, nagyon sikerült szép fiúk voltak. Nyári szünetben dolgoztak is egy kicsit, a szülők meg túloráztak, kölcsönt vettek fel, a rokonok is segítettek egy kicsit, és Békásmegyér lakótelepén végre kisikerítettek maguknak valahogyan egy három szobás öröklakást.

Ez volt az első emberszabású és családszabású fészük! Közben a dolgok rendje szerint váratlanul már meg is csappant a fészekalj: megnősült a legnagyobb fiú és beköltözött az anyós-apósékhoz, mert nálunk ez már így járja. A három másik pedig a szülőkkel él ma is. És

mert a nap is rámosolyog néha az emberre, váratlanul egy kis örökséghez is jutottak, meg a spórolt pénz, meg ismét egy kis pénz innen-onnan, és némi kölcsön... És vettek egy hallatlanul rozzant kis házat egy mindentől és mindenkitől távol eső helyen, mert az volt olcsó. Renoválnak, és építkeznek. Saját maguknak, igazi házat, ahol végre azt csinálhatnak majd, amit akarnak, ha teljesen és végérvényesen nyugdíjba mennek. A három fiú meg megkapja a lakást.

Egyenesbe jöttek tehát. Csakhogy közben tagadhatatlanul elszaladt az idő és eliramlott az élet java is anélkül, hogy a témérdek küszködés közben észrevették volna ezt, vagy rádöbbsentek volna, hogy úgyszólván egy emberöltőnyi késésben vannak, hiszen első házukat immár öregségükre építik, míg normális országokban általában az első terhesség előtt szokott az ember ilyesmibe kezdeni. Dehát furcsa kis ország a miénk.

Vendégségben vagyok náluk, kint verőfényes tavasz, az ablak nyitva van, terített asztal, jó ebéd, és szól a rádió. Nézem a hatvanon felüli öreg barátot, meg a ma is igen szép és roppant derék feleséget, aki végigküzdötte mindezt a barátommal. Jó elnézni a két méterhez közel járó, kimondottan szép fiúkat is.

Mondom az anyának, hogy kevés ilyen szép és sikerült gyereket láttam még, meg ilyen remek és nagy családot.

Az asszony a fiúkra pillant és csöndben elmosolyodik:

„Jobb, mintha helyettük egy diesel Mercedest sikerítettünk volna ki magunknak”.

Barátom meg csak annyit mond, hogy akár ellentmondásos, akár nem, nélkülük talán még ma is az apóséknál élnénk, és sehol sem tartanánk.

*

Hazafias nevelést adni az ifjúságnak?

Igen. Mi sem volna természetesebb és szükségesebb.

De ilyesmit hangoztatni odahaza?! Azonnal olyan heves tiltakozást váltana ki ez az ellenkező erővonalak ármádiája részéről, amelyet a világ még nem látott, mert így nacionalizmus, meg úgy irredentizmus és hasonlók... És mégis, ha valami csoda folytán végre hazafias nevelésre merészkednénk saját hazánkban, hogyan és milyen korban kellene azt kezdeni?

Ide illik Kodály egyik fontos meglátása. Megkérdezték tőle, hogy hány éves korban ajánlatos elkezdni a gyerek zenei nevelését. Azt felelte: „Születése előtt kilenc hónappal”.

*

Elnézem a mai szülőket és gyerekeiket... Etetik a kicsit, és ruházzák és nagyon szeretik, amint az természetes is az állatvilágtól az embervilágig végestelen végig. Aztán, amint eszesedik a gyerek, a szülők előre gyártott meséket vesznek neki a boltban képeskönyv, mesekönyv meg video formában, és amint csak tehetik, a tévé elé ültetik a gyereket, mert addig is csöndben van.

Én szerényebb körülmények között „eszessedtem”: általában nagyanyám, vagy anyám, vagy éppen az örökké elfoglalt apám mondott esti mesét az ágyban elalvás előtt. Apám olvasta, anyám jobbára maga találta ki a meséket és dúdolgatott hozzá, és ringatott amíg el nem szenderedtem, nagyanyám viszont mindig fejből mondott csodás történeteket. Ma már tudom, hogy azokat a meséket az ő anyjától és nagyanyjától hallotta, amikor ő volt kicsi.

Ezeket szerettem a legjobban.

Elnézem a tévé elé ültetett gyerekeket...

Milyen ember lesz ezekből?

Persze, látjuk a készterméket is. Csak ki kell menni az utcára. Farmernadrág, farmerdzseki, pólóing... Ugyanilyenek ülnek a McDonald's-ban is, ápolatlanok, hangosak és a fiúk hosszú fürtjei mögött fel-felcsillan a fülbevaló, némelyik lány orrkarikát is hord (mint a fiatal amerikai white trash) hogy „szép” legyen...

És anyák és apák lesznek ők is maholnap; az életre fogják nevelni gyerekeiket, amelyben az istenség és cél a gyors autó, a luxusvilla, az élvezetek lehető összes formája, a HOLMI, a legutolsó divatú „cucc” a kirakatokban.

Érdekes élet. Akiket pedig nem ilyen életre neveltek a „maradi” szülők, okvetlenül kilógnak majd a sorból.

Némelykor eszembe jut, hogy azt az etnikai és kulturális csodát, ami a történelemben formálódott sajátossá és hasonlíthatatlanná: a nemzetet, voltaképpen biológiai egyedek és azok sajátos lelke képviseli.

Szomorúan veszem ezt tudomásul. Mert milyen nemzet fejlődik tovább ilyen lelkekből?

*

Korombeli szerb ismerősöm talán az egyetlen velejéig nacionalista kommunista, aki nem lopott soha. Bankigazgató. Szikár, egyenes, őszintén tisztelt ember. Míg szerbül meg nem szólal, akár angol arisztokratának is néznénk. Felesége is nagyszerű emberpéldány. A jogi egyetemet például úgy járta ki, hogy sokszor, gyerekekkel a karján föl-alá sétálva-ringatva olvasta-tanulta az anyagot.

Öröklakásuk van Belgrádban. Fizetésből. Meg nyaralójuk a tengeren, és azt is fizetésből építették. Egyenes és finom emberek, öröm velük együtt lenni.

Közben a két lányuk végre elvégezte az egyetemet; egyikük jogász, másikuk orvos lett, még-hozzá szakmailag jobbak a kiválóknál. És mégis, amikor ezek a lányok nálunk vendégeskednek New Yorkban, alig lehet velük másról beszélni, mint Blummingdales-ról, Fifth Avenueről, Gucci-ról, divatszalonokról, butikokról, árakról, és olyan divat-márkákról, amelyekről mi egy kukkot sem tudunk, pedig itt élünk.

Próbából megkérdezem az orvost, hogy mit kérne, ha egy jóságos tündér teljesítené három kívánságát.

„Óh istenem”, mondja nagyot sóhajtván, szemet égre emelve és forgatva, „egy Porschét kívánnék először is, amivel lejárnék a tengerre. Meg egy Mercedest, amivel bejárnék. És estére egy Rolls Royce-ot, amivel kimennék, és, persze, egy hatalmas lakást, vagy inkább egy nagy villát, óriási és sok ruhásszekrényvel, azaz nem is szekrény, hanem öltözőszoba, körben cédrus burkolattal, hogy a bundákba nem menjen a moly, és ruhákat, és ruhákat az összes divattervezőtől Párizstól Londonig és New Yorkig, és cipőket: egy falat polcokkal végestelen végig a cipőknek”... és mondja, és be nem áll a szája... mintha egy centrifugálisan pörgető erőből elszabadult elme száguldna távolabb és távolabb a központtól a vége nem látható nagy nihil felé... Talán mert a centrum: lyuk és űr...

„És milyen színűre tapétáztatnád a gyerekszobát”? kérdezem gonoszkodva.

Rám mered, mintha egy gyönyörűen örült száguldásból pottyant volna hirtelen a földre.

„Gyerekszo...” nevet kissé hülyén és zavartan. „Férjhez sem mentem még. És lehet, hogy nem is fogok”.

Nem más világ ez a lány a szülőkhöz képest, hanem más planéta.

Mit mulasztott el Ljubica, a keménykezű, okos és vagány anya, és Miroszláv a szoborszerűen masszív jellem, hogy ez sült ki a gyerekből? Mert nyilvánvalóan nem ezt akarták.

Egy kicsit a kor szomorú kérdése is ez.

Meglehet, hogy az atmoszféra ártalmát nem ismerték fel idejében, vagy talán most sem tudnak arról, hogy igenis van ilyen, hogy atmoszférikus ártalom, mármint az, hogy míg a családért, a gyerekek jólétéért küzdöttek igen kemény és becsületes köznapi harcaikat, voltaképpen az anyagi javak előteremtéséről, a kényelem megteremtéséről volt szó egész idő alatt, tehát közben egyebet sem látván így és ilyenek ismerték meg a gyerekek az életet: javak megszerzése, mint cél, biztonság és jövő. Innen aztán már nem nehéz a fiatal észnek átsiklania a dolgok másképpen való értelmezésére: az élet célja: javak, és pontum. Különösen, hogy a reklám- és divatörület még lök is egy jó nagyot a centrifugán.

Meglehet, hogy sosem mennek férjhez ezek a lányok, pedig mindketten szépek is, okosak is, dajkálás közben sem kell majd nekik vizsgára készülniük, házra és nyaralóra gürcölniük sem kell már, mert megöröklik, és küzdeniük egyáltalán nem kell voltaképpen semmiért. Szerencsére. Mert az atmoszférában, amiben felnőttek, a küzdelem csak látták, de nem kellett megtanulniuk. Már csak vágyaniuk kell, és szaladni vásárolni. Butikokba, Guccihoz, a Blummingdalesbe, a Fifth Avenue-re, vagy Párizsba, Londonba, és akárhova, ahol a „boldogságot” osztják garmadával.

Lehet, hogy valóban itt volt a bibi.

Tény, hogy Ljubica és Miroszláv öszül és komorodik...

*

A boldogság kék madara... Mesefilm vezette be a világ tudatába ezt a fogalmat olyan régen, hogy sokan már nem is tudjuk, hogy az Óz a csodák csodája volt a film címe.

Keresheted, üzheted, bejárhatod érte a világot, de rájössz végül, hogy nem „künn”, hanem benn van az; otthon: a család meleg fészkenél találod meg...

Ez a világot bejárta okos mese mondanivalója, de valahogyan csak a kék madár szó ragadt meg a fejekben. A mondanivaló: a család, az otthon, mint végcél, jóformán tökéletesen elmismásolódtott bennünk. Vagyis pont a dolgok igazi értelme... És keres, és rohan az eszelős világ. Már a csillagokba is fel akar menni, noha mindinkább szeméttelappé válik a föld és sivárodik a lélek.

*

Érdekes interjú az amerikai tévében: négy fiatal moszkvai újságíró kérdezi a műsorvezetőt az amerikai körútról. A határozottan szép és európaian művelt fiúk három hónapig járták ezt a kontinens nagyságú országot, hogy megtapasztalják Amerikát, és küldjék közben a tudósításokat és színes útleírásokat a moszkvai lapoknak, ugyanis - a bolsevik időknek köszönhetően - Amerikáról csupán rémképek élnek az oroszok képzeletében, holott a valóság egészen más.

De mi is a reális kép?

A kifogástalan angolsággal beszélő fiúk udvariasan, szellemesen és viccelődve próbálják elkerülni az egyenes választ, hiszen vendégek, és van olyan, hogy illendőség...

A műsorvezető szívós ösztökélésére a körkép azonban valahogyan mégis összerakódik, mármint a látottakról kialakult általános vélemény: gyönyörű ország, gazdag ország, természeti szépségei elragadóak, az átlagember anyagi jóléte is toronymagas az oroszéhoz képest, az árúbőség és választék is hasonlíthatatlanul óriási, az amerikai ember közvetlensége és barátságos volta is kellemes benyomást kelt, aztán ott volt a világ legnagyobb vidámparkja, a

Disneyland, meg a Disney World, meg a világ egyik legnagyobb vízesése, a Niagara, a világ legnagyobb autói, a legnagyobb kifogástalan úthálózat, a világ egyik leghíresebb operaháza, a világ legmagasabb épületei, ezen kívül a rubel nagyon rossz, a dollár meg nagyon jó stb. stb...

Ragyog is a műsorvezető arca ilyen elismerő szavak hallatán.

Bátran kérdezi meg tehát, hogy volt-e egyáltalán negatív benyomásuk is, és ha igen, mi volt az.

Hosszú szünet, tanakodás, amolyan megmondjuk - ne mondjuk féle hezitálás.

Végül az egyik halkán csak kimondja:

„Az összbenyomás része az is, hogy az anyagi jóléten kívül voltaképpen Amerika spirituális sivatag”.

Paff a műsorvezető.

És talán a műsort néző milliók is megdöbbennek, azaz megdöbbennének és gondolkodóba esnének egy pillanatra, mármint ha nem amerikaiak volnának, akik egy dolgot tudnak csak: **MATERIÁLIS JÓLÉT**, vagyis az emberben az állat elégedettsége, mint cél. És nem értik, hogy mi más volna még ezen kívül...

*

Megkérdezte a gyerekfalkát az ízig-vérig demokratikus szellemű táborvezető:

„Na gyerekek, mi legyen ma az ebéd?”

A kérdést hangos vita és zshivajgás követte, majdnem úgy, mint a parlamentben, és végül kialakult az aránylag közös kívánság:

„Palacsintát akarunk!”

Nagy szerepe volt a döntés kialakulásában a lehangosabb gyerek kiáltozásának; a többi jóformán csak zajosan kellett helyeseljen, és ordították is a palacsinta szót, mintha a boldogság jelszava volna az.

És a „népakarat” értelmében palacsinta volt az ebéd. Csakis az, és annyit ehetek, amennyi beljűk fért. Minden gyerek boldog is volt. Nem beszélve arról, hogy esténként teljesen szabad volt a táborban a tévé-nézés, egészen a késői órákig is; amikor már a krimi és a malackodó szex-filmek mennek, egyik a másik után. Mert vagy teljes liberalizmus, vagy sem...

Másnap ugyanez volt az étrendet illető kérdés (és a válasz is ugyanaz: a „népakarat” palacsintája), harmadnap is, és negyednap is, és mindig. Vegyültek ugyan a hangzavarba némi népakarattól eltérő vékony kis hangoцskák itt-ott, de a közakarát egyöntetű volt, harsány és erős.

A másik tábor viszont nagyon különleges volt a legtöbb tekintetben, ugyanis ott egy kardos menyecske főnökösködött, aki nagyon jól tudta, méghozzá kérdezgetés és szavazós örültségek nélkül, hogy milyen étellel ajánlatos etetni növésben lévő gyerekeket: okosan, majdnem tudományosan komponált kosztot adott nekik. És tábortűznél nem a tévé és nem a sztereo szólt, hanem népmesékben gyönyörködtek a gyerekek, meg régi, szép népdalokat énekeltek. Éjjel pedig jóllakottan és szépen aludtak.

A két táborvezető egyáltalán nem szívlelte egymást, mert felfogás dolga az ilyesmi. Az utóbbit antidemokratikusnak, antiliberalisnak, nacionalistának, irredentának, sőt majdnem hogy fasisztának és mindennek elmondta a palacsintások vezetője. És nemcsak ő, hanem végül a palacsintás tábor teljes tömege is emezek ellen fordult, mégpedig nyílt erőszakkal, vagyis egy szép napon összeverekedett a két tábor. Persze, palacsintásék kezdték, mert elviselhetetlen volt

számukra a gondolat, hogy valakik ennyire elmaradottak, diktatórikusok meg konzervatívok merészelnek lenni. És sokkal nagyobb is volt palacsintásék tábora. Szinte annyian voltak, mint az oroszok.

A gyerekek dulakodása a palacsintás táborvezető indirekt buzdítására kezdődött el, mert nem minden harc spontán, legtöbbször jelszavak és ideológia áll mögöttük. És püfölték egymást a gyerekek, előbb csak párnákkal, aztán a hasbarúgások és a kis öklök munkája is belekeveredett az ideológiai harcba.

Azt hinné az ember, hogy két teljesen összebékíthetetlen elv ütközete véget nem érő küzdelem tud lenni, de az az igazság, hogy egy félóra alatt hülyére verték a kisebbek a palacsintások tömegét, pedig annyian voltak azok, mint az oroszok. Mintha az derült volna ki a dologból, hogy a sok palacsintától a gyerekek szellemileg és testileg alultáplált kis idiótákká váltak az idők folyamán, méghozzá mindahányan, pedig annyit ehettek belőle, amennyit akartak, és annyi malackodó tévét nézhettek, meg annyi stereót hallgathattak, amennyi beléjük fért, és ráadásul szívből tudatában voltak a demokratikus életforma felsőbbrendűségének, mert magukévá tették a vezető szavát.

*

Az újságírókat még csak megértem, de az írókat, akik ilyen vagy amolyan politikai eszmei körhöz vagy sajátos stílust képviselő „iskolához” szeretnek tartozni, végképpen nem tudom sem megérteni, sem megszeretni.

Persze, hogy a közönség tavához vagy tengeréhez köti az írókat a maga mindennapi tevékenységé. De áramlatokkal úszni és ilyesmiben jeleskedni körülbelül olyan dolog, mintha a világítótorony állandóan hajó próbálna lenni, holott éppen az a dolga, hogy az anyaföldbe gyökerezve a tengerszintnél és a földszintnél sokkal magasabb pontról világítson messzire az időben.

*

Miniatúrben körülbelül ugyanaz volt, mint a nagyon globális, nagyon határok nélküli, nagyon nemzeti tradíciók nélküli népek csodálatos és intelligens paradicsoma lenne...

Svédországban, a sokat emlegetett szabad szerelem hazájában láttam a tévében a különös demográfiai programot egy modern nagycsaládról és annak sorsáról. Azt hiszem, 14 lányból és tizenkét ifjúból állt a jókedvű csapat. Összedobták a pénzt, vettek maguknak vidéken egy hatalmas, de végtelenségig elhanyagolt házat, amolyan összedűlni készülő régi kúriát. Nekiugrottak, és temérdek munkával rendbehozták az épületet: a sok-sok szobát szépen kikapátázták, a vén bútorokat kifényesítették, a szőnyeget a lányok kimosták, a napon jószagúra szárították, egyszóval berendezkedtek egy tiszta, egyszerű, boldog és mindenekelőtt rendhagyó közös életre.

Nem voltak köztük esküdt párok, sőt, a dolog egyik lényeges fele éppen az volt, hogy mint-hogy az ember a maga természetéből adódóan eleve hűtlen, (bigott normákkal mérve), mindenképpen a kedve szerint való lánnyal hál. Ma ezzel, holnap amazzal. És senki még csak megjegyzést sem fűzhet a dologhoz, főleg pedig annyira primitív nem lehet a huszadik század vége felé, hogy holmiféle féltékenységi jeleneteket rendezzen. Közös a hajlék, közös a koszt; közös a csoport jövedelme, közös talán még az isten is, és, természetesen, a közös életből született gyerekek is közösnek voltak tekintendők. Igen világosan és igen határozottan szögezték ezt le a kezdet kezdetén, mert nem afféle szexőrültek és drogosok gyülekezete volt a csoport, hanem alapjában véve naiv, jóra való, csak éppen másként vagyis igen modernül gondolkodó fiataloké, akik csupán a társadalom szemforgató szabályain helyezték magukat túl, és hittek abban, hogy ez az emberszabású élet: a tradicionális korlátok nélküli tökéletes egyenlőség és mindenekelőtt

a közösségben való élet, amelyben az ódivatú önzés, személyes érdek és specifikus vonzalom nem létezik, csak a korlátozatlan természetes közösség, körülbelül, mint az őseMBER idejében. Úgy gondolták ugyanis, hogy a társadalmi strukturálódás összes eddig ismert formája rossz volt, tehát vissza kell térni az alapképletig.

Lementek.

A sárga földig.

És gyönyörűen ment a dolog. Nem telt bele másfél év, és a ház tele lett nemcsak gyerek-sírással, hanem ugyanannyi kacagással, gyönyörűséggel és boldogsággal, és úgy tetszett, az egymás kölcsönös és feltétlen szeretete valóban csodára képes. Mindegyikük felelőséget érzett a gyerekek iránt, a fiúk is kivétel nélkül úgy pelenkáztak meg dajkáltak minden csecsemőt, hogy öröm volt nézni. Ám közben a gyerekek nem maradtak meg pólyásnak, hanem cseperedtek az idő múlásával, és akár egyezett ez az alapgondolattal, akár nem, a fiúk szeme ösztönösen és mind gyakrabban állt meg egy-egy gyereken, mintha éppen és csakis azt kutatnák (ami a szabályok szerint lényegtelen és ódivatú kérdés volt, tehát majdnem tilos is), hogy ennek a bizonyos gyereknek vajon én vagyok-e a természetes apja, vagy ki.

Restelkedve kapták rajta magukat ezen az ódon emberi és társadalmi gyöngeségen, és noha véletlenül sem kérdezték ezt hangosan, a „gyöngeség” mindinkább és tagadhatatlanul hatott a tudatalatti rétegekben.

A kérdést legtöbb esetben az a körülmény tette majdnem könnyen megválaszolhatóvá, hogy a fiúk csapatának egy része vörös hajú volt, mások fekete hajúak, és persze a többi meg igen szőke, ami Svédországban egyáltalán nem ritkaság.

Nem tellett sok időbe, hogy a kezdetben boldog szőke rész-apák másképpen kapják fel és csókolgassák a fekete hajú gyereket, mint csecsemő korában tették, meg aztán a vörös hajú gyereket végül leginkább csak a vörös hajú rész-apák dédelgették legtöbbet, sőt, az egyik vörös gyereket, a szokatlanul nagy növésűt végül csak a hatalmas vörös svéd fiú vitte pecázni. Némelykor a gyerek anyja is velük ment. És más lányok is mindinkább orientálódtak bizonyos fiúkhoz, mert igaz ugyan, hogy sötétben minden tehén és minden bika fekete, meg hogy a fizikai szeretkezés aránylag jó szokott lenni bárkivel, bizonyos fiúval az éjszakák valahogyan igazán nagyszerűen extatikusak tudtak lenni. Sőt, előbb-utóbb annyira nyilvánvalóvá vált a lányok számára, hogy kivel hálnak legszívesebben, hogy már-már nemcsak stabil párok kezdtek kialakulni, hanem a lányok egyre-másra tökélték el (ámbár nagyon titokban tartva), hogy melyik fiútól akarják szülni a következő gyereket.

A csoport struktúrája a második gyerek-széria világra jöttével már teljesen megváltozott: nyilvánvaló párok, mind nyilvánvalóbb apaságok...

Ekkor már az is fonáknak kezdett tűnni, hogy a gyerekek csak az anyjukat szólították maminak, a többi nőt és a részapákat pedig a keresztnevükön. Némelyik fiúnak egy kicsit bántotta ez az önérzetét.

A csoport tökéletes bomlását a nagydarab vörös fiú és a cingár fekete hajú lány kezdte. Egy reggel hült helyüket találták, és a nagy növésű gyereket is magukkal vitték. Hírek szerint egy távoli városban vettek ki lakást, és a gyereket is rászoktatták, ámbár nem ment könnyen, hogy apunak szólítsa a nagydarab svédet. Úgy hírlik, azóta is boldogan élnek, mint a mesékben, ha még meg nem haltak.

A reggelek előbb-utóbb a meglepetések ideje voltak: ma éjjel ez a pár tűnt el egy gyerekkel, holnap vagy a másik héten amaz.

A szépen kitatarozott, hatalmas házban végül csak két lány maradt egy rakás rész-gyerekekkel, akit a szökevény rész-apák nem akartak magukkal vinni, sőt, a természetes anyák sem, mert hát új és „ódivatú” és igazi életet kezdtek valahol, új gyerekekkel.

Az államnak gyűlt meg a baja a füstbe ment kísérletekkel, ugyanis olyan profán társadalmi kötelezettség, mint a hatalmas ház adója, meg egy nagy gyereksereg eltartása semmiképpen sem volt elvárható két lányanyától, tehát szociális juttatást kellett nekik folyósítani, életfogytiglan. És nem volt férfikéz a házban a tető, a villany, a vízvezeték, vagyis a ház állandó rendbentartására, de férfi sem volt, aki beköltözött volna két lüke lányhoz, aki annyira „modern” gondolkodású volt, hogy még egy nagy sereg rész-gyerekekkel is megáldatott a korszerűség nevében.

*

Régen rossz, ha azzal a sanda hátsó gondolattal ír valaki, hogy ettől még híres is lehet, ugyanis egyáltalán nem erről van szó. Kis példányszám, szűk körű terjesztés...

Mindegy. Már az is nagy dolog, vagy talán éppen ez az igazi cél, ha az olvasók közül tízen ráeszmélnék az igazságra, amit a könyv kimond. Akkor már tizenegyen vagyunk. És ez kitesz egy jó kis csapatot, sőt egy bajnoksági kihívásra is elég.

*

Kalamáriszal, tollal és kézzel több hatalmas és csodálatos könyvet írtak elődeink, mint komputeren a maiak, akik általában csak könnyebben és gyorsabban írnak.

Hivatalos és félhivatalos jószok is némelykor meglepően pontosabban és részletesebben jövedöltek meg nekem egyet-mást kávézacsból, mint a komputeren készült horoszkópok jobbára általános kliséi, amelyeket pillanatok alatt nyomtat ki a gép.

A sok komputeres hejehuját és másfajta gépesített beavatkozást látván mégsem ellenszenv ébred bennem, inkább csak mosolygok, mert látom, hogy az elektronikus, robotszerű „gondolkodás” nem ad a lényegeshez semmit, közel sem jár a lényeghez és emberéhez. Gépírók és szellemi „embékettesek” meg „embéhármasok”, vagyis a szellemi középosztály szerszáma csupán.

*

És időről időre meghal az isten, eltűnik a fókusz, nevetségessé válik a szokott mérce, és az abszolút jó vagy abszolút rossz is esetleg helyet cserél.

Valami ilyesféle időket élünk ma. Panaszkodnak is sokan... De mikor értjük meg már végre a tényt, hogy nincs folyó, amely állóvíz volna, és hogy voltaképpen minden mindig folyékony körülöttünk, mert minden születésben és elmúlásban van, ide értve az isteneket, a fókuszokat, a mércéket és mindazokat a mértékegységeket, amelyek a világot a maguk közös nevezőjére szokták hozni időről időre.

Minden változik, minden ideiglenes!

Sziklába és lézerrel és mélységes mélyen kellene ezt a felismerést rögzíteni, hogy „örökké” szem előtt legyen, legalábbis amíg szikla a szikla és ember az ember, nem pedig jajongani szinte automatikusan, valahányszor egy falevél lehull, vagy éppen egy kultúra marad átmenetileg isten nélkül, mert a dolgok természete szerint éppen istent vált.

A „minden ideiglenes” motívum talán az egyetlen törvény, amely sohasem módosul. Már kisiskolában kellene ezt a gondolatot az elmékbe táplálni.

Különös módon azonban egy kicsit lépték dolga is ez, legalábbis ahogyan én látom. A minden ideiglenes ténye ugyanis jobbra a világra, mint nagy egységre jellemző, hiszen csak a világ kaporszakállú istenei halnak el és tűnnek fel más-más formában.

És mint született „pogány” vajmi keveset vagyok hajlandó szenvedni attól, hogy a termékenység fallosz-kultusza, meg a buja aranyborjú-éra úgy eltűnt mint a pinty. Az sem dönt lelkileg dugába, hogy a katolikus, vagy egyáltalán a keresztény istenfókusz is éppen oszlóban van a maga rendszisztémájával együtt úgy mindenestül.

Kellemetlennek kellemetlen az ilyen zavar, de az istenváltás a dolgok rendje szerint való. Főleg pedig azért nem omlom össze a történelmileg világosan ciklikusnak tűnő isten- és fókuszváltások láttán, mert szerencsére, mint egyén, természetesen, másléptékű vagyok, mint a világ. És az én nagyságrendemben, igenis, állandóak a szent dolgok, és változatlan a fókusz:

én,
őseim,
családom,
barátok,
hazám,
és egy világ, amely ismét értelmessé kell váljon.

Ez az én köröm, ez az én dimenzió-szisztémám. Ilyen egyszerű oka van annak, hogy gyakran elemzem magamat, hogy meg akarom magamat, mint jelenséget érteni, hogy magamat egy raj, egy faj folytatásának tartom, hogy családom és hazám a szent dolgok közé tartozik, hogy a változó és „romló” világban magamat, fajomat, családomat és hazámat meg akarom tartani és szeretném sikeresnek látni.

Ilyen egyszerű oka van annak, hogy olyan dolgokról írok és úgy, amilyenekről és ahogyan írok. Némelyek önelemzőnek tartanak.

Mások meg fajmagyarkodónak.

Persze, az ilyenek nem tudják, hogy ha a személyes léptékű fókuszpontok is elvesznének, nemcsak nem volna értelme írni és élni, hanem egyszerűen - bűn volna élni.

És nincsenek más értelmes fókuszok ma, mint éppen a személyes nagyságrendűek.

Ha ezekhez igazítja magát az ember, tudatosabban és szennyezetlenebbül vészeli át az istennélküli szakaszt, amire az jellemző egyebekben, hogy a volt-isten és a lesz-isten közti átmenetben egy időre patkányok lepik el a közéletet, és rágják az eresztékeket.

Idő kérdése, de törvényszerűen alakul majd ki végül az a bizonyos új istenű és új módon értelmes világ, aminek el kell jönnie...

Milyen lesz az új, pozitív világ új istene?

Variációkban ugyan, de eddig még mind egy kicsit emberfókuszú volt.

*

Több, mint 2000 emeletes volt az épületkomplexum, és pontosan ugyanolyan volt a pincézet köbtartalma és struktúrája is az egyensúly miatt: több, mint 2000 emelet lefelé. Széltiben is akkora volt és beosztását illetően is olyan, csak itt sohasem süttött be a nap, mert hiszen nincs napfény a föld felszíne alatt.

A lenti lakosság mégsem elégedetlenkedett soha, sőt, hazafiasan ragaszkodott a maga világához, a műfényes, dohos, patkányos mélységhez, mert *különös mutáció* volt az a nép: aránylag emberszabásúak voltak, de sok-sok generációra visszamenőleg az alanti világban születtek, és az idők kezdetétől fogva mindig lent éltek sajátosan zárt életüket. Évezredek óta létezett ez a mutáció, a fentiek meg mindig léteztek.

Csak éppen nem vett tudomást egymásról a két világ. Amúgy sem értették volna egymás szisztémáját és gondolatait.

A fentiek költeményei a virágok lobogó színeiről szóltak, az alantiaké meg leginkább a penész illatának árnyalatait és variációit dicsőítették. A fentiek az emberi szellem fényét énekelték meg, az alantiak a patkányok intelligenciáját és túlélési készségét hirdették fennkölt szavakkal a maguk verseiben.

A fentiek olyan kristálytisza szerkezetű és harmóniájú zenét élveztek, amilyen Bach vagy Mozart muzsikája, meg a népdaloké, és énekelve is a bel canto stílusát követték, míg az alantiak véletlenül sem használtak volna rendes hangszereket, mert azok sértették a fülüket, inkább dobbal és mindenféle elektronikus szerkezetekkel idézték elő a rángásos ritmusú diszharmonikus robajokat, és azokat imádták hisztérikusan.

A fentiek misék illatos csöndjében tárták fel lelküket az Úr előtt, az alantiak egy haragvó isten szadista gerjedelmeit félték és imádták, mint a korbácsost isteníti a mazochista.

Mégis kultúra volt ez, mégpedig a fentiek kultúrájának aránylag pontos tükörképe. Ennek megfelelően mindenük megvolt: istenük, istentiszteleik, zenéjük és hangversenyeik, festészetük és kiállításuk, filmművészetük és fesztiváljaik, költészetük és filozófiájuk, csak éppen olyan volt ez a kultúra, mint a fényképek negatívja. Minthogy a maguk részéről csak a sötétség világához értettek, ez a világ volt számukra értelmes és kerek, és boldogok voltak benne, mert övék volt ez a világ és csakis az övek.

Megfordulni megfordult a fejükben, hogy a fentiek vidámak és szépen le vannak sülve, de minthogy azoknak alig volt fogalmuk a mocsok és a doh árnyalatos gyönyörűségeiről, a penész illatának varázsos variációjáról, a fájdalom és a gyötrelmek kéjéről amivel a gyűlölet istene tartotta őket megbabonázva, elképzelhetetlen volt számukra a fentiekkel való elegyedés, hiszen azok képtelenek lettek volna megérteni az alantiak életének mélyrendű szépségeit. Mert nem voltak kiválasztottak a lenti életre. Nem beszélve arról, hogy a lenticsek nagyon jól tudták, mennyivel törékenyebb és érzékenyebb az épület fenti része, tudták, hogy a napfény világában semmi sem állandó a lenti penésszel és ősi gyűlölettel ellentétben, ami az alantiak világában örök és permanens tudott lenni. És valóban, a fenti épületet állandóan tatarozni kellett, mert a változó, erős szelekben, a napsütés hevében és a hőmérséklet örökös változása közepette folyamatos ápolásra szorult az építmény: gyakran kellett új tetőt is emelni a régi helyibe, részlegeket kellett átépíteni, új szisztémákat kellett bevezetni, új rendszabályokat kellett hozni a lakók fegyelmezésére, hogy lelassítsák a romlást. És még így is, tatarozások, felújítások, megerősítések és mindenféle reneszánszok ellenére is porladt az épület, sőt, időről időre, úgy két és félezer évenként le is omlott az egész.

Előbb csak repedezett, aztán minden mállani kezdett, ami összetartotta, aztán senki sem tudott már olyan tetőt kitalálni, ami megóvta volna az építményt, hiszen nem volt már szilárd pont, amihez bármilyen új tetőt oda lehetett volna erősíteni. És végveszélybe került az épület.

Ilyen időkben az alantiak között mindig akadt egy főpap, aki meghirdette:

„Most jött el a mi időnk! Le fog omlani a fentiek világa, meg vagyunk írva, hogy egyedulakodók leszünk nemcsak lent, hanem fent is, vagy a komplett és kerek világ urai leszünk. Hozsánna! Mert kiválasztottak vagyunk erre!”

És előbb a patkányok intelligens hadát engedték apránként felopakodni, hogy kémleljék ki az esélyeket, majd tömegesen küldték őket, hogy meggyorsítsák a pusztulást, aztán amint azok már annyira szétrágták az eresztékeket és mindent ami rágni való volt, nyíltan kihirdették az alantiak főpapjai a győzelmet, vagyis meghirdették végre az új érárt, a „mi időnk” elérkezését, az új rendet, amelyben már csakis ők számítottak, a patkánylelkűek milliói, ami ellepte az épület szármalmas romjait, és az az intelligencia hatott már csak, ami tervszerűen, szervezeten és őrzöngve buzdítja a patkányt is, hogy mocskoljon, fertőzzön és rágjon és rágjon és rágjon mindent, ami nem az ő világából való.

És a fentiek népének nem volt hová menekülni.

Ki is pusztultak majdnem mindahányan.

(Ámbár csak majdnem.)

Sötét volt az ég a Nap nem melegített többé, édeskés mocskok és penész-szag áramlott a romok közé alulról, a patkányok csatornáinak millióiból, és ez volt a nagy „mi világunk” és az „Új Rend”.

Csakhoggy előbb-utóbb már nem volt több rágnivaló, és ez kezdte zavarba ejteni az alantiak főpapjait. Tanakodtak is, hogy mitévők legyenek, mi legyen az új cél most, amikor övék lett a teljes világ úgy mindenestül. Végül a lelkesebbek és legnaivabbak kitalálták, hogy fent is megépítik most az alanti világ mását.

El is kezdték. És a Nap is kezdett felderengeni a láthatáron, és rakosgatták, illesztgették a romokat; nyállal és ürülékkel tapasztottak szorgalmasan, penésszel festettek lelkesen, mint odalenti szokták, és ment is a dolog egy darabig, de a penészt megölte a napfény, az ürülék-tapasz repedezni és porladni kezdett, a nyál is kiszáradt, porrá vált és a szél elhordta...

A vállalkozás napjai tehát meg voltak számlálva.

A fentiek öreg istenei, meg az újak is mélyen hallgattak közben, mert a maguk bajával voltak elfoglalva, ugyanis a régiek nyugdíja mentek, az újak meg nem voltak még kinevezve.

Vannak ilyen idők.

És ilyenkor tör a felszínre a patkánykultúra, amely egy új világrendet akar teremteni.

Fent! Napfényben! Patkányintelligenciával!

Persze, hogy nem volt jövőjük odafent, hiszen nemcsak a kötőanyagok omlottak szét megállíthatatlanul, hanem az erős fényben hunyorogva és szenvedve az alantak népe mindinkább visszakíváncozott maga világába. Egyöntetűen.

És előbb-utóbb kezdtek gyülekezni a megmaradt fenti kevesek leszármazottai is.

És építeni kezdtek egy még szebb új épületet, egy eladdig sohasem látott új stílusban.

*

A tényleges arányokat sohasem vettük igazán figyelembe, viszont szinte velünk született nagyképűséggel fitymáljuk le azt, ami nálunk nagyobb és esetleg nemesebb is... Egyebek között a nagyvilágot is, mintha Európa volna a világ közepe, és a szélek nem számítanak.

A helyes arányokhoz tartozik, hogy Európa, úgy, ahogyan van, csak félsziget, sűrűn lakott, nagy, de mégis csupán félsziget. Fehér emberekkel van benépesedve, sőt, csakis ez a félsziget igazán a fehérké, tehát legjobb esetben (ha már világról beszélünk) Európa csupán a mi világunk. Vagy másképpen fordítva a dolgot: csupán ennyi a mi világunk. Egyben azt is jelenti ez, hogy nem vagyunk valami sokan a világ összalakosságához képest az Amerikába vándorolt vagy az Ausztráliába kallódott milliókkal együtt sem, és akkor sem, ha jó strucc módjára fejünket a magunk nagyképű homokjába rejtjük. A többség ilyen színű, vagy amolyan. Vagyis a valóságban sokkal „színesebb” a világ, mint gondolnánk, és mégis teljesen hiányzik az európai gondolkodásából ez a tudat. Az az okoskodás se sokat segít, hogy a színesek sokszorosan nagyobb száma ellenére is mi, fehérek hatottunk leginkább a világra, mint egységre, ugyanis nem sok büszkélkedni valónk van ezzel a bizonyos „hatással” sem, hiszen csupán a fegyverek, a szervezett árutermelés és a globális kereskedelem a legnevezetesebb, amit a fehér ember adott a világnak, ami végül is nem valami pozitív dolog, hiszen egyebek között az indiánokat kellett ezért lemészárolni, a négereket kellett rabszolgásítani, vagy „csak” gyarmatosítani kellett a színesek világát, sőt, egymást is ki kellett használnunk a legembertelenebb módon, végül pedig, a nagy árucsináló buzgalom közepette, mindent bemocskoltunk, ami beszennyezhető volt: a tengereket, a folyókat, a tavakat, a földeket, a levegőt, és most a világűrön van a sor, hogy azt is teleszemeteljük.

Nem látszunk valami jófajta mutációnak, ha nagyobb perspektívából tekintünk önmagunkra.

Meglehet, hogy sokkal harmonikusabb volt a világ a fehér ember tömeges megjelenése előtt, mert ha alaposan szemügyre vesszük a dolgokat, mi csupán művit, mesterségeset, természetidegent, sőt, ember-elleneset adtunk a világnak: műanyagokat, műszisztémákat, műelméleteket és mű-emberi viszonyokat, és úgynevezett civilizációkat a nagy eszünk birtokában egyetlenegy folyadékra alapoztuk: olajra. Ennyire vagyunk okosak.

Hatásunk, természetesen, óriási volt a világra. A fehér elefánt hatása is óriási, amint megjelenik egy porcelánüzletben...

Egyre kevésbé kezdem magunkat szeretni.

Némely fehér „tudós” szerint persze éppen eszünknek köszönhetjük, hogy világformáló hatással voltunk a Földre.

Csak az a baj ebben az okoskodásban, hogy a sárga kis koreaiak a legintelligensebb emberek a világon, a kínai bölcsélet pedig olyan ősi és nemes, hogy egyszerűen nem is foglalkozik a fehér emberrel, mint igazán számottevő kategóriával. Az indiaiak spirituális és életbölcséleti szintjéhez mérten is körülbelül az eszmélő gyerek szintjén vagyunk nagy filozófusainkkal együtt is.

Tudományos életünk is jóformán csakis a rombolás sarkallására fejlődött, vagy a még több és még jobban szervezett árutermelés ösztökélte azt. Minden idők legnagyobb fehér drámaírója, Shakespeare is voltaképpen krimi-író volt...

Zenénk 5 vagy 8 fokú, míg sok természetes népnek a tizenkétfokú az evidens érzélemvilág. Temperált zongoránk egyszerűen elégtelen arra a világra. Ennyire vagyunk lelkiükben gazdagok.

Tulajdonképpen nem tudom, mit szeretünk magunkon olyan nagyon. Első világháborúkat is világháborúnak neveztük a magunk tipikus nagyképűségével, pedig a világ okvetlenül nagyobb, mint a miénk. A másodikat is világháborúnak neveztük, holott például Indiából nézve krumpliföld- és krumplipiaci csetepaté volt az is. Onnan nézvést és talán valóságosan is.

Ha nagyon belegondolunk, haszonlesők vagyunk, és lelki fejlettséget illetően körülbelül a bronzkornál tartunk, vagy ott sem, mert szó nélkül gyilkolunk egyéneket is, népeket is, kultúrától és mindenestül, anyagi javak megszerzéséért, befolyásért, hatalomért. Csak kalkuláció dolga nálunk az ilyesmi.

Mindenben a kalkulációt látom érvényesülni.

Kvantitatívra és nem kvalitatívra jár az eszünk.

Olyan is lett ettől a világ...

Szemtelen, erőszakos, belső kultúra nélküli, tehát kellemetlen, közveszélyes és önveszélyes félszigetlakók vagyunk, ha nagyon szigorúan vesszük. Csupán az aggasztóan kis kisebbség szereti a fehéreket: a fehérek.

És joggal.

A magam részéről nemcsak őszinte önvizsgálatba kezdek, hanem szégyenletemben legszívesebben gyorsan napozni mennék...

*

A növény egyik meghatározója az, hogy maga állítja elő a táplálékát a föld sóiból a napfény segítségével.

A földműves is pontosan ugyanezt csinálja, míg mások csak pénzt „állítanak elő”, és vásárolják a táplálékot.

Köztünk és a táplálék között tehát ott találjuk a pénz- és üzletszisztémát, aminek persze magának is táplálkoznia kell valamiből. A mi zsebünkben táplálkozik. Vagyis a vesztők oldalán áll az emberiség, kivéve az önellátó földművest.

Mások szó nélkül beletörődnek ebbe, de a magam részéről egyáltalán nem szeretem, ha már születésem pillanatában függésre és mindennapi kis kizsebelésekre vagyok ítélve, tehát ha módomban áll majd akkor és ott, ahol a reinkarnációt osztják, vagy a földművességet választom, még hozzá a teljesen önellátó földműves sorsát és magam állítom elő a mindennapit, vagy egyenesen növény leszek. Még hozzá kibíráhatatlanul keserű, mérgező és undorító növény a tehenek és mások miatt.

Mert szeretem, ha minden tekintetben békén hagynak és a magam életét élhetem.

*

A finom és büszke spanyol dámával csevegtem, és persze, angolul. Régen történt ez, akkoriban még gyakran vétettem az angol nyelvtan ellen. Egyik mondatomban összekevervén egy kicsit a hímnem-nőnem ügyet, a dáma közbevetőleg gyorsan kijavított, és folyt tovább a csevegés.

Szabadkoztam valamelyest, mondván, hogy különösen magyarok esetében gyakori ez a hiba, ugyanis a mi nyelvünk nem tesz különbséget a nemek között.

„Hogy lehetséges ez?” meresztette szemét tágra a dáma. „Hogyan tudják egymást megérteni így?”

„Óh, ez nálunk nagyon jól megy” mondtam, „Nincs szükség a főneveknek egyből a nemük után nézni”.

„Valóban nincs önöknél hímnem, a nőnem, meg a semlegesnem?” álmélkodott tovább.

„Nincs rá szükség. Sőt, mi éppen azon csodálkozunk, hogy úgyszólván minden más nyelv a nemek srófjára jár”.

Érdekességként és példának Fellini régi és híres filmjének, Az édes életnek egyik jelenetét említettem, amelyben az átlumpolt éjszaka után kimegy a tengerpartra a részeg kompánia, hogy a hajnali szélben kiszellőztesse a fejét. A halászok éppen akkor húznak ki valami óriási és idomtalan tengeri összörnyet a fővényre. A halászok is, meg a részeg csoport is álmélkodik a sohasem látott húskolosszuson. A buzi táncos nő-fiú is körbetípegi, és egyből azt kérdezi: „Melyik ennek a lénynek az eleje, meg a *hátlja*?”

„Ilyen groteszk számunkra, ha minden a nemiség körül forog”.

„Különös” - mondta mélyen elgondolkodva a dáma, és hogy megértesse velem a dolog fontosságát, egy példát hozott fel, mintha tanító néni lenne:

„Itt van ez az egyszerű szó: AJTÓKERET. Milyen neműnek érződik ez az ön számára?”

Amilyen érzéketlen és primitív lélek vagyok, számomra ez egyáltalán nem érződik neműnek” - mondtam, „de ha már tárgyról van szó, valószínűnek tartom, hogy semlegesnemű kell legyen.”

„Tévedés” - mondta. „Világos dolog, hogy nőnemű.”

„Miért volna ez olyan nagyon világos?!”

„Valóban nem érzi, hogy a bele illő ajtó csak hímnemű lehet, az ajtókeret pedig csakis nőnemű?” nézett rám továbbra is hitetlenkedve.

„Nemcsak hogy nem érzem, hanem sejtelnem sincs, miért éppen nőnemű”.

„Azért”, mondta nagyon komolyan és szinte gesztikulálva, „mert az ajtó voltaképpen egy lyuk, egy nyílás a falban, amin keresztül behatol az ember, áthatol...” mondta, és egy pillanatra rajtakapta magát a büszke és finom spanyol dáma, amint majdnem ő is elpirul.

Valóban egyszerű ez: lyuk, nyílás, az ember behatol... Nőnem!

Némelykor eszembe jut ez, amikor belépek valahová és egyáltalán nem ébred fel bennem az, aminek fel kellene ébrednie közben, mármint a kis hímneműségem érzete, hanem csak bemelegyek meg kimegyek, minden teketória nélkül.

Különös szerzet lehetek. És amilyen megátalkodottan magyar vagyok, továbbra is a világ egyik legkifejezőbb csoda-nyelvének tudom a magyart, noha nem kell állandóan süveget vagy bugyit húznunk a főneveinkre.

(Vagy egyebekben éppen ezért.)

*

A zoológusok nagyon szeretnek tudományoskodni, mindenféle cifra latin névvel látják el a legkülönösebb és a leghétköznapibb állatot is, hogy definíciójuk internacionálisan is pontosan legyen leszögezve.

Általában nem sokat törődöm internacionális dolgokkal, és a magam definícióival tökéletesen elégedett vagyok. Hogy csak egy ilyet említsek, a kutya szerintem egyetlen hatalmas szerető szív, bundába csomagolva, és a csomagból állandóan kilóg a fark.

Elöl meg a rózsaszín nyelvecske.

*

A rímes-mértékes versek sem nem jobbak, sem nem nemesebbek, mint a prózaversek, éppen csak másféle rendnek engedelmességek. Nem is okos dolog összemérni a kettőt, ahogy almát sem hasonlítunk körtéhez. Sok egyéb mellett azt a különbséget is felfedezhetjük, hogy a prózaverseknek, akárcsak minden szívből jövő imának, a szövege roppant szoros, szűkszavú,

csak a lényegét mondja, azaz csupán külső formájában és látszatra kötetlen, hiszen nem mérhető ritmusok és rímek kis ugródeszkáin táncol, hanem bíz a szavak ön-izzásában.

És csodák csodájára a hétköznapi, sőt prózai szavak szinte felélednek a jó versprózában. Nemcsak a szavak dallama-íze érzik-hallik kristálytisztán, hanem szinte lángra gyúlnak.

A kötőszavak is, és a mondatok egyszeriben izzani kezdenek, belső izzásukkal melegítik a lelket.

Éppen nem a szavak cifrasága teszi a prózaverset, hanem a Nagy Rendhez való emelkedettsége. A versprózák izzó szépségét élvezvén az átérző Nagy Képletben gyönyörködik a lélek.

*

A horvátok fajtiszta (!) és melleleg teljesen katolikus Horvátországot akartak maguknak teremteni. Meg is csinálták. A románok Nagyromániát akartak és még nagyobb Romániát akarnak. Tűzzel-vassal dolgoznak rajta. A franciák már legalább kétszáz éve arról álmodnak, hogy Európa vezetői lesznek, mert hogy ők annyira intelligensek. Nagyon igyekeznek is ezt a tökéletesen szükségtelen és meglehetősen vörösboros álmot valóra váltani. Közben a németek már nem akarnak übermenschek lenni, csak nagyon erősek, nagyon jól szervezettek, gazdagok és nagyok. Részben már meg is valósították ezt. A csehek meg arról álmodtak az utóbbi évtizedekben, hogy csak még egyszer az életben elmondhatnánk, hogy csakis Csehország vagyunk a ránk akasztott sallangok nélkül. És íme, a csekoszlováko-ukránio-ruteno-moldavo-magyaró-ruszino-stb. egyveleget le is vedlették magukról. Ugyanakkor a sohasem volt nemzet, Szlovákia, igazi nemzetté akar szilárdulni, a történelemben először. Meg is valósítja majd ezt az álmot, csakúgy, mint legtöbb nemzeti álom megvalósul, amennyire lehet. A dologban azonban nemcsak az a tanulságos, hogy a nemzeti álmok, vagyis az a bogár, ami a nemzetek fülébe kerül, addig döngicsél, míg megbabonázza a sok fület, és végül közös nevezőre és sikerre vezet, hanem az is, hogy miközben minden szomszédunknak van egy álma, mi valahogyan álmatlanul és tétován húzzuk a magunk igáját, isten tudja, milyen irányba. Mindenki okos nálunk, és mindenki más irányt követne legszívesebben, vagy már oda sem figyel... Kivéve talán egy csoportot, amely nemrég egy magyar utat kezdett hangoztatni. Mielőtt azonban igazán ismertté válhattak volna a további részletek, vagyis az, hogy voltaképpen mit is jelent ez, az illetőket úgy lehurrogták, sőt kissé le is fasisztázták valakik, hogy olyat a világ még nem látott. Mert magyar Magyarországot akartak. Magyarországon! És ez mégiscsak abszurdum! Abban az országban, amely út, nemzeti álom és cél nélkül létezik, valószínűleg kegyelemből, vagy egy isteni gondviselés következtében, amiben legjobb egyáltalán nem bízni.

Furcsák vagyunk. És nem jövendölök így maguknak jövőt.

*

Törökország, Izmir, tengerpart... Élvezzük a mélykék égből ömlő napsugarat. Nyaraló turistáktól hemzseg a fehér homoksáv... napernyők, családok, rengeteg külföldi, helybeli törökökkel vegyesen.

Én is külföldi vagyok, de kevés helyen éreztem magamat annyira otthon, mint itt. A nyelvet persze nem tudom, de ahogy a nyugágyban lehunyt szemmel hallgatom a körülöttem zsongó népet, a többségében török szó-alapzörej melódiája egyáltalán nem tűnik furcsának vagy idegennek, sőt, otthonosan kellemesnek hangzik az itt-ott beleelegyedő vasziszdaszok, szilvuplék és verigudok között.

Egyszerre egy török anya felkiált:

„Hej, Atilla!...” és már mondja is a magáét a csinos kis fiúcskának dühösen, és persze törökül.

Felkapom a fejem a magyarul nagyon is ismert, szép név hallatára, de a körülöttem heverő és mélázó külföldiekből már ki is buggyant egy önkéntelen nevetés. Mintha valakiről nyílt színen a gatyá esett volna le, vagy éppen az anya azt kiáltotta volna a békésen napozó tömeg között, hogy édes fiam, kis Drakula, már megint kiittad a hópalackból az összes vért!

„Atilla!...”

És felnevettek a turisták! Automatikusan. És önkéntelenül!

Miért nevettek fel a napozós révületből eszmélve e név hallatára? Miért volt a felnevetés ilyen önkéntelen, általános és magától értetődő?

Milyen képek, vagy rémképek fűződnek tudatukban az Atilla névhez!

Az eszem áll meg! Annyira nemes nekem ez a név, annyira rangos, hogy ha fiam lenne, kétszer is meggondolnám, hogy Atillának nevezzem, mert nincs biztosíték arra, hogy egy csecsemő méltó lesz majd a névre, ha felnő. Emezek meg, a nem tudom, miféle nemzetek ivadéka, akik nemzettudatuk legfeketébb mélyén meggebednek a tudattól, hogy történelmükbe visszapillantva csak analfabéta Richárdokat meg Georgokat és hasonlók tucatjait találják, akik együttvéve sem tettek ki egy fél Atillát...

Igen, ezekből az önkéntelen nevetés buggyan ki...

Rokonok meg barbár idegenek között nyaralok...

*

Olvasom, hogy naponta körülbelül 2400 erőszakos bűncselekményt láthat az amerikai tévé-néző, a fiatalok is, a gyerekek is.

Mindenki, gyerekkorától fogva, minden nap. És, érdekes módon, tele vannak a börtönök, főleg fiatalokkal, és nem tudnak elég cellát építeni. Roppant költséges is az a fajta börtön (meleg-levegő-fűtés, léghűtés, színes tévé, tornaterem stb.), amit a zsebtolvajok, a betörők, a tömeggyilkosok, az anyagyilkosok, az útonállók, a rablók és hasonlók életnívója megkövetel egy társadalomban, amely demokratikus és agyon interpellált törvények szerint kedvére való műsorok atmoszférájában neveli fel az új generációt, és amely végül pátyolgatja ennek a nevelésnek a végtermékét.

Persze, a bűnözésről sok szó esik, valamint a gyermeknevelés témája is kimeríthetetlennek látszik a locsogó, lepcsés sajtóban, és olyan fundamentálisnak látszó érvek is hangzanak el a véget nem érő szócséplésben, mint például az elítéltek emberi jogai, meg az a bizonyos nyálasság-gennyessé, csuszamlóssá és megfoghatatlanná tett fogalom, amit személyes szabadságnak neveznek, és amibe beletartozik a szabad versenyes élet (a kulturális élet szabad versenyes volta is), meg a szólásszabadság is, a sajtószabadság is, a tanulás szabadsága is és persze a szörnyetegfilmek és bűnözésre nagyszerűen kiképző filmek gyártása is, aminek egyenes következménye, hogy olyan szellemi szemetet alkotsz, amelyet csak akarsz, ha jó pénzt tudsz rajta csinálni.

Csak egy dolog nem hangzik el soha, az ugyanis, hogy ha egy kölk ilyen kulturális atmoszférában nő fel, az élet nem túl ildomos, de természetes részének fogja hinni a bűnözés minden formáját. Vagyis, azt hiszi, hogy ilyen az élet, sőt, valójában ez maga az élet. Az sem hangzik el soha, hogy ha kultúrgyomot vetsz, gazembert aratsz. Olyan országban, amelyben csakis adó-

fizető az ember (nem pedig egy NEMZET legfontosabb része), jól is működik ez a szisztéma: a bűnözés magvát hintjük a fiatal lélek talajába, pénzt csinálunk rajta, és utána aratunk.

Mármint behordjuk a termést a léghűtéses, tévés, tornatermes, jókosztú börtönökbe. Mintha ez az élet nem túl ildomos, de természetes része volna.

*

A hatvanas évek vége felé annyira felvitte Isten a dolgomat, hogy az Esti Hírlapnál dolgoztam egy rövid ideig, ami mégis csak jelentett valamit, hiszen ez volt az egyik az akkori öt Pesten megjelenő napilap közül. De mást is jelentett: azt is, hogy egy szintiszta közegben voltam majdnem egyedül amolyan díszgój, ráadásul bosszantóan ügyes is, tehát végül is állandóan láb alatt voltam. Kelen (Klein) Béla főszerkesztőm mégis szeretett a maga módján, mert a nagyon fent lévők királyi gesztusnak érzik, ha egy kis nyavalyás senkit atyásan vállon veregethetnek. Sokszor volt igazán bizalmas is hozzám. Emlékszem, egyszer a WC vizeldéjében folytattuk a napi dolgoktól teljesen eltérő csevegésünket.

Valamivel kapcsolatban megjegyezte ott, mellékesen és hanyag magabiztossággal, hogy „volta-képpen ennek a népnek sohasem volt gondolkodója”. Csak úgy, két sliccgomb között mondta ezt az értékítéletet a magyarról, mint olyanról, és történelmien fölényes mozdulattal nyomta meg a kallantyt, ami leöblítette a leöblíteni valót.

Ez a kis mérhetetlenül sértő megjegyzés alaposan megmaradt emlékezetemben, és évtizedekig bosszantott, mert az az igazság, hogy noha történelmünk folyamán mindig égetőbb dolgokkal voltunk elfoglalva, mintsem bölcselettel, valahogyan mégis kisikerítettünk magunkból egy-két Kölcseyt, Széchenyit, meg Prohászkat, vagy Szabó Dezsőt, és más írók és költők hosszú sorát, akik egyáltalán nem filozófiai tankönyveket írtak, és akik mégis a magyar gondolatot képviselték műveik tanulságával, szellemével, méghozzá döbbenetesen magas színvonalon.

Más stílusú bölcselet ez, mint a görögöké, vagy a latin-féléké, vagy a germánoké?

Igen.

Teljesen más.

Formaiságában, sőt, szándékában is más.

Nem tankönyv-filozófusok voltak ezek az igenis bölcselelők, mert nem arra volt szüksége a nemzetnek, hanem magunk meghatározására és irányra.

Mi nem európai nyelv- vagy kultúr-családok része vagyunk, hanem meglehetősen sajátosak és mások. Magyarok. Inkább az lett volna szánivalóan alvállalkozós dolog, ha közülük tömegesen követték volna vagy vezették volna tovább a filozófiai kozmoszhoz tartozó gondolat-szálakat, amelyek a görög vagy a latin- és germánfélék lelkéből indultak ki. Sok magyar követőt világtalanok vezettek volna. Ugyanis a híres nyugati kultúrvilág Platónon és Nietzschén kívül voltaképpen nem megannyi eredeti fejet, hanem jobbára csak majmoló, variáló és volta-képpen vaksi látnokok sokaságát adta - önmagának.

Természetünkénél fogva kevés közünk van a formális, tankönyves, európai filozófiai kozmoszhoz. Persze, ugyanúgy Kínának és Indiának is kevés köze van az európaihoz. És mégsem intézném el őket két sliccgomb között, és nemcsak azért nem, mert Kína is, India is óriási hozzánk képest, hanem mert ők is - mások.

Nem is lett belőlem senki a bolsi időkben.

Egy gondolkodásra képtelenből? Vagy egy másképpen gondolkodóból?!...

*

Lépten-nyomon találkozunk a felsőbbrendű ember fogalmával, álmával vagy ideológiájával. Sokszor nagyon áttételesen és ügyesen burkoltan jelenik meg ez a mánia, némelykor pedig brutálisan és nyílegyenesen.

A magam részéről nemzeti tudatzavarnak, vagy éppen személyes elmezavarnak tartom az ilyen próbálkozásokat, mert az az igazság, hogy nincs felsőbbrendű ember, csak más- és másfajta ember van.

(És rengeteg alsóbbrendű ember).

Ha az Abszolút Tudás (szándékosan nem használom az ezerszeresen kompromittált Isten szót) mindenütt és mindenben jelen van, bennünk is ott kell legyen valahol, mindannyiunkban, állandóan, legeslegbelül, sokszor elérhetetlenül mélyen, jóformán érintetlenül és soha fel nem fedeztetten.

Lehet, hogy nem kimondott célunk, sőt valószínűleg nem is életfeladatunk megtalálni magunkban ezt a világmindenséggel harmóniában lévő belső fókuszot, hiszen földi létünkben, ebben a sem túl fontos, sem túl értelmes létben ezerféle aprósággal vagyunk elfoglalva, hogy egyáltalán fenntarthassuk magunkat. De méltóbbak vagyunk az Élethez, mint csodához, vagy éppen a Mindenséghez, sőt, méltóbbak vagyunk magára az Ember névre is, ha megtaláljuk magunkban a rejtett, de jelen lévő csodát.

*

Kismalacnak nevezett, hajdan volt svéd barátnóm kicsi volt, rózsaszín, kövérkés, szőke és csúnyácska, és hihetetlenül aranyos, azonkívül Ő volt az egyetlen igazán intelligens nő, akivel Svédországban a szexuális érdeklődés összehozott, sőt, több, mint egy évtizedig lazuló és szorosodó, de mindig meglévő és örömteli kötelékben tartott.

Egyszer eltűnt vagy három hétre. Kiderült, hogy férjének Romániában volt valami hivatalos dolga. Ő is vele ment, mert nyaralássá akarták bővíteni a kiküldetést.

Amint mondta, férje a tempót pokolian felgyorsítva három nap alatt elintézte a legfontosabbakat, és uzsgyi vissza, ki innen, vissza Magyarországra, vagy akárhová, csak ki Romániából...

Így végződött a tervezett nyaralás.

Mosolyogtam. Kisgyerek koromban apám éppen így vitt magával bennünket egyik romániai hivatalos útjára, és mi is lerövidítettük a látogatást. Van, ahol jól érzi magát az ember, és van, ahol képtelen erre. Mire hazaértünk, már vakaródtam, és ujjaim között egyre több apró, vizenyős pattanás-féle jelent meg: RÜH!

Szuvenír.

Valószínűleg a vonaton és attól az öreg embertől kaptam el, aki az egyik állomáson felszállt, és mellettem ült le, és szótlanul, unottan vakarózkodott. Báránybőr bekecset viselt, és lehet, hogy már a bárány is rühes volt.

Kismalacék Bukarest legfinomabb szállodájában laktak, de már az első éjjelt álmatlanul töltötték. Férje még csak aludt valamit, míg ő az ágyban csücsülve vadászgatott vidáman egy rovarirtó spray-jel a mindenünnen előbúvó csótányokra. Csinos kis kupacot hozott össze reggelre.

Reggelineél meg a pincérrel kellett megküzdenek, mert vajat, dzsemet, kenyeret és kávét akartak, és a pincér az istennek sem akarta megérteni a vaj szót semmilyen nyelven. A hetvenes évek végén az még mindig nagy dolog lehetett ott, mert égre emelte szemét a pincér és sóhajtott, mire végül beadta a derekát.

„És mennyi vajat parancsolnak?” kérdezte aggódó pillantással.

„Istenem, mennyi vajat! Csak hozza, és kenünk belőle amennyi kell a kenyérre!”

A reggelizés végeztével nem a pincér, hanem maga a szakács jött ki, egy speciális tálkába kapargatta a maradék vaját, és már vitte is vissza a konyhába.

Világutazók nem nagyon vannak ilyenhez hozzászokva.

„És milyen volt Magyarország?” kérdeztem.

„Kicsi. Szép, de olyan kicsi! Alig értünk be, majdnem a másik határnál voltunk már.”

„És Pest?”

„Az nemcsak szép, hanem el sem tudtuk képzelni, hogy ilyen komoly és ilyen finom öreg város. Persze, ott is megvoltak a magunk komplikációi” mondta jókedvűen. „Az előre lefoglalt szállodaszobából két nap múlva kitétek bennünket, dollár ide, dollár oda, mert valami orosz csoport érkezett. A szálloda igazgatójának majdnem lesült a bőr a képéről, mikor valahogyan mégis meg kellett magyaráznia a helyzetet. És pironkodva és milliószor elnézésünket kérve áttettek bennünket egy diákszállóba, mert főszezon, és mert ilyenkor minden szálloda tele van.

Olcsó volt a diákszálló, szimpla és jó, és minden második zuhany működött csak, és egy időre mi is diáknak éreztük magunkat, és mindenestül, egyáltalán nem bántuk. Nyár volt, semmi sem számított, az sem, hogy a pincérek mindenütt be akartak csapni bennünket (és sokszor alaposan be is csaptak), mert még így is nevetségesen olcsó volt minden...

És a villamos! A 4-es! Körbevitt, nem lehetett eltévedni. Imádtuk. Meg a Balaton! Fogalmatok sincs, mit ér az a tó a többi európai fürdőhelyhez képest...”

„Jól éreztétek magatokat?”

„Jól? Csupa napfény, jó koszt, kulturált emberek...”

„Mi az összbenyomásod az egészről?” kérdeztem egy kicsit bizonytalanul, mert, végtére is, nekem elegendő lett az egészből, és emigráltam.

Gondolkodott Kismalac, az egyetlen, pontos szót kereste, kis, pisze orra is majdnem beleráncosodott, ahogy koncentrált.

„Őszibarack” - mondta ki végül az alaposan megválasztott szót.

„Magyarországnak határozottan őszibarack illata van” mondta nagyon komolyan.

Ennél sem mondtak még kedvesebbet szegény kis országomról.

Hozott is egyet a lelkem. És majdnem szerelmes lettem bele, ismét, és igazán.

Vagy csak azért volt ilyen kellemes az összbenyomása, mert az én országomban járt, és a nimfomániás kis csibésze tulajdonképpen tényleg szeretett engem?

*

Hollywood, ha a katolikusokról vagy egyáltalán a keresztény vallásúakról készít filmet, (és előszeretettel csinálja), a papokat szemfogatóknak, gyöngé vagy igen hibás jelleműeknek, nevetségesnek, sőt, néha egyenesen bűnözőknek ábrázolja. Az egyik film például magát Krisztust is mint jellemtelen kollaborátort mutatta: látjuk, amint keresztre feszítéskor ő segít a kereszthez szögezni felebarátját és sorstársát, mielőtt ő kerülne sorra. Csak úgy fröccsent arcába a vér, amint a szöveget verték az illető csuklójába. Máshelyütt pedig Júdás volt a pozitív hős. Az egyik jelenetben arrogánsan, mint egy habzó szájú őrmester, oktatta ki Krisztust, aki közben csak alázatosan állt és zavartan hápogott.

A dologban az az érdekes, hogy a vallásos amerikaiak 45 százaléka a Born Again Christian (Újjászületett Keresztény) mozgalomhoz tartozik, és tudjuk, hogy ez az igen erőteljes és úgynevezett alulról jövő mozgalom egyáltalán nem a vallás fő irányvonalától fordul el egy specifikus irányba, mint általában a szekták, hanem éppen a kereszténységet szándékozik megszabadítani a sallangoktól, a dogmáktól és mindattól, ami szinte üzletágot csinált a tiszta hitből és a keresztényi alapeszméből.

Hihetetlenül őszinte és pozitív ez a mozgalom a maga módján, sőt, rabbi barátom azt mondta róla, hogy „félelmetesen erős. Egyszerűen, nem tudjuk, mit kezdjünk vele...”

Nem csoda tehát, hogy az efféle filmeknek és tévé-játékoknak általában egyáltalán nincs itt sikerük, sőt, rendre buknak meg, még hozzá csúfosan, úgy is, mint tarthatatlanul gonosz, történelmietlen és hazug koholmányok, és úgy is, mint üzleti vállalkozások. Ám, érdekes módon, mégis és ennek ellenére is, és ha nyilvánvalóan veszteségesek is az ilyen förtelmek, Hollywood továbbra is készíti a lélekbe gázoló műveket. Az a Hollywood csinálja ezt, amely más esetekben a végtelenségig hajszálhasogatóan állítja fel a filmek kalkulációját, mielőtt felgyúlhat az első reflektor, hiszen tízmilliókba kerül a jó film csakúgy, mint a bukás. Márpedig bukni, és ekkorát, senki sem akar.

Hacsak! Hacsak hosszú távon, valahol, nem hoz meg mégis legalább néhány gyönyörűen rothadt gyümölcsöt itt-ott az elhintett mérgezett mag.

Valakinek megéri! Kerüljön a rossz hatásfokkal működő lélekmérgezés, amennyibe kerül... Valakik gyönyörűséggel dobják rá össze a nagy pénzt...

*

Törökország, Izmir, Bazár... Sok turista itt a gyönyörű török szőnyegekre is kíváncsi. Különösen engem érdekeltek, mert akkoriban egy kicsit szakértő is voltam már török vagy perzsa szőnyegek ügyében, amennyiben lakásomat nemcsak díszítettem velük, hanem alaposan át is tanulmányoztam az alapvető könyveket és leírásokat, amelyek arra valók, hogy valamelyest beavatottá tegyék az átlagembert.

A Bazárban azonban kevés az öreg vagy antik szőnyeg. Annyi újat vehet itt az ember, amennyit akar, de egy kicsit mintha a turistaforgalomnak készült volna mind.

Hirtelen egy jónak látszó ötletem támad: mecsetekben biztosan látok majd egy pár jó öreg imaszőnyeget, ami csemege a szemnek.

Sarkon fordulok, irány a híres, kékkupolás, ősi mecset! A legnagyobb Izmirben! Könnyű is megtalálni, mert a város bármely pontjáról látszik a minaret.

Előtte lépcsősor és szökőkútszerű építmény. A hívő meg kell álljon itt, „meg kell oldja a saruit”, lábat, kezét, karokat és arcot kell mosni, aztán a bejárat előtt otthagyja a szandálját és belép. Soha lábbeli nem vész el itt. Végére is szent hely ez.

A bejáratnál azonban megállít egy szálas, szelíd kinézetű fiatalember mond valamit, ami törökül biztosan érthető volna, aztán, amint látja, hogy külföldivel van dolga, int, hogy várjak egy pillanatra. Besiet, majd egy perc múlva fehér, lepedőszerű köntőssel lép hozzám, és mutatja, hogy vegyem fel.

Én meg méltatlankodom egy kicsit, hiszen nem szoktam slafrokhoz, ő meg erősködik, és közben meztelen lábamra mutat, meg a rövid nadrágra...

Megértem végül, hogy a szent helyre nem szabad rövid nadrágban, mezítelen lábszárral és pucér combbal belépni. Az itteni férfiak figyelmét elterelné az imától a látvány. Különösen, ha leborulnék, és közben pucsítanék is.

Veszedelmes hely!

Nem beszélve a csalódásról: belépek a város legősibb és leghatalmasabb mecsetjébe antik szőnyeget látni, és türkizes világoskék faltól-falig szőnyeg borítja a vége nem látható padló teljes területét.

Kisebb mecsetet kell találgatni magamnak. Valami falusit.

És persze, jó hosszú nadrágot.

*

Az angol mondat közben is mindig nagybetűvel írja az én szót, és kisbetűvel a te szót.

Vigyázni kell az ilyen jellemekekkel.

*

Úgynevezett író-nak lenni... Édes istenem, nem annyit jelen ez, mint valami különleges lénynek lenni az emberáradatban...

Nekem nyilvánvaló ez, és mégis, úgy találtam, hogy távoli barátoktól a legközelebbi rokonig jóformán mindenkinek néha magyarázkodnom kell. És hiába bizonygatom. Amióta írásaim ismét nemcsak rendszeresen jelennek meg, hanem mást nem is csinállok, mint írok, sokan egy kicsit másként kezdenek hozzám beszélni, sőt, némelyikük kissé tétován latolgatja, hogy hová is tegyen most már.

Aránylag tehetetlenül magyarázkodom, ugyanis valóban az az igazság, minden vagyok, csak különlegesség nem. Az író ember az én felfogásom szerint olyan messze áll az alkalmazott színésztől vagy bohóctól, vagyis azoktól akiknek a cifraság, a rivaldafény és a taps a mindennapi életük természetes része, amilyen messze csak lehet. Ugyanis egyáltalán nem a szórakoztatóiparhoz tartozik az író (az akit az én fogalmaim szerint nevezhetünk írónak), akkor sem, ha a közönség és a siker éppen úgy része az író életének is, mint bárkinek, aki önmaga legjavát igyekszik adni azzal, amit csinál.

Mondanám (de hiába mondanám), hogy mit sem tudok mendemondákról, mint például az ismert kifejezésről: „Szent örületben villan a költő szeme”, vagy arról, hogy a remekművek az író „szenvetésekének gyöngyei”, és hasonlókról. Mert makacsul valami ilyenféle fogalmak keverednek az egyszerű ember fejében, noha nyilvánvaló tény, hogy az írók nem nagyon szenvednek. Én például egyáltalán nem szenvedek és nem gyöttrődöm. Dilettánsok kínlódnak az írással, mert voltaképpen nem azt csinálják, amire hivatottak. Ugyanúgy az a hivatásos író is sokat szenved, aki nem találta még meg saját műfaját, vagy saját hangját. A súlyemelő bajnok is esne-kelne, és biztosan igen sokat szenvedne, ha az lenne a mániája, hogy mostantól fogva síelni fog, mert az olyan elegáns dolog... És szent örületről sem tudok, sem pedig ihletettségről, mint speciálisan bódult lelkiállapotról.

Inkább az ellenkezője igaz, az ugyanis, hogy nagyon is ajánlatos tiszta fejűnek lenni amikor ír az ember. Legjobb a reggeli órák, mert pihentebb az ember és értelmesebben, nem pedig romantikusan-érzelmesen néz a világba. Emlékszem, megesett egy párszor, hogy éjjel támadt kedvem írni, mert jött egy jó ötletem és nem akartam elfelejteni. Aztán órákra belefeledkeztem az írásba. Másnap reggel viszont, amikor elolvastam, nem tudtam elképzelni, hogy én írtam ezt a sületlenséget!

Az esték és az éjjel a megnyugvás órái a világ teremtése óta, tehát legjobb bóbiskolással tölteni az estét, az éjjelt meg alvással. Igen egyszerű ez. Az író is rendben kell tartsa magát, mint bárki más. A köműves is legjobb, ha jóízű alvással tölti az éjszakát, mert másnap munka vár rá, az énekes se menjen ki éjjel biciklizni a szeles, jeges utcára...

A „rendben tartás” része az is, hogy általában nem szenvedélyes olvasó a legtöbb író, főleg pedig akkor nem olvas, amikor egy téma megírásával van elfoglalva. Minden mű különálló kozmosz, az olvasnivaló is, meg az írivaló is. És ne keveregjenek a fejben össze nem férő szisztémák. És a saját szisztéma igen komoly dolog. Nem csak az a valami képvisel egy bizonyos komplett mikrokozmoszt, amit éppen ír az ember, hanem maga az író képvisel egy szemlélődési, értékrendi, felfogásbeli szisztémát. Kevesen értik ezt, akik maguk nem írnak. Szerintem az írás nagyon közel áll a meditációs belső folyamathoz. Különösen a költészet.

Olyan valami ez, mint az egy szál húr, amelynek megvan a maga alaphangja. A világ zajából sok hang rezonanciába hozza ezt a bizonyos húrt és jó esetben értelmes dallam szólal meg az írásban. Persze, sokféle író van. Olyan is sok van, aki fel sincs húrozva és mégis állandóan ír, a piacnak, „ihletten” és „szent örülettel a szemében”, ahogy vannak síelő súlyemelők is... De minden az írás, mint aktivitás, csak nem glamorózus. Inkább egy csendes életforma. Van, aki mindig el akarja mondani a magáét, és el is mondja nagylélegzetű könyvekben vagy szindarabokkal, és olyan is van, aki mindig csak meg akarja mondani a magáét. Röviden és egyenesen.

Mindenképpen az illető legbelső tartalma szólal meg.

Ha van.

*

Egy rokonszenves magyar turistával csevegek. Kertész odahaza.

Virágokról tereferélünk, itteniekről meg hazaiakról. Közben szó esik az árvalányhajról is, ami itt, Amerikában, tökéletesen ismeretlen.

Azt mondja, otthon is minden talpalatnyi föld megművelés alá kerül lassan; ezt persze jó hallani, de egyebek között azt is jelenti ez, hogy például az ősfű természetes helyét mindinkább hibridek, tenyésztett, és voltaképpen oda nem illő, de divatos és „kultur” gyeppek veszik át. Úgy látszik, ahogy vannak kiveszöben lévő állatfajok, éppen úgy vannak veszélyeztetett növények is.

„Én egy pár holdon nemcsak meghagytam a természetes fűvet és az árvalányhaját” mondja a kertész, „hanem irgalmatlanul gyomlálom is azon a helyen a keleti meg a nyugati szél által oda hordott kultúrgyomot”.

Figyelemre méltó ambíció!

És valóban, szívós gyomlálás nélkül hogyan csinálhatnánk szívünknek tetszetős területet, ha a demokrácia nevében minden növénynek (a gaznak is) egyenlő létjogosultságot adunk, jogot szavazatra, választásra, parlamentárisan jóváhagyott letelepedési vagy betelepítési jogot!?

Nagyon igaza van a kertésznek. El tudom képzelni, hogy előbb-utóbb őt is le fogják sovinsztázni és fasisztázni.

A dudvák.

*

Továbbra is elég rossz híreket hoz a posta, az újságok, a rádió és a többi...

A sokrétű hangzavarból világosan tetszik ki az alaphang, ami valószínűleg megcáfolhatatlan és szomorú tény: elképesztően kaotikus otthon a politikai, a gazdasági, a honvédelmi, a kulturális, és úgy egyáltalán az - élet.

A nagyobb arányokhoz szokott ember keserűen csóválja a fejét, és arra gondol, hogy egy akkorka, nokedli nagyságú országból, mint a miénk, ékszerdoboz-szerű tökélyt tudna magának csinálni a sok, igenis tehetséges és intelligens ember. Mexikó City-nek például több, mint kétszer annyi lakosa van, mint Magyarországnak, és mégis aránylag szépen elkörmányozgatja egy polgármester.

Ugyanúgy a 8-9 milliós New York sokszínű és elképesztően szedett-vedett tömegét is el tudja abajgatni egy polgármester egy nagyobbacska tanácsházáról. Valami alapvető baj kell legyen tehát a kréta körül, ha egy maroknyi, 10 milliós kollektíva sem erre nem halad, sem arra, csak csúszik lefelé, egyenesen a gajdeszba, még hozzá minden vonalon, miközben mindenki „okos” a túlméretezett Parlamentben, és be nem áll a szája, és osztályharcol.

Hogyan is tudna ebből kikerekedni egy labda!...

És ha erre képes csak a parlamentális szisztéma, miért ragaszkodunk hozzá annyira?

Mert mit szólna hozzá a világ, ha másként csinálnánk?

Na és!...

Vegyük már végre tudomásul, hogy nem népekre tukmált geopolitikai irányelvektől függ az optimális államszerkezet, hanem egyebek között a fizikai méretektől és a lakosság tömegétől, és a nép karakterétől is.

A Szovjetunió-méretű és -összetételű egységnek például egyáltalán nem volt praktikus a parancsuralmi szisztéma. Indiában sem válna be. Amerika meg még úgy sem működne, ahogyan ma működik, ha nem a maga testére szabott szélhámos-demokratikus szisztémában élne.

A mi méretünknek valószínűleg sem az amerikai-demokratikus, sem pedig a parancsuralmi szisztéma nem jó, és nem csak azért nem, mert mindkettőből kaptunk már ízelítőt és egyik savanyúbb volt, mint a másik, hanem mert egy kisebb és aránylag homogén népet másként kell vezetni, mint nagy és vegyes emberkomplexumokat, amelyekbe számtalan faj és önállóan is fennállni képes nemzet tartozik. Nem beszélve arról, hogy egy hevenyészett államszerkezet, amitől a hatalmas Amerika építménye csak recseg-ropog, kis országok esetében összeomláshoz vezet.

Amennyire én látom, a mai sikeres 8-10 milliós európai nemzetek ilyen vagy olyan látszatot mímelve, valójában igen sajátos úton járnak. (És egytől egyig nacionalisták a szó többé-kevésbé tiszta értelmében, hiszen valóban össze kell azoknak fogni, akik kevesen vannak, és meg akarnak maradni egy jövődőnek.)

Persze, meg sem merem pendíteni az úgynevezett „magyar út” gondolatát, ugyanis ezért nálam nagyobb fiúkat is alaposan lehurrogta már, még hozzá magyarázat nélkül, mert könnyebb így...

De, őszintén, mi más volna jobb, mint az, ha egyszer az amerikai út nem vezet Magyarországon semmi jóra, és a szovjet út is maga volt a dögvész.

Mi van még?

Mi más, mint egy saját út, amire előbb-utóbb rátalálunk.

A tökéletes államforma örültségének legkülönbözőbb variációit persze már többen fel akarták találni. És mindegyikük rossz pontból indult ki. Mert az eszményi államforma csupán absztrakció és érdekes gondolat-játék, azon kívül, hogy nem a specifikus nép adottságaiból akarja kifejleszteni az optimálisat, hanem valami kiesztelt tökélyt tesz meg követendőnek. A gyakorlatban persze a mindenk fölé tökéletes forma egyből a népek specifikus voltaival kerül összeütközésbe. Olyan dolog ez, mint mindent tudni az emberi fizionómiáról, és feltalálni ezen az alapon a tökéletes és abszolút ruhát. A gyakorlatban hamar kiderül, hogy az a bizonyos abszolút ruha csak nagyon keveseken áll jól, mert az egyik ember magasabb, a másik kövérebb, a harmadik egészen kicsi, nem beszélve arról, hogy az egyik nő, a másik meg férfi. És mégsem az egyedi ruhát akarták az okosok feltalálni soha, hanem a tökéletes társadalom szabásmintáját. Nem nevetséges ez? Nem tudom, hol kapták az ilyen bölcsök a jogosítványt társadalomfilozófiára. Vagy honnan kapták a direktívákat. És hirtelenjében miért a farmer nadrág az egyenruha, miért a demokratikus liberalizmus zavaros vize (ez a „halászk” paradicsoma) a tökély ma?

*

Spanyol kollegákkal a néplélekről beszélgetünk (istenem, de érzékeny dolog egyesek számára még ennek a fogalomnak a szóba hozása is...). A dohányzástól indult el a társalgás érdekes fonala, és arról a hisztériáról, ami világszerte rakja ki a Dohányozni Tilos táblák millióit az éttermektől a repülőgépekig és olyan helyekig, ahol nyugodtan el lehetne szívni egy cigarettát anélkül, hogy a világ összeomlana. „Nos, nálunk ez nem nagyon menne”, mondják a spanyolok. „Ha valaki azt mondja: ‘Előre!’ egy teljes nemzet csinál azonnal egy katonás hátraarcot. Nálunk mindig így volt ez. Mert a spanyolnak ne dirigáljon senki. Utoljára Francónak sikerült, de ő erős kézzel kezdte, aztán ügyesen csinálta, és kereszténydemokrácia, és olyan meggyőző általános jólét lett vezetésének a végeredménye, hogy végül kezdtünk rá hallgatni, sőt lassacskán követni is kezdtük.”

„Szerettétek Francot?” kérdezem.

Kórusban vágják rá, hogy „Dehogy szerettük! Mi senkit sem szeretünk, aki ott fent van. Mert mi már csak ilyenek vagyunk.

De utólag meg kell hagyni, hogy aránylag ‘jó fej’ volt, mert ami utána következett, azt még kevésbé lehet szeretni”.

„És miért nem szerettek senkit ott fent”?

„Ilyen a spanyol néplélek” mondják nevetve.

A spanyol?

Látszik, hogy nem éltek még Magyarországon. Utoljára Horthyt szerettük majdnem eléggé, és igazán csak Kossuthot, meg Mátyás és Lajos királyt. Mert „jó fejek” is voltak. Különösen azok, amelyeken korona is volt.

*

A szent koronát múzeumban állítjuk ki! Ha így folytatódik, a következő generáció azt sem fogja bánni, ha panoptikumba kerül. Valakik nagyon szeretik félreérteni a Korona, jelentőségét, mert a Korona az érvényben lévő és nálunk tökéletesen elkussolt nemzetközi jog szerint ma is voltaképpen Magyarország birtokosa, és ennek a ténynek rengeteg „zavart keltő” külkapcsolati vetülete lehetne.

Jóformán semmit sem hallunk a Szentkorona Tanáról, és legkevésbé sem tanítjuk sehol...

Még véletlenül sem.

Pedig az csak az „alapszerződés” igazán.

A román államvezetés a legközelebbi szakértői kör, ahol prüszkölve, savanyú ábrázattal fejet csóválva, de kívülről tudják a Szentkorona Tanának minden „idegesítő” részletét is.

*

Picassónak Franco idejében is állandó kiállítása volt Barcelonában. Ezer festmény, (Mert hát vagy kereszténydemokrácia, vagy nem...) Pedig a Franco-világ nem nagyon szerette Picassót, a felháborodott Guernica és hasonló képei miatt, meg azért sem, mert erősen dörgölődött mindenhez, ami baloldali volt, és az ostoba humbug-eszmének a Békegalamb című krikszkrakszot is odaadta.

Én is sorba álltam és megtekintettem a kiállítást, mint nagyon sokan mások, mégpedig azzal a nyilvánvaló fintorgással várokoztam a bejutásra, hogy megnézem ugyan, mert hát annyira tele van a világ Picasso nevével, de őszintén szólva, egyáltalán nem vagyok kíváncsi tarka háromszögekre, arcokra, amelyeknek a füle a szemük helyén van, orruk meg a fülek helyén, és vissza, és össze-vissza, mert nem bontani kell azt a bizonyos formát, amit isteni harmónia teremtett, hanem fölfedezni és csodálni, és ha valaki már annyira akarja ábrázolni a harmóniát, az ne a téboly szemszögéből és logikájával lásson hozzá.

És csodák csodájára, a teremről-teremre időrendben sorjázó képek bámulatosan jók voltak: tájak, emberek, virágok, hajók... az élet, és annak jelenetei a művész körül: az Élet dicsérete...

Valahol a realista és impresszionista irányzat határain belüliek voltak az első termek képei, vagyis nemcsak érthetőek, hanem gyönyörűek voltak, és olyan festői tehetségről és mesterségbeli tudásról beszéltek, amilyenel ritkán találkozik az ember.

Hanem mintha egy időhatárt (vagy drog-határt) lépne át az ember, amint a következő termekbe lép: ott vannak a Guernica stílusát idéző torzulmányok, a kockán átdőfő háromszögek, és végestelen végig már semmi más, csak a forma és Harmónia tagadása.

És ettől lett „nagy”! Mert amúgy csak jó festő maradt volna, ha valamilyen bódulatban vagy lázálomban nem jött volna rá, hogy az egyre örültebbé váló világban a szellem, az etika, vagyis a Rend került inflációba, egyfajta egyre spirálozó-pörgő, centrifugálisan mindinkább a nihil felé csapódó irányába, ahonnan nincs visszaút.

Ezt a tagadhatatlan tendenciát ismerhette fel, és ezt a Harmóniától mind távolabbra sodró örvényt hullámlovagolta meg Picasso, vagyis tudatosan úszott a rossz árral, a mind betegebb kultúrára fő hullámvonalával, amely csak távolabb és távolabb sodorja az embert a fókuszról: a Harmóniától és önmagától.

Ettől lett „nagy”. És szememben ettől lett igazán senki.

*

Előző könyvem kefelenyomatát szépen kijavíttatta a kiadóm, aztán én is megkaptam, hogy nézzem át és javítsam, ha maradt még benne szedési hiba. Az elírásokat kiadóm éles szeme általában elcsípte, Atilla nevét is helyrehozta: egy t-vel és két l-lel... Mert csak az egyszerű személyek nevét írják Attilának, nem pedig a Nagy Királyét. Érdekes, hogy Magyarországon (!) ezt sem a szedő, sem pedig a nyomda hivatásos olvasó-szerkesztője nem tudta, vagy rosszul tudta.

Ennyire tudjuk a dolgokat otthon!... Én meg írom a némelykor velős tanulmányaimat, aggódó politikai és történelmi meglátásaimat. Ugyanennek a népnek. Nem tudom, ugyanazt a nyelvet beszéljük-e.

Árpád nevét viszont mindig briliáns szabatosággal írja a sajtó, különösen ha Göncz az illető nagyvalaki...

*

Nagyon jó dolognak tartom, hogy a Kaktuszvirágok-ért némelyek (tévesen) lefasisztáztak, leantiszemitáztak, sőt le is antijapánoztak, meg le antikeresztényeztek, és egyáltalán le antimindenféléztek, valamint egyszerre követte könyvem megjelenését zaj és lapos pillantású, dúló-fülő kussolás... a vastapsokon kívül.

Egyszerű ez. Ha ide-oda inganék, vagy ha az egyik oldalra állnék, sokkal kevesebben elleneznék írásaimat, mert két táborra egyszerűsödne a képlet: a velem és ellenem szimplaságára.

Dehát egyenesebb vagyok, semhogy ingadoznék, meg természetesnek tartom egyszerűen kiállni a porond közepébe azzal a meggyőződéssel, hogy a teljes világ tehet nekem egy szíveséget, ha a véleményemet mondom el. Mert ez az igazság. Természetesen így igen sokan vagy jobbra, vagy balra esnek tőlem, automatikusan, nem beszélve azokról, akik befolyás tekintetében fölöttem és akik egyenesség dolgában mélyen alattam foglalnak helyet.

Mindazonáltal távolról sem bántás volt a cél. Inkább tanításnak nevezném a dolgot. Talán egyebek között azt akartam megérteni (és megmutatni), hogy nemcsak sodródni lehet, vagy helyezkedni, hanem, csodák csodájára, az, ami a szívemen, a számon is mondást nagyon szépen élheti is az ember, és nemcsak a híres-nevezetes demokráciás szólás- és sajtó-szabadság a jogi papírformájában bízva mondhatja el az ember a véleményét nyugodtan, hanem mert akár demokrácia, akár bármilyen más a szisztéma, az ember igenis, hivatott a saját meggyőződését hangoztatni, nem beszélve arról, hogy alig gerinces dolog megengedett véleményeket vagy mások véleményét szajkózni. És, végtére is, mi okból halandzsázna az ember - saját népének!

Sok savanyú képet vágók, vagyis azok, akik tőlem jobbra vagy balra esnek, meglepő módon azok közül kerültek ki, akik még otthon, személyesen ismertek, sőt, úgynevezett barátok is voltak a „régis szép időkben”, amikor nyilvánvalóan mindenki csakis megengedett dolgokat írhatott meg. Igaz, hogy sokukról mindig is sejtettem (jóval a „rendszerváltás” előtt), még-hozzá alapos gyanúval, hogy aktív besúgók voltak, mert az ideális kommunista szisztémában minden harmadik embernek spiclinek kell lennie, és különösen az újságírók között volt ez az arányszám pontos. Ezek persze most fejükhöz kaptak, és talán szaladtak is súgni-búgni, és valószínűleg mindennek elmondtak engem, csak nagyságos úrnak nem, ámbár nem tudom, kinek. A közelmúltban (ahogy egy Nyugaton megjelent tanulmányban olvastam) a besúgások tömege az ÁVÓ kezén és feldolgozásán keresztül végül a Kreml-be futott be, mint hangulatjelentés, mert a hódító tudni akart a meghódítottak mindenkori hangulatáról. Az összes létező házmester „meglátásáról” is. Naprakészen.

Ma persze nincs ennek a vonalnak végállomása, vagyis nem oda fut be a különös gyónás, amelyben mások vétkeiket mondják el lesütött szemű-másvalakik...

Hová fut be ma mindez?

Nem érdekel. Befut, abban biztos vagyok.

És akkor sem érdekel.

Az írás, a könyv az időkben él és „dolgozik”.

Az informátorok meg csak rezsimeknek vagy fajoknak.

És az ilyen jobbra vagy balra szélsőségek már azért is szájalmasak, mert szemellenzösek, mint általában a szélsőségek.

Istenem, hova lenne a világ, vagy az ember gerince és egyszerű magyarsága, ha mindig olyat írna, ami a Vatikánnak, a KGB-nek, a Mossadnak és a Gestapónak is egyaránt tetszik!

Vagy ha csak egyikük is tapsolna.

*

És azok a sztereók! Az ugyancsak vagyont érő hangszórókkal, hangfalakkal, elektromos csodabogarakkal, amelyeknek minden porcikája a tökéletes és mégtökéletesebb és mindennél-tökéletesebb hangminőséget szolgálja! Mert a takonypóc kamasz már kevesebbel be sem éri, amikor zenei örületeket hallgat, amelyeknek voltaképpen annyi közül van az igazi zenéhez, mint a kuplerájos madámnak a szerelemhez.

Szemben, az utca túloldalán lakó szomszédom fiának is van egy oltárszerűen berendezett szobasarka, ahol a sztereó áll az összes villogó lámpácskákkal, fényes, kerek gombokkal és matt fekete tologombokkal. Meg a hangszórók!...

A papa korombeli, és professzor. Nemrég egy kórushangversenyre hívott meg, mert húsvét volt, és a kórus, amelyben frakkban és zsabós, csokornyakkendő ingben ő is énekelt, húsvéti énekekből, madrigálokból és hasonlóból adott műsort.

Elmentem, és szép volt. Egy kicsit túlságosan vallásos íze volt az egésznek, meg naiv és középkorosan áhítatos, de talán éppen ez a tiszta rajongás volt benne a megkapó.

Fiához viszont át kellett menjek valamelyik nap, mert délután volt, szundikálni akartam egy kicsit, és halkán és mélyen és monotonul döngött a párna a fülem alatt, meg az egész ágy ritmusosan rengett, mintha távoli vulkánok kitörésének moraja jutott volna el hozzám ritmikus beosztásban.

Már megint ez a nyavalyás kölkök! - mondtam magamban, és átmentem, noha ez Amerikában komplikált dolog, mert nem szokás itt bejelentés nélkül csak úgy bekopogni más házába...

„Volnál olyan kedves lehalkítani ezt a valamit egy kicsit?...” mutattam a félerőre állított hangszórókra.

„Miért? Nagyon hallani?”

„Az egész utcát szórakoztatod vele, csak nem szólnak. És nemcsak, hogy hallani lehet, hanem a basszusod olyan erős, hogy döng tőle a föld. Az egész környéken. A legügyetlenebb indián is ide találna. Fülét a földre sem kellene szorítania”.

„Bocsánat”, mondta az egyébként szép szál ifjú meglepődötten és büszkén, mármint arra, hogy neki milyen földtremető basszusa van.

Váltottunk még néhány szót, olyanokat mondtam neki tréfa látszatát keltve, hogy ezen a nem tudom min kívül még van egy zeneirodalom is, egy igazi, mint egy kiveszőben lévő igazi kultúra produktuma, van tehát ZENE is, azt is lehet hallgatni, hangosan is, mert szép, meg

aztán ezt a fajta sztereós, döngős nem tudom mit csakis ilyeneknek ontja a világ, mint te, fiataloknak, hogy azt higgyék, ez a zene, nem más, vagyis voltaképpen a fiatalok ízlésének eltorzításán dolgozik egy, immár világméretű nagyipar, és ontja a drága szemetet, mert csak egy generáció ízlését kell tönkretenni, a következőnek már ez fogja mutatni, mi az „igazi” zene. És a valódi zeneirodalom a maga művészeivel és zeneszerzőivel együtt mehet, ahová akar.

„Rombolás folyik...” magyaráztam neki könnyed hanglejtéssel, nem mintha értette volna mondókám velejét félig is, mert hiszen fiatal, és amerikai.

De azóta köszön az utcán, ha összefutunk, ami amerikai szomszédok között nem mindennapi dolog.

És biztosan nem tudja hová tenni az embert, akinek nem tetszik az a csodálatos zene, abból a vagyont érő sztereóból a fényes és matt erősítő gombokkal és olyan basszussal, ami a talajt is mozgásba hozza.

*

A dzsungel könyvében Maugliból a majmok majmot akartak csinálni, a medve medvét stb. És aránylag elég jó is lett volna ennek is, meg annak is.

Belőlem apám mérnököt akart csinálni, a barátok meg újságíróvá varázsoltak, és aránylag elég jó voltam ebben is, meg abban is. De közben írtam. Nem szakkönyvet és nem mindig újságot.

Végül Maugli sem hagyta magát...

*

Hajnal, szelíd és rózsaszín... Olyan nap ígérkezik, amikor halomszámra fogja az ember a halat.

Távolabb egy ifjancot látok a homokos parton; amennyire ki tudom venni a részleteket, valószínűleg fiú az illető, csak hosszú, lenszőke haját lófarokba kötve hordja, hogy szép legyen. Átkozott táskarádiója szerencsére alig-alig hallik ide a csapkodó szellő meg a távolság miatt. Amúgy ő már gubbaszt és javában horgászik, míg én csak a bot összerakásánál tartok...

Dudorászom közben:

...Ha megrakom a szekerem ganyéval, leköppöm a bíró lányát bagóval... Még cifrázom is: Leköppöm a bíró lányát baggóval, baggóval, de baggóvval... és nem tudok szabadulni a melódiától, mert vannak percek, sőt néha félnapok is, amikor valami bogár került az ember fülébe. Már idefelé, a kocsiban jött rám a strófa...

A nap végre teljes arcával a horizont fölé emelkedik; meleg nyári reggel, béke és végtelenség. A boldogság lehet ilyen fényű és illatú.

Kapásom van, elcsíptem a gazembert, rúg a zsinór végén, lüktetve húz, mintha egy kis mozdony volna, amely egészen más irányba küzd, mint amerre én szeretném, ha jönne. Egy hullám segítségével kicsúsztatom végül a part fövényére: gyönyörű! Megvan vagy hat kiló. Nagyon szép szeletek lesznek belőle.

Ismét bedobok, és a bolondbogár csak fújja a magáét megint, cifrán és vidáman:

Ha megrakom asszekerem gannyéval, leköppöm a bíró leányzóját baggóvval...

Közben arra a nehezen összeegyeztethető tényre gondolok, hogy egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy újpesti fiú, aki most jószagú reggeleken kimegy az Atlanti-óceán beach-ére, és redfish-eket fog, meg néha pompanokat, és hasonló finomságokat.

Pedig valahogyan mégis ez a valóság.

Némelykor nem egészen értem teljesen kiszámíthatatlanul fordult sorsomat.

Talán zavaromban dudorászom ilyenkor egy kicsit, lüke nótákat, és persze, MAGYAR nótákat, hogy aszongya: ha mekkrakkom asszekkerem gannyéval... Meg hasonló finomságokat.

Mert hát milyen szél fújjon magyar lyukból most, és mindörökké!?

*

Beismerte egyik kedves író barátom, hogy nem tartja magát nagyon produktívna, ámbar ez sem rosszat sem jót nem jelent igazán, hiszen nem a mennyiség számít. „Én csak másként csinálom - írja egyhelyütt -, bármit is fedezek föl, általában mikroszkóppal találom meg ugyanazt, amihez más buldózer használ...”

„Ritkán írok és kínlódások közepette”, mondta, „ahogy a kaktusz az íróasztalomon is ritkán virágzik. De amikor virágot bont, az a virág egyedülállóan csodálatos a maga szépségével.”

Valóban volt az asztalán egy kaktusz egy cserépben, és el tudom képzelni, hogy jóformán személyes barátjának, majdnem hogy rokonának tekintette a tüskés kis komát, aki a maga hallgatagságában szemtanúja mindannak, ami az íróasztalon folyik, ahogy rokonok is és barátok is életünk szemtanúi.

Megesett, hogy valóban ki akarta fürkészni a növényke privát életét is, mert amint írta, „ez a kaktusz izgatón titokzatos életet él a maga öntörvényének engedelmességgel. Valójában nem tipikusan lusta dög, de fafejű, és csakis a maga belső ritmusára cselekszik, ami azt is jelenti, hogy képtelenség tőle egyenletes produkciót elvárni, valószínűleg egyetlen állást sem tudna megtartani ennek következtében. A növényvilágban okvetlenül excentrikus egyéniség hírében állhat. Megfigyeltem”, meséli, „némelykor négy hónapi szünet után áll elő egy virággal, aztán semmi sem történik vagy két évig, és ismét eltölt vagy hét hónapot valami isten tudja mivel a következő virágzásig. Titokzatos alak. Viszont az is igaz, amikor a virágkreálás ideje eljön, a kínek olyan skáláját éli át, ami szinte embertelen. Vagy éppen hogy nagyon is mélyen emberi. Bármit is jelent számára a virágzás,” mondja, „bizonyos vagyok benne, hogy belső poklokot jár meg, mert az a típus, aki mindent végzetesen komolyan vesz. „

„Sokszor megfigyelem”, írja, „egész testében felduzzad” szinte beletorzul a fájdalomba, mígnem az utolsó napon, egy ponton egy parányi bimbó végre képes áttörni a szíjas bőrön, és a bimbó kis rózsaszín arca megjelenik. Ismerős nekem ez a fajta fájdalom...” mondta, „nagyon is ismerős!” Aztán a kis test pihen egy-két napig, hogy erőt gyűjtsön, majd végül egy kétségbeesett nekifeszüléssel kilövi a virágot, mintha egy tűzijáték-rakéta felvillanása fagyva szilárdná a robbanás leggyönyörűbb pillanatában... Így mutatja fel és tartja magasba kinyújtott karral a megszilárdult sziporkát. És nézi maga is, méregetéssel és elégedett gyönyörűséggel. Ez a fajta elégedettség is ismerős nekem!” írta.

„Más növény is virágzik, némelyek minden nap hoznak virágot, mint pletykás asszonyok csevegnek örökké, és megint mások szigorúan betartják a maguk szezonját. Ezek a virág-világ munkásosztályából valók. Szeretnek szabályokhoz igazodni és élni akarnak, és meg akarják hozni a maguk magvát a dolgok rendje-módja szerint. Aztán a rózsák is megint mások” mondta az író, „ezek a kert dái: mindig ápoltan gyönyörűek, és ugyanakkor - magtalanok. Évente eljátsszák a ‘végzet asszonya’ szerepet a szerényebb virágoknak, miközben olcsó parfümüket árasztják... A kaktuszban a virágzás belső kényyszerét csodálom” írta. „Nem szezon, és nem hiúság ösztökéli őt; valami sokkal végzetesebből van itt szó; mintha mágikus planéták különös konstellációinak ritka alkalmá váltaná ki a virágzás ünnepe...”

Mintha a goromba testbe zárt lélek akarná kifejezni magát a fejlődés fázisaiban, ami csakis a külső és belső világ harmonikus pillanataiban lehetséges. Ezekben a ritka pillanatokban a test és lélek, és talán az egek is egy vonalba állak, s ami kifejeződik a virágban, egyszerre és közös erővel fejeződik ki: a perfekt harmónia dicsérete...” mondta az író.

„Vannak, akik holmi lótuszok fölött meditálnak, noha a lótusz nem más, mint kiokoskodott szimbólum az Ösztön, a Tudat és az Ég harmóniájára. Az én kaktuszom nem szimbolizálja, hanem éli a harmóniát. Nagy különbség ez. Ritka és kivételes pillanatokban virágzik, én meg ritka órákban írok. Talán mindketten egyaránt vagyunk a test foglyai, és mindketten a lényegest: az anyagtalan esszenciát akarjuk kétségbeesetten kifejezésre juttatni: lelkünket. Fejlődésünk más-más stádiumában.”

„Némelykor sikerül felszállnom és elhagynom a köznap talaját, és az Örök Rend hullámhosszán szárnyalni” mondja, „míg ő ezen a hullámhosszon áll. Ez a közös közöttünk és ez a különbség is. És még az, hogy az ő virágja mindig tökéletes...”

*

A krimi filmek mindig is profitot akartak csinálni és csakis profitot és minél biztosabb profitot.

Igen egyszerű a recept: lapos vagy agyafürt kitaláció sok vérrel, látványos késelésekkel, fordulat arcon rúgásokkal, pompázatos robbanásokkal, mániákus gonoszokkal, és egy zsenge szőke nővel, akit üldöznek.

Minél véresebb és gonoszabb a dolog, annál jobban szögeződik a néző figyelme a képernyőre, és annál több is a néző, mert az az igazság, hogy az elemi ember ott él bennünk, és a hozzáértők ezt nagyon jól tudják. A legintelligensebb emberben is ott él, a szemüveges, illemtudó és kulturált fapofa mögött is. Mert valahol mélyen még majdnem mindnyájan ilyenek vagyunk, ugyanis a barlanglakóságtól egészen a történelmi tegnapelőttig egyebet sem csinált az ember, mint küzdött és verekedett a mindennapi betevőért, még hozzá egyáltalán nem lovagiasan, vagyis mindazok az erőszakos dolgok, amelyeket művelt tudatunk ma voltaképpen elutasít, valamikor, sőt egész idő alatt, millió évekig (!) napi életünk és továbbélésünk része volt. A tegnap és a ma kultúrája tehát rémisztően áttetsző vékony hártya az emberi lelken; alatta félálomban, de elevenen él roppant halmazával a tudatalatti rétegek sokaságában az évmilliók adta génemlékezet, amely alig tartalmaz mást, mint éppen az erőszak és a lovagiatlanság minden lehető formáját.

Az atmoszféra tehát valahol mélyen nagyon is otthonos mindannyiunknak: a nyers önzés „joga”, a gyilkolás, a lopás, a csalás, a nemi erőszak és a többiek, vagyis pontosan az, amit a krimik sugallnak.

Az aztán más dolog, hogy nem az ősembert kellene felszínre hozza bennünk ismét például a tévé, ez a nappali sarkában álló, fantasztikus teljesítményre képes csoda, hanem a kultúra rétegéhez kellene adjon újabb síkokat.

Valaki azt mondta, hogy a tévé rövid idő alatt egyetemi műveltségi szintre tudna emelni egy népet. Akármelyiket. És igaza volt az illetőnek. De adjuk hozzá a filmet, a formabontó színpadokat, a sztereókat, és mindazt a műfajt vagy elektronikus szerkezetet, amely harmónia és kultúra helyett diszharmóniát, antikultúrát, vagyis szellemi és lelki televényt kapar bennünk felszínre, és meglátjuk, mennyire bánunk okosan magunkkal (vagy gyerekeinkkel), mégpedig a törvény, a jog és a liberalizmus írásos engedélyével.

A krimik, persze, merő szemforgatásból mindig úgy végződnek, hogy a gazembert fülön csípi a rendőrség, vagyis a bűnözés végül nem fizetődik ki. Így kell végződjének, merő kulturális illedelemből, és mert máskülönben túlságosan nyilvánvaló volna a dolog. Ez a sablon persze

teljesen hatástalan, és nemcsak azért, mert sablonokat egy idő után már senki sem vesz komolyan, hanem mert a mai világ embere ül a tévé előtt, vagyis az az ember, aki maga körül voltaképpen egyebet sem tapasztal, mint diszharmóniát és igen súlyos veszélyeket, mintha az egész körülötte zajló valóság a dzsungel félelmetes hatalmára emlékeztetné. Sőt, a saját hazájában, kormányában, politikusaiban és úgy általában az egészben egy kaotikus, hamis és pofátlanul ellene dolgozó komplexumot vél látni: a munkanélkülivé válás veszélyét, a pénztelenné válás veszélyét, az ország kiárusításának veszélyét, központilag intézett hazaárulást...

Ez az ember egymaga áll szemben a világgal, saját államában árulót és ellenlábast lát, nem menedéket és hazát. Állama az adót akarja tőle, ő megpróbálja kicselezni az ellenfelet, az állam emeli az árakat, még ravaszabbá téve a tőle való függést, ő még ravaszabb kibúvókat talál és még cifrábban káromkodik. Politikai választás... és naivul szavazni megyünk, persze az egyik személtáda helyett csak egy másik jön... Általában.

Egy kicsit ismét úgy tetszik, egy legyőzhetetlenül hatalmas egésszel áll szemben ez az ember, meglehetősen kiszolgáltatottan, és valósággal a dzsungelben akarja magát és családját valahogyan átmenekíteni napról napra a mindenütt leselkedő veszély közepette. Próbál megélni. Túlélni. Fennmaradni. Mint valamikor az elemi ember tette. Nyakkendősén és gázfűtésesen is voltaképpen az elemi ember alapproblémája az ő napi problémája is: a túlélés.

És küzd. Valamelyest szabályosan, némelykor lovagiasan is, de mind gyakrabban brutálisan önző módon, vagyis majdnem úgy, mint régesrégen...

És ennek az embernek tálalja az antikultúra a mese igazságát, vagyis azt, hogy a brutális mindig elbukik a vasárnapi iskola szellemét képviselő rendőrrel és Renddel szemben.

Jó kis tanulság ez. Vasárnapi iskolás gyerekeknek, de nem a dzsungelharcosnak, a tévé előtt ücsörgő szerencsétlen átlagembernek.

*

A világirodalom mintha mindinkább a science fiction vesztő hulláma alá temetődne... Egyik amerikai írópalánta barátom is azt újságolja, hogy ilyen meg amolyan galaktikus háborús science fiction regényötleten dolgozik, a másik is csak ebben a dimenzióban, a harmadik is ebben a világban bolyong...

Mintha nem a földön élnének, vagy a földi és mindennapi élethez személyesen soha semmi közülük sem lett volna vagy lehetne, vagy ha volna, nem tudnának mit kezdeni.

Az a valami, ami a népmesékben az alávalót állította szembe a nemessel, sok író számára ma automatikusan egy szomszédos galaktika gonosz szellemének és egy másik égitesten élő jóindulatú hatalomnak a párharcában jelenik meg. És a jobb science fiction művekben valóban ott izzik ugyanaz a nemest méltató szenvedély, ami a klasszikus történetekben, csak éppen titániumból készült ruhát visel a Gonosz és esetleg embertelenül torz arcvonásai vannak a Nemesnek, és a kardot, amellyel annak idején valaki a hétfejű sárkányt nyakazgatta le, ma lézer- és annál is rafináltabb fegyver helyettesíti.

Voltaképpen a kulisszák változtak csak meg alaposan, de sok író, sőt egyre több tollforgató (vagy filmforgató) egészen egyszerűen képtelennek éreznék magát, ha emberszabású kulisszák között és igazi emberekkel mondatná el ugyanazt.

Nem furcsa?

Persze, hogy furcsa is, meg téves is és rossz is, mindamellet, hogy nem sok teteje van egy ostobán allegóriás kerülő útnak.

Mondom az egyiknek, hogy ugyanezt a story-t például egy egyszerű farmernak a bankvilággal való szembeállításával is megírhattad volna, ugyanis az egyszerű farmer csodálatos önállóságát, önellátását és „kezelhetetlenségét”, valamint világ szemébe nevető büszkeségét a bankvilág meg akarta törni, és úgy manipulálta a dolgokat, hogy a farmernak mind nagyobb és nagyobb birtok kellett ahhoz, hogy profitot tudjon csinálni.

A nagybirtokhoz meg nagy gépek kellettek. És kapott a farmer kölcsönt a banktól amennyit akart, földre is és gépekre is, azaz alaposan bekapta a horgot, eladósodott, a bankvilág részlet-fizető rabszolgájává lett, és a bankoké lett földje, gépe, jövője, teste, lelke stb.

„Ez unalmas volna”, mondja az ifjú titán. „Túl hétköznapi”, mondja a másik. „A kiadók egyből visszadobnák”...

Lehet, hogy igazuk van. Végére is nemcsak a farmer világa vált a pénzügyi világ elkötelezett-jévé, hanem az irodalom világa is. De miért gondolja bárki is, hogy az írás célja vagy legalábbis egyenes velejárója a pénzesztétizálás!? Könyvesztétizáló iparos az író, vagy a nemzet bölcséje és lelkesítője? Ez a két variáció képzelhető el csupán, és közte nincs átmeneti fokozat, ha jól bele-gondolunk. És ha már ilyen világos a választás, miért döntenek sokan csakis a pénz mellett?

Azért, mert a globális rabszolgaság azok többségét is rég rabszójára fűzte, akik bölcsék és főpapok lehettek volna?

Meglehet persze, hogy az ilyenek voltaképpen sohasem voltak lelkesítő-anyag.

*

Egy késői lefekvésről és koránkelésről apostolkodó angol mondás szerint ne feküdjön le az ember ugyanazon a napon, amelyen fölkel. Említettem ezt egyszer egy igen változatos nemi életet élő barátnőmnek.

Azóta is töri a fejét, hogy hogyan gondoltam én ezt.

*

Jerikó falai?

Az kutyafüle.

Lépj be egy nyugati könyvesboltba, és a tömeg-„kultúra” szemétdombjára nyitottál be. Hallgasd a politikusokat, és többnyire saját zsebre dolgozó hazaárulókat hallgatsz. Olvasd a mai „filozófusokat”, és nem tudod, hogy juthattak szóhoz ilyen bölcsességgel. Menj el a kiállításokra, és elmebajlt látsz szoborban és megfestve: álkultúrát, a negatívum kultúráját okádásig.

És hallgass mai „zenét” a téboly százezer löerős sztereóiból, vagy csak hallgasd, amint a kócos, izzadt és bűdös suhanc üvöltözik a mikrofonba, gitárját extatikusán verve, mintha onanizálna.

Nemcsak Jerikó falai omlának le ilyentől... Úgy tűnik, ez már egy lerombolódott kultúrciklus záróakkordja.

*

Egyik kis írásában Márai egy megjegyzéssel (valószínűleg a népidemokráciás jelszavaktól hányingert kapván) kifogásolja a hipnotizált óhajt: „Tiszteljétek a munkást!”

„Miért?” - kérdezi egyetlen szóval.

Hogy őszinte legyek, egy pillanatra megdöbbenett ennek az egy szavas kérdésnek a tömbje, mármint akkoriban, a hetvenes években, amikor e sorokat olvastam, mert hiszen a jelszavak állandó alapszövege végül befészkelte magát az ember fejébe, sőt lelkébe is és tudatalattijába is.

„Ilyet mégsem szabadna mondani” - gondoltam.

Akkor.

Aztán, ahogy öregszik az ember, egyre-másra tisztul a kép, a jelszavak hatása is tűnik, és felötlik az emberben az a ténynek látszó igazság, hogy a történelem folyamán kivétel nélkül mindenki csalódott a népben, mint tömegben. Mert vagy eleve egyszerű (hogy ne mondjam: együgyű) emberek képezik a tömeget, vagy a tömegben együgyűvé oldódik az ember.

Napóleon is csalódott a maga tömegében (a katonákban és a civilekben egyaránt), Hitler is végül pipogya semmirekellőnek találta a háború utolsó stádiumában saját népét, az übermenschet, amely „nem érdemli meg, hogy létezzen”, más politikusok is éppen így csalódtak, filozófusok is, és mindenki, aki valaha is azt hitte, hogy a nép, az istenadta nép egyáltalán fogékony eszméket illetően, és megvan a maga bölcsessége.

Az 56-os forradalomra is gondolok, amikor a nép a maga „bölcsességével” ösztönösen tudta, mit nem akart, csak arról nem volt fogalma sem, hogy mit akar és hogyan, főleg pedig azt nem tudta (és ha valaki mondta volna, sem hitte volna a nép), hogy a forradalmat esetleg szándékosan tette lehetővé az akkori hatalom, hiszen a nemzetközi békeszerződés szerint megszálló „szovjet testvéreink” lassan már el kellett volna hagyják országunkat, tehát az embertelen hatalom képviselői ruszki tankok és rakéták védelme nélkül maradtak volna. (És körülbelül öt percig maradtak volna életben.) Valamit tehát ki kellett találni. Például egy „ellenforradalmat”, hogy marasztalhassák a testőröket. Még néhány évtizedre. Megszállónak. A „huligánokkal” szemben.

A nép, az istenadta nép ma is arról beszél, mekkora hős volt akkor, nem pedig arról, hogy mekkora balek volt. A szegény felakasztott naiv srácok tömege, meg a disszidálás érvágása volt a nép politikai bölcsességének az ára.

A „rendszerátalakítás” is végül olyan hazaáruló kormány-karikatúra átkát adta nekünk mindjárt a második fordulóban, amelyet csak a gyönyörűen és játszi könnyedséggel megmajmolható nép, az istenadta nép, a dolgozók, a tisztelni való munkások, vagyis csakis néptömeg szavazhat meg.

Tiszteld a munkást?

Valóban: Miért?!

Azért, mert mint néptömegnek nincs előrelátása, bölcsessége?

Azért, mert, sajnos, kispolgári és a végtelenségig becsapható mézesmadzagnak látszó semmikkel?

Azért, mert a nemzet sírásója is lehet?

Azért, mert esztelen?

Miért nem a nemzet gondolkodóit tiszteljük inkább? Legalább annyira, hogy hallgatnánk rájuk?

Mert olyan nagyon okosak vagyunk?

*

Jó nevetés volt a következménye, amikor másodikos elemista koromban egyszer az iskolából hazajövet megjegyeztem, hogy ma megint hittan óra volt, és - nem értem -, ma megint arról volt szó, hogy így Ráhel, meg úgy Apsolon!

Református vagyok, és magyar, - mondtam naivan, és őszintén tanácstalanul.

Elfelejtettem már, hogy nevetésen kívül mi volt anyám válasza, de jól emlékszem, hogy évekkel később a református gimnáziumban, egyszer ismét ugyanezzel a fajta megütődéssel kaptam fel a fejem.

Hétfő volt, az iskola tanulói teljes létszámban a szokásos, reggeli áhítatnak nevezett istentiszteleten ült a díszteremben. A prédikációt aztán szokás szerint és a liturgia szerint az ismert zsoltárok valamelyike követte. Ezúttal a

*Térj magadhoz Drága Sion,
Van még néked Istened,
Ki atyádként felkaroljon,
S szívét ossza meg veled*

hangzású zsoltárt énekeltük

Az orgona csodaszép hangjától talán az ég is gyönyörűen rezonált, és fűjta az iskola ifjúsága a régi, szép, szent éneket kipirult arccal, teli torokból s áhítatos odaadással. Mármost Sion népének Adonájhoz szóló fohászát, hogy új erőre kapjon a pusztában való bolyongás keservei közepette.

A református gimnáziumban énekeltük ezt a nem éppen a mi honfoglalásunknak és új hazát teremtésünknek gyönyörű tényére emlékeztető éneket!

„Meg vagyunk mi örülve?” - kérdeztem magamtól.

„Milyen nóta szól akkor a zsinagógában?”

Eltartott egy pár évtizedig, míg valahogyan kigabalyodván a vallásos nevelés hatása alól meg mertem érteni, mennyire megvariálódott a krisztusi hit Saul-Pál apostol és mások apostolkodására, hogy végül egyesek nyíltan nemcsak kiválasztott népnek hirdetik magukat, hanem a másmilyeneknek iskolákban, hittanórákon, templomokban és katedrálisok szószékéről szól a tartsd oda a te másik orcádat is szellemű szolgává nevelő hipnózis, sőt, e másmilyenek istentiszteletén is a kiválasztott nép istenének felső- és elsőrendűsége andalítódik a lelkekbe. Érintőlegesen, vallásos, szertartásos rutinból, de annál alaposabban.

„Térj magadhoz, emberfia!” - mondtam magamban akkor, inkább kamaszos kópésággal, semmint igazán komolyan. Azóta, persze, a kamasz jócskán megemberesedett, sőt, már vénülni is kezd, és keserűséggel gondol arra, hogy milyen kevesen lehetnek, akik képesek voltak a gyerekkori szellemi torzításból kilábolni.

*

Egy komoly gondolkodó azt írta otthon egy magvas tanulmányban, hogy a szembetűnő bele-törődés, ahogy népünk a nemzeti öngyilkosság felé tendál - intelligens reakció a csakis hányódást és bődületes balfogásokat tartalmazó történelmünkre meg a jellemtelen világra, ami körülvesz bennünket.

Érdekes, hogy valaki a pozitívat, vagyis az *intelligens* reakciót látja ebben a tragédiában.

Ez a nép már és *kész van*, mondom én, körülbelül épp olyan jól érzékelvén a birkaság netovábbját, mint ő, de optimizmusom kevésbé negatív. Az a nép, amely a „béketábor” magyarországi gondnokát, Kádárt is már-már szerette, amely a III/II-es Antallban megmentőjét látta, amely a „Takonyban”, vagy más nevén „Patkányban” is a Mikulás-szerű, kedves, jó Árpai bácsit látta, valóban készen van.

Mindaddig.

Mindaddig, míg egyszer magyar szívű magyar fej nem kerül az élére.

És van erre lehetőség! Mint csoda is, és mint matematikai valószínűség is.

Meglátjuk akkor, milyen hirtelen és milyen roppant erővel indul meg az élet ugyanezekben a lankadt szívekben.

Mármint ha idejében jön el az a bizonyos „fej”

Amúgy valóban készen vagyunk.

És ennek éppen az intelligenciához nincs egy szemernyi köze sem.

*

Kezdem kétségbe vonni a magyarságomat, ugyanis a sok gatyám közül csak egy igazán bő rám, és noha tudok fűtülni, általában barackpálinka nélkül is megvagyok...

*

Attól is függ, milyen távolról nézzük...

Orrom előtt van a fa, és csak a kérgét látom igazán, de sejtem, milyen fával van dolgom, mert tanultam róla.

Hátra lépek kettőt-hármat, és pontosan látom, milyen fa ez, meg a többi is, mert hiszen a többi fát is látom.

Ugyanezt a facsoportot a folyón túlról nézem, és egy egész erdőt látok; felmászom a mögöttem lévő hegy tetejére, és nemcsak az erdőt látom, hanem az erdőt egy sík vidék kellős közepében...

Látnoki képességgel megáldott barátom meg csak odalép a fához, lehunyta szemét; valamilyen mély meditációba kezd, és csakhamar látja, amint a fa valamikor réges régen kikelt egy csöpp magból, aztán felküzdötte magát a bozót között a napfénybe, majd hirtelen csinos fácskává serdült; látja az első virágzást, aztán a rossz éveket is, amikor hernyók milliói járták a vidéket, meg viharok szakítottak le fontos ágakat... És látja a véget is, sőt aránylag pontosan meg tudja mondani, mikor dől majd ki magától, mert hiszen minden elérkezik a maga életútjának a végéhez, csak érzékelni kell tudni az ívet.

Ő tudja. És a közbeeső stádiumokat is.

Látnok.

És egyáltalán nem érdekes, hogy fogalma sincs a fa latin nevééről.

*

Ha innen nézem, olyan vagány nemzeti megmozdulás volt, amelyet a világ nem látott még. Mert igaz volt, gyönyörű, kristálytisztá, hazafias és felejthetetlen.

Ha onnan nézem, a magyar nép világraszóló átverése volt. Tehát szégyen-gyalázat.

Ha „tárgyilagosan” nézem (ámbar mi az, hogy tárgyilagosa?! hiszen a fenti meglátások is tárgyilagosa...), okos nép nem hagyta volna magát orránál fogva belecsalni egy bukásra ítélt ügybe. Ugyanis ha „még tárgyilagosaabban” nézzük a dolgot, ravasz trükk volt a gyeplőket megereszteni, engedélyezni nyilvános vitafórumok ágálását, majd lehetővé tenni a tüntetést is, sőt néhány (hogy meg ne ártson) fegyverraktárt is megnyitni egy kicsit, lövöldözést provokálni és vért felmutatni, hogy a világ újságjai tele legyenek a magyarokkal, akiknél véres forradalom tört ki. Így ugyanis a hazánkban „ideiglenesen” állomásozó szovjet csapatok nem csak meghosszabbíthatták a jelenlétüket, hanem immár a népi demokratikus kormány hívására és kérésére méltóztattak „meghozni az áldozatot”, hogy még vagy néhány évtizedig őrizték azt a

zsinagógát, aminek a hivatalos neve magyar kormány és államvezetés volt, és aminek a védelmére az ÁVÓ, a besúgók tízezrei, a börtönök és akasztófák sokasága voltaképpen nem lett volna elég, mert annyira népellenes volt az egész.

Természetesen az 56-os forradalomról beszélek. De nem is maga a tárgy érdekes ebben az összefüggésben, hanem a gondolkodás és megítélés technikája; ugyanígy akármilyen más történelmi vagy egyáltalán nem történelmi jelenséget felhozhattam volna annak a bizonyítására, hogy a nézőponttól vagy a látószög nagyságától függően mennyire más lehet a következtetésünk bármiről, amiről értékítéletet akarunk mondani. Közelről nézvést ez a történelmi eset is gyönyörű volt, madártávlatból már az a véleményünk, hogy nem kellett volna, mert halálra ítéltnek látszott már a túlerő miatt is, még távolabbról tekintve szégyen butának lenni, és belemenni egy vesztesre álló játszmába, történelmi távlatból nézve pedig becsapott balek volt a nép, mert voltaképpen a ruszki további közép-európai jelenlétének ürügye volt az igazi cél.

A két véglet: a szent forradalom és a balekság.

Mi hát a helyes és igazán objektív vizsgálódási szemszög?

Talán az a paradoxon erre a válasz, hogy éppen a legszubjektívabb volna a legobjektívabb. A magam részéről általában a közvéleményt, a pályatársak véleményét, a kívülről sugallt „illendő” vélekedési szemszögeket tökéletesen figyelmen kívül hagyva magam felé fordulok szinte minden esetben, amikor komplex ügyben akarok tisztán látni, és jóformán meditációs távolságból próbálok megérteni a dolgot.

Cifra szó ez a bizonyos „meditálás”, de ha belegondolunk, csak a szó cseng magasztosan, ugyanis voltaképpen arról van szó csupán, hogy az ember a maga szubjektumának az objektivitásával szemlélődik, akármilyen paradoxnak is tűnik ez. Egyszerűen lemegyek önmagam legbelső rétegeiig, ahol a magam szubjektuma áll előttem: én, a valaki, aki egyszerre kérdező és válaszoló.

Ki ez a legbelső szubjektum-valaki?

Én, aki egy sorozatban lettem azzá, aki vagyok: azt a valakit találom meg, aki az anyától, a családtól, a szomszédságtól, a baráti koszorútól, a várostól, a nemzet lelkületétől teljesedtem ki azzá, aki és ami egyáltalán vagyok. Ez a belső, vagy legbelső én aztán könnyen és világosan látja a különbséget a nekünk jó és a nekünk rossz között. És aggodalmas pontossággal látja.

A szubjektum objektivitása?

Nos, csak a szavak bakafántosak egy kicsit, mert csupán annyi az egész, hogy az „én” voltaképpen a „mi” sajátos része, hiszen a MI MAGYAROK-ban alakult azzá, amivé kialakult. És ha ítélt ez a belső én, a szimpla személyes én érdekeiről szó sem esik. A NEKÜNK jó, vagy NEKÜNK rossz képletére egyszerűsödnek a dolgok. És van-e fontosabb egy szituáció megítélésében, mint az, hogy az illető dolog jó-e nekünk vagy sem, amikor az ÉN természetes vágya, hogy erősnek és sikeresnek lássa azt a magasabb komplexumot, amit úgy hívunk, hogy MI.

Szemlélődési technika?

Mindennek van egy technikai oldala, miért éppen a gondolkodásnak ne lenne!

És hogyan gondolkodjon egy magyar, ha nem magyarul?

Ide vág a hivatalos és igazolványos filozófus érdekes esete is. (A nevét meg sem jegyeztem, mert nem érdemes.)

A filmfesztivál zsűritagságában betöltött szerepéről nyilatkoztatták egyszer.

Érdekes ember. Szimpatikusnak is látszik. Orra Mátyás királyra emlékeztet, frizuráját illetően meg olyan egy kicsit mint Leonardo da Vinci, és elmés is, humoros is, amellet, hogy zsúritag is film-ügyben. Tétovasága azonban igen tipikus volt, amint a művészi érték szubjektív voltáról beszélt kissé fejt csóválva.

„Hogy az ördögben lehet ilyen valamit megfogni és objektív mércével mérni, amikor a művészi értéknél nincs szubjektívabb és megfoghatatlanabb...” mondta, vagy legalább is hasonlóképpen fejezte ki azt, ami fejét csóváltatta.

Nem tudom, miért nem érti a dolgát, ugyanis az a bizonyos igen szubjektív valami, amit művészi értéknek nevezünk egy alkotásban, voltaképpen nem is olyan nagyon szubjektív. Maga az élmény heve és jellege szubjektív csupán: a lelket melegítő gyönyör vagy az undor förtelmes mélye, amit művek keltenek bennünk, vagyis a hatás, nem pedig a mű értéke más és más a műélvező műveltségétől és hovatarozásától függően.

Érdemes ezt a kitétel még egyszer elolvasni.

Van, aki az anyaság szelíd gyönyörűségét megörökítő Meggyessy-szobrot sohasem felejt el, és szívesen idézi fel emlékezetében, pedig az életben csak egyszer látta. Olyan is van, aki ugyanannak a szobornak a láttán köp egyet, mert egy tenyeres-talpas parasztlányt lát benne, aki még eteti is azt a tahó fattyút. Mátyás király kolozsvári szobra is édes és igen keserű történelmi emlékek óriási viharait idézi fel valakiben, míg például kis purdék rendszeresen járnak kakálni a talapzatára. Merő hazafiságból.

Ha egyazon műre ennyire másként lehet reagálni, nyilván nem a kétségtelen művészi érték a szubjektív a dologban, hanem maga a reagálás és a reagáló. Filozófusok is rájöhetnének erre.

Magam is lelkesen tapsolok Csajkovszkij B-molljának, ugyanakkor a gyönyörtől minden sejtem lázba jön és esetleg tapsolni is elfelejtek az igézettől, amikor a Galántai táncokat hallom.

Már a móka kedvéért is érdekes kibogarászni az okot: miért úgy reagálok művekre, ahogy reagálok? Azért, mert szubjektív vagyok? Azért, mert, igenis, részrehajló vagyok a végtelenségig?

Valószínűleg így áll a dolog, mármint úgy, hogy én vagyok szubjektív, ugyanis ember vagyok, ami egyebekben azt is jelenti, hogy egy sorozat tagja vagyok: én, családom, szomszédságom, városom, vidékem, országom, népem, hazám, nagyvilág, világegyetem... és csak az értelmes számomra (vagyis az jó vagy rossz), ami ennek a sornak értelmes, jó vagy rossz.

Ennek a sornak vagyok a kezdőpontja is és összege is, ennek a sorozatnak az első pontja áll tehát a művel szemben, és nemcsak áll a jelenség előtt, hanem önkéntelenül magához méri azt, magához, azaz ahhoz, amiből ő maga lett: egyebek között a fajtájához, a nagyvilághoz, sőt, néha talán az egek harmóniájához is, és voltaképpen egyszerre mindehhez. Ámbár van egy magától értődő, egyszerű fontossági sorrend is a dologban. Mégpedig a sorozat rendje.

Csajkovszkijt leginkább az a *hányadom* élvezzi, amely a nagyvilági tagságommal van arányban. A Galántai táncok viszont a „sorozat” első, második, harmadik, negyedik, ötödik, hatodik, hetedik és nyolcadik fokozatában is gyönyörűséggel hagyódik jóvá bennem. Sőt, az a tudat is jóleső, hogy a kilencedik és a tizedik fokozatban, a nagyvilágban és talán a világegyetemben is harmonikus helye tud lenni annak, ami így szép, mert ilyen kerek, és mert úgy, ahogy van, szépen látszik beilleni a nagy és Teljes Képbe is.

Érdekes ezt így felfogni.

Ezért valahányszor egy műalkotással kerülök szembe, számomra igen egyszerű a dolgok megítélése: mit mond a mű a maga összességével nekem, aki ennek a sorozatnak az összessége vagyok.

Nyilvánvalóan szó sincs pontról pontra való elemzésről a döbbenet pillanatában, amikor fel-szisszen az ember: „Istenem, de gyönyörű ez!...” hanem a jóváhagyó (vagy elutasító) „sorozat” teljessége szisszen fel vagy köp egyet egy szempillantás alatt: az a bizonyos szubjektív valaki.

Filmek (és minden más műalkotás) megítélésében is ugyanez a „szubjektív sorozat” végzi el a dolgot, vagyis a zsűri (ha nem üzletemberekből és más szélhámosokból áll, hanem magyarokból) azt kérdezi (vagyis azt kellene kérdeznie magától ösztönösen, elemzés nélküli evidenciával), mit mond - nem is annyira nekem, mint inkább családomnak, szomszédságomnak, városomnak, vidékemnek, országomnak, népemnek, ifjúságunknak - a látott mű.

Ha már elemzésbe kezd az ember, megette a fene az egészet. Vagy nyilvánvalóan és abban a pillanatban jó „nekünk (!)” a mű, vagy eredetében, szándékában, ízlésében és hatásában negatív.

Nem olyan nehéz ilyesmire ráérezni egy pillanat alatt, feltéve, persze, hogy a zsűritag ugyanannak a „sorozatnak” (és nem más körnek vagy seft-szisztémának) a tagja...

Az a bizonyos „roppant szubjektív művészi érték” tehát a világ legegyszerűbb objektivitásának a mércéjével mérődik így! A műtisztek, a lelkiző és kultúrlocsogó-fecsegő esztéták pedig már mehetnek is az okoskodó tétova akárhová... Ha jól belegondolunk (amint saját népünkről van szó, vagyis saját „sorozatunkról”, még hozzá bármivel kapcsolatban is), mindig csupán az egyetlen kérdés kell megválaszolódjon bennünk ösztönösen, egyszerűen és reflex-szerűen: jó-e nekünk hosszú távon ez vagy amaz, vagy sem? Politikai húzások megítélésében is, és mindenben ez az egyetlen egyenes kérdés. És a válasz is világos lesz, azonnali, egyszerű, sőt nagyszerű.

Hosszú távra.

*

Okvetlenül felötlik a kérdés némelyek fejében: mennyit ér annak a szava, aki Magyarországról ír, magyarul, magyaroknak, miközben immár évtizedek óta külföldön él?

Nos, a szakadatlanul feltörő, majd letűnő senki-politikusoknak a nevét is csak itt-ott vagyok hajlandó tudni, de talán éppen ezért látom zavartalanabban a közvetlen pártpolitikai csűrődés-csavarodások helyett a tendenciákat, az ország irányát, kilátásait.

Határozott meggyőződésesem ez.

Messziről ugyanis akarva-akaratlanul a világképben látja az ember az országocskát, amint a világpolitika gyúródásai közepette esetleg éppen a megsemmisülés felé halad. És mindig a nagy áramlatok a meghatározók, különösen egy akkorka ország esetében, mint a mienk, hiszen tömegüknél fogva a kicsik nyilvánvalóan nem meghatározzák a világtörténelem tendenciáit, hanem sodródnak azzal, különösen ha nem a szuverenitásukhoz, nem a saját útjukhoz ragaszkodnak konokul.

Kívülről élni, vagy benne...

Olyan dolog ez, mint babszemnek lenni egy fortyogó fazékban, egynek lenni a tömeg között, saját bőrön érezni a forrongást, a tülekedést, látni, ismerni a hirtelen feltörekvőket meg a lesüllyedőket... Az ilyen babszem valóban „benne van” az események kellős közepében, tehát nála senki sem tudja jobban a részleteket. Kívülről nézvést viszont esetleg az látható tisztán,

hogy fogy a víz, és valószínűleg hamarosan odakozmál az egész, különösen, ha csupán az egymással való tülekedésre figyel minden résztvevő.

Egyszerűbben szólva: erdőt a fától...

Az ottani erdők lombjában ma is éneklő madarak dalát valóban nem hallom innen. De látom a készülődést, és úgy tetszik, az erdő kivágásra van ítélve...

És van-e fontosabb, mint szóbahozni ezt magyarul, magyaroknak?!

*

A tévé, a tömegek lelkének félszemű, roppant uralkodója informál, félreinformál, andalít, mellébeszél, szórakoztat, „kikapcsol”, eltereli a figyelmet... vagyis - ural.

Vannak barátaim, akik már régen kidobták lakásukból a tévékészüléket. Ámbár nem sok ilyennel dicsekedhetek, mert hát az embernek kevés igazán intellektuális barátja van már azért is, mert kevésnek sikerül elvonulnia a tömegtől, ami befogad, marasztal, lehúz, kilúgoz, maga képére formál, megsemmisít.

Mivel töltik az ilyenek az idejüket? Semmi esetre sem várják a sajtógép és a tévégép által szájba rágott kész véleményeket és értékítéleteket, mert van sajátjuk, és inkább annak a kifejezésével foglalják el magukat. Egytől egyig mindegyikük alkotó a maga műfajában. Böven van tehát tennivalójuk és mondanivalójuk, különösen a megkerült mai világban.

A másmilyeneknek sohasem volt saját véleményük, és sohasem lesz.

És sohasem fognak számítani.

*

A sok között egy újabb kultúrförtelem rombolja a süvölvény korú gyerekek, lelkét itt, Amerikában: a Beavis és Butt-head (magyarul Beavis és Seggfej) kalandjai című tévé-rajzfilm sorozat.

Nem tudom, egyáltalán nézik-e a gyerekek ezt a cudar műsort, és ha igen, mit épülnek belőle. Engem mindenesetre valósággal rémisztett már a két figura rajzolatának egetverően primitív volta is, amikor először pillantottam meg a képernyőn, mert számomra a rajzfilm sztandardját továbbra is Walt Disney aranyos kis figurái és a hozzá hasonló stílusban rajzolt mesék bájos alakjai jelentik.

Maradi volnék?

Vagy csak van ízlésem?

Akárhogyan is nézem, Beavis és Butt-head figurái valósággal olyan otrombák, mintha egy rajzolni nem tudó valaki nem is bal kézzel, hanem lábbal rajzolta volna őket.

És a beszédük!

Jóformán nincs is szöveg, csak örökösen vihognak, egymást rugdossák ülepen, s közben szinte rőfögnek és harákolnak, mint az eszelősök.

Nyilván ódivatú vagyok, de akkor Walt Disney is az volt. Mert annyira gondosan alkotta meg figuráinak legkisebb porcikáját is, hogy mesterségbeli tudás és csakis árnyéktalan báj és harmónia áradt valamennyiből. Sőt, meséinek felépítéséből is tudás és nemes bölcsesség sejlik, ugyanis jól tudta, amit kevesen, hogy csakis olyan mese tapad az örök emberi lélek mély rétegeihez és marad fenn jóformán míg ember az ember, amely egy bizonyos természetes folyamatot követ.

Kár, hogy ezt kell szóba hoznom, de ha ő hihetett az asztrológiából is ismert precessziós mozgás szerepében, nem érezhetem magamat feljogosultnak arra, hogy kinevessem. És ha úgy tálalta ő, hogy a hős (a Nap) a mesében nem csupán kálváriát jár meg, hogy végül győzedelmeskedjék, hanem annak a bizonyos kálváriának is *pontos sora kell legyen*, biztosan alapos okkal fogta fel a dolgokat így. És valóban, minden igazán jó mese vagy népmese vagy monda igazodik a történés sajátos sorrendjéhez. Még a mi csodaszarvas mondánk töredékben ránk maradt részében is a precessziós haladás rendjét fedezzük fel *bizonyos értelemben*. A két ifjú ugyanis a titokzatosba tűnő ragyogást akarja utolérni, és... hogy is van csak?...

A csodaszarvas tűnőben van, az ifjak üldözőbe veszik, a szarvas ingoványos, erdős vidékre vezeti őket, majd egy időre eltűnik szem elől, az ifjak éneklő, táncoló lányokra lelnek, akik engesztelni fíat szülnék nekik...

Kár, hogy csak ennyi maradt ránk a mondából, de a töredékből is világos a sikerre való mindenén át gazolni tudó törekvés (ami a Kos jegyére pontosan jellemző), aztán az ingoványos, misztikus terület következik, vagyis a pont, ahol a Nap alábukik a rejtekibe és lényegesbe, aztán a Bika jegyére jellemző zenélő, táncoló, elemien termékeny elem következik, majd pedig az Ikrekre jellemző kettős, söt, bőséges szaporulat.

Eredetmese: Hunor s Magyar két dalia, Két egytestvér, Ménrót fia... Az ember első hallásra is egy kicsit úgy suttogja magában a szavakat, mint az imádságot, mert titokzatosságot sugall, mert „rejteki”, és mert szívünknek kedves, hogy így kezdődünk...

Walt Disney Bamby-ját sem sokat kell elemezgetni, hogy a kis hős életútját követve azonnal a precessziós mozgás körére leljünk, mégpedig annak tökéletes teljességében.

Magáról az életről, a *természetes életvről* szól a mese, és lépésről-lépésre az az arány és szabályosság kerekedik ki belőle, ami minden élőlény lelkében készen áll, mint természetes út.

És nem lehet a természetes ívnél jobbat kieszelni. Persze, hogy próbálkozhat a balga ember mással is, egészen „modernnel” is, például úgy adni a meséknek „édességet”, hogy a kis hősök minduntalan ülepen rúgják egymást, meg vihognak, harákolnak és rőfögnek, de hogyan ismerne magára és gyönyörködne voltaképpen önmagában az ép lélek ilyen torzulmány láttán?

Bizonyos vagyok abban, hogy Walt Disney műveit játszani fogják amíg világ a világ, emeből a torzszüleményből pedig egy fikarcnyi sem marad fent, amint alkotói és forgalmazói megcsinálták rajta a pénzt, és végül mindenki számára érdektelenné vált az egész.

Meséssel nem lehet önkényeskedni, mert szó nélkül rostál az idő.

Van egy olyan érzésem, hogy a Csodaszarvas monda is azért áll ma előttünk mint töredék, mert ha lépésről lépésre követi is a precessziós mozgást, az az igazság, hogy a természetes irány az Ikrek-Bika-Kos volna, nem pedig a Kos-Bika-Ikrek, már ahogy a két egytestvér halad.

Az ellenkező irány aztán befúllasztja a mesét. Valószínűleg folytatása is volt, de oka van annak, ha az időkben megtörik és elvész egy mese folytatása. Voltaképpen nem is lehet így folytatni. Gondolkodjunk csak, hogyan szőnének tovább a fonalat, hogy megmaradjon a mese édessége?...

Szerintem, nem lehet.

*

Néha annak a valószínűségére gondolok, hogy ha valami közbe nem jön, magam is vén trotyli leszek, akit krómozott tolokocsiban tologat a fehér ruhás ápolónő valamelyik aggok házában.

A világ igazságtalanságát látom felrémleni ilyenkor.

Vannak ugyanis, akik a szép női mellektől jönnek tűzbe, van, aki a csinos női lábakért lelkesedik. A magam részéről mindig a nők ihletet adó hátulnézetétől állt meg az a kis eszem is, ami volt vagy még van. Okvetlenül a világ berendezkedésének rémesen fonák voltát látom tehát érvényesülni, ha arra gondolok, hogy amikor már semmire sem leszek jó, csak lükén bámulni, miközben esetleg taknyom-nyálam is csorog, az a bizonyos, valószínűleg csinos kis ápolónő tolni fog, azaz mindig mögöttem fog jönni, ahelyett, hogy valami módon értő szemem előtt menne, mondjuk a tolókoszit húzva, és láthatnám azt a formás izomzatú, remélhetőleg gyönyörűen gömbölyű hátulnézetet ringani, mozogni, gyúródni a lépések lányosan táncos ritmusára.

Van tehát valami határozottan szadista abban, ahogy figyelmen kívül hagyja a technika az öregek lelki egészségét.

Megtervezik a tolókoszit, de toló-ra (!) tervezik a nyavalyások, és nincs húzókoszi! És csak ül a szegény öreg, és csak lükén bámul maga elé a semmibe, és csak csorog a nyála, voltaképpen hiába és semmiért. Merthogy az az egyetlen fehérnép is, aki gondját viseli, nem előtte, hanem mögötte ring csinos vonalú lábával és ihletet varázslóan szemrevaló hátulnézetével.

Mindig mondtam, hogy nem jó megvénülni...

*

Két csoportja van a modern kori filozófusoknak: az egyik Nietzsche, a másik meg a - szellemi gnómok.

*

Rájött az ember, hogy a követ nemcsak diótörésre, hanem ütlegnek is lehet használni, és nyomban feltalálta a kőbaltát, amivel alaposan agyon tudta csapni a haragosát. Aztán a bronz következett. Persze, nem kecses szobrokat öntött belőle az ember a legeslegelején, hanem buzogányt, tört és más harciszerszámot. A vaskor is előbb találta fel a szablyát, mint az ekét, vagy az írógépet, vagy az Eiffel-tornyot. Az elektromosságot, mint potenciális csodát is feltalálta az ember és, persze, a villamosság is azonnal feltalálódott. Az atomenergia feltalálását is rögtön az atombomba megalkotása, sőt, kipróbálása követte.

Félek.

Minduntalan feltalálunk valamit.

*

Érdekes érzés, hogy látnok néha az ember. A napokban a New York-i tévé népszerű technikai műsora ismét bemutatott egy vadonatúj elektronikus vívmányt: a simogatós párnát. Enélkül is megvolna az emberiség, de feltalálták, hogy csak felhívja az ember a szeretett személyt, és nemcsak beszél hozzá, hanem meg is simogathatja, ha mindkettőjüknek van ilyen elektronikus párnája. A hívott csak ráhelyezi kezét a párnára, és pontosan érzi a hívó kezének érintését és cirógatását.

Furfangos szerkezet. De, mondom, valószínűleg nem lesz ennek jó vége, mert a dolgok mindig ilyen szelíden kezdődnek, és általában nem sok időbe telik, mire valami ügyes továbbfejlesztő kieszeli, hogy nemcsak cirógatni lehet a menyasszony kacsóját egy ilyen elektronikus csodával, hanem kis módosítással valóságos nemi közösülést is lehet távközölni, ha van mindkettőjüknek egy-egy alkalmasan átalakított párnája.

Csodálatos dolog arra gondolni, hogy az ember akárkit felhívhat, közösülhet vele egyet, sőt, a legperverzebb perverzkedést is lebonyolíthatja az éter és a szatellitok útján.

Minek találkozni?!

Minek szövetkezni és együtt vállalkozni az életre?!

Minek embernek lenni?!

És alighogy valahogyan túltettem magamat ennek az új technikai csodának a tudomásulvételén, a következő nap már arról beszél egy éles eszű műsorvezető, hogy igen ám, de ha simogatni lehet, akkor előbb-utóbb szex-kereskedelem alakul majd ki ebből az elektronikus vívmányból.

Nagy látnokok találkoztak!...

Ámbár, én csak a szeretkezés lehetőségéig jutottam el, mert mindig naivabb voltam a kelleténél és üzleti érzékem sohasem volt.

*

Valamikor ez volt egy ország gazdasági potenciáljának a nagyvonalú, de megbízható mércéje: gyárt-e repülőt vagy sem.

Busmanország természetesen sohasem gyártott mást, mint hajítófát, és azt is csak kézműves szinten. Annyit is ért a világgazdaság szemében, meg valóságosan is. Ugyanis a repülőgyártás nem csak fém, fát, motort és üzemanyagot feltételez, hanem tudományos élvonalban is számottevő metallurgikusokat, világszínvonalú mérnököket, kibernetikusokat, kémikusokat, fizikusokat, és egy sor hasonlót, azaz egy tudományos és technikus elitet, ami nem jön létre sem magától, sem pedig máról holnapra, hanem egy általános és magas technikai és kulturális atmoszférából emelkedik ki.

Generációk és tradíciók dolga.

Ma is jó ez a mérce, ugyanis amelyik népnek nincs repülőipara, annak valóban nincsenek világszínvonalú „fejei”.

Az ilyen nép aztán csinálhat, amit akar, jó mezőgazdaságot, jó kereskedelmet, jó kézműves- vagy gyáripart, és akármit, ami a köznapi étellel jár, szigorúan véve azonban mégis csupán valahol a vaskor késői fázisánál tart, nem pedig a huszadik, és még kevésbé a huszonegyedik századnál.

Némelykor megkérdem magamtól, valójában hol is tartunk mi...

Legutoljára a második világháborút megelőző években és a világháború alatt volt alkalmunk arra, hogy szárnyát bontogassa nálunk egy repülőipar. Aztán szépen befellegzett ennek az iparágaknak, mert TSZCS-eket és nem repülőgyártásra képes nemzetet akart bennünk látni a Béketábor vezérkara. Visszaestünk tehát a vaskorba. És legalább egy generációba tellene, mire ismét utolérnénk magunkat.

Közben persze jókorát változik a világ is, és így hangzik ma az új alapkérdés: van-e az illető országnak úrkutatási programja, meg űrrakétái a hozzá tartozó technikai felkészültséggel? És a mi válaszunk ismét egy NINCS. Közben tehát nemcsak visszaestünk, hanem még egy fokozattal maradtunk le attól a szinttől, ami - számít ma.

A vaskorszakhoz rozsdásodtunk, és már alig látszik valami lehetőség az elmélkedésre és felemelkedésre.

*

Valaki azt mondta: „Ahol a hegedű édes hangját felváltja a balalajka pircegése, ott kezdődik Ázsia. Van benne valami. Ráadásul a balalajka pircegéséhez általában garmonyikaszó is járul. Ez pedig már tényleg több a soknál egy magyar fülnek...

*

A francia ne énekeljen, mert az nem megy neki valami jól. És nemcsak azért nem, mert nyelvük orrhangú, hanem mert zenekultúrájuk meglehetősen sivár. Nincs említésre méltó énekesük, s az a kevés híresebb zeneszerzőjük is, aki volt, tulajdonképpen a nagy nem franciák nyomdokaiban lépdelt, minden eredetiség nélkül. Meglehet, hogy a francia lélek természetes muzikalitása csupán a szonok és a tangóharmonika magaslatait éri el.

Beszélni persze tudnak. Szenvedélyesen és gesztikulálva.

Különösen akkor nem áll be a szájuk, ha önimádatról van szó és annak a hangoztatásáról (amivel leginkább saját magukat ámítják), hogy ők Európa legkulturáltabb népe, tehát Európa vezetésére vannak predesztinálva. Hallatlanul büszkék a tudományban elért sikereikre és a sok francia eredetű találmányra. Ők találták fel például a legrafináltabb parfümöket is. Az egyszerű szappant és annak mindennapi használatát persze ez a lélek az életben sohasem találta volna fel, annyira „kultúrnép”.

Tehát, hallgasson.

*

Levelt kaptam otthoni jóbarátoimtól (még Hornék idején) „Tudományos szakértői kört alapítottunk, tudósok, eminens szaktekintélyek vesznek benne részt, vagyis a hazafias szellemi elit legjava. Lapunk is van, amelyben a politikai, pénzügyi és eszmei galádságokat állítjuk pellengérré, azonkívül, hogy szakmai tanácsadással és iránymutatással szolgálunk...”

Nagyszerű ötlet! - gondolom, mert valakinek tudnia kell, mi folyik a kulisszák mögött - sőt, immár nyilvánosan is és valakinek közbe kell szólnia.

Derék gyerekek!

Másrésről viszont úgy tűnik, hogy azoknak akarja a tudósok és szakértők lelkes kara tudományosan megmagyarázni, mennyire nemzetietlen, szakszerűtlen, buta és gonosz ez vagy amaz a politikai vagy gazdasági húzás (és hogyan lehetne ebből vagy amabból, vagy éppen az országos csávából kimászni), akik a legcsekélyebb nemzeti érzés vagy skrupulus nélkül árusítják ki az országot.

Ám akármilyen nagyszerű is a szándék, azt a fajta lágy, keresztényien kulturált és naiv alapállást látom ismét megtestesülni, ami például 48-ban a tizenkét pontot fogalmazta meg, 56-ban pedig a 12-, 24 és 36 pontos listákat... mint tárgyalási alapot. Úgy látszik, képtelenek vagyunk áttörni az illedelmes kereteket! Stílusában olyan dolog ez, mintha rablóknak a vasárnapi iskolák jogos és szent igazságaival állnánk elő, nem pedig kötéllel vagy sortúzzal. Vagyis, akaratlanul is és ösztönösen és ismét nem a bicska nyílik ki a zsebünkben a temérdek galádság láttán, még a leghozzáértőbbeknek sem, hanem tárgyalni, bizonyítani és egyezkedni akarunk.

Azt hallom, hogy soha annyi titkos svájci bankszámla nem fűződött még magyar állampolgár nevéhez, mint most, vagy azt, hogy egy sor Alapszerződést már aláírtunk, és nem a bicska, hanem a golyószóró nyílik ki a zsebemben, míg legjobbaink is csak tudományosan elemzik és szakszerűen helytelenítik a gaztetteket.

Némelykor nagyon egyedül érzi magát az ember...

*

Nagy tudású amerikai költő és esztéta barátom borongó gyönyörűséggel beszél az angol nyelvről, amelynek nincs párja, minthogy akkora szókészlettel egyetlen nyelv sem bír, és olyan csodálatos írókat sem ösztökélt világhírré, mint Shakespeare volt.

Nem bántottam meg az önérzetét holmi közbeszólással, mert mindig megpróbáltam úriember lenni, de nagy kedvem lett volna megemlíteni például azt, hogy a valóban óriási angol szókészletbe sietnek az érdekeltek odaszámítani azoknak az új szavaknak a tömegét is, amelyek a gyarmattartás idején elegyedtek a nyelvükbe, sőt, azok a nyelvi förtelmek is be vannak sorolva, amelyekkel Harlem és más kannibál szférák „gazdagították” az alapnyelvet.

A magyar körülbelül a második helyen áll szókészlet tekintetében pápua beütés és hasonlóknél is. És nekem elég ennyi.

Mint szakembernek, érdekes lett volna megemlítenem neki azt is, hogy a nagy szókészlet sem éppen minden, sőt, az angol nyelv szógazdagsága részben annak is köszönhető, hogy sivár a nyelvtana, tehát új szók kreálásával, valamint hosszadalmas szerkezettel kénytelen megoldani azt, amit a szóban szintén igen gazdag magyar egy raggal, vagy a szórend megváltoztatásával, egy főnév igévé való mozdításával és hasonló eszközökkel, vagyis egy gyönyörűen gazdag nyelvtan szerszámaival old meg röviden és játszi könnyedséggel.

És Shakespeare-ről is megvan a véleményem: természetesen. Óriási volt, mint drámaíró mesterember. Kevesen adtak oly bölcsességgel megalkotott jellem- és egyéniség-rajzokat, mint ő. De voltaképpen akárhogyan is kerülöm a nagyképűsködést, szerintem a kor legnívósabb írója volt és alig több.

Tudom, hogy botránnyosan hangzott volna, ha megemlítem ezt, azt meg hiába mondtam volna egy angol-nyelv-imádónak, hogy ha igazi szó-ízeket, árnyalatokat és nyelvi gazdagságot akarna átélni, Arany fordításában kellene egy-egy Shakespeare-drámát megtekintenie. Persze, ha értené a nyelvünket.

Magunk sem tudjuk, mekkora istenáldás, ha magyar nyelven vagyunk képesek érteni és írni...

És szavaink íze, zamata, hangulata!... Kedvem lett volna megkérni, hogy fordítson már le egy ilyen egyszerű és hétköznapi magyar mondatot arra a bizonyos nagyon gazdag angol nyelvre, hogy például: „Táltos paripájára kapott, azonmód, hajadonfött”. Ő sem tudná visszaadni mindazt, amit ez a kis mondat ad színben, hangulatban, helyzetben, korszakban, zamatban, és úgy mindenestül, és én sem tudnám. És egészen biztos, hogy Shakespeare sem.

*

Az angol nyelv éppúgy a bírni, birtokolni (to have) srófjára jár, ahogy a német is állandóan a habennal operál. Még ha hiányzik is nekik valami, mert esetleg elvesztették, akkor is úgy kezdődik a panaszuk, hogy ich haben nicht, vagy I have no ez, vagy az...

Furcsa az a néplélek, amelynek ennyire fundamentális a birtoklás, mint olyan. Ki tudna ilyen lélekből gavallér és jószívú népet kreálni?! Istennek, mindenesetre, ez egyáltalán nem sikerült a germán- és angolszász-félék esetében.

*

Kétségtelenül mindig voltak és mindig lesznek finnyás intellektuális olvasók is az általános olvasótáborban, ahogy a kasztrendszeres Indiában is vannak bráhminok, azaz csúcsműveltségű egyének. És vannak, voltak és mindig lesznek írók is, akiknek igazi köze csakis ehhez a roppant vékony, ámbár kulturálisan meghatározó réteghez van.

Bráhmin olvasónak a bráhmin író...

Nem nagyon jó dolog ez, ugyanis így csupán az egyik elefántcsonttoronynak van közvetlen vonala a másik elefántcsonttoronyhoz, miközben „alant” ott van egy egész nemzet, amihez voltaképpen be sincsenek kötve.

Az író és költő igazi szerepéről elmélkedve Nyegos jut eszembe, mint igazi és kristálytisza modell: Montenegrónak a költő-óriása. Tudjuk, Montenegró olyan pici, hogy alig kivehető Európa térképén. Ha felkapaszkodsz a legmagasabb hegyükre, látod az egész országot határtól határig. Nem hiszem, hogy vannak a montenegróiak egy millióan, de ezt a mikro-országot a törökök sem tudták teljesen elfoglalni, noha a környező vidékek ötszáz évig álltak török uralom alatt. Nagyon különös nép. És fantasztikus katonák. Mindamellet, hogy a könyvnyomtatást ötszáz évvel ezelőtt kezdték, és azóta is egyfolytában virágzik ez az „üzlet”, csak akkor szakadt meg átmenetileg, amikor puszkagolyót kellett öntsenek az ólombetűkből. Aztán megint folytatták finom irodalmuk nyomtatását.

Nyegos azt a fajta életet élte, amit igazi nemzeti költők élnek. Élte? Ma is „él”. A legmagasabb hegyük ormán, mintha igazi költők nem halnának meg soha. A köznép emelt neki mauzóleumot márványból és rajongásból. Némely fáraó temetkezési helye kutyaól ahhoz képest. Ott él az országot szemmel tartva ma is. Az emberek felpillantanak, és ott van ő, aki szerette őket és hazaszeretetre tanította őket, vagyis arra, mi montenegróinak lenni.

Ma a szomszédos országokban sem ismerik, noha műveit minden kultúrnép lefordította. Magyarul is megvan: Hegyek koszorúja. Én magam sem ismerem eléggé, sem nem értem eléggé. Túlságosan specifikus, túlságosan és csakis montenegrói, de ismerni őt, szavait szinte naponta idézni, nyomban azonosítja a montenegróit a világon bárhol, mint montenegrói.

Különös? Egyáltalán nem. Voltaképpen így kellene lenni másutt is. Igazi költők és írók összefoglalnak, definiálnak és fenntartanak egy nemzettudatot, mert valahol „fenn” élnek ezek a különleges lelkek, egyfajta nemes elkülönültségben, ahonnan százszor messzebbre látnak, mint az egyszerű ember; azt képviselik ezek, ami a honfitárs lelkében készen áll, ámbár megfogalmazatlanul. A specifikusat fogalmazzák meg, ami általános a nemzet minden tagjának a lelkében.

*

A Kaktuszvirágok című könyvem a tipikus kálváriát járta meg. Hallom, hogy vett belőle valaki egy példányt, és másnap rohant vissza, hogy vegyen még hármát, még mielőtt elfogyna, „mert a barátoknak, és voltaképpen mindenkinek el kell ezt olvasni”... Olyan esetről is tudok, hogy egy számomra teljesen ismeretlen vett tizenötöt a barátai részére, aztán egyenesen a kiadótól vett át még harmincat, hogy árulja. Gyönyörű a dolognak ez az oldala. Kevés írónak hízott akkorát a lelke, mint nekem, amikor ezt hallottam. A másik oldal viszont sötét és tipikus: Több könyvterjesztő egymás után dobta vissza a kiadónak az ajánlatot, sőt volt, amelyik a mutatópéldányt is visszaküldte. A New York-i magyar könyvüzlet is rendelt tíz példányt, naivan és gyanútlanul, sőt, a kirakatba is kitétte. Három nap múlva azonban, valószínűleg, miután beleböngészett valaki és felhorkant és fejéhez kapott, a maradék példányokat eldugta a boltos hátul, egy halom lom alá, hogy emberek kezébe ne kerülhessen...

Mégis, ha savanyú mosollyal is, azt kell mondjam, hogy az ilyen hajmeresztően negatív reakciókat is éppen olyan nagyra becsülöm, mint a könyv keresettségét, ugyanis éppen a felhorkanások bizonyítják, hogy valószínűleg van a könyvben valami, ami annyira oda markol, ahová odatapintani is csak kevesen mernek. Vagyis nem kimondottan szórakoztatóipari termék, nem limonádé, nem bájoltság, hanem esetleg egyenes és könyörtelenül tiszta beszéd. Szabó Dezső az egyetlen, akiről tudom, hogy csak gyűlölték vagy rajongtak érte. Művei mellett csak az intellektuálisan középserű ember ment vagy megy el érzéketlenül. A maga módján igen fonák dolog ez, ugyanis abból, aki gyűlöli Szabó Dezsőt, tökéletes képtelenség már magyar embert csinálni, aki pedig rajong érte, az eleve kész termék: magyar. Sőt, esetleg a magyarok java. Az író tehát a reménytelen esetek és a „kész termékek” piacán bocsátja útjára a

könyvét. Minden író. Már mint aki a nép számára lényegeset hoz szóba. Szerencsére azonban a vevőkör olyanokat is tartalmaz, akiknek a magyarságtudata csak foszlóban van, vagyis annak a történelmi ezer évnek az áldozata, amely ilyen vagy amolyan módon, de szándékosan és alaposan sekélyesítette népünkben a magyarságtudatot egész idő alatt. Hogy őszinte legyek, a magamfajtnak éppen ez a vásárló a tiszta profit: az a magyarságától már-már majdnem megfosztott magyar, aki valahogyan mégis felveszi a könyvet a pultról, beleböngészik, és végül megveszi, jóformán taláalomra. Mert ezzel egy elveszőben lévő lélek kap egy kis életre keltő injekciót. Ha véletlenül is. A többi nem ennyire fontos.

*

Görög tragédiák, vagy éppen Shakespeare...

Leginkább az a kérdés, ki ölt meg kit, és mi okból. Ha nagyon szigorúan vesszük a dolgot, az erőszak történetei... Az is érthető, hogy a világirodalom eme nagy művei ma is óriási tömegeket vonzanak, hiszen a mindenkori társadalmi piramisok nem sokat változnak, ott van alul a bődületes tömegű, spirituálisan fejletlen széles népréteg, a csúcson meg ott szoronganak az intellektuelek, akiknek a számaránya rémisztően, sőt, csaknem elhanyagolhatóan kicsi. Sok piramisnak sok az alja, annyira sok, hogy világtöbbséget tesz ki, vagyis a világ népessége voltaképpen primitív, tyúkeszű, műveletlen és csakis a goromba dolgokra reagál, de arra nagyon lelkesen. Olyan dolgokra, hogy például ki ölt meg kit, hogyan, és mi okból. Közben, persze, volt egy Madách is és egy Az ember tragédiája is, aki és ami művészi nemesség tekintetében kenterben veri a világirodalom nagyjait, ugyanis nem az emberben lakozó erőszakos állathoz szól, nem operál gerincvelőt csiklandozó szextörténetekkel sem, nem mázolja kéjesen a vértócsát, hanem az emberi elméhez szól, az intellektushoz, az agyhoz és a szívhez.

Így is lehet drámát írni. Csak éppen nehezebb így. Írói és emberi nagyság és bölcsesség kell hozzá. Az ilyen persze korántsem kap a társadalompiramisok tyúkeszű legaljától annyi tapsot, mint a gerincvelőhöz szólók. Mert igazán csak a piramisok csúcán szorongók értik, miről van szó.

*

Költő az illető, vagyis főleg verseket ír. Most egyik új könyvét nyomja a kezembe: próza.

Olvasom; lírai mélységű prózát írt tele szép és jó gondolattal, de szembetűnően alig van mondata, amely hosszabb lenne egy verssornál. Bum bum bum - pont. Bum bum bum - pont...

Mondom neki, hogy szép is ez, meg jó is, de az egyformán rövid mondatok!...

Persze, felháborodik, mert mit értek én ehhez. Mit értek? Annyit okvetlenül értek hozzá, hogy a prózával együtt lélegzik az olvasó... piheg, majd nekidurálja magát egy-egy mondatvonal emelkedőjének, majd meg levegőt vesz, kipihen magát és folytatja...

A vers nem így működik. Ott az olvasó a szavak tömör képletei mögötti igazságot, vagy csodát fedezi fel, és gyönyörködik benne, majdnem úgy, ahogy egy szoborban.

Más-más műfaj, más-más mesterség... más dolog egy szobor tökélyét élvezni, és megint más kirándulni valakivel, aki a világ egyik érdekes részével ismertet meg bennünket, miközben elmond valami fontosat.

*

Írni?

Miért? Hiszen nem önmutogatás, nem mánia, nem (múlандó és ideiglenes) „halhatatlanságra” törekvés az írás, hanem egyoldalú, de mégis párbeszéd a közönséggel: mondom, és érti, és reagál...

Írni a közönségnek?

A köznépek, ennek a kategóriának, amely innen nézvést csodálatos történelmi különlegesség, amonnan nézve pedig bunkó és tömeg, már ami az érdeklődését és lelki fejlettségét illeti?

Írni?

Voltaképpen kinek ír az ember?

Némelykor az az érzésem, hogy szinte megszámlolhatja az ember az ujján azokat, akikben tovább lendül a leírt gondolat. Olyan ez egy kicsit, mintha a bráhmín írna bráhmín keveseknek, és mindez a NÉP, az „istenadta nép”, a tömeg, a jobbára érdektelen massa feje felett és látóhatárán túl történik.

Akkor is lehangoló erre gondolni, ha tudjuk, hogy voltaképpen mindig is népség volt minden nép, minden nemzet: tömeg és massa a világ kezdetétől fogva. Lehangoló ez, mert elvárna az ember, hogy a világ kezdete óta valami tömeges felemelkedésnek mégis el kellett volna már következni. És nem az következett be, hanem az álkultúra és alkultúra lett a tömeg nagyobbik részének a szellemi eledele: a film, amiben lövöldöznek és erőszakolnak, a ponyva, ami véletlenül sem könyv, a tévé, ami mindinkább több ágú csatornán ömlő szellemi szennyé válik...

Kinek ír ma az ember?

Hánynak?

Nem én vagyok az egyetlen, aki a szellemi igénytelenség tényét látja és végérvényesen csalódott saját népében, amely minden tekintetben és egészen egyszerűen, már csak - hagyja magát, különösen, ha tele a has, és méginkább, ha üres.

Írni?

Kinek? Kiknek?

A véletlenségnek? Abban a feltevésben írni, hogy a tömegben, a bráhmínok alatt itt-ott valakiket mégis megérint egy gondolat, egy intés; annak a reményében művelni az írás mesterségét, hogy egy kis gondolat-hógolyó tisztító lavinát képes indítani?

Balga, vagy nem balga... Igen, talán ennek a reményében kell írni. Azaz írni mégiscsak KELL! A moslék tévé, a szemét ponyva, s egyáltalán az álkultúra tobzódása közepette is. Cifrázkodás nélkül, egyszerű, tiszta hanggal. Jó esetben és imitt-amott az ilyen mindig rezonanciára talál, és nemcsak a bráhmínok között, azaz azon kevesek között, akik számítanak, mert mélyebb rétegeiben a beszennyezett lelkek is tiszták.

Nem írni, vagy nem MEGÍRNI (még hozzá alaposan) annyi volna, mint végleg feladni az egészséget, a népet is, és beállni az élet moslékos vályújához: egyé válni azokkal, akik közül egy párat egy hajszállal emberibbé tehetett volna az ember.

*

A jobb érzésűek részéről ma csupa „sírás” hallik a korlátlan és mindenben észlelhető romlás láttán, mert tudatos és szervezett a rombolás. A művészet világában meg egyenesen a Rendnek és tisztességnek röhögnek a szemébe az úgynevezett művészek, akik többségükben egyszerűen pszichológiai kezelésre szorulnak, vagy megfésült, rendezett lélekkel tulajdonképpen újra kellene születniük.

Az egyik ilyen „művész” azzal érvelt, mert hát meg kell a dolgokat ideologizálni, hogy a rothadt művészetért és a kaotikus szellemi életért nem a gondolkodók és a művészek felelősek, hanem maga az értelmetlen kor, amelyben a fékek tökéletesen és végérvényesen megszakadtak.

Jó kis kibúvót ajánl ez az érvelés!

Csak hogy nem szabad elfelejteni közben a nyilvánvaló tényt, hogy Hős, és Jó és Rossz mindig van, amíg világ a világ. Rothadó korban is. Olyan korban, amelyben minden érték mennyiségire, sőt, pénzre és árcédulára fordítódott le, voltaképpen nem csak a „fordítók” barbárságáról van szó, hanem arról is, hogy vakok a szellemi élet képviselői az úgynevezett művészekkel együtt, ugyanis nem ismerik fel a kor nagyon is valós drámáját és annak igazi hőseit. Ki a hős a mai kor drámájában, akinek a dolgok rendje szerint győzedelmeskedni kell? Ki a Gonosz ma, akinek előbb-utóbb el kell buknia a drámák és dolgok természete szerint?

Világos, hogy nem személyekről van szó, amikor egy kor és egy világ kergült meg, hanem esetleg maga a világ a hős, a világ, amelynek az értékrendje került halálos inflációba. A világ vergődik ma, a kor és a világ járja a maga kálváriáját, és ha valaki nem tudná, ez a konfliktus nagy kérdése: átéli-e a világ épségben és ép ésszel a „romlást”, amelynek tébolyult örvényében nemcsak eszmék, normák, kultúrák és népek tűnnek majd el, mintha sohasem léteztek volna, hanem mindennek a tetejében esetleg egy lökött agyú még a gombot is megnyomja, és a planéta - porrá robban.

A világ a hős ma, a világ, amely éppen átállóban van egy bevett rend-szisztémáról egy másikra, aminek körvonalai is alig kivehetőek még; a világ a hős, melynek a kálváriája közepette teli torokból jutnak szóhoz, szavazathoz és döntéshez handabandázó, gúnyolódó, mocskolódó kufárok és szellemi rőfösök.

Átéli-e épségben és ép ésszel a világ a romlás szokatlanul veszedelmes szakaszát? Átélik-e a nemzetek a mindent egybemosni akaró örvénylést, átéli-e a mi népünk ilyen „politikusokkal” az élen, marad-e talpalatnyi magyar föld és írmag is belőlünk?...

Hogyan éli át, ha átéli egyáltalán? Hogyan forduljon a káosz hamisságai közt, ha meg akarja tartani önmagát...

Dráma!

Akkora dráma zajlik szemünk előtt, amelyet a világ ritkán látott még, vagy soha.

Erdőt a fától!...

A maga perverzítésével és lelki ráncaival való bíbelődés buzgalmában a sok senki-művész és senki-gondolkodó persze nem látja ezt, és egyáltalán nem látja a jövő irányvonalát sem, ami felé már idejében kellene döngölődzön. Mert csakis irányvonalban gondolkodnak az ilyenek és sohasem nemzetben és világban, vagyis nem a nemzetet nézik, ami a világ örületében KELL fennmaradjon, erősödjék, teljesedjék.

Hazafias színezete volna a műveknek, amelyek valóban fontosat fejeznek ki?

Nagyon buta kérdés ez.

Mert végül is mi más képzelhető el a művész lelke középpontjában, mint a saját népével való törődés, amit más szóval - hazafiságnak is nevezünk?!

Mi más!

*

Nem mai hír, hanem körülbelül a hetvenes évekből való: olvasom az elemzést a neves amerikai tudományos kiadványban, hogy a televíziós állomások (több száz van itt) műsorának szellemi színvonala a nyolc éves gyerek szellemi fejlettségi fokának felel meg. Egyesek szerint azóta hét évesre csökkent,

Amilyen felületes vagyok, a magam részéről tíz évesre becsültem a tévé szellemi érettségi fokát, azaz most sem volt igazam, amint az már gyakran megesik, hacsak abban nem, ahogy elfintorodtam, mondván, hogy a világtörténelmet tanulmányozva ugyanazt a receptet találjuk minden korban: a Hatalom sohasem akarta saját népét igazán műveltté tenni. Kiképezni ugyan kiképzni, hiszen a gyerek általában már húsz éves kora előtt munkaerővé válik, tehát idejében kell szólamokat a fejébe plántálni, meg eszméket, amelyek véletlenül sem vezethetnek sehová sem, valamint egy kis számtant kell neki tanítani, meg szerszámot és munkadarabot kell adni a kezébe, különben baj van. És a hatalmat jobban szolgálja a szakmailag kiképzett senki. A köznép tehát megkapja a szakképzést, de jóformán csakis és csupán szakképzést kap, vagyis a hatalom továbbra is lent tartja az önálló véleményre és politikai tisztánlátásra alkalmatlan szinten. Mindig így volt ez, és mindenhol, sőt, valószínűleg mindig így is lesz.

Persze, mi magyarok elég gyakran megleptük a világot valami vadonatúj dologgal. Az is tökéletesen páratlan jelenség volt, hogy nálunk egyszer valaki gyökeresen meg akarta változtatni az örök sémát. Rajk Lászlónak hívták az illető naiv embert, aki megteremtette a Népi Kollégiumokat, kiemelte a semmiből a tehetséges paraszt fiatalokat, és egy szellemi elitet próbált létrehozni, amely a romlatlan gyökerektől ered és amely erős kommunista színezettel ugyan, de mégis legalább kulturálisan a társadalom néphez hű szellemi krémje lett volna. E rövid periódus alatt azonnal forgalomba kerültek olyan tehetséges fiatalok, akik amúgy az életben sohasem emelkedtek volna ki a trágyalé szintjéből, és Czine Mihály meg hasonlók lettek belőlük, még hozzá meglepően nagy számban. Meg olyan következményei voltak ennek a szokatlan húzásnak, hogy a tömegkultúra középvonalába emelkedett a népdal, a néptánc, miközben a mindenütt és minden korban jelen volt szennyirodalom nyomtatását, valamint a züllő Nyugat film- és más kultúrszemetének beáramlását egyenesen törvény tiltotta. Sok tehetséges (magyar!) író és költő jutott így szóhoz, a nép pedig (a sok bolsi szellemű sallang mellett, vagy nyugati álkultúra helyett) figyelemre méltó mennyiségben ismerkedett meg tiszta és nemes művekkel.

Szokatlanul érdekes és jó ambíció volt ez. Persze, tudjuk, mi lett a nóta vége. Rákosi megneszelte a dolgok nem egészen kívánt irányát, ne-ló-le!, mondta, és hülyére verette Rajkot, majd felakasztatta, mert hát mi az, hogy hazafias, népi és intelligencia és elit!? Amikor a modell inkább a brosúrák és felvonulások, szabadpártnapok és munkafelajánlások „építő” atmoszférája kellett legyen a Szódd a selymet, elvtárs hangzású zsoltár melódiájára.

Sem Nyugat nem ezt éneкли, sem mi nem ezt énekeljük ma. Viszont az ifjúság farmernadrágosan, fülbevalósan, orrkarikásan nő bele egy világba, ami kompakt diszkekből, sztereókból, neurotikus filmekből és szexirodalomból árasztja az antikultúrát, hogy az életben ebből a generációból, valamint ezek gyerekeiből se nép, se NEMZET ne legyen, csak massa, amely immár sem nem hazafias, sem nem világpolgár, csak tömeg, sem nem nagyon akar dolgozni, se üzletelni, csak seftelne és csupán kielégülésre vágyik, könnyű életre, aminek a drog is inkább része, mint az emberi méltóság, a család, vagy éppen a nemzet jövőjével való törődés.

A hatalom, amelynek a gyökerei nem magyar földből erednek, nagyon jól tudja ugyanis, hogy csakis magatehetetlen tömegeket lehet manipulálni és uralni, míg egyéniségeket, különösen pedig hazafias egyéniségek egységét nem, mert az ilyenek sajátos egységét már nem tömegnek hívják, hanem nemzetnek, és ez teljesen más szintű kategória. Szinte „kezelhetetlen”. Mert az

ilyen magától értetődően tartaná természetesnek saját (nemzeti) útját, semmint egy nagyfene geopolitikai (voltaképpen nemzeti létét aláásó) iránytalanság irányát.

Az a „művészet” (zene, irodalom, film stb.), ami csakis szórakoztatni akar, mégpedig azzal, hogy az emberben a kőkorszaktól fogva jelen lévő primitív reakciókra apellál, vagyis amely nem az emberit, hanem az állatit kívánja ismét felszínre hozni bennünk (azzal, hogy nem az agyra, nem a lelkiismeretre hat, és nem bölcsebbé akarja tenni az ifjúságot, csak a gerincvelejét csiklandozza), okvetlenül és végső fokon - ifjúság ellen elkövetett bűntény. Sunyi, gyanút alig keltő, de végeredményében egy generációt tönkretévő ambíció.

Ifjúság ellen elkövetett...? Több ennél: végül is - nemzetpusztító.

Törvénnyel ugyan meg lehetne akadályozni az úgynevezett nyugati, vagy méginkább: „internacionális” szellemi förtelmek terjedését (ismét, és ma is, és meg is kellene!), sőt, golyószóróval is (ez sem ártana), de ha már egy sunyi, mit sem sejtető szellemi dögvésszel van dolgunk, ami ráadásul tervezetten és szervezeten a pénzhatalom érdekeit is szolgálja, a szennykultúra iparosainak és terjesztőinek alapos zsebenvágása látszik talán a leghatásosabb lépésnek. Gyártsd a szemetet, de akkora forgalmazási adót kapsz, hogy hanyatt-homlok rohansz majd és ész nélkül fogsz inkább népdalokat tilinkózni, vagy lemész a porondról önként, a magad szennydalait dúdolva.

A zsebenvágás általában jó hatásokkal működik azokkal szemben, akik lelkiismeretlenül csakis pénzt akarnak csinálni a közönség (nemzet) tökéletes semmibevevásával. Persze, nehezen hihető, hogy pont az az érdekszféra hoz majd ilyen adótörvényt, amely a nemzetre, annak új generációjára, vagyis a nemzet jövőjére köp leginkább.

De ezen vagy a golyószórón kívül mi mást hozhatunk fel szellemi önvédelmünkre?

*

Hosszú tanulmányt érdemelne a világ egyik közelgő tragédiája.

A képlet egyszerű és baljóslatú.

A világ árura és pénzre, gyárra és szupermarketra, termékre és vásárlóra van alapozva, azaz melósra és kuncsaftra, mintha emberibb berendezkedést el sem lehetne képzelni.

És itt kezdődik egy világméretű civilizációs összeomlás.

A világ, amelyben az árucsinálás és a vásárlás egyensúlya az igazi istenség, „modernebb” és modernebb, végül pedig már tökéletesen nélkülözhető áruk istentelen tömegével tömi meg az áruházakat, és szándékosan teremti meg az új típusú embert is, aki habzsoláshoz és vásárláshoz van szoktatva. Ez még csak hagyján, de ez a szisztéma ezt az embert eleve olyanná is iskolázza (a szó pedagógiai, iskolás és kiképzéses értelmében), hogy részlet-szaktudáson kívül semmi lényeges se legyen a fejében. Olyan ez, mintha örök volna a termelő-zabáló szisztéma, amely egyebet sem igényel, mint fegyelmезetten dolgozó kezeket és örökké éhes bendőket.

És itt a bökkenő.

Ugyanis, minthogy a csakis árut termelni tudó világ mind több, mind olcsóbb holmit kell gyártson, nyilvánvalóan olcsó és még olcsóbb munkáskézre van szüksége, különben drága lesz a portéka és eladhatatlan. Keresik is ma a multik ész nélkül a világ Olcsójánosait Ázsiában, Afrikában, a Karib-szigeteken, vagy Mexikóban, hiszen az a cég vagy az a nemzet, amely lemarad a konkurencia élet-halál versengésében, lemegy a porondról. Vagy örül, ha szolgálja lehet. Egyelőre tehát Olcsójános a modell. De hány ilyen kéz van még, és meddig lesznek meg ilyen kezek? És milyen jövője van az Olcsójános-világnak, amikor tudjuk, hogy a kéz, mint

olyan, voltaképpen a lehető legmegbízhatóbb elem a termelés folyamatában, akár olcsó, akár drága, hiszen a kéz állandóan szigorú fegyelem alatt kell álljon, meó kell meót kövessen, mindamelllett, hogy a munkás másnapos néha, vagy drogozik, vagy csak fárad, vagy a szakszervezet akadékoskodik... Valósággal jobb volna tehát, ha nem létezne a „kéz”. Így kényszerül a szisztéma az élet-halálos konkurenciában végül az ipar teljesen automatizálásához, mint végső megoldáshoz. Óhatatlanul. Mert előbb-utóbb csakis a gép lesz versenyképes termelőeszköz. Aztán a még gyorsabb automaták jönnek, majd az annál is gyorsabbak és a még annál is gyorsabbak... az örületig... Mármint ha valóban egy civilizáció igazi célja semmi más, mint áruk termelése és fogyasztása.

(Egyébként egyáltalán nem az!)

Borzalmas horderejű dolog ez, sőt, ha meggondoljuk, hogy a „fejlődés” tébolyult tempójában ez már a mai fiatal generáció életében válik a napnál is világosabbá, nem csupán holmi ipari forradalom előtt állunk, hanem hamarosan kulturálisan és szociálisan is és minden tekintetben akkora káosz zúdul a világra, hogy már világméretei miatt is képtelenség lesz azt megoldani.

Korosztályok, nemzetek, népek válnak tökéletesen fölöslegessé, történelmi léptékben mérve jóformán - egyszerre. Népek, amelyeket az előrelátást illetően teljesen vak pedagógia ma is és továbbra is nyolc órát ledolgozó, sörivó és tévénező, termelő-zabáló „kézzé” nevel.

És nem lesz nekik napi nyolc órás elfoglaltság!

Egy erre idomított - emberiségnek!

Vagyis pont az a „réteg” (jóformán a világ népessége) válik fölöslegessé, amit ma is termel a szisztéma a maga tegnapelőtti felfogásával.

A nagy kérdés tehát az, hogy mihez kezd majd a tétlen kéz- és bendő-fej? Mit kezd a világ a maga régi típusú népességével?

Jó kis kilátásai vannak fiainknak és unokáinknak.

Volna megoldás erre a problémára?

Elvileg - igen. Vagyis inkább csak lett volna: a pedagógiának már régen a gondolkodó kultúremlert kellett volna „gyártania”; embert, aki harmonikus önmagában, akinek nem a gyár az élete, akinek nem az áruházi kassza-gép csengése a legszebb zene, akinek nem divatcikk ad „méltóságot”, vagy részegség elégedettséget, aki a megismerés s alkotás alkalmát látja személyes életében, aki célt lát a népes családban, az erős nemzetben és egy okos világban.

A gépek meg csak kulizzanak és állítsák elő azt a keveset, ami valóban szükséges az embernek.

Lehetséges mindez?

Már nem.

Késő!...

Be fog következni, mert be kell következzen az immár elkerülhetetlen totális civilizációs összeomlás. Aztán majd „felébred” a sok társadalomtudós, ha egyáltalán lesz aki felébredjen...

Látható volt ennek a tragédiának az elkövetkezése?

Az átlagember számára nem. De hol voltak egész idő alatt az igazolványos társadalomtudósok, akiknek hivatása lett volna (és lenne) felhívni a figyelmet sokkal kisebb társadalmi jelenségekre is, mint amekkora a szisztéma totális zsákutcája?

Sehol sem voltak. Csak szélhámoskodtak. Vagy csak fogalmuk sem volt arról, hogy mi zajlik körülöttük.

Akár a vakoknak.

Talán csak azok a kevesek tudták egész idő alatt, mire megy ki a játék, akik tudatosan redukáltak egy civilizációt áruházzra és gyárra. Ezek azt is tudják, hogy a „fölslegtől” végül nem csak meg lehet, hanem meg is kell szabadulni. Minek a kétkezi szolgák billiói! Világégés, atom, kémiai- és baktériumfegyverek...

A kétkeziakkal ezeket már mind rég le is gyártatták...

Szép új világ.

Szép új világrend.

*

A megválasztott vezető (bármely szinten) problémája, hogy kielégítse a választók várakozását, különben nem szavaznak rá legközelebb...

Annyit jelent ez, hogy állandóan gabszol a megválasztott a választóknak, ebben pedig az a tragédia, hogy a leglaposabb intelligencia előtt illegeti-billegeti magát, ugyanis a választók tömege jóformán sohasem igazi intelligenciát képvisel, hanem az úgynevezett kollektív intelligenciát, ami köztudottan nem ér egy fabatkát sem, ugyanis a kollektíva intelligenciájában (akármilyen kicsi vagy nagy az a bizonyos kollektíva) a tömeg nagyságával egyenes arányban olvad elenyészővé az egyéné. Minden egyéné. A legfényesebb is.

Sivár és fonák dolog tehát, amikor az alkatánál és természeténél fogva lapos tömeg-intelligencia óhajának megfelelően vezet valaki, ugyanis valósággal képtelenség ilyen helyzetben sok okosat, jót és főleg eredetit elvárni a vezetőtől.

Márpedig a demokráciás világban a vezetést ilyen atmoszféra határozza meg. Minden szinten.

Jó kis találmány tehát a demokrácia.

A megválasztottak között persze nyilvánvalóan akad világos fő és tiszta jellem is, azonban az ilyen is előbb-utóbb, tömeg-”intelligencia” áldozata lehet, mert belefárad abba, hogy akaratát és esetleg nagyon is jó elképzeléseit állandóan a tömeg-ostobaság koloncának cipelése ellenére kell megvalósítania, méghozzá a gondolkodás nélkül harapó média veszélye és terhe mellett.

Emlékszem Szűr-Szabó egyik igen sikerült karikatúrájára. Az volt a címe, hogy nehéz előrejutni. A rajz egy autót ábrázolt, amelynek egy marhacsorda állja el az útját.

Jó karikatúrák mindig filozófiai értékűek. Ez is voltaképpen azt mondja, hogy az érvényesülés mindig a közepszer, sőt a barmok jelenléte és akadékoskodása közepette történik, vagy éppen fullad be.

A mindenkori intelligencia problémája ez. Eredetit hangoztatni, és mindezt olyan befolyásos kortársak hatókörében, akik többnyire híján vannak minden eredetiségnek, sőt, az eredeti gondolat megértésére való képességnek is. Valóban olyan ez, mint barmok tengerében próbálni az uralkodó áramlatokkal szemben úszni. Már az is óriási teljesítmény, ha az orrát a vízszint felett tudja tartani a zseni. Legtöbbjük bele is fullad.

De!

De legalább nem engednek a negyvennyolcból, az egyenességből, az önálló véleményre való kötelességből.

Ezeket csodálom.

Az okos és becsületes veszteseket. Is.

Mert a barmok tengerének áramlataiban sodródni és lébuskázni annyi, mint be sem nevezni az élet igazi rangadó-jára.

Életükben is halottak a tömeg-senkik. Akár ha meg sem születtek volna.

*

Saját szememmel láttam...Az elefánt földimogyorót kapott, ha szabályosan pitizett.

Az újságíró státuszt kapott és havi fizetést, ha megfelelően szolgálta a lap szellemét.

A szennylapíró is.

Egyszerű ez: hazudj, linkeskedj, és megkapod érte a mindennapi betevőt

És életpálya kerekedik ki belőle.

*

Érdeemes elolvasni Róczey János könyvét, A Nyugat neuralgikus pontjára-t. (Közdok, Budapest) Azt az egyébként valóban világméretű abszurdumot kifogásolja, hogy a brigádvezetőtől vagy osztályvezetőtől kezdve minden főnököt mindig felettesek jelölnek ki (az állami intézmények vezetőit is, a kardinálisokat is, és egyáltalán mindenkit, aki számít), nem pedig rátermettségüknél fogva válnak ki a vezetésre termettek azon az alapon, hogy köztudottan fejjel magasabbak, tisztakezűek, és örömmel követhetőek.

Lehető ellenpárnak hozza fel, az öngazgatásos struktúrát, méghozzá a mi ötvenhatos forradalmunk tapasztalatát: a különös és villámsebes jelenséget, ahogy a munkástanácsok, a forradalmi tanácsok, a nemzeti bizottmányok stb. nemcsak magától értendő természetességgel jöttek létre, hanem gyönyörűen és ígéretesen töltötték be a vezetés és irányítás funkcióját, a tragikus vég bekövetkeztéig.

Részben azt jelenti ez (és ránk nézve igen jellemző), hogy a magyar ismét valami vadonatújjal állt elő, amennyiben a kerek világon mindenütt bevett vezetési struktúrától egy teljesen eltérőt, emberszabásút, tehát jobbat mutatott fel, részben pedig azt, hogy az öngazgatásos struktúra a gyakorlatban nagyon is létrehozható, sőt, úgyszólván magától jön létre. Ha hagyják.

De hagyják-e?

Róczey bizonyított elmélete annyi egyetemi, vallásos és politikai tótumfaktum haját tépő ellenkezését váltotta ki, ahányan a kezébe került a könyv. Persze, mert minden tótumfaktum azonnal magára vette, és ha belegondolt, érezte, hogy önkormányzatos, természetes kiválasztódással esetleg az életben nem jutott volna a pozícióhoz, amelyben trónol.

Neurotikus pont?

Nem pont ez, hanem valóban egy neurotikus világot kreál a szisztéma, amelyben brancsbeliség és összeköttetés dolga a mások nyakára ülés, és ugyancsak kebelbeliség dolga, hogy ott terpeszkedjék az illető kinevezett nagyvalaki mindaddig, amíg tartani képes őt a brancs. Ugyanúgy az alantasok is állandóan fészengenek, hiszen megalázó, hogy a dolgok lényegét illetően egy szavuk sem lehet.

A közember számára ma méginkább ismerőssé vált a vezetetteknek szánt megalázó szerep, ugyanis a híres-nevezetes és oly igen szépen megénekelte demokratikus szisztémában immár saját államhatalmában sem képes mást látni, mint ráterpeszkedő HATALMAT, amely kényre-

kedvre tehet vele bármit is, ide értve akár a hazaárulást és a nemzetgyilkolást is, miközben minduntalan a szemébe vigyorognak a HATALOM képviselői: „Hiszen ti szavaztatok meg bennünket!”

Neurotikus PONT?

Őrült és fonák világ.

És tarthatatlan.

*

Él az emberben a természetes igény, hogy hazáját sikeresnek lássa. Ezért aztán eljátszik néha a lehető legjobb társadalmi szerkezet gondolatával akkor is, ha tudja, hogy semmi sem egészen tökéletes amit ember kreál, és főleg a tökéletes társadalmi felépítés receptjét nem lehet kiagyalni. Platón is és mindenki más is a fellegekben járt, amikor hitt egy ilyen lehetőségben. Csak házat vagy várat lehet úgy megtervezni és megépíteni, hogy tökéletes legyen; jó építésmérnök kell hozzá csupán, meg ízlés, de a társadalom, a nemzet nem betonból van, nem statikus valami, hanem élő, eleven, változó, fejlődő, sőt (ez benne a sajátos), önmagát megvalósító - élőlény.

A tökély előre megtervezésének bolondériája helyet sokkal többre vezet, ha nemcsak a tökéletlenséget látja az ember, hanem azt a mozgató erőt definiálja, amittől egészségessé fejlődik az „élőlény”, és aminek a szűkösségében elsorvad, és végül elpusztul.

Nagyon nehéz erre a bizonyos éltető erőre rátalálni?

Van akinek igen, van akinek nem.

Plátónnak mindenesetre fogalma sem volt róla.

Ám bármilyen fogasnak is látszik a kérdés, hogy mi volna jó, ha a demokráciás választások éppúgy vezethetnek a nemzet tökéletes elárulásához, ahogy a korlátlan abszolútizmus is, nem hiszem, hogy túlságosan komplikált a megoldás. Ha azt látom, hogy a magam részéről soha az életben nem támogatnék köztársasági elnöki székbe egy gennyes, gonosz törpét, akit ötvenhatos rabtársai a börtönben egyszerűen Takonynak, meg Patkánynak neveztek, sem pedig egy volt munkásört nem tennék meg miniszterelnöknek, az okot nem valamiféle komplikált bölcsességben, vagy privát ellenszenvben találok, hanem szimpla, egyszerű hazafiságban. Ugyanis a csontom velejéig rendít meg a tény szörnyűsége és szégyene, hogy könnyed demokratikus választási manipulációval valaha is ilyen emberek kerülhetnek egy ősi történelmi nép fölé, a kerek világ egyetlen népe fölé, amellyel azonosíthatom magamat, az egyetlen nép fölé, amelynek a sorsa az én sorsom, sikere az én örömöm és halála az én halálom.

Talán itt kezdődik és végződik minden „komplikált” vezetőválasztás (minden szinten, és demokratikus szisztémában is): a hazafiságnál. A féltésnél. Nem a konc vagy a jelen, hanem a jövő féltésénél.

Némelykor majdnem anakronizmusnak érzem magamat. Mert a jelen magyarja (rémisztő többségében) sajnos igényeiben csak magyarul beszélő proli már, és gyermekeinek, ennek a kevéske ifjúságnak sokminden megadatik (szavazati jog is!), csak hazafias neveltetést ne kapjon, még véletlenül se.

Attól a jövőtől félek, ami ilyen jelenből következik..., „A jönni fog, ha jönnie kell a kisszerű halál”-tól.

*

Fény és árnyék... Két pólus. Szobrász barátomtól értettem meg, mennyire nélkülözhetetlen az árnyék jelenléte. Egyszerűen nem volnának láthatóak a térbeli formák, ha mindent beborító egyenletes fény világítaná be a szobrot. Nem volna érzékelhető a tárgyak mélysége, domborulata, térbeli formája, értelme. Azt mondta, nem is annyira formákkal, mint fényel és árnyékkal dolgozik a szobrász.

Azóta másként nézem a dolgokat, mert más tekintetben is épp olyan fontos az árnyékos oldal, mint a napos.

Gyanakodva hallgatom például a harsány szót a közember vagy a média szájából: „Szabadság!” A kommunista terror-szisztémában még köszönni is ezzel a szóval köszöntötték egymást, még hozzá nem annyira az elhallgattatott kisemberek, hanem az elvtársak, de a kapitalista szabadverseny és szabadkászos világban is meg van mindenki kergülve a lyukasra koptatott szóval: szabadság, szabadság, szabadság... mintha mindenki elnyomva érezné magát, akár az üldözési mániások, holott mindenki „csupán” a hitelkártyák és a bankkölcsonök hálójában vergődik, valamint folyamatosan a mindenható állás minden áron való megtartásáért küzd, hogy ne jusson a tönk szélére...

A jóformán globális és amorf és kaotikus szabadság-hisztéria egy része tehát érthető imitt-amott, de a szó szertelen indulata úgy elszabadult, hogy egyebet sem hall az ember a politikusoktól kezdve a süldőlány sóhajáig, mint a szabadulni akarás fészkelődő vágyát, sőt, a politika világában már odáig fajult a dolog, hogy hivatalos, nyilvános és elfogadott nevet kapott a korlátokat tagadó indulat: liberalizmus! Ami voltaképpen a klasszikustól szabadulni akaró és a tagadó indulatok gyűjtőneve. És meglepően könnyen is megy a gondolkodásra nem szokott tömegek megszabadulni akaró amorf vágyát ennek a gyűjtő-fogalomnak a zászlaja alá csalni. Sőt, államformák szerves része és kritériuma lett az úgynevezett liberalizmus, amitől persze egyetlen országban sem rendezettebb lett az élet, hanem ellenkezőleg... E tág fogalomba ugyanis a világon minden belefér, a konkrét láncoktól való szabadulás óhaja is, de az az ösztönös és automatikus vonakodás is, amivel a valójában egyáltalán nem szabad ember néz mindenre, ami írott vagy íratlan megegyezés az emberközösségek szövetségében. Tehát nem szabadságra vezet a liberalizmus, hanem a szabadosságnak tár kaput. És igen egypólusú, vagy még inkább: félpólusú valami, az a fajta csupa fény (ha egyáltalán elképzelhető lenne egy tökéletes „szabadság”), amiről a liberalizmus unintelligenciája beszél. Hasonlítana az ilyen szabadság az autóra, amelynek van ugyan motorja, de féket merő liberalizmusból nem építettek bele. Féktelenség: szabadosság, tragédia, széthullás a következmény...

A korlát, a rendszabály, a forma, a határ, a mérték, a kerítés tehát elengedhetetlen „árnyék”, mert értelmet, teret és keretet ad a dolgoknak. És bármennyire is kompromittált lett a szó, ide tartozik, még hozzá a világ legtermészetesebb módján a cenzúra is, mint határt húzó intézmény.

A híres nevezetes „rendszerváltás” első hónapjaiban az otthoni lapokat olvasva az ember esze állt meg a korlátlanul áradó ordenáré hangnemű szemét láttán. Jól emlékszem arra a nemzetgyalázó rajzolatra is, amely a magyar címet ábrázolta svájci sapkában jobb és bal oldalán maszturbáló és onanizáló angyallal. A liberalizmus azt mondta erre, hogy ejnye-ejnye, ezt azért mégsem kellett volna... (ezt is halkán mondta), és senki sem akadt, aki az illető „művészek” mind a két kezét töből kitorzte volna (amorf indulatból), főleg pedig a liberális törvényesség nevében nem esett egy szó sem arról, hogy az országból azonnal ki kell toloncolni azt, akiben ilyen gyógyíthatatlan gyűlölet él a nemzettel szemben.

Liberalizmus... Csupa „fény”... szabadosság, féknélküliség...

Egy nemzeti értelemben vett cenzúra hiánya tehát egész egyszerűen nemzetellenes csakúgy, mint a nemzeti érdekek ellen dolgozó cenzúrák voltak.

A nemzetit támogató cenzúrák azonban jóformán sosem jelentek meg sehol a történelem folyamán, viszont világosan látszik, hogy mindenütt a hatalomra jutottak találták fel ezt az intézményt, mégpedig abban a pillanatban, amikor az abc-k napvilágot láttak, tehát jóformán sohasem a nemzet érdekeinek védelme volt a cél, hanem privát autoritásoké vagy világeszméké, hiszen az egyeduralmak vagy izmusok érdeke igen ritkán esett egybe a nemzetivel. A bolsevik időkben, Hitler idejében, vagy a monarchia idején, vagy a szabadságharc bukása után semmi esetre sem.

Kína előbb találta fel az írást és nyomtatást, tehát a cenzúrának is ősi hagyományai vannak ott. Nálunk, Európában sokat késett, de az egyház is, a fasizmus is, a kommunisták is, sőt újabban az úgynevezett új világrend szemfényvesztői is és egyáltalán a mindenkori izmusok végül alapos munkát végeztek, tehát csakis mint negatív dolgot ismertük meg a cenzúrát: sötét, sunyi és árnyékból leső kérlelhetetlen hatalom jelenlétét érezzük a szó hallatán, és szabadságunk korlátozását. Egy bizonyos (nemzeti érdekű) cenzúra óhaját szóba hozni tehát annyi, mint küzdeni közben egy sötét intézmény zavaró emlékével, és magyarázni az ösztönösen húzódkodóknak, hogy nemcsak rosszat tud jelenteni a szó, hanem jó esetben a magyar szellem önvédelmét is.

Van „árnyék”, amely maga a sötétség. És van, amelynek a jelenlétében a fény kap értelmet.

*

Mindig a maga útját járta, még hozzá egy vallási ideológia ősi hagyományának és követelésének megfelelően. És valahogyan évezredek keresztül egyebet sem csinált, mint karambolozott a szembejövő járművek özönével, ugyanis a vallás-ideológia szent hagyományainak és követelésének megfelelően minden korban és következetesen és konokul vagy naivul - az ellenkező oldalon hajtott.

És nem tanul belőle.

És minden karambolnál, a legkisebb horzsolódásnál is, kénköves átkokat szikrázik, és antiszemitanak nevezi a szembejövőket.

*

Rövid kis „színes” írás az egyik hazai lapban: A Soros-féle Nemzetközi (Pribék) Egyetem nagygyűlése leszögezte, hogy „társágunkben” hat millió magyar léte a reális szám, valamint két millió intellektuelé.”

Az eleve elkülönített két fogalomból világosan érződik, hogy hat millió magyarról és két millió nem igazán magyarról van szó, mégpedig nem úgy, hogy a bizonyos körök által engedélyezett hat millió őshonos magyar foglal magába két nem igazi magyar milliót, hanem, amint a gyűlés ugyancsak leszögezte, az a bizonyos hat millió csupán „háttér”. Vagyis kuli, akinek pofa be. Sőt azt is hozzá szögezték, hogy a többi intellektuel, vagyis az egészen magyar intellektuelek természetes tömege pedig mehet külföldre, akárhová, csak le a porondról.

Mármint ahogy Móricka elképzei.

Nem csupán ők és nemcsak szemérmetlenül hangoztatják ezt a nemzetgyilkos elgondolást, hanem valóban tönkre is van már téve az orvosi ellátás intézménye, nő a halálozási arány, gyerekek egyre kevesebb születnek, a nép elesettebb már nem is lehet, és folyik közben csöndben-sunyin a nem egészen magyarok betelepítése. Nem annyira a Rumuniához szakított milliók telepednek át az őshazába, nem tótországi véreink, nem a délvidékiek, nem a csángók, hanem - jobb erről nem beszélni.

A NATO „védnökség”, az idegen államok kémszervezetei Pesten...

És Soros egyetemén a kiválasztott intelligencia most szerzi nemzetölésre a jogosítványt... S mindehhez és még egy sor más, iszonyatos jövőt sejtető tényhez ott a (ma még) 10 millió birka, akiknek egyetlen gondja a megélhetés, a has.

Mert politikailag egetverően élhetetlenek.

Ilyenből valóban 6 millió is sok.

*

A társadalom-piramis nagyon széles és nagyon közönyös legalját, azt a széleket kell igazán megoldozni... Innen van a buzgalom, ahogy világra manipulálják a hatalmi szervezetek a maguk kölykeit. A volt Volksbundra gondolok, a volt Népfontra, a ma is lépten-nyomon életre keltett ifjúsági mozgalmakra, vagy a háziasszonyokat is mozgósító szervezetekre, sőt a katolikus legényegyletekre és hasonlókra.

Tudjuk, hogy ostobaságánál fogva önmagában egy ilyen gittegylet sem osztana-szorozna a politikai életben soha, ám mégis fontos a létük és költséges fenntartásuk a háttérben intézkedő okosok számára, ugyanis... Ugyanis mindig magáról a hatalomról van szó, a szavazatoknak arról a tömegéről, amelyre a Hatalom támaszkodik. A taggyűléseken ágálók szavazatait tehát (biztos, ami biztos) alaposan meg kell szaporítani olyanokéval, akik beveszik a mesét, hogy ezzel a hatalom aktív részeseivé válnak.

Akárkifélék szavazataival.

Csak sok legyen.

A háziasszonyok százezres vagy milliós szavazatai tehát pontosan annyit érnek, mint a társadalomtudósé, vagy a pártfőtikaré.

Gyönyörű ez az egyenlőség! Földöntúlian szép (mert demokratikus), mert a nagyobb összefüggések áttekintésére tökéletesen alkalmatlan széles népréteget használja a Hatalom: a tyúkeszű masszát. Előbb fundamentumnak. Mielőtt lábtörlőnek használja.

*

Gengszterfilm a tévében a régi időkből... Általában ugyanaz a story: majdnem mindenki lelő majdnem mindenkit, és végül a Federal Police fülöncsípi a gonoszoknak az írmagját is.

Nem a téma tehát... Az tűnik ma inkább szembe, hogy a gengszterek haja is fényesre volt fésülve, vasalt fehér ing, keménygallér és nyakkendő, meg persze kalap, mert akkoriban mindenki alkalomhoz illő kalapban járt. A finom ballonkabát alatt géppisztolyt tartók is...

A mai gengszterek már egészen másként öltöznek: a szokásos tróger-slampos „szerelés”, mint általában az utca népe, vagy mint a hírességek és mint nagyjából mindenki, különösen a fiatalok. Szó sincs vasalt ingról, öltönyről ma már, vagy takaros nyírott hajról, inkább bozont, loknik vagy lófarok...

Mi történt közben?

Liberalizmus?

*

A katonaság is másként öltözött még a második világháború idején is: praktikusán, tisztán, és bokszolt bakancs... A vietnami háború amerikai „hőseit” nézem a filmekben: félmeztelenek, vagy atlétatrikó, vagy felgyúrt ingujj, kigombolt ingmell; homlokukon pánttá csavart kendő; mint valamikor az indiánoknak... Csak a terepszínű nadrág és a bakancs igazán katonai, egyébként közveszélyes dzsungelbeli útonállóknak látszanak, akik nem eszmék nevében

harcolnak és különösen nem hazaszeretből és hazájukért, csak ölnek és ölnek, mindent ami a bozótban megmozdul...

Mi történt közben?

*

Nem áztatom magamat. Erdélyt - minden jel szerint végérvényesen elvesztettük.

Talán sorsunk megfellebbezhetetlen része ez.

Sajnos.

De az undorító és érthetetlen, hogy magunk is alájátszunk a tragédia véglegesítéséhez, amennyiben egyre inkább 2 millió, vagy jobb esetben 2 és fél millió „romániai” magyarról beszélünk.

Az Encyclopaedia Britannica (közismert komoly forrás) változatlanul azt írja, hogy Nagyrománia lakosságának magyar a húsz százaléka.

Egy röpké kis számtan: több mint huszonöt millió húsz százaléka az annyi mint... véglegesen beolvadt magyarokat is leszámítva öt millió.

Miért felezzük meg tehát a számokat? Mert Ceausescu szellemének hódolunk? És hogyan gondolják a lúdtalpas, lapátfülű, liberális nemmagyarok azt a bizonyos „társágunkben 6 millió magyar léte a reális szám”? Hangzású ítéletet? Öt Romániában és egy itthon, vagy hat itthon és a volt Jugoszláviában rekedt, majdnem egy millió magyar, meg a másfél millió szlovákiai, meg az öt millió erdélyi már nem is létezik?

És a fals két milliós számtant nyilvánosan gyakorolják nálunk a „szakértők” és az újságok!

Korlátlanak látszik a szabadság.

Mármint a nemmagyaroké.

És nem hallok egy kukk ellenvéleményt sem!

*

A jövővel kapcsolatban eddig még minden mézesmadzagos ígéretet bevett, a túlvilági és mennyországi boldogság reményét éppen úgy, ahogy a fasizmus ígéretét: azt, hogy meg fogja teremteni az árja kultúra, már a maga természetes szuperprioritásából eredően is, a kultúrvilág paradicsomát az antikultúra képviselőinek eliminálásával. Ugyanígy a szocializmus mennyországnak ígéretét is bevette, mert olyan világosan írták azt le a brosúrák, hogy csuda, sőt, az új világrend nevű blöfföt is éppen most eszi meg, amit ráadásul konkrétan még annyira sem definiált senki, amennyire a mennyország valóságos mibenlétét vagy a szeplőtelen fogantatást hívelték-hámolták a lelkünkbe cifra és igen üres szavakkal.

Minden jövőbeli távlatot elhitt tehát eddig, ahogy a rövidlátó is ráhagyja az emberre, ha látóhatárán jóval túl lévő dolgokról beszélnek neki képszerűen.

Miért vesz be az égvilágon mindent?

Mert NÉP.

Mert voltaképpen NÉPSÉG, és mert a népség egészen egyszerűen együgyű.

Ugyanígy a múltjával sem törődik, mert túl absztrakt a történelem, mert agytekervényt kellene mozgásba hoznia; úgy kell tehát saját nemzetének történelmét is a fejébe verni az iskolában; feleltetni kell belőle, osztályozni kell, noha az anyatejjel kellett volna magába szívnia azt, meg

az otthon szülők teremtette világában kellett volna automatikusan és elkerülhetetlenül a nép szenvedélyes tagjává és a történelem folytatójává nőnie. Mármost ha maguk a szülők többsége nem a népség táborához tartozna.

Nem érdekli sem jövő, sem múlt, csak a jelen: a leveses tányér az orra előtt.

Tíz millióból legalább kilenc ilyen.

Borzalommal tölt el ez a gondolat.

Svejk tábori lelkésze, a tisztelendő Katz, nem csak a kiskatonákról mondott értékítéletet, amikor így fakadt ki:

„Gondoljatok a lelki üdvösségekre!

De ti csak a hasatokra gondoltok!”

A humor parányi szikrája, íme, egy világ népségének a lelki alaprajzát vázolta fel. Két rövid mondatban.

*

Két jehovista kopogtatott be hozzám. Öltöny, nyakkendő... kezükben a Biblia, táskájukban meg egy köteg az újságukból.

Udvariasan eltessékeltem őket.

Egyáltalán nem vagyok erre büszke, inkább kényelmetlenül érzem magamat, ugyanis a maguk világának színarany igazságait kínálták, míg én siettem visszatérni az írógéphez, amelyen igen „okosakat” írok.

Egyik barátom meg havi lapot ad ki. Az ő szándéka is - színarany. Történelmünk igazságait és igazságtalanságait tárgyalja a lap, a hazaszeretet gyönyörű világában él, őrzöng az ismételt, sőt, szándékos politikai balfogásaink láttán, pontosan tudja (amint igaz is), hogy az évezredek viszontagságaiban formálódott és tömörült csodálatosan sajátos történelmi különlegesség: a NEMZET a maga létének utolsó vonaglási periódusába jutott, és hamarosan megszűnünk szuverén állam lenni. Minden jel és minden külső szándék ezt igazolja, csak át kell látni a szitán.

És nem fogy a lap valami jól.

A tíz milliós nép között jó, ha három-négy ezret el tud adni.

És nyomorog. Némelykor megkérdem magamtól, hogy mi az öregisten fontos egy népnek, ha saját nemzeti sorsa sem érdekli jobban, mint ahogy engem a jehovisták érdekelnek.

Végül is mi fontos nekik?

A bendő?

Az emberben az állat elégedettsége?

Az agy nélküli lény jóllakott rőfögése és szuszogása?

És íme, ha ír az ember, ennek a tíz milliós népnek a könyvüzleteibe kerül a könyve, amelyből egy-, vagy legfeljebb három-négyezer figyel csak oda igazán. És magyar könyvet ki más tudna elolvasni e kerek világon?...

Érdemes tehát?

Szégyellném a kérdést, ha egyáltalán valaha is feltettem volna magamnak, hiszen talán mégsem egészen kupeckodás az írás, vagyis semmi köze a megéri-nem éri meg egyenlethez, és általában mint anyagi vállalkozás is - valósággal dögvész.

És mégis ír az ember.

Talán mert alkat dolga ez.

Van, aki másként és többet lát a körülöttünk forgó életből, és nem tudja megállni, hogy közbe ne szólna.

Bélgépek, népség, hájfejek, bunkók és tökéletesen süket fülek?...

Alkat dolga. A magam részéről mégis föld alá süllyednék, ha bizonyos pillanatokban mindezek ellenére sem szólnék

Talán csak ennyi az egész. Meg annyi, hogy amióta világ a világ, úgyis mindig csak körülbelül 3-4 ezrelék figyelt oda. Ámbár az is igaz, hogy mindig és csakis ezek számítottak, míg a többi csak csámcsogott és bőfögött.

Mert csak tömeg.

*

Igazán sohasem volt (az első és a második világháború alatt sem!) jó kémszervezetünk. Egyedülálló jelenség vagyunk ebben a tekintetben is, ugyanis minden szuverén államnak van egy szervezete, amely titokban szemmel tartja a környező országokban folyó politikai, katonai és gazdasági mozgásokat, sőt, a nagyobbaknak és okosabbaknak - pusztán a teljes informáltság és tisztánlátás kedvéért - olyan lehetetlenül távoli országokban is van szeme és füle, amelyektől az életben soha sem kell tartsanak.

Viszont idegen kémszervezetek jóformán leplezetlenül lebzselnek Pesten és Budán. És ezt senki sem érzi tarthatatlannak.

Politika és hazafiság szempontjából reménytelen ország vagyunk.

*

Falra hányt borsó...

Moszkva főterén sarló-kalapácsos zászlókkal és Lenin képével vonuló tömeget mutat a tévé helyszíni közvetítése, mert némelyek akkor is felvonulnak a szokott helyre, a szokott időben és a megszokott humbug nevében, amikor nemcsak Sztálin, hanem Gorbacsov is rég letűnt már.

Anakronizmus?

Az. Azért mutatja a tévé, hogy ne vessünk a maradiak tömegén.

Nevettünk.

Londonban meg még mindig él és virul egy tudományos társaság, amely meggyőződéssel hirdeti, hogy nem gömbölyű, hanem igenis, lapos a Föld.

Némelyeknek beszélhet az embert, amennyit akar.

*

Szálásiról úgy hallgat mindenki, mintha sosem létezett volna.

Egy kukkot sem tanultunk a Nyilaskeresztes Párt ideológiájáról a legrákosabb érában sem, amikor pedig igazán lett volna alkalom arra, hogy tüzet okádjon ellene a rendszer, amelyben az a vicc járta, hogy visszahívja Tel Aviv a magyar kormányt, ha nem úgy viselkedik, ahogy kell.

A legszélsőségesebb és legnemzetvesztőbb államfő elveiről és történelmi szerepéről hallgatott tehát a fáma, és hallgat ma is, mintha rossz nemzeti lelkiismeret mondatná népünkkel, hogy „volt, ami volt, ne beszéljünk többé róla”.

Róla?

Mi ez a „róla”?

Az, hogy példátlan zsidóüldözés is jellemezte Szálasi igen rövid uralmát?

Ne legyünk ennyire naivak. Ha könnyörtelenül őszinték akarnánk lenni, azt kellene mondjuk, hogy egyetlen nemzet sem képes lelkiismeretfurdalást érezni egy történelmi fázissal kapcsolatban, amelyben a nép testéből idegen elemeket próbált eltávolítani a vezető, akár a legbrutálisabb módon is. Mert ösztönösen berzenkedik a nép (minden nép) olyan elemek lététől és aktivitásától, amelyek soha az életben nem képesek vele asszimilálódni, csak jelen vannak, csak pénzt, hatalmat, dominálást keresnek, és végül „csak” ifjúságát, sajátos kultúráját, identitását és történelmét terelik a lehető legkevésbé nemzeti irányba. (Ám mégis, azokban a tébolyult időkben egyetlen nép sem bújtatott annyi zsidót, mint mi...)

A román kevésbé látványosan, de kiirtotta saját testéből ezt az elemet, a lengyel is, a szlovák is, a szerb is, a horvát is, a bosnyák is, a cseh is és más nép is, vagy legalábbis kivette a fullánkját, és másod-, harmad- vagy hetedsorba kényszerítette... Mert a nemzetnek, mint sajátos élőlénynek a világ legtermészetesebb öntisztító gesztusa ez, akár ildomos ezt így kimondani, akár nem.

Szálasi is ezt akarta (egyebekben), de igen ostoba dolog volna azt hinni, hogy ez volt politikájának az egyetlen célja vagy lényege. Az államvezetés ugyanis sokkalta sokrétűbb dolog, mint, mondjuk, a zsidóüldözés. Ez csak működésének sajnálatos és szembetűnő része volt, amire vállvonással reagál a magyar, ahogy a román, a lengyel, a szlovák, a szerb, a horvát, a bosnyák, a cseh és más nép tenné.

Ám ha van, amiért rossz lelkiismeret ébred a magyarban, amikor Szálasi néhány hónapos örült uralmára gondol, az nem a túlfűtött romantikus-nacionalista szellem tombolásának szól, hanem a történelmi balkezességnek, a kiskaliberűségnek és alkalmatlanságnak, ami Szálasi igazán jellemezte, mint politikust és „nemzetvezetőt”. Azon a történelmi válaszúton ugyanis, amelyet a második világháború végső szakasza kínált, Horthy módjára a háborúból való kiugrás, a némettel való szembefordulás lett volna a trükkös megoldás akkor is, ha német megszállás alatt voltunk, és minden bizonnyal vérfürdőt rendezett volna köztünk a német, hiszen Szálasi és kormányának néhány tagját kivéve mindenki előtt világos volt Németország elbukása. Ő meg ellenállt(!) „Győz a szittyia fergeteg” refrénű indulót éneklő lelkes, éretlen és nevetségesen rosszul felfegyverzett ifjúsággal, vonakodó, fáradt és széthullóban lévő, vert hadsereggel, szólamokkal és csinnadrattákkal. Ahelyett, hogy idejében felütötte volna az értelmező szótárt és megnézte volna, a szót: diplomácia. A román nem harctéren vette el és vette vissza fele királyságunkat, a csehszlovák sem ott véglegesítette az ajándékot, a jugoszláv sem, mert kis népek okos államvezetése jól tudja, hogy tárgyalóasztaloknál dőlnek el az ilyen dolgok és jóformán sohasem a harctéren. Ott csak jó pontokat kell szerezni a tárgyalásokhoz.

Politikai Don Quijote volt Szálasi, ámokfutó, és végkimenetelben a magyarokat illetően is példátlan istenverése.

*

Különös dolog a tömeglélektan, azaz inkább a tömeg, mint olyan érdekes, amennyiben nem is kell valami nagy tömeg legyen a gyülekezet, hogy azonnal falka módjára viselkedjék. Lakógyűlés-méret is elég, hogy a lehangosabb hólyag vegye át a dominanciát... A többi már

szavaz is, miután - akár a falkában - az alfa hím akarata végül érvényre jut a béta hímek és a többiek morgolódásának elszűnése után.

Alfa-hím egyenlő csoportvezető, vagy csak vezető, a legalacsonyabb, vagy akár a legfelsőbb szinten...

Béta hímek egyenlő az alfa-hímség várományosainak acsarkodó csoportjával.

A többi csak: követő és szavazó massa.

A jelentéktelen gyűléseken túl ugyanígy szól a nóta, akár a tanácsházak vezetőségi ülésén és sokszor a parlamentben is. És vajon okossága teszi-e tanácselnökké a tanácselnököt, képviselővé a képviselőt, vagy csupán nagy szája, „ügyessége”, összeköttetésekének ravasz kiépítése?

Nem hiszem, hogy azok, akik ilyen vagy olyan, sőt, akár a legmagasabb társadalmi pozíciókban is ülnek, okvetlenül eszük és kifogástalan jellemük következtében kerültek fel. A szavazók többsége ugyanis valóban csak a massa szellemi szintjét éri el, a „béta-hímek” pedig azért maradtak béta-hímek, mert technikailag még kevésbé „ügyesek”, mint a sikeres „alfa”.

Ugyanúgy a kormányok élén is túlságosan gyakran látunk hornokat és billclintonokat.

A demokrácia ugyanis csodajó dolog: szavazó massa szava sohasem volt annyira figyelembe véve, mint amióta a demokráciát feltalálták a társadalomrombolás tudósai.

Elnök vagy miniszterelnök: legtöbbször egyenlő a legügyesebben beszélő, legdörzsöltebb gazemberrel, akinek a kapcsolatai is megvannak: elvtársak, vagy éppen szabadkőműves vakolótársak.

Képviselőház vagy szenátus egyenlő: béta-hímek acsarkodó alfaságot váró szépreményű gyülekezettel.

Ehhez jön még a sajtó, mint az alfa-hím szócsöve (némi ellenzéki béta szócsővel tarkítva); meg a manipulálható szavazási szisztéma, mint szerszám a feljutáshoz és fennmaradáshoz, a nép pedig... Istenem, a népről, a masszáról egész idő alatt szó sem esik. Az csak szavaz. Mert követő, mert falka, mert birka.

*

A Dalai Láma megválasztásának misztikus körülményei reinkarnációstul és mindenestül nem annyira érdekelnek, mint maga a tény, hogy nem a politikához és államvezetéshez véletlenül sem értő nép „szavaz”, hanem annak a bizonyos nemzetnek a **bölcsei** határozzák el, hogy ki vezesse a népet az elkövetkezendő emberöltő idején.

A dologban az a tökéletesen rendhagyó, hogy ebben a kiválasztási processzusban egész idő alatt másról nincs is szó, mint az illető vezető-jelölt **KVALITÁSÁRÓL**.

Egyszerű nép.

Tökéletes szisztéma.

És a nép holtbiztos abban, hogy akit követ, szinte égi kvalitásokkal bír. Mert biztos is lehet benne így.

Ezt csak úgy melleleg jegyzem meg, mint társadalomtudományi különlegességet, jóformán - csodát.

Nem tudom, mikor éri el őket is a modern hullám, vagyis mikor folynak le ők is a demokrácia kanálisán, mint nemzet.

*

Aránytalanság...

A világ sajtójának be nem állt a szája az ujjongástól, amikor Izrael elfoglalta, azaz kisajátította magának a Golán-dombokat, minden nemzetközi megegyezésnek fittyet hányva... Nemzetközi jogilag azóta is függőben lévő és abszurd ez a status quo.

De státusz quo-vá betonozódott!

Ugyanakkor a világ egy kukkot sem szól, sőt, mi is alig-alig nyikkanunk meg itt-ott más dombokról. Nagy dombokról.

Hegyláncokról! Például, amit Erdélynek hívnak.

Aránytalanság.

És élehetlenség.

*

Szomorúan látom, hogy az EU-hoz való csatlakozásunkat már elvben régen eldöntötték a fejünk felett olyanok, akiknek sohasem volt közük a mi történelmünkhöz, vagyis akik egy világprogram jól fizetett sáfárai. És, sajnos, a kismimizett nép csak vállat von a tervhez, mert tájékozatlan, mert fásult, mert a nép (a világon minden köznép) voltaképpen csak háztartási szinten lát tisztán, és sohasem történelmi távlatokban, tehát nagy kérdések elé állítva jobbára csak tétovázik vagy duzzog, de végül ráhagyja a döntést a politikusokra, mert hiszen „a politika a politikusok dolga”.

A szemtanúnak a szíve szorul el azt látván, hogy különösen a liberális-demokratikus szisztémában mennyire vissza lehet ezzel élni, milyen fokú hazaárulásokat lehet véghezvinni, méghozzá parlamentárisan és törvényesen.

Népünk tehát ismét a hazai- és világpolitika balekja, amennyiben valakik ismét elszegődtenek bennünket egy nagyobb politikai-gazdasági egységhez, (mint már annyiszor történt...), amely mindent képvisel, csak szuverenitásunkat és nemzeti utunkat nem, és amelynek esetleg még jövője sincs.

Mert miért éppen ennek a konglomerátumnak lenne jövője?

Megtanulhattuk volna az újabb kori történelem példáiból, hogy a politikai áramlatoknak divatjellegük van, azonkívül, hogy nem lehet tartósan heterogén nagy egységeket létesíteni pusztá spekulációkra, sőt, még terrorra alapozva sem. Jugoszlávia vagy a Szovjetunió esete is világosan mutatja ezt, sőt, a Monarchia is.

A részegységeknek, a nemzeteknek ugyanis a saját világuk értelmes csupán, és az egy kalap alá vételek éppen azt veszélyeztetik halálosan, ami a nemzet fundamentuma: a sajátosságot, a nemzeteszmét, a saját utat, a saját világot.

Történelmünk gyors áttekintése jól igazolja ezt. A kereszténység sokak szerint elhamarkodott és erőltetett felvételétől sem váltunk éppen Európa édes gyermekévé, viszont nagyon keresztényien kellett szembeszállnunk a tatárokkal, akik a természetes szövetségest remélték bennünk. Ki is irtottak bennünket, miközben Európa magunkra hagyott, hadd pusztuljunk. A török ugyanúgy a természetes szövetségest kereste bennünk, és mi ugyanúgy rettentő keresztényien védtük Nyugatot. Kaptunk is érte egy százötven éves hódoltságot, és mindent, ami vele jár. A Kiegyezéstől sem váltunk az európaiak vérrokonává, a Monarchia is Trianonhoz vezetett, a Hitlerhez való kényszerű felsorakozásunk is végül „bűnössé” tett bennünket; a Béketábor is a vörös zászlót lobogtatta velünk, nem a három színűt, mindamelllett, hogy jóvátételt fizettünk és a trianoni határok lebetonozódtak „a békesség nevében”.

Mindent csináltunk tehát történelmünk utóbbi felében, csak önállóan nem politizáltunk, és ha van csoda a világon, az éppen az, hogy egyelőre még rajta vagyunk a legtöbb térképen, hiszen ahány „oda tartozás”-ra vettek rá bennünket, annyi veszteség is ért minket .

Fel kellene villantson fejünkben egyet-mást ez a tanulság.

Például azt, hogy a nagyobb cégbe való beolvadás annak a bizonyos nagyobb cégnek a sorsához köti az alvállalkozót.

És sajnos az új nagyobb egység, az Európai Unió már a gondolat felvetődésekor sem látszott sem úgy kivihetőnek, ahogy valakik elképzelték, sem olyan könnyen-gyorsan létrehozhatóknak, sem jövőnek nem látszik, nem beszélve arról, hogy csak a nagy szólamok forognak róla közzsájon, pontosan úgy, ahogy reklámhadjáratok igyekeznek rábeszélni a közönséget az illető áru megvételének „szükségességére”, míg soha senki sem adott kielégítő magyarázatot arra, hogy voltaképpen miért volna egyszeriben olyan fontos Európából egy USA-hoz hasonló nagy egységet képezni NATO-val spekulálva. Kik ellen, mi célból és mi lenne, ha mégsem?...

Úgy tűnik, a nagyon meglithegett EU gondolata továbbra is zavaros és tisztázatlan. Sőt, nemcsak a gondolata sántít, hanem a kivitel is. Ugyanis alig, hogy megtették valakik az egyesülés első lépéseit bizonyos USA-ban székelő erővonalak buzdítására, ugyanannak az USA-nak egy másik háttérben működő erőközpontja azonnal a fejéhez kapott (hiszen egy egyesült Európa rögtön másod- vagy harmadhegedűssé tenné az USA-t), és nemcsak háttérbeni bomlasztásba kezdett (pl. kétségek és viszályok támasztásával a közös valutát illetően), hanem olyan zavar-keltésbe is, amilyen a szerb-horvát-bosnyák véres polgárháború kirobbantása volt. Ugyanis minél több zűr van Európában, annál jobban késik az amúgy alaposan fundamentumát veszített amerikai gazdaság összeomlása.

Az EU körüli jelenségek közül a kis (és nagy) nemzetek vonakodása és tanácstalansága csak mellékszöveg. A kulisszák mögött egymással hadakozó hatalmas (nyilvános vagy titkos) erők harca a lényeges, és az, hogy ennek a küzdelemnek a kimenetele ma még alig megítélhető.

Hogy valamelyest is érzékeljük a világalomra készülő erők roppant nagyságát, ugyanilyen küzdelem végeredményeként határozták el egykor a kulisszák mögött küzdő felek, hogy kísérletképpen (!) hetven évre, vagyis két-három generációs tartamra kipróbálják a direkt terrort egy jókora heterogén tömegben, mint esetleges világalom szisztémát. És megteremtették a Szovjetuniót. (Aztán, amint látszott, hogy mégsem ez a jó módszer, kihúzták a konnektort. És bedöglött a kísérleti telep a csatlós részekkel együtt.) Ugyanilyen erők osztották két részre Németországot, söpörték Közép-Európa kis nemzeteit a bolsevik blokkhoz... Úgy tűnik, ezek az erők egyszerűen bármit szabadon megtehetnek. Egyebekben (talán ismét kísérletképpen) egy egyesült Európát is létrehozhatnak, mint a világalom egyik alosztályát.

Mindenesetre minél nagyobb látószöggel szemléli az ember a világpolitikai mozgásokat, annál szégyenletesebbnek tűnik, hogy a szabadkőműves Antall előbb Ukrajnába sietett, majd „véletlenül” megfirkálódott az első alapszerződés, utána pedig a Rosztovot járt, pufajkás miniszterelnökünk szaladt ide is, oda is, hogy megfirkálja a többit, vagyis alázatosan, egy bizonyos foratókönyv szerint lemondjon fájó határaink békés rendezésének még a szándékáról is, még hozzá mindörökre. Miközben, melleleg, szovjet csapatok után most amerikai hegemoniának fekszünk le.

Bámulatos az arrogancia, ahogy négy évre választott, tehát történelmileg mérve senkik mekkora történelmi méretű károkat tudnak okozni, még hozzá játszi könnyedséggel. És még hozzá egy el nem dőlt világalom hadakozás kellős közepén adjuk el az utolsót is, ami még eladható: önmagunkat. Jó előre. És végérvényesen.

Közben nemcsak a mindenhatónak hipnotizált Egyesült Európa (csupa arany nagybetűvel) céltalanságáról nincs egy szó sem a sajtónkban, hanem még véletlenül sem szól senki egy számunkra elképzelhető alternatíváról se.

Pedig volna kibúvó a kelepceből, hiszen formálisan mégis szuverén állam vagyunk. Egyelőre.

Az egyik a ravasz kivárás volna, a csatlakozás elodázása, amíg nem válik nyilvánvalóvá, hogy érdemes-e a belépéssel foglalkoznunk vagy sem.

A másik, és ez volna igazán eredeti húzás, ha (igenis!) zsarolnák az Európát annyira egyesíteni akaró erőket. A mi helyzetünkben ugyanis a napnál világosabb, hogy jogunk van, mint tönkre szabdalt öreg európai kultúrnépnek, feltételeket szabni: „Belépünk az Európai Közösségbe, de előbb rendezzék a világ legigazságtalanabb határait, amelyek körülbelül 7 millió őslakos magyart szakítanak el az anyaországbeliektől”.

Akármilyen merésznek is hangzik ez, a nagy egyesítők inkább vennék a határrendezéssel járó fáradságot, semmint néznék, hogy egy ország Európa kellős közepén egyszerűen - különutaskodik. Persze egy ilyen húzáshoz nem ilyen sajtó és nem ilyen politikusok kellenének, hanem magyarul gondolkodóak.

Akár rendeződne minden határunk, akár nem (és valószínűleg nem mind korrigálnák), követeléseink teljes kielégítéséig nyugodtan ragaszkodhatnánk a tökéletesen független különutas szerepéhez, amin végül is a sok félig-meddig és kényszerűségből valamelyest összeálló Európa kapva kapna. Mert van olyan, (és jó, hogy van), hogy szabad kikötő, hogy semleges zóna, hogy vámmentes terület, hogy Európa légikikötője... Van olyan, hogy egy szuverén nemzet önmagával saját tetszése szerint rendelkezik. Akkor is tökéletesen kivihető húzás ez, ha Európa többsége, igazi pozitív okok nélküli és kétes kimenetelű egységgé tömörül.

Külön út!

Erről a lehetőségről úgy hallgatunk, mintha ez a megoldás volna a bűn, és nem az ország végkiárúsítása.

A másik lehetőség a vonakodó államokkal való szövetségre lépés, ami ismét sajátos különutas vonal lenne.

Ami a szuverenitására szinte betegesen kényes Romániát illeti, alig hihető, hogy valaha is tagja akar lenni egy bizonytalan jövőjű alvállalkozóságnak. Úgyszintén az ukrán nép sem kapkod egy EU-tagságért, valamint a balti államok is szívesen látnának egy különutas tábort, továbbá Ausztria, Magyarország és Bajorország ugyancsak össze tudna állni egy semleges zónává...

Nem igaz tehát, hogy az egyetlen idvezítő út számunkra az EU, méghozzá NATO tagsággal terhelve. Ez látszik inkább nemzetünk tökéletes megsemmisítésének, ami egyébként a szabadkőművesség régi célja.

Ne áltassuk magunkat, Európa testében mindig „mások” voltunk, vagyis be nem illeszthetőek. Trianonban is zokszó nélkül adták országunk kétharmadát nálunk sokkal inkább természetes európainak tartott országoknak: Szerbiának, Romániának, Szlovákiának, sőt, még az épp úgy „bűnös” Ausztria is kapott egy darabot. Mert nem csupán kultúrkörök léteznek a világban, hanem megváltoztathatatlan civilizációs törésvonalak is vannak: indiai, arab, ázsiai, európai... És mi éppen egy ilyen törésvonalon helyezkedünk el. Nyelvünkben, eredetünkben és hagyományainkban egyszerre képviseljük Ázsiát és Európát. Vagyis Európa szemében nem teljesen vagyunk európaiak, hiába hánytuk a keresztet ezer évig és hiába próbáltunk Európához idomulni a legnyalisabb módon. Nem tartanak bennünket odaillőnek. Ezeregyszáz év

bizonyítéka elég kellene legyen ennek a felismerésére. Európa farka vagy Ázsia feje vagyunk. A civilizációs törésvonalon.

Érdekes a törökök esete is. NATO tagság és buzgó európaivá válás ellenére is, amikor az EU-ba való felvételtől van szó, Európa egyszeriben zavart hezitálásba kezd. Pedig formailag, gazdaságilag, politikailag és minden tekintetben bőven megütnék a mércét. Csakhogy jóval túl esnek egy törésvonalon, ami az igazi európaiságot jelenti.

A mi esetünkben bizonyos mértékig ugyanez a helyzet. Földrajzilag Európához tartozunk, de változatlanul idegen elemnek érez bennünket Európa, és csakis a tökéletes önfeladás, a megszűnés, az önkiradírozás oldaná fel ezt az „érzést”.

Vagy, amint említettem, a másság tudomásulvétele, és egy hivatalosan különutas szerep.

És féltő, hogy nemzetünk további sikkadásának folyamata fog folytatódni a nagyságos Európa óhajának megfelelően, hiszen ez a lejtő az immár alaposan kitaposott utunk, ráadásul van sajtónk és vannak politikusaink a „cél” elősegítésére. És nincsenek még csak történelmi emlékeink sem arra, hogy a saját nemzeti utunkat járjuk.

Mert hát mikor politizáltunk utoljára úgy, ahogy egy igazi nemzetnek kell?!

*

Nietzsche nem hogy sohasem gazsulált a német közvéleménynek, hanem nyíltan megvetette saját népét, és nem primitív dactól indítatva tette ezt, hanem mert, amint mondta, a német nép sohasem élte meg az önvizsgálat katarziszt (mint például a francia), tehát megmaradt a maga pökhendiségében szimplának, és lélekben kifejtletlennek.

Mit mondana egy magyar Nietzsche a magyarról akkor!

Önvizsgálat dolgában ugyan nem állunk rosszul, azaz ha maga a nép nem is, az igazi magyar írók és gondolkodók voltaképpen egyebet sem tettek, mint meg akarták érteni és értetni a különlegességet: a magyar lélek sajátosságait a maga hallatlan erényeivel és szégyenletes gyengéivel együtt, mert történelmi sorsunk példátlanul folyamatos hanyatlására csak így lehet magyarázatot kapni.

De volt-e haszna a felismeréseknek és tanításoknak?

Ez a nép sajnos (lángeszeinek erőfeszítései ellenére is) régen „kész” van.

Kereszténység, vagyis idegen (rangadó) eszme, tatárdúlás, török hódoltság, osztrák „befolyás”, Trianon, Hitler, majd a bolsevizmus (azaz ismét egy idegen rangadó eszme...), most meg a nagyfene EU, meg a NATO, meg a sohasem körvonalazott új világrend (rangadó és nemzetmegsemmisítő) humbugja... A magyar lélek immár készen áll ennek is alávetni magát. Mert lelkét idegen nyergek alatt puhították az elmúlt századok teljesen képlékennyé.

Senki sem vetne rá ügyet, ha egy új és magyar Nietzsche azt jósolná, hogy a lélekben is hasát tömő, farmernadrágos prolivá tett nép, amely különösebb morgás nélkül hagyta magát átverni a „rendszerváltozással”, a NATO megszavazásával és hasonlókkal, néhány éven belül ÁLLAMISÁGÁT is el fogja veszteni.

Nem hallgatnának rá.

Mert ha a veszély akkora, mint például egy ország kétharmadának az elvesztése Erdélyestül, Felvidékestül és Délvidékestül, vagy mint a maradéknak is az elvesztése, nos, az istenadta nép lelke képtelen felfogni és felismerni azt. Mert látókörét sokszorosan meghaladja a nemzet-halálnak, mint tragédiának felfoghatatlanul roppant mértéke.

Ha túl kicsi, nem látjuk.

Ha túl nagy, megintcsak nem látjuk.

Különösen a köznép nem, mert a maga természetéből adódóan minden köznép látóköre körülbelül csak a fazék karimáját fogja át és csak azt kérdezi, van-e benne elég hús. Nem történelemre kíváncsi (különösen) a magyar köznép, nem eszmékre, nemzeti túlélésünk esélyeire, hanem a „jövőre”: továbbra is tartalmasak, sűrűk lesznek-e a levesek.

Nietzsche élmelyegne, és csak legyintene...

*

Bölcse? Papja? Tanítója? Mesemondója?

Az író mindez lehet egyszerre is.

Sőt, a ritkábbak magát a nemzet lelkiismeretét is képviselik.

Egyikük-másikukban pedig kimondottan népe rossz lelkiismerete él a történelemben elkövetett, és a már előre várható balfogások miatt.

Nem érdekes, hogy gyűlölik az ilyet, vagy nagyon szeretik, ha többnyire igaza van.

*

Nem szőrmentén és diplomatikusan...

Krisztus is megrázta azt a bizonyos vargát!

Vége